ISBN 973-95266-3-2

FILOCALIA

SAU CULEGERE DIN SCRIERILE SFINȚILOR PĂRINȚI CARE ARATĂ CUM SE POATE OMUL CURĂȚI, LUMINA ȘI DESĂVÎRȘI

volumul XII

CUVIOSUL ISAIA PUSNICUL

Douăzeci și nouă de cuvinte

TRADUCERE DIN GRECEȘTE, INTRODUCERE ȘI NOTE DE

Pr. prof. dr. DUMITRU STĂNILOAE

MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

EDITURA HARISMA

BUCUREȘTI — 1991

SCURTA INTRODUCERE A TRADUCĂTORULUI

Dumnezeu mi-a ajutat să încheiu Filocalia românească cu o traducere a unei opere de cea mai mare forță duhovnicească, plină de sfaturi concrete, întemeiate pe o experiență reală, o carte de forța învățăturilor Părinților pustnici din Pateric, trăitori în pustiurile Egiptului. Cred că a fost voia lui Dumnezeu ca Filocalia, începută cu o scriere atribuită Sf. Antonie cel Mare, să se încheie cu o operă a unui pustnic ce a trăit în aceleași pustiuri egiptene, curînd după moartea lui Antonie (356). Prin aceasta se arată că viața duhovnicească ce urmează pilda lui Hristos este aceeași în toate timpurile, fiind susținută de același Duh Sfînt al lui Hristos.

În prologul său la prima ediție, monahul Augustin aduce dovezi serioase că scrierea de față este a lui Isaia Pustnicul, care trăia pe la anul 370 în pustiurile Egiptului, și nu a lui Isaia monofizitul, care s-a împotrivit Sinodului din Calcedon, iscălind „Enoticonul" împăratului Zenon, în 482, și a murit pe la anul 488. Textul acestor 29 Cuvinte nu l-am avut la îndemînă cînd am publicat cele 27 capete în vol. I din Filocalia românească la Sibiu, în 1947.

Și neavînd la îndemînă nici „Prologul" monahului Augustin, care l-a editat, am adoptat, împreună cu alți patrologi (Bardenhewer, Florovschi), teza lui Krüger că autorul a fost un monah monofizit. Ne declarăm acum de acord cu părerea monahului Augustin.

Dar chiar textul acestor „Cuvinte" arată că ele nu au putut preveni decît de la un autor care se mișca prin pustiurile Egiptului. Ele cuprind sentințe de subtile analize și descrieri de stilul celor din Patericul egiptean și

intercalări de dialoguri asemenea celor din acel Pateric. Aceasta arată că pustnicia acelor Părinți nu era totală. Așa este și pustnicia lui Ava Isaia, autorul scrierii de față. Un bătrîn stătea într-o chilie cu unul sau doi ucenici și se vizitau unii pe alții, ca să învețe unul de la altul. Preocuparea principală a scrierii este să învețe pe frați să depășească orice egoism al mîndriei în relațiile dintre ei urmînd pilda lui Hristos, care vrea ca monahul să părăsească orice patimă, avînd în suflet frica neîncetată de Dumnezeu și smerita cugetare produsă de ea. Mînăstirile de obște au început puțin mai tîrziu, ca și cele idioritmice sau cu viața de sine, în chilii din aceeași mînăstire.

Publicăm acum această operă principală a lui Ava Isaia, care este o lucrare de mare densitate și finețe duhovnicească ce izvorăște dintr-o experiență autentică și nu se resimte de aderarea autorului la amintitul document promonofizit al împăratului Zenon.

Dăm, înainte de textul „Cuvintelor”, „Prologul” la ediția a doua a învățatului monah atonit Teoclit Dionisiatul și cel al monahului Augustin la prima ediție. Prima ediție a fost publicată de monahul Augustin din Ierusalim — după un manuscris din biblioteca Patriarhiei de acolo, în Ierusalim, la 1911 a doua de Sotir Schina, la Volos, în 1962. Prologul monahului Augustin cuprinde prețioase alte fragmente din opera lui Ava Isaia și unele știri din viața lui, care precizează natura conținutului acestei lucrări.

Monahul Augustin dă și prețioase note la subsolul scrierii în care arată unele împrumuturi făcute de Ava Isaia din Părinții anteriori, ca Antonie și Pahomie, și multele împrumuturi făcute din ea de autorii ulteriori, îndeosebi de Pavel Evergetin. Nu reproducem decît foarte puține din aceste note. Am dat în schimb multe note proprii, încercînd să explicăm pentru cititorii de azi unele din învățăturile lui Ava Isaia.

MONAHUL TEOCLIT DIONISIATIS:

PROLOGUL LA EDIŢIA B DOUA A SCRIERILOR DIN ACEST VOLUM

Iubitul frate în Hristos şi prea binecuvîntatul editor al unor cărţi patericale (ale Părinţilor), domnul Sotir Schina, mi-a făcut iarăşi cinstea să prefaţez noua carte care va ieşi din tipografia „Biblioteca aghioritică", cea mai duhovnicească şi mai preţioasă carte a Cuviosului Isaia Pustnicul.

Cuviosul Isaia a trăit în pustiurile Egiptului în a doua jumătate a sec. IV şi a fost contemporan cu Cuviosul Macarie Egipteanul. Mare nevoitor şi părinte mistic, se înscrie cu dreptate în „tabăra îngerilor", în ceata sfîntă a Părinţilor tradiţiei ascetice ortodoxe. Iar cartea aceasta, singura care s-a păstrat, constituie o prea frumoasă colecţie a celor mai bine mirositoare flori din înaltele experienţe duhovniceşti şi din trăirile lui pe care le-a cîştigat în sfintele lui lupte împotriva patimilor pierzătoare şi a demonilor. Ea este şi rodul meditării neîntrerupte şi adînci a Sfintelor Scripturi, cum se va vedea din deasa întrebuinţare a locurilor la care trimite necontenit.

Cartea aceasta, ca şi toate cărţile niptice (despre trezvie) şi ascetice, învaţă în toată amănunţimea despre firea patimilor sufletului, care pornesc din partea lui pătimitoare, sau din iuţime (mînie) şi poftă, despre lucrarea felurită a demonilor, despre felurile luptelor duhovniceşti şi despre felurile lucrării harului în sufletul curăţit. Ne învaţă despre sfinţenia inimii, despre iluminările pricinuite de Prea Sfîntul Duh şi despre unirea în dragostea dumnezeiască cu Domnul nostru Iisus.

Cititorului atent nu-i va fi greu să se încredinţeze despre acordul învăţăturii Cuviosului Isaia cu învăţătura tuturor Părinţilor niptici şi nevoitori, începînd de la Antonie cel Mare, Vasile

cel Mare, Grigorie Teologul și pînă la isihaștii din sec. XIV, la Sf. Grigorie Palama, Nichifor Monahul și la Sfîntul Nicodim Aghioritul și întreaga pleiadă a Sfinților Părinți, care au aflat făptuirea ce înaintează pînă la contemplare („vedere") în pustiurile Egiptului, în Palestina, Siria, în Constantinopol, în Sf. Munte, Macedonia și Veria[1]. Și însăși această armonie, acordul de necontestat al învățăturii Sfinților Părinți, arată că Tradiția duhovnicească a Prea Sfintei noastre Biserici Ortodoxe s-a format din iluminarea Sfîntului Duh și din trăirea duhovnicească a minților curate și neîntinate.

Cartea aceasta, plină de har și de înțelepciune, este editată în seria editării textelor Părinților de către „Biblioteca Aghiorită", cu intenția sănătoasă de a se cunoaște învățătura cuprinsă în cărțile bibliotecilor Sfintelor Mînăstiri și ale chiliilor monahilor, și de a le face o hrană duhovnicească și a da îndrumare evlaviei sufletelor de Dumnezeu iubitoare, dar și de a acoperi un gol în bibliografia textelor grecești ale mînăstirilor, dat fiind că azi această carte a devenit greu de aflat în ediția publicată de monahul Augustin Iordanitul, în 1911.

În epoca noastră, cînd păcatul publicațiilor stricăcioase a crescut, a sporit și harul publicării sfintelor cărți ale Părinților. Și sper că această carte a Cuviosului nostru Părinte Isaia Pustnicul va rodi o prisosință de har în inimile cititorilor evlavioși. Mai mult, azi, cînd domnește orientarea spre cele dinafară, spre simțualitatea și spre eticismul ieftin și oamenii înclină spre emoții simțuale dulcege, cărți ca aceasta a lui Ava Isaia constituie adevărate bombe atomice, în stare să trezească sufletele moarte din păcat, să nască teama curățitoare de Dumnezeu și apoi, după învățătura nerătăcită, să le conducă la dorința de bunătățile cerești. Pentru că prin dulceața învățăturii omenești și prin predici judecătorești sufletul împovărat de păcat nu se convinge să părăsească plăcerile trupului de tot felul, decît numai prin puternice plăceri duhovnicești. Numai prin iubirea duhovnicească și dumnezeiască poate fi învinsă dragostea bolnavă de lucrurile amăgitoare ale lumii.

---

[1] „Ultimele două sînt locuite de aromâni" (n. tr.).

Ar fi fost un lucru prețios și drept ca, înainte de-a termina acest scurt prolog, să cer preasimplului și lipsitului de mîndrie prieten și în Hristos frate, Domnul Sotir Schina — a cărui faptă se aseamănă cu o „comoară în vase de lut“ —, să nu considere acest prolog—care prețuiește osteneala acestei editări a unei noi opere patristice—ca păcatul unei micșorări a cunoscutei lui modestii. Dar mă mulțumesc cu nădejdea că se va recunoaște importanța acestui dar serios, făcut prin el bisericilor de către Biserica noastră Ortodoxă greacă. Și rugăciunile, și binecuvîntările ei, împreună cu recunoștința și rugăciunile cititorilor evlavioși pentru smerenia editorului cărților Părinților, vor fi cea mai folositoare răsplată pentru el. Să fie fapta lui „miros de bună mireasmă duhovnicească“ către Domnul.

MONAHUL AUGUSTIN:

PROLOG LA PRIMA EDIŢIE

(cu unele pasagii prescurtate)

În primele veacuri ale Creştinismului s-a socotit, potrivit Evangheliei, ca mijloc spre desăvîrşirea morală a omului, lepădarea a toată plăcerea pricinuită de lume şi lupta împotriva necazurilor trupului. Mulţi dintre creştinii de atunci, mişcaţi de rîvna dumnezeiască să ajungă la desăvîrşire, vindeau avuţia lor fie că o puneau în vistieria comunităţii, fie că o împărţeau cu mîinile proprii, săracilor[2]. Şi trăind după aceea în înfrînare şi curăţie, se dăruiau cu totul rugăciunii şi meditării dumnezeieştilor Scripturi. Cei ce vieţuiau astfel se numeau „nevoitori" (asceţi)[3]. Origen (†254) a scris că cei mai mulţi creştini se nevoiau în feciorie neîncetată[4]. Clement (†220) numeşte pe oamenii aceştia „aleşii aleşilor"[5]. Irineu (†202), Dionisie din Alexandria (†264), Epifania (†403) mărturisesc că trăiau cîte două sau trei zile în post şi se ocupau cu rugăciunea. Se nevoiau în particular în cetăţi şi sate şi în cadrul comunităţii, neplecînd din casele lor. Iar în prigoane, fie că erau seceraţi ca spicele, împodobiţi cu cununa muceniciei, fie că se risipeau, depărtîndu-se de prigonitorii lor. Iar după ce trecea prigoana, se readunau şi fiecare „se nevoia în particular"[6]. În Liturghia atribuită lui Clement, cei ce sub numele de „nevoitori vieţuiau în feciorie şi curăţie" formau o ceată proprie în Biserică pe la sfîr-

---

[2] „De voieşti să fii desăvîrsit, mergi, vinde averile tale şi le dă săracilor, şi vei avea comoară în ceruri" (Mt. 19, 21). Şi la Apostol „Îmbrăcaţi pe Domnul nostru Iisus Hristos şi grija de trup să nu o faceţi spre poftă" (Rom. 13, 14). „Ci îmi chinuiesc trupul meu şi-l supun robiei, ca nu cumva propovăduind altora, să mă fac eu însumi nevrednic" (I Cor. 9, 27).

[3] Eusebiu al Cezareii, cartea II, 17.

[4] Contra lui Cels, cartea 7, 48. P.G. t. 11, 1492.

[5] „Care bogat se va mîntui", 36, P.G. 9.

[6] „Fiecare dintre cei vechi, zice Antonie cel Mare, după sfîrşitul prigoanei, se nevoia în particular" (Vieţile Sfinţilor, 14 mai).

șitul veacului IV, și se apropiau de împărtășirea de sfintele Taine după clerici.

Cînd însă au cunoscut din experiență că este cu neputință dobîndirea virtuții în mijlocul lumii și a rudeniilor[7], s-au depărtat în pustiuri, ca să se predea acolo exclusiv slujirii lui Dumnezeu; s-au numit retrași (anahoreți), pustnici, monahi. Dintre nevoitorii (asceții) care viețuiau, în primele veacuri ale Creștinismului, în feciorie și curăție, ceea ce se consideră ca primul stadiu al monahismului, s-au desprins nevoitorii (asceții) pustiei, numiți anahoreți[8]. Dar ei se deosebeau de primii, deoarece aceia se nevoiau în țara și în mijlocul celor apropiați ai lor, pe cînd aceștia în pustie, într-o asceză aspră. Și acesta este al doilea stadiu al vieții monahale. În sfîrșit, unii din cei retrași au mers la pustnici care s-au distins în virtute și înțelepciune și, supunîndu-se regulei lor, au format cete care au dat naștere vieții schitice, din care mai tîrziu a provenit monahismul de obște. Așa s-a schimbat viața monahală din viața singuratică în viața de obște, și acesta este stadiul ei final.

Despre începutul vieții monahale există multe păreri. Unii spun că-și are începutul în Evanghelie, alții văd pe Ilie Tesviteanul ca întîiul care a dat pilda vieții monahale, pe cînd alții îl văd ca atare pe Ioan Botezătorul și pe Apostoli. Alții iarăși văd cauza vieții monahale în prigoana închinătorilor la idoli împotriva creștinilor. Dar există și părerea că viața monahală își are începutul la primii creștini din Ierusalim. Dar în prigoana lui Dioclețian (303) s-au ars poate scrierile despre ei ale scriitorilor bisericești, sau s-au pierdut. De aceea lipsesc dovezile clare și sigure despre existența monahilor înainte de Constantin cel Mare. Alții văd ca începători ai acestei vieți pe Terapeuții, care trăiau dincolo de țărmul mării (Roșii?). Unul dintre cercetătorii cei mai de curînd (Weingarten, *Despre rînduielile monahale*, Lipsca, 1907) socotește că cei mai vechi monahi creștini sînt o simplă imitație a închinătorilor la

---

[7] A întrebat Ava Isaia pe Ava Macarie, zicînd „Spune-mi un cuvînt". Și îi spune lui „fugi de oameni și te vei mîntui" (*Pateric*, trad. rom., Cozia, 1930, p. 138).

[8] Retragerea din lume se numea și „înstrăinare", pe care Ava Isaia o vede ca prima luptă (Cuv. 17, Scara, Cuv. 3).

idoli ce trăiau închiși în biserica lui Serapis din Memfis, închiși în chilii și comunicînd cu cei de afară printr-o singură fereastră. Dar simpla asemănare în modul de viețuire a monahilor creștini și a asceților închinători la idoli, închiși, nu este un temei suficient pentru a pretinde cineva că există o relație de origine, strînsă și nedespărțită între aceștia și aceia. Altul socotește că viața monahală își are începutul din budism. Dar, deși e cunoscut că înainte de monahii creștini au existat nu numai inși singulari ce practicau o asceză în religia lor națională, ci și adunați în grupuri, ca Esenienii și Terapeuții, s-a recunoscut totuși de știință că viața monahală creștină s-a născut cu totul independent de epoca precreștină.

Tradiția privește ca întemeietor al vieții retrase sau pustnice creștine pe Pavel Tibeul care, fugind de prigoana lui Deciu (240—251), încă fiind tînăr, a plecat în pustie, viețuind în ea pînă după 90 de ani. El e socotit primul locuitor în pustie. Dar cel care a strămutat nevoința (asceza) din sat în pustie și a dat primul început vieții monahale reale este Antonie (250—355). Iar cînd de la 305 a primit ca să rămînă cu el cei mai mulți monahi ce s-au strîns în jurul lui, s-au format mai multe mînăstiri și el le-a condus pe toate și așa s-a constituit viața schitiotă. Viața monahală s-a răspîndit repede în Egipt, care a devenit pentru aceasta vestit.

Pustia Nitriei, pentru firea ei sălbatecă, a atras curînd atenția monahilor. Ca cel dintîi locuitor al ei este cunoscut Ammun (veac IV), numit mai tîrziu Nitriotul. El s-a așezat în această pustie, căci înlăuntrul muntelui Nitria nu erau încă mînăstiri. Și a dus o viață însuflețită între Schit și muntele numit Nitria două zeci și doi de ani (Sozomen, *Istoria bisericească*, cap. 31). Locul acesta s-a numit, mai tîrziu, „chilii", din pricina chiliilor împrăștiate ale pustnicilor *(Ibidem)*. La distanță de o jumătate de zi sau noapte se afla pustia Schitului, unde se ducea o viață monahală în cea mai sălbatică singurătate. Sălbăticia Schitului, era atît de mare că numai privirea ei îngreuna sufletul cu o tristețe de moarte. Numai cu ajutorul stelelor se înainta prin nisipul ei.

Viața monahală s-a extins repede în pustiul Nitriei. Nu se știe cînd s-a născut Ava Isaia. Dacă primim o povestire nepubli-

cată, atribuită lui Ava Isaia Tibeul — vom accepta că patria lui era Tibeia (Dintr-o epistolă a episcopului Amoniu către Teofil al Alexandriei).

Vedem că era contemporan cu Ava Orsisie (†376), urmaşul Sf. Pahomie în timpurile lui Atanasie cel Mare. Nu se ştie nici la ce vîrstă a venit la viaţă monahală, precum nici alte fapte din viaţa lui, din lipsă de informaţii. Dar din unele povestiri salvate la Paladie şi din titlurile Bibliotecii obştei noastre, ne vom sili să clarificăm întrucîtva cele privitoare la Ava Isaia.

Cel ce venea la viaţa monahală în schituri îmbrăca schima monahală fie sub presbiterul schitului, fie sub virtuosul bătrîn căruia i se şi supunea şi de la care învăţa practicarea virtuţilor. Dar mulţi plecau şi pe la bătrînii ce se remarcau în viaţa virtuoasă şi ascultau de învăţătura lor, păzind cu pietate sfaturile şi învăţăturile lor. A pleca la bătrîni şi a fi sfătuiţi de ei era o regulă a vechilor părinţi[9]. (Monahul Augustin — pg. 15 — prolog la ed. I). Unii se duceau şi de zece ori pe lună la bătrîni virtuoşi, folosindu-se de învăţătura lor.[10]

Potrivindu-se acestui obicei, Isaia a mers la Ava Macarie şi l-a întrebat: „Spune-mi mie un cuvînt". Şi-i zise lui bătrînul: „Fugi de oameni". Îi zise lui Ava Isaia: „Ce este a fugi de oameni?" Iar bătrînul îi zise: „A şedea în chilia ta şi a-ţi plînge păcatele tale"[11]. Altă dată povesteşte însuşi Isaia: „Şezînd odată eu aproape de Ava Macarie, au venit şapte fraţi de la Alexandria, ispitindu-l pe el şi zicînd: „Spune-ne nouă, Părinte, cum să ne mîntuim?" Iar luînd eu un caiet şi şezînd deoparte, am scris cele ce ieşeau din buzele lui"[12]. Şi a mers şi la Ava Silvan, ca să audă învăţăturile aceluia. Altă dată, război de gînduri murdare, s-a dus la Ava Pimen, remarcat în virtute, şi l-a întrebat despre acestea. Acesta îi spuse: „Precum un dulap plin de haine, de le uită cineva, se muce-

---

[9] A întrebat un frate pe un bătrîn, zicînd „E bine să mergi la bătrîni şi să te linişteşti?" Zice lui bătrînul „A merge la bătrîni era regula vechilor părinţi" (Cod Sinait. 448, f. 295 a).

[10] „A zis Ava Pimen că Ava Pafnutie zicea că în toate zilele vieţii bătrînilor se ducea de zece ori în lună la ei" (*Pateric*, ed. greacă).

[11] *Pateric*, trad. rom. p. 138.

[12] Acelaşi *Pateric grec*.

găesc, aşa şi gîndurile, dacă nu le întrebuinţăm trupeşte, dispar cu vremea, sau se mucezesc" *(Patericul grec)*. Toţi monahii lucrau şi se hrăneau prin ostenelile lor. Şi unii secerînd „în timpul verii, îşi adunau grîul care le era de ajuns, dar dădeau şi altor monahi" (Sozomen, *Ist. bis.*, cartea 6, cap. 28). Alţii făceau „frînghii din crengi de finic cu care, împletindu-le, alcătuiau coşuri. Nu erau opriţi însă să facă şi alte feluri de lucruri de mînă. Astfel întîlnim în Pateric şi caligrafi ce trăiau în Schit.

Fiecare anahoret pleca şi vindea lucrul său de mînă în sate şi cetăţi.[13] Iar întorcîndu-se, aducea cu sine cele de trebuinţă traiului. Se aflau însă unii oameni din lume care, primind lucrul de mînă vîndut de monahi, le aduceau cele trebuincioase şi îi scuteau de a umbla prin lume. Privitor la lucrul de mînă al lui Isaia şi la dieta celor din Schit, s-a păstrat următoarea povestire la Paladie:

„A venit odată Ava Ahila la chilia lui Ava Isaia în Schit şi l-a aflat pe el mîncînd. Punea în blid sare şi apă. Văzîndu-l bătrînul că ascundea aceasta înapoia coşului, îi zise: „Spune-mi, ce mănînci?" Acela îi spuse: „Iartă-mă, Ava, că am tăiat crengi şi le-am pus să ardă şi am luat în gura mea pîine cu sare[14] şi mi s-a uscat gîtlejul de arsură şi nu s-a dus pîinea în jos, de aceea a trebuit să iau puţină apă cu sare, ca să o pot mînca. Iartă-mă!" Şi zise bătrînul: „Veniţi să vedeţi pe Isaia mîncînd zamă în Schit. De voeşti să mănînci zamă, mergi în Egipt" *(Pateric grec*, p. 124).

Ava Isaia locuia probabil aproape de Ava Amoi. La începutul sosirii lui acolo l-a întrebat Amoi: „Cum mă vezi acum? I-a zis Isaia: Ca pe un înger, Părinte". Iar după ce îi arătă lipsurile lui ca unui începător, l-a întrebat Amoi mai tîrziu iarăşi: „Cum

---

[13] Deci anahoretul sau pustnicul nu era un monah retras pentru lungă vreme dintre oameni *(n. tr.)*.

[14] Spunea Ioan Colov că mîncînd părinţii din Schit pîine şi sare, aveau putere pentru lucrul de mînă *(Pateric grec*, în P.G. tom 65, col. 263). Veni odată un episcop la un frate în Schit, care-l duse în chilia lui şi, punîndu-i înainte pîine şi sare, i-a spus „Iartă-mă, Doamne, că nu am altceva ce să-ţi dau" (Cod Sinait. 448, din sec. 11, f. 153).

mă vezi acum?“ Iar el îi spuse: „Ca pe Satana; chiar de-mi spui cuvînt bun, îl primesc ca pe o sabie“ *(Pateric grec)*.

În epoca aceea, monahii, stăpîniţi de entuziasm pentru viaţa în pustie, se retrăgeau în cele mai depărtate pustii ca să slujească acolo lui Dumnezeu în linişte şi nevoinţă aspră. Îi susţinea în aceasta viaţa (aspră) înaltă a unor părinţi şi ideea că în pustie se dobîndeşte uşor virtutea. De vom atribui lui Isaia al nostru o povestire intitulată a lui Isaia Tibeul, aflată printre fragmentele din cuvintele lui, vom admite că şi el a plecat în pustie, iar aflîndu-se acolo, i s-a întîmplat următorul lucru, pe care mai tîrziu l-a povestit el însuşi fraţilor, spre folosul lor.

„Acela (Isaia Tibeul) a spus: Şezînd eu în pustia cea mai dinlăuntru înainte cu 23 de ani, a venit un frate la mine şi spălîndu-şi picioarele, a început să vorbească şi să-mi spună: «Voiesc, Avo, să locuiesc şi eu în pustia aceasta». Şi i-am zis lui: „De poţi răbda, poţi să înaintezi“. Şi acestea i le-am spus cu limba, dar cu inima l-am judecat. Iar după plecarea lui, m-am sculat ca să mă rog şi am ajuns ca într-un extaz şi am văzut un bărbat înfricoşător la chip, cu faţa strălucitoare, avînd o suliţă de foc în mînă şi zicîndu-mi: „Spune, bătrîne, cine a făcut cerul şi pămîntul, întărindu-le?“ Şi-i zisei lui: „Dumnezeu“. Şi iarăşi îmi zise: „Cine a măsurat cerul cu palma şi pămîntul cu pumnul *(Isaia* 40), Cine a pus munţii pe cîntar şi dealurile în cumpănă *(Ibidem)?* Cine a atîrnat tăria şi a strîns-o fără să o lege? Cine a pecetluit marea şi a pus frîu adîncului fără fund? Cine a atîrnat norii şi le-a poruncit să poarte apele? Cine a făcut soarele şi a alcătuit luna şi a dat strălucire stelelor? Cine a albit zăpada şi cristalul? Cine goleşte norii şi-i face să poarte apele şi să se verse pe faţa întregului pămînt? Cine a adunat vînturile şi le-a închis într-o palmă nestăpînită? Cine cercetează inimile şi pătrunde rărunchii (Ps. 7, 10) şi gîndurile şi descoperă şoaptele, vede adîncurile, priveşte cele din întunerie?“ Şi i-am spus lui: „Singur Dumnezeu“. Şi-mi zise mie: „Ştii că Dumnezeu este Cel ce judecă drept şi dă fiecăruia după faptele lui“ (Rom. 2, 7)? Şi i-am spus: „Da, cu adevărat ştiu“. Şi mi-a

spus: „De ştii aceasta, cum ai judecat pe fratele care a venit la tine, în inima ta?“ Şi i-am zis: „Am greşit cerului şi înaintea lui Dumnezeu şi înaintea ta şi iată îţi dau ca chezaşă ţie pe Sfînta şi atotlăudata Născătoare de Dumnezeu că nu voi mai aluneca în astfel de greşală“. Şi-mi zise: „Ai semănat amărăciune în inima ta, pune mîna şi secer-o trei ani“. Şi l-am văzut plecînd la izvorul de unde am băut şi a lovit apa cu sabia de foc. Şi mi-am revenit în mine însumi şi plîngînd amar, am mers la izvor şi am gustat apa amară. Şi de cîte ori gustam din ea, îmi aminteam de cuvîntul îngerului şi ziceam în mine: „Iacă, ai semănat amărăciune, secer-o cu mîna“. Şi am făcut aceasta trei ani, plîngînd şi îndurerîndu-mă. Şi, după cei trei ani, s-a îndulcit apa şi am cunoscut că a făcut Domnul milă cu mine. Şi de aceea vă spun vouă că nu este ceva mai rău decît a vorbi de rău şi a judeca pe aproapele. Căci cei ce curvesc şi săvîrşesc desfrînare, văzînd aceasta, ştiu că păcătuiesc şi adeseori vin la pocăinţă. Dar cei ce judecă, cu greu vin la cunoştinţa de ei înşişi“ (Codice 113 al Patriarhiei din Ierusalim, f. 66 v.).

Iarăşi nu se ştie cînd a luat (Isaia) pe Petru ca ucenic. Din Cuvîntarea 25 vedem că acela a scris Avei Isaia, care-l sfătuise cele spre mîntuire, înainte de-a veni la viaţa monahală. Poate la începutul lepădării lui şi a convieţuirii cu Ava Isaia i s-au întîmplat lui următoarele: „A spus Ava Petru, ucenicul lui Ava Isaia: «Şezînd odată eu la masă cu părintele meu Isaia şi cu alţi oarecare bătrîni, am rîs din lucrarea diavolului. Şi văzîndu-mă pe mine Ava Isaac, egumenul Schitului, zise lui Ava Isaia: mustră pe ucenicul tău, căci va cădea în mîinile dracilor. Fiindcă rîsul se naşte din lipsa fricei. Şi mai ales la masă, cînd şedem înaintea ochilor lui Dumnezeu şi sfinţii îngeri stau şi luptă pentru noi, cum nu sîntem datori să lăcrimăm şi să suspinăm şi să nu ne ruşinăm mîncînd mîncările celor necuvîntătoare, noi, care sîntem cuvîntători şi trebuind să ne aflăm în dulceaţa raiului pentru strălucirea ce ne-a dat-o Dumnezeu (peste ele), dar acum, pentru neascultare, ne-am înrudit cu animalele neînţelegătoare şi ne-am asemănat lor (*Ps.* 46, 6),

mîncînd hrana apropiată păşunii?[15] Monahul care şade la masă şi mănîncă şi bea fără teamă şi necugetînd la cele ce mănîncă, nu se dispreţuieşte pe sine şi nu-şi judecă şi conştiinţa sa, zicînd: Cum eu, smeritul şi ticălosul, nevrednic de cer şi de pămînt, mănînc pîine şi legume, şi mulţi sfinţi şi drepţi, nevoitori şi pustnici, flămînzind şi însetînd şi lipsiţi de îmbrăcăminte, nu mănîncă nici pîine, iar eu, nenorocitul, mănînc mîncări fierte, trebuind să mănînc praf şi cenuşă. Căci monahul care şade la masă şi nu se roagă cu mintea, ci vorbind şi grăind orice cuvînt, este trupesc şi nu duhovnicesc. Iar cel ce rîde la masă, s-a despărţit de Dumnezeu şi Dumnezeu de el. Şi rugăciunea lui nu e primită şi ostenelile lui sînt nefolositoare".

Din povestirea următoare, needitată, vedem că în afară de Petru, Ava Isaia a luat şi un alt ucenic, pe Elisei. În această povestire, vom afla unele informaţii despre Schit, unele amănunte despre Ava Isaia, puţine despre viaţa în Schit, ca şi despre obştea din Alexandria. „Ne-a povestit nouă Ava Elisei: Fiind eu mai tînăr, am slăbit pînă aproape de moarte. Iar tatăl meu era mereu lîngă mine şi chema în tot ceasul pe doftori, făgăduindu-le multe, de mă vor tămădui. Iar doftorii ostenindu-se mult, n-au putut alunga boala. La urmă au spus părintelui meu: Acest tînăr va muri în trei zile. Iar tatăl meu auzind acestea de la doftori, rugîndu-se cu multe lacrimi, a alergat la biserica Sf. Marcu Evanghelistul, a aflat, cum zicea, înlăuntrul bisericii pe un monah foarte bătrîn, şezînd pe un scaun. Acesta văzînd pe părintele meu întristat, a zis: „Ce-ţi este, Domnule Procopie? Pentru ce eşti tulburat?" Îi spuse lui tatăl meu: „Numele celui ce ţi s-a arătat îţi este cunoscut. La fel şi pricina (întristării lui)" Şi-i spuse bătrînul: „Să mergem pînă la casă (lui)". Deci venind bătrînul, m-a cercetat pe mine şi-i spuse tatălui meu: „Adu pe consoarta ta aci" — căci

[15] Dumnezeu priveşte la noi cu grijă deosebită, cînd mîncăm, pentru că atunci hrănirea trupului este o mai mare ispită de a cădea în poftele trupeşti. Atunci ne stau şi îngerii mai mult împrejur, luptînd cu demonii care atunci ne ispitesc mai mult. Cînd mîncăm, ne apropiem mai mult de animalele neînţelegătoare. Adam şi Eva, înainte de cădere, le stăpîneau toate (animale, produsele naturii). După păcat, au prilej de-a ispiti şi lucrurile pe oameni, aşa cum îi stăpînesc şi animalele.

era maica mea foarte iubitoare de Hristos şi de monahism, iar tatăl meu foarte urîtor de monahi. Şi zise către tatăl meu: „Trei lucruri cere Dumnezeu de la tine şi de la vei păzi pe ele, îţi va dărui viaţa lui. Şi zise tatăl meu: „Chezaş îmi este Sfîntul Marcu Evanghelistul, că le voi păzi". Şi îi spuse: „Iată, ai 19 ani de preacurvie şi preacurvind, ai spurcat patul soţiei tale şi de aceea pe toţi copiii tăi i-a predat Dumnezeu morţii înainte de vreme. Al doilea lucru: să nu predai pe acest tînăr căsătoriei, ci fă-l monah. Al treilea: să nu mai ai comuniune cu Arianii şi cu Teodosianii"[16]. Şi a zis tatăl meu: „Voi păzi cuvintele tale în toate zilele vieţii mele". Şi făcînd bătrînul o rugăciune pentru mine, în trei zile m-am făcut sănătos şi apoi am făcut trei ani în casa tatălui meu. Şi plecînd, tatăl meu m-a logodit cu nepoata căpeteniei (oraşului) (primarului) Augustalin. Şi pregătind tatăl meu cele ale căsătoriei, s-a întîmplat că fata a căzut sub tulburarea unui drac cumplit, fiind chinuită rău şi fără milă. Părinţii fetei şi tatăl meu au căutat şapte luni să o ducă peste tot prin biserici, la doftori şi la vrăjitori. La sfîrşit luînd-o, am dus-o, după părerea generală, la Ava Macarie[17], mergînd şi eu cu ea şi tatăl meu. Şi luînd bătrînul untdelemn şi rugîndu-se pentru ea, a poruncit mamei ei să o ungă cu untdelemn de la cap pînă la unghii. Fiind unsă ea, a început dracul să strige: „Sînt ars, sînt ars". Şi ieşind din fată, s-a lipit de mine înşeptit, chinuindu-mă pe mine cumplit. Fiind eu chinuit de demon 30 de zile, veni bătrînul care vorbise şi înainte tatălui meu şi mă sculase şi din boală. Văzîndu-l tatăl meu pe el, a fugit de el. Şi luîndu-mă bătrînul în chilia lui şi rugîndu-se toată noaptea, în genunchi, alungă pe drac din mine. Şi tăindu-mi părul capului şi îmbrăcîndu-mă cu o haină de lînă şi din peri de cămilă, m-a predat lui Ava Isaia. Bătrînul avea şi alt ucenic, cu numele Petru. Făcînd deci la el şapte luni, tatăl meu auzind despre mine, a trimis patru slugi cu opt cămile

---

[16] Poate este vorba de erezia Teodotianilor, care avea ca iniţiator pe un anume Teodot, care spunea că Hristos a fost simplu om (Eusebie, *Ist. bis.*, c. 28, 6).

[17] Acest Ava Macarie este Macarie Egipteanul care, după Socrate, *Ist. bis.*, cartea 4, cap. 23, „a făcut atîtea vindecări şi a scos atîţia draci, că ar fi nevoie de o scriere proprie pentru a le descrie."

încărcate cu tot felul de mîncări și fructe. Dar mi-a trimis și o scrisoare. Primind eu scrisoarea și citind-o, am început să plîng. Văzînd Ava Isaia scrisoarea în mîinile mele, sculîndu-se a răpit-o din mîinile mele și a rupt-o. Iar eu supărîndu-mă, bătrînul a început să mă certe în fața slugilor trimise de tatăl meu. Din ceasul acela s-a năpustit asupra mea dracul urii și n-am mai putut nici să-l văd, nici să aud glasul lui, ci-l priveam ca pe Haron și cuvintele lui le aveam ca pe niște săgeți și ca pe niște cuțite cu două tăișuri.

Iar stînd el la rugăciune și la privegheri, le blestemam și din multă ură și multă scîrbă ce-o aveam față de el, de multe ori mă sculam noaptea ca să-l ucid, dar mă temeam și-mi era frică de Petru, celălalt ucenic al lui. Iar bătrînul nu înceta să mă învețe și să mă sfătuiască și uneori mă mîngîia, alteori mă și certa. Iar apropiindu-mă de Sf. Împărtășanie, mă împiedica și mă alunga, certîndu-mă. Mă scotea și de la masă, zicînd: „Nu vei mînca pînă ce nu vei spune: am greșit, iartă-mă". Iar eu făcînd cele contrare, furam pe ascuns mîncare. Cînd el se ruga, eu ședeam, cînd priveghea, eu dormeam, cînd el citea, eu grăiam lucruri deșarte, cînd el plîngea, eu rîdeam. Văzîndu-mă demonul în toate ascultător de el, a început să-mi arate și vise și năluciri împotriva bătrînului. Iar eu, cel umilit, am început să mă încred în bănuielile ce mi le pricinuia acela, cugetînd la el cu atenție, în amănunte, cu pătrundere și trezvie. Și am început să cred și să-mi însușesc gîndurile urîte și rele și întinate, care curgeau în inima mea și mă tulburau împotriva bătrînului.

Au început deci să mă tulbure dinăuntru aceste gînduri, iar dracii din afară să mă miște spre iuțime, mînie, supărare și dușmănie. Și dracul mîndriei, mai bine zis al pierzaniei, să-mi fie învățător. Ba am început și eu să învăț cele ce mă învăța el în ascuns, adică să le scot la arătare și să le vestesc înaintea tuturor. Căci stăpînit de supărare, ziceam către mine însumi: cine este acest înșelător și fățarnic, acest impostor, acest om de rînd căruia eu, care sînt dintr-o mare cetate și dintr-un neam mare și din părinți nobili, atît de bogați, și avînd atîtea slugi, m-am făcut simbriaș, mai bine-zis îi slujesc ca un rob, turnîndu-i apă pe mîini,

făcut unealtă, care poartă apă şi adună lemne, cînd trebuia să-mi slujească şi să mi se supună el mie, nu eu lui. Cîte supărări şi amărăciuni, necazuri şi întristări, certuri şi osîndiri n-am primit de la el? Cît m-a făcut să flămînzesc, să însetez, să priveghez, să dorm pe jos, cît m-a dispreţuit, cu cîte rele nu m-a împovărat? Şi acestea învăţîndu-mă demonul, mă mîniam mai mult şi mă socoteam nedreptăţit şi pătimind multe rele. Şi-mi spunea gîndul: ieşi de la acest blestemat, şezi într-o chilie ca toţi părinţii, căci acesta nu este monah, ba nici măcar creştin. Din aceste gînduri începeam iarăşi să văd în vis pe bătrîn că dansează cu femei şi joacă cu etiopieni. Şi crezîndu-le acestea, mă întăream în convingerea că e duşmanul lui Dumnezeu şi prietenul dracilor. În afara Schitului, ca la 5 stadii, se afla un templu elin (păgîn) şi în mijlocul lui stătea o statuie de marmoră, iar bătrînul avea obiceiul să iasă Sîmbăta din Schit şi să meargă la acel templu şi să plîngă. Se aflau acolo şi chipuri de idoli păgîni. Şi demonul îmi arătă în vis nu o dată, ci de multe ori că bătrînul jertfeşte şi se închină idolilor. Iar eu, presupunînd că visele sînt adevărate, în ceasul cînd bătrînul obişnuia să iasă şi să meargă la acel templu, prefăcîndu-mă, am ieşit din chilie şi am căzut pe faţă înlăuntrul templului, înapoia unei rămăşiţe de zid. Şi văd pe bătrîn intrînd şi o femeie înaintea lui şi venind ea, am văzut cum se ruga şi se închina idolului, şi după ce a isprăvit rugăciunea, am văzut că venind bătrînul s-a închinat chipului de animal, a sărutat femeia şi însoţit de ea, bătrînul a plecat spre Schit, iar femeia în jos.[18]

Acestea privindu-le de şapte ori în ascuns şi văzîndu-le ca sigure, am început să şed în afara chiliei şi spuneam pe ascuns fraţilor ce veneau spre a se folosi de la bătrîn: „Fraţilor, Ava acesta este prin fire un curvar şi închinător la idoli; de ce vă lăsaţi înşelaţi, venind la el?“

Şi am făcut aceasta grăind către monahi ce veneau la bătrîn patru luni şi pe măsură ce eu mă sileam să-i împiedec pe ei, aceia din puterea harului lui Dumnezeu veneau tot mai mulţi la bătrîn. Văzînd eu, care mă socoteam smerit, aceasta, m-am lăsat de lucrul

---

[18] Acestea le vedea petrecîndu-se în vis, sau şi le nălucea.

acesta și mi-am înălțat mîinile la cer, zicînd: „Doamne, dă-mi răbdare". Şi socoteam eu, netrebnicul, și ticălosul, că rabd pe nedrept și că practic o virtute și suspinînd, ziceam: „Slavă Ție, Dumnezeule, de la ce cinste, la ce necinste am ajuns, și cum eram și ce am ajuns". Şi plîngeam.

Iar bătrînul văzîndu-mă, zicea: „Fiule bun, curățește-ți inima, smerește-ți gîndurile, dorește smerenia lui Hristos, disprețuiește mîndria, ia aminte la tine".

Grăindu-le el acestea, eu mă mîniam și mă tulburam și simțeam cuvintele lui ca săgeți care mă răneau. Cînd ședeam cu el la masă, simțeam mîncările răspîndind un miros rău și mă rușinam că trebuia să le vomez nu numai o dată, ci de două și de mai multe ori. De aceea mă sculam. Iar gîndul care mă tulbura înlăuntru nu înceta să-mi spună: „Ieși din casa acestui bătrîn și, de se poate, și din Schit. Căci privind pe bătrînul acesta, nu te vei mîntui". Și-mi ziceam: „Pentru ce sufăr acestea? Cînd mă aflam în lume, nu curveam, nici nu preacurveam, nici nu furam, nici nu omoram". Şi îmi zicea gîndul, mai bine zis demonul: „Cu dreptate pătimești; ai supărat pe tatăl tău și pe mama ta, rudeniile și prietenii tăi; acum ai lăsat pe sfinții părinți și ai venit și te-ai însingurat la acest impostor, săvîrșitor de rele și nemilostiv și nerușinat". Acestea spunîndu-mi-le demonul, eu pretinsul smerit și păcătosul, mă aflam gata să consimt cu gîndurile acestea rele și ticăloase.

Şi scufundat în întuneric, socoteam că sînt în lumină, și socotind că viețuiesc monahal, eram al Satanei, și în loc să mă critic și să mă osîndesc, criticam și judecam pe robul lui Dumnezeu.

Aflîndu-mă în această tulburare a gîndurilor, s-a întîmplat să-mi scrie tatăl meu: „Mama ta moare, vino să o vezi înainte de-a muri". Spun deci lui Ava Petru: „Mă duc cu adevărat să văd pe mama mea". Plecînd fratele, spuse bătrînului. Iar bătrînul venind la mine, îmi zise: „Bunule fiu, șezi în răbdarea lui Dumnezeu și lasă pătimirea tatălui și a mamei, căci avem un Tată în cer, care are grijă și de noi și de ei după folosul nostru. Iar de nu asculți de mine și pleci, pe părinți nu-i vei folosi întru nimic, iar pe tine te vei vătăma foarte mult și la urmă te vei căi mult, căci nu te vei

folosi cu nimic, ci absenţa îţi va fi spre învăţătură". Auzind eu acestea de la bătrîn şi demonul răpindu-mă spre mînie, spusei bătrînului: „Impostorule, închinătorule la idoli, curvarule, preacurvarule, vreai să mă faci egal cu tine?" Iar bătrînul îmi spunea: „Harul lui Dumnezeu îmi vine prin gura ta". Iar eu strigam: „Impostorule, închinătorule la idoli". Dar cuvintele mele îi făceau pe mulţi părinţi să se adune şi toţi bătrînii mă dezaprobau şi mă osîndeau. Iar eu, lucrînd dracul în mine, luînd stiharul meu, l-am rupt de mînie de sus pînă jos şi aruncînd în faţa lui haina mea, am ieşit gol din chilie şi intrînd în chilia unuia din bătrîni, am furat haina lui şi ieşind am plecat în Alexandria. Acolo am aflat pe mama moartă şi pe tatăl bolnav, murind şi el după trei zile. Iar eu, preocupîndu-mă şi vorbind despre bani şi despre cealaltă moştenire, şi regretînd că m-am făcut monah, m-a apucat seara. Şi şezînd eu pe pat şi cugetînd la cele din Schit şi la Ava Isaia, suspinam şi ziceam: „Slavă Ţie, Doamne, care m-ai scăpat de bătrînul acela impostor şi rătăcit".

Şi deodată cu acest cuvînt, am auzit un glas ca de tunet zicînd: „Nimicire şi pieire casei lui Procopie". Şi îndată a venit un vînt şi s-a aprins un foc în cele patru colţuri ale casei. Iar eu m-am sculat tulburat şi de abia am putut să ieşim toţi cei din casă, focul întinzîndu-se peste tot. Adunîndu-se toţi locuitorii din Alexandria, n-au putut face nimic, focul topind şi pietrele. Iar eu m-am simţit ruşinat şi gîndind la toate cele întîmplate şi plecînd cu multă slăbiciune şi descurajare, m-am aruncat în tinda Sfîntului Mina. Şi demonul prefăcîndu-se iarăşi în martor, îmi zise: „Toate acestea care ţi s-au întîmplat, s-au întîmplat din pricina lui Ava Isaia". Trezindu-mă, spun: „Cu adevărat vrăjitorul acela impostor este cel care, trimiţînd pe draci a ars casa mea". Şi zicînd aceasta, m-am sculat de dimineaţă şi am mers la Patriarhul Evloghie[19]. Şi i-am spus lui: „Stăpîne, răzbună-mă de idololatrul Ava Isaia. Căci idololatrul Ava Isaia folosindu-se de vrăjile lui, mi-a ars casa".

---

[19] Din negrije, s-a dat într-o copie de mai tîrziu acest nume. Căci Evloghie a fost patriarh mai tîrziu, între 580—607, cu două veacuri mai tîrziu ca Ava Isaia. În acea vreme erau Patriarhi Timotei (380—385) şi Teofil (385—412).

Iar Patriarhul îmi zise: „Să-ţi rămînă nevorbitoare buzele viclene care grăesc nedreptate împotriva acestui drept“ (Ps. 30. 19). Şi odată cu cuvîntul Papei, am văzut un etiopian bătîndu-mă cu un ciomag de foc şi îmbrăcîndu-mi pieptul gol. Şi îndată am căzut înaintea Patriarhului, tremurînd de pedeapsă. Atunci Patriarhul întinzînd mîna, mi-a pecetluit gura. Şi legătura limbii s-a înfăptuit. Şi am rămas şaptesprezece luni pedepsit sub jugul lui Veliar, arătîndu-mă tuturor ca o vedere vrednică de compătimit, părînd ţinut în lanţuri. Căci îmi făceam rele mie însumi şi cei prezenţi, cei din jur nu-mi puteau ajuta. Mîncam fecale omeneşti. Iubitorii de Hristos compătimindu-mă, mă acopereau cu haine, căci umblam gol. Îmi loveam trupul şi-mi aruncam hainele, bătîndu-mă pe mine şi lovind pe cei din jur. Iar trupul meu îl murdăream de fecale şi de noroi, în care mă culcam tăvălindu-mă. Căci nu era cine să mă îngrijească. Mă făcusem ca un elefant.

Văzîndu-mă iubitorii de Hristos din Alexandria astfel, au adus pe unii din părinţii din Schit la mine şi aceştia văzîndu-mă, m-au cunoscut. Dar iubitorii de Hristos au spus: „Acesta este fiul lui Procopie, care era monah la Ava Isaia“. Şi le spuseră lor părinţii: „Faceţi iubire şi aduceţi-l în Schit“. Şi iubitorii de Hristos aflînd un cămilar, i-au dat lui ceea ce era rînduit şi legîndu-mi mîinile şi picioarele, m-au trimis în Schit.[20] Şi adunîndu-se părinţii din Schit în biserica cea mare, au făcut priveghere pentru mine şi ungîndu-mă cu untdelemn pe tot trupul, au alungat pe dracul

[20] Erau trei drumuri ce duceau din Alexandria la muntele Nitria (în care se afla Valea Schitului (sau Schitică) Cel dintîi trecea la început prin ţărmul Mareotis, după care străbătea Valea ce ducea printre grunji de sare pînă la muntele Nitria (muntele Sărat), unde se afla centrul aşezărilor monahale. Dar ţărmul supus vînturilor şi tulburat uneori de cicloni puternici, era periculos şi de multe ori valurile Văii erau de nestrăbătut. Al doilea se îndrepta spre Apus, între mare şi ţărmul Mareotidei, pînă la capătul acesteia, după care se îndrepta spre Sud printr-un început nisipos, care despărţea Valea Nitriei de apa rîului Anidros (fără apă) cum se pare un braţ al Nilului, care poartă şi numele de rîul Anidros. Îndrăzneaţa Melania voia să meargă pe acest drum în călătoria ei în Egipt, dar puţin i-a trebuit să fie răpită de Arabii care locuiau lîngă mare, şi abia a scăpat prin iuţimea calului ei. Al treilea drum urca pe lîngă Nil pînă la Memfis sau Arsinoe şi intra de acolo într-una sau altă vale. Cel ce porneşte pe ea, ajunge în partea Nitriei atinsă de apele Nilului, în care se află crocodili. Melania, care a îndrăznit să ia şi acest drum, a suferit multe încercări (Pref. la ed. I).

din mine.[21] Dar am rămas înfricat de pe urma ranelor şi a întinăciunii.

Dar eu, smeritul şi păcătosul, ticălosul şi vinovatul, cel mai prejos de orice urmă monahală, vestind cu amănunţime toate cele ce mi s-au întîmplat şi povestindu-le tuturor, i-am rugat pe ei să facă rugăciuni pentru sufletul meu smerit şi îndurerat şi să roage pe bătrînul meu ca să aibă milă de mine şi să-mi primească pocăinţa şi să nu mă lase să fiu iarăşi ispitit de demon. Iar părinţii plecînd, au adus la mine pe Petru cel împreună ucenic cu mine. Şi acela văzîndu-mă zăcînd cu trupul mucegăit de murdărie şi de rane, căci părinţii voind să trezească mila şi durerea bătrînului spre mine, m-au dezbrăcat de haina cu care eram îmbrăcat şi m-au aşezat gol pe saltea. Şi Ava Petru văzîndu-mă, s-a aruncat peste mine şi nu se mai despărţea de lacrimile lui. Iar eu priveam la el umilit, fără curaj şi ruşinat. Şi el, după ce a plîns mult, s-a sculat şi, luînd pe unii dintre părinţi, a plecat şi a adus pe bătrîn. Iar eu văzînd pe bătrîn, am strigat, zicînd: „Miluieşte-mă, robule al lui Dumnezeu, pe mine cel rătăcit, de demoni şi să nu mă laşi bucurie desăvîrşită vrăjmaşului de suflet stricător. Căci am fost destul pedepsit şi chinuit, după cum mi se cuvenea". Iar bătrînul îmi zise: „Ai cunoscut, fiule, că pedeapsa le vine celor mîndri pentru căderea lor?" Iar eu am zis: „Am cunoscut, cele ce mi s-au întîmplat şi am învăţat din cele ce am pătimit. Şi m-am convins că Dumnezeu este Judecătorul drept, care răsplăteşte fiecăruia după faptele lui" (Rom. 2, 6). Şi pecetluindu-mă cu semnul crucii[22], îmi spuse: „Dumnezeu, Făcătorul întregii zidiri, să-ţi ierte cele trecute şi să îndrepteze cele viitoare". Şi punîndu-mă pe un scaun, m-au dus

---

[21] Din primele timpuri ale Bisericii se făcea ceva şi pentru trup, cum nu o fac protestanţii şi neoprotestanţii, care nu văd că sufletul lucrează prin trup, dar şi trupul influenţează sufletul. Toate Tainele se folosesc şi de un mijloc de sfinţire a trupului. Aşa se folosea ungerea cu untdelemn a trupului, însoţită de rugăciune, pentru ca prin el să sfinţească trupul. Demonii au o mai uşoară influenţă asupra trupului. Prin o ungere a trupului cu untdelemn, însoţită de rugăciune, se alungă demonii care lucrează în el. Adeseori aceasta producea şi vindecări.

[22] Şi de la Antonie cel Mare (născut la anul 250) şi din această scriere vedem că creştinii îşi făceau din primele secole creştine semnul crucii. Sectele refuzînd crucea, se depărtează de creştinismul de la origini.

la chilie. Şi în puţine zile, prin harul lui Hristos (Dumnezeu), m-am întărit. Şi s-a împlinit cu mine cuvîntul proorocesc, care spune: „Cu zăbală şi cu frîu vei strînge pe cel ce nu se va apropia de tine" (Ps. 31, 10). Şi iarăşi: „Multe sînt bătăile păcătosului" (Ps. 31, 11).

Ştiind deci părinţii Schitului toate cele întîmplate ca vrednice de scris, chemînd pe Pioniu, caligraf priceput[23], mi-au poruncit să le povestesc întocmai şi în chip amănunţit. Iar caligraful scriind, a lăsat acestea în cartea întîia a scrierii „Despre nălucirea dracilor" (Cod 113 al colecţiei patriarhale, f. 194).

În afară de Petru şi de Elisei, au venit şi alţii, ca să rămînă ca ucenici la Ava Isaia. Aceasta se adevereşte din titlul primului Cuvînt: „Porunci către fraţii celor aflaţi cu el", dar şi din Ava Varsanufie, care spune că mii de întrebări s-au pus Avei Isaia de către cei care îl rugau să le lămurească.

Fiind împodobit cu virtuţi Ava Isaia şi avînd harisma cuvîntului, veneau la el monahii să fie sfătuiţi de el. Aceasta o ştim din povestirea lui Ava Elisei. Dar despre aceasta sîntem informaţi şi din povestirea următoare:

Un frate a venit la marele Isaia[24] şi-i zise lui: „Roagă-te pentru mine, Ava, că mă întorc în lume. Căci Ava al meu mă ocărăşte în tot timpul zicîndu-mi: diavole, Satano, vrăjmaşule, antihriste. De aceea plec în lume". Şi-i zise lui bătrînul: „Oare, fiule, nu spune adevărul? Hristos şi Dumnezeul nostru are şi El multe nume: Dumnezeu şi Domnul şi Bunul şi Milostivul şi Atotţiitorul şi Atotputernicul. Se numeşte Dumnezeu (Theos), pentru că vede toate,[25] Domn, fiindcă domneşte peste toate, Atotţiitorul, pentru că le susţine pe toate. Aşa şi Veliar are multe nume: diavolul-satana, vrăjmaşul, vicleanul, antihrist. La fel şi omul care face binele se numeşte bunul. Dar omul care bîrfeşte pe altul se numeşte diavol (bîrfitor), şi cel ce contrazice şi tulbură pe fraţi este Satana;

[23] Monahul Augustin dă şi din Cod. 113, f. 181 a, din Colecţia Patriarhiei din Ierusalim o ştire despre caligraful Pioniu, ucenic al lui Ava Longhin, despre care se vorbeşte şi în Pateric.

[24] „Mare" îl numeşte pe Ava Isaia şi un tropar al lui Teodor Studitul, în a treia cîntare a canonului Sîmbetei brînzei în Triod. cînd se sărbătoreşte cu alţi cuvioşi.

[25] Theos de la Theaomai = văd.

şi cel ce contrazice pe fratele mai mare şi pe căpetenie se numeşte vrăjmaş; cel ce vicleneşte asupra altuia se numeşte viclean; cel ce gîndeşte cele rele se numeşte rău; contrariul lui Hristos şi cel ce judecă pe altul se numeşte antihrist; şi cel ce păcătuieşte, păcătos. Căci tot cel ce săvîrşeşte păcatul este rob păcatului (Io. 8, 35). Dacă şi tu, fiule, faci lucrurile diavolului, nu te supăra cînd auzi că eşti numit diavol şi satana, şi vrăjmaş. Căci şi Domnul şi Dumnezeul nostru a zis Iudeilor: „Voi sînteţi fiii diavolului" *(Ibid.* 14).

Suspinînd fratele, a zis: „Cu adevărat, Ava, sînt şi diavol, şi Satana, şi antihrist, şi vrăjmaş, şi viclean, şi păcătos, şi rău, şi potrivnic eu, păcătosul şi ticălosul. De aceea plecînd, voi cădea în faţa lui Ava al meu şi voi plînge, mă voi jeli şi voi cere iertare pentru timpul rău folosit al vieţii mele, fiindcă am fost viclean şi necurat, duşman al lui Dumnezeu şi slujitor al diavolului şi duşman vieţii mele, sucit şi flecar, cîrtitor şi gata de orice grăire deşartă, leneş la rugăciune, iute la mînie, la contrazicere, batjocoritor şi pismuitor, lacom la mîncare şi răzbunător. Dar mulţumesc lui Dumnezeu că, prin dreptele tale cuvinte, s-a mîntuit sufletul meu". Şi încă mărturisindu-se el, ieşi din gura lui un fum şi s-a făcut şi se făcu vîrtej şi sparse toate vasele din chilie. Şi a apărut ca un mic etiopian cu un ochiu de foc, ieşind pe uşă şi strigînd şi zicînd: „Eu sînt dracul mîndriei!" Şi fratele rugă pe bătrîn pentru un cuvînt de mîntuire şi răspunzînd bătrînul, îi zise: „De voeşti să urmezi Domnului nostru Iisus Hristos, păzeşte cuvîntul Lui şi atîrnă pe omul tău vechiu pe cruce cu El şi pe cei ce te trag de pe cruce trebuie să-i opreşti pînă nu mori. Şi eşti dator să suporţi dispreţul lor şi să odihneşti inima celor ce-ţi fac rău şi să te umileşti pe tine faţă de cei ce voiesc să te stăpînească, şi să ţii gura ta în tăcere şi să nu judeci pe cineva în inima ta. Căci de-ţi vine un gînd să judeci pe aproapele pentru niscai păcate, gîndeşte-te întîi la tine că eşti mai păcătos şi cele bune, pe care socoteşti că le-ai făcut, să nu crezi că au plăcut lui Dumnezeu. Şi aşa nu vei îndrăzni să judeci pe aproapele. Căci iubirea slavei de la oameni naşte minciuna, iar refuzul ei cu smerenie face frica de Dumnezeu mai mare în inimă. Să nu voieşti deci să fii prieten al celor slăviţi în lume,

ca să nu se depărteze slava lui Dumnezeu de la tine. De faci lucrul tău de mînă, să nu-l dispreţuieşti, ci ai grijă de el în frica lui Dumnezeu. Să nu te culci în călătorie în casa cuiva.[26] Cînd nu ai aşteptat sfaturile noastre, ci ai plecat aşa cum ai voit, ai ajuns ca demonii. Şi eu întristîndu-mă mult, n-am voit să te învrednicesc de cuvînt, o dată ce te-am rugat şi ca părinte şi te-am sfătuit şi ca frate şi n-ai ascultat. Nu se închide inima sfinţilor. Dar ţi-am părăsit sufletul care s-a primejduit şi ţi-am scris cele de acum. Dacă deci nu voieşti să fii şi mai mult batjocura dracilor, ieşi din locul tău, ascultîndu-mă, şi du-te la o mînăstire. Iar de nu asculţi nici acestea, te vei căi mult la urmă de această necugetare" *(Cod Sinaitic 206*, f. 181 b).

Altă dată iarăşi Ava Isaia, voind să folosească pe fraţi, a luat un sac şi s-a dus la un loc unde se îmblătea grîu şi a cerut proprietarului: „Dă-mi grîu". Şi-i zice acela: „Dar şi tu ai secerat, Avo?" Îi zise lui bătrînul: „Deci de nu seceră cineva, nu are plată?" Îi spuse lui proprietarul: „Cum voieşti să ai grîu, dacă n-ai secerat?" Şi-i zise lui bătrînul: „Deci dacă nu seceră cineva, nu are grîu?" Îi zise proprietarul de pămînt: „Nu". Şi a plecat bătrînul. Iar fraţii văzîndu-l ce-a făcut, i-au făcut metanie rugîndu-l să le spună de ce a făcut aceasta. Şi le-a spus lor bătrînul: „Am dat-o ca pildă, că de nu lucrează cineva, nu ia plată de la Dumnezeu" *(Pateric grec*, p. 181).

Din povestirea următoare, păstrată de Paladie, vedem ospitalitatea lui Ava Isaia pentru fraţi. Iar ce părere avea despre lucrurile pămînteşti se vede din observaţia făcută fratelui: „Ava Isaia a poftit pe un frate oarecare şi i-a spălat picioarele. Apoi a aruncat un prosop într-o oală şi, după ce a fiert, l-a scos. Şi a spus fratele: „N-a fiert destul, Avo". Şi-i zise lui: „Nu-ţi ajunge că l-ai văzut

---

[26] „Să nu te culci unde inima ta se teme să nu păcătuiască. Iar de afli că trebuie să mănînci acolo, să nu rămîi deloc. Căci este mai de folos să se supere cel ce te invită, decît să preacurveşti în inima ta pe ascuns. De poţi, să nu iei aminte nici la haina femeii. Fă aşa şi te mîntuieşti de cursele vrăjmaşilor". (Aci se termină Codicele Savaitic nr. 665 — în prefaţa monahului Augustin, p. 26).

strălucitor? Şi aceasta este mare mîngîiere" (*Pateric grec*, p. 181; *Everghetin*, cartea 2, paragraf 16, p. 58).

Ava Isaia nu se ducea la agapele ce se făceau atunci de către monahi. Motivele pentru care le ocolea le vedem în următoarea povestire nepublicată:

„Ne-a povestit nouă Ava Petru, ucenicul lui Ava Isaia: Am întrebat pe Ava Isaia, zicînd: De ce nu mergi, Avo, la agapă ca toţi părinţii? Şi a zis: „Fiule, fiecare ştie ce îi este de folos şi ce-l vatămă". Şi-i zise lui: „Părinte, foloseşte-mă, spunîndu-mi, pentru ce nu mergi?" Şi-mi spuse: „Petre, la orice agapă mergi şi vezi vin, fugi de el ca de foc şi de şarpe. De multe ori am şezut la agapă şi bînd vin, am început să grăesc cu bătrînii şi am ajuns de la vorbirea despre Hristos la vorbirea urîtă şi la bîrfire şi ne-am sculat tulburaţi. Bine e deci monahului să mănînce cenuşă şi să bea apă din mare în chilia lui şi să nu meargă la agape. Căci de se duce, mănîncă ceea ce nu vrea; şi bea ceea ce nu vrea; şi de multe ori grăieşte cele ce nu se cuvin şi aude cele ce nu-i sînt de folos şi întristează şi e întristat şi tulbură şi e tulburat. Căci cel ce voieşte odihna trupului niciodată nu e lipsit de prilejul agapei şi cel ce se obişnuieşte cu agapele şi cu pomenirile sfinţilor[27] dispreţuieşte viaţa lui şi se împleteşte cu multe păcate. Căci din vin se nasc gînduri urîte şi din gînduri priviri împrejur, şi din acestea lenevie, şi din lenevie grăire deşartă şi din aceasta, bîrfire. Iar din bîrfire nesocotire, şi din nesocotire pofta pîntecelui, şi din aceasta lăcomia de mîncare, curvie, şi din curvie ironia". Şi-l întrebai pe el: „Avo, ce este ironia?" Şi-mi spuse: „Ironia este atunci cînd cineva glumeşte şi rîde pe seama altuia; cînd în loc de a-l arăta pe faţă că-l critică pare să-l laude prin cuvinte. Cel ce practică ironia arată un cuget viclean şi rău intenţionat. Căci ironia nu-l lasă să ajungă cu cineva la iubire" (Din codicele amintit din colecţia Patriarhiei din Ierusalim, f. 67 a).

Ava Isaia, pentru luptele şi virtuţile lui, se număra între marii Părinţi ai pustiei, cum se deduce din următoarele: „Spuneau

[27] Probabil e vorba de agapele ce se făceau cu ocazia pomenirii celor decedaţi.

despre Părinții Ava Pamvo, Ava Visarion, Ava Isaia și Ava Paisie că erau foarte puternici, avînd împreună cu ei și pe Ava Artre. Pe aceștia i-a întrebat presbiterul din muntele Nitriei cum trebuie să viețuiască frații. Iar aceștia au spus: „Într-o mare nevoință, păzindu-și conștiința din partea aproapelui" (Cod. 137 din colecția Patriarhiei, din sec. XIV).

Cu evlavie se pronunța despre el Rufin (Vita Patrum, tom II, c. 10, p. 358). Din următoarea povestire a lui Paladie se vede că el se învrednicea și de harisma prevederii: „Ava Uros și Isaia și Ava Pavel se întîlneau împreună, aflîndu-se pe neașteptate la rîu bărbați evlavioși și nevoitori și vizitînd pe marele Anuv.[28] La o distanță de ei se aflau trei mînăstiri. Și-și spuseră unii altora: „Să-și primească fiecare dintre noi viețuirea lui, așa cum a fost cinstit de Dumnezeu". Ava Uros a spus către ei: „Cer de la Dumnezeu darul să ajungem neobosiți la locul unde mergem în puterea Duhului". Și de-abia s-a rugat de aceasta, corabia s-a aflat îndată gata, împreună cu vîntul cuvenit, și într-o clipă s-au aflat pe rîu, mergînd împotriva curentului. Iar Isaia a zis către ei: „Ce e de mirare, prieteni, că se va întîlni cu noi un om, care ne va anunța fiecăruia viețuirea ce o avem de trăit? Iar Pavel, cel de-al treilea, le-a răspuns: „Ce este, de ne va descoperi Dumnezeu, ca după trei zile îl va ridica pe acel om?" După ce au înaintat puțin spre acel loc, bărbatul acela întîlnindu-i, i-a salutat. Iar Pavel a zis către el: „Spune-ne, frate, izbînzile tale, căci poimîine vei pleca la Dumnezeu", Iar Anuv a zis către ei: „Binecuvîntat este Dumnezeu, care mi-a făcut și mie cunoscute acestea, ca și venirea și viețuirea voastră!". Și a spus faptele fiecăruia, dar și-a explicat și virtuțile sale" *(Istoria Lausiacă*, cap. 55, 56, 57).

Din titlul codicelui Savaitic (de la mînăstirea Sf. Sava, lîngă Betleem, n. tr.), 72, din sec. 12, f. 58 b, „al lui Ava Isaia, isihastul și presbiterul", și din cod. 28 din Paris, din sec. 15, f. 66—110, care cuprinde lucrări ale lui Isaia presbiterul, aparținînd probabil egumenului Isaia din sec. IV (Krumbacher, *Bizantinische Wortkunst*, t. I, p. 318), vedem că era presbiter. Nu se știe cînd a

[28] În Codicele din Ierusalim Anuv, în cel Sinaitic = Pafnutie.

murit, probabil pe la sfîrşitul sec. IV. Amintirea lui se prăznuieşte în Biserica Ortodoxă în Sîmbăta Brînzei, împreună cu toţi Sfinţii Părinţi.

Acestea privitor la Ava Isaia. Iar despre cele 29 de Cuvîntări ale lui, în vremea din urmă Krüger a lansat ideea că e neîndoielnic că scrierile atribuite lui Isaia din sec. IV au ca autor pe Pustnicul de asemenea Egiptean, care a murit aproape de Gaza, la 11 August în anul 488 şi deci scrierile acestea se strămută din sec. IV în sec. V.

Dar înainte de-a rezolva problema aceasta este necesar să cercetăm multele scrieri siriace, care poartă numele lui Isaia (Kügener, *Byzant. Zeitsch.*, 1900, f. 385—386). După biograful lui, Isaia a fost primul monah nomad în Egipt, în pustia cea mai dinlăuntru (Schit). De acolo s-a mutat în Ierusalim, a rămas după aceea în pustia Eleutorupol şi s-a retras după aceea în Gaza, unde a întemeiat o mînăstire şi s-a închis în casă sa fără să mai vadă pe altul, decît pe Petru, căpetenia ucenicilor lui. Toate răspunsurile lui Isaia s-au comunicat de atunci prin gura lui Petru. În acelaşi manuscris siriac, o scurtă ştire needitată arată că Isaia Pustnicul nu s-a opus Sinodului din Calcedon, deşi ucenicul lui, Petru, era împotriva lui[29]. Informaţia că nu s-a opus Sinodului din Calcedon nu e adevărată, deoarece Sofronie al Ierusalimului (†641), în Epistola lui sinodală împotriva Monotelitismului, zice: „Petru... miasma iberiană şi nebunul barbar, Isaia prietenul acestui Petru, s-au arătat primitori ai altei erezii acefale între Acefali“ (Patr. t. 87, partea III, col. 3 192—3 193). Şi mai jos anatematizînd ereziile, cuprinde între ele pe cea a Eutichienilor, a Acefalilor, a Varsunufiţilor, a Isaienilor“.

Dar că scrierile păstrate (sub numele lui Isaia) aparţin unui autor care a trăit în sec. IV, se deduce din următoarele: „Primesc în chip canonic şi scrierile, şi vieţile asceţilor. Aceasta o spun împotriva aiuritului Pamfil, care vine aici din Orient şi a bîrfit rău şi

---

[29] Land. Anecd. t. III, p. 346—356, trad. în germană de Krüger şi Ahreus, *Die sogennante Kirchengesch, der Zach. Rhetor*, Leipzig, 1899, p. 268—274 şi Kügener, Byzant. Zeitsch. 1900, p. 466.

mincinoș pe următorii Sfinți Părinți: Marcu, Isaia, Varsanufie, Dorotei și Isichie, nu însă pe Varsanufie, Isaia, Dorotei și Acefalii uniți cu Acefalii și pe cei uniți cu Acefalii și pe cei cu șapte coarne, ci pe alți ortodocși și cu același nume, pe care eu îi primesc ca ținînd tradiția Părinților, asigurat de informația Prea Sfîntului Patriarh Tarasie ...ale altor persoane vrednice de crezare, nu numai din acele cetăți, ci și din cele din Răsărit. Cei amintiți sînt atît de lăudați de sfinții bărbați de mai sus, că icoanele lor au fost puse în Biserica cea mare, în rînd cu sfintele icoane ale Sfinților Părinți, ca cea a lui Efrem și a tuturor celorlalți, în ale căror învățături nu s-a aflat nimic neevlavios, sau în afara legii, sau necanonizat" (P.G. 99, 1816).

Aducem la urmă mărturia Patriarhului Ioan al Antiohiei din sec. XI care, înșirînd scrierile Părinților din Schit, amintește între ele și cartea Sfîntului Paisie.

După informațiile de mai sus, Isaia din sec. V a fost monofizit, dar cele 29 de Cuvinte nu-i aparțin lui, ci lui Isaia din sec. IV. Căci cum ar fi cu putință ca mari bărbați ai Bisericii, ca Ioan Damaschin, Varsanufie, Grigorie Sinaitul, Pavel Evergetin și mulți alții, să ia toate citatele din scrierile lor din opera unui monofizit?

În afara celor 29 Cuvinte, s-au salvat în traducere latină (*Patrologia Latină*, t. 103, col. 417—434) 68 de reguli pentru monahii începători, luate din Cuvîntul 3 și 9.

O mică lucrare cu titlul „Sfaturi ale lui Ava Isaia către Teodora monahia și surorile ei în Hristos", tradusă în cuvîntarea lui Nichifor din Hios, s-a editat (în Erniopol, 1885) de către Arhimandritul Hristofor.

În Patrologie, t. 40, col. 1 205 se află 19 capete ale aceluiași, intitulate: „Despre nevoință și liniște (isichie)", care s-au luat din cele 29 de Cuvinte ale lui, ca și cele din Filocalia greacă, tom. I, p. 17, traduse în Filocalia românească, vol. I, sub titlul: „Despre paza minții", afară de cap. 7, 8, 9.

În codicele 118 din colecția Patriarhiei (din Ierusalim) există unele fragmente sub numele lui Ava Isaia (f. 62 a — 68 b,

124 a—132 a, 202 b—203 b). Aceste fragmente (afară de trei: 127 b, 118 b, şi 120 a), care corespund şi celor din Filocalia (23, 24, 26), nu sînt ale acestui Ava, din pricina noţiunilor şi limbii deosebite. La Paladie (†pe la 420) s-au păstrat următoarele sentinţe:

„A spus Ava Isaia că nimic nu foloseşte atîta pe începător, ca ocara. Precum îi foloseşte pomului udarea în fiecare zi, aşa începătorului ocara şi răbdarea ei".

„A spus iarăşi către cei bine începători şi supuşi părinţilor sfinţi, că prima vopsea nu rămîne, de ex. roşul; şi precum crengile fragede uşor se încovoaie, aşa şi începătorii în ascultare".

„A spus iarăşi că începătorul ce se mută din mînăstire în mînăstire, se aseamănă cu animalul care aleargă de la o păşune la alta".

„A spus iarăşi că presbiterul din Pelosiu, făcîndu-se o agapă a fraţilor în biserică şi venind ei şi vorbind întreolaltă, certîndu-i le-a spus: „Tăceţi, fraţilor, că am văzut pe un frate mîncînd cu voi şi bînd pahare, cîte şi voi şi rugăciunea lui urcă înaintea lui Dumnezeu ca un foc". Şi zicea iarăşi că dacă vrea Dumnezeu să miluiască sufletul, iar acesta se împotriveşte şi nu vrea, ci împlineşte voia sa, îi îngăduie să pătimească cele ce nu voieşte, ca astfel să-L caute pe El".

„Zicea iarăşi că atunci cînd cineva vrea să răsplătească răul cu rău, poate să vatăme conştiinţa fratelui chiar şi numai cu intenţia"[30].

„Acelaşi Ava Isaia a fost întrebat ce este iubirea de arginţi, şi a răspuns: a nu crede în Dumnezeu că are grijă şi a nu nădăjdui în făgăduinţele lui Dumnezeu şi a voi să se lăţească".

„A fost întrebat, iarăşi, ce este bîrfirea? Şi a răspuns: a nu cunoaşte slava lui Dumnezeu[31], ci pisma faţă de aproapele".

---

[30] Există o comunicare spirituală între suflete chiar cînd nu se arată în fapte, e ceea ce psihologia modernă constată prin fenomenele hipnozei şi ale sugestiei. Atîta doar că aceasta vede aceste fenomene numai cînd e activă şi voinţa, pe cînd ele se produc chiar cînd voinţa nu le voieşte.

[31] A bîrfi pe un altul înseamnă a nu vedea că în darurile ce le are fiecare se manifestă slava lui Dumnezeu care le-a dat.

„A fost întrebat, iarăşi, ce este mînia? Şi a răspuns: ceartă, minciună şi necunoştinţă“ (*Patcric grec;* P.G. 65, col. 204—220, *Everget.*, cartea 2, cap. 31).

În scoliile la Scara (P.G. 86) lui Ioan Scărarul (†pe la 600), se dau cele următoare dintr-un text necunoscut al lui Ava Isaia:

„Cel ce petrece pururea în inima lui, iese numaidecît din cele frumoase ale vieţii trupeşti. Căci umblînd în duh, nu poate cunoaşte poftele trupului, deoarece acesta îşi face plimbările în cetatea virtuţilor. El are virtuţile ca străjere la poarta vieţuirii curate. De aceea şi uneltirile demonilor rămîn nelucrătoare asupra lui. Săgeţile dragostei lumeşti ajung cel mult pînă la ferestruicile firii“ (Scolia 4 la Cuvîntul 27; în trad. rom. pg. 379).

„Mînia, a voi să se impună voinţa proprie; cunoştinţa mincinoasă, a voi cineva să înveţe şi a iubi cele de trebuinţă ale lumii[32]. Micimea de suflet stă în a fi stăpînit, în a nu suporta, în a nu da şi în a lua“ (Scol. 1 la Scara, Cuv. 21).

„Întrebare: Ce este curvia? Răspuns: Neputinţa de-a se stăpîni. Întrebare: Şi ce este neputinţa de-a se stăpîni? Răspuns: Împodobirea trupului, îmbrăţişarea, lenea, cuvinte pricinuitoare de rîs, privirea neruşinată, necredinţa în făgăduielile lui Dumnezeu, iubirea de-a se lărgi, deoarece voieşti lauda lumii, nemiloştivirea, deoarece iubeşti slava deşartă, nemăsurarea lipsei de conştiinţă, neluarea aminte la judecata lui Dumnezeu“ (Scolia la Scara 12, la Cuv. 15).

Ioan Damaschin (+756) a păstrat întreg Cuvîntul despre smerita cugetare (Cuv. 20), în „Sfintele Paralele“ şi următoarele două fragmente:

„Deoarece li se întîmplă aceleaşi cazuri celor păcătoşi şi drepţi, să nu socotim pe toţi supuşi căderii şi că cele rele trebuie să premeargă mîntuirii“ (Patrologia, t. 93, 324).

[32] Există şi o cunoştinţă mincinoasă. Omul nu poate renunţa la voinţa de-a se lumina şi de-a lumina pe alţii. Aceasta ţine de firea lui. Dar poate strîmba setea de-a se lumina şi de-a lumina pe alţii. O poate pune în slujba egoismului strîmt, crezînd că îşi lărgeşte conţinutul eului, reducîndu-l la el însuşi. Prin aceasta renunţă la Dumnezeu. Dar la lume nu poate renunţa. Şi nu renunţă la ea, pentru că o poate stăpîni şi pe de altă parte îi stăpîneşte ca slăbiciunea trupului.

„Cei ce fac toate numai pentru ei, își însușesc iubirea de sine ca cel mai mare dintre rele. Aceasta e neunirea cu nimeni, necomunicarea, lipsa de iubire, nedreptatea, lipsa de evlavie. Firea îl face pe om nu ca animalele singulare, ci ca grup împreunat cu alții, în comuniune, ca să nu trăiască numai sie-și, ci și tatălui și mamei, și fraților, și soției, și copiilor și altor rudenii și prieteni, și celor dintr-o localitate, și seminției, și patriei, și celor de un neam și tuturor oamenilor. Ba încă și părților lumii și întregii lumi. Și cu mult înainte lui Dumnezeu, Făcătorul. Căci dacă este întreg rațional (cuvîntător) trebuie să fie social, iubitor al universului, iubitor al lui Dumnezeu" *(Ibidem*, col. 420).

La Pavel din Amoriu, ctitorul mînăstirii Evergetin (la 1048), din care s-a ivit și colecția Evergetin, se afla, afară de fragmentele din textul „Cuvintelor, și fragmentele următoare din scrieri necunoscute: „Același (Isaia) slăbind, a spus către Ava Petru: „Celui ostenit nu-i este povară să aștepte odihna. De aceea nici eu în osteneala slăbiciunii mele nu mă simt împovărat, ci mă stăpînește mai mult frica acelui ceas foarte întunecat cînd voi fi aruncat de la fața lui Dumnezeu și nimenea nu va mai fi care să asculte, nici nu va mai fi o așteptare a odihnei" (Cartea a 3-a, cap. 18, p. 58).

„Dar îi e cu putință omului să facă cele rele din prilejul binelui de care i se face parte, cînd pocăindu-se iarăși păcătuiește".

De aceea, de te pocăiești cu adevărat, nu păcătui. Căci cel ce se pocăiește nu are ceasuri ale lui Dumnezeu, în care e dator să facă binele, și ceasuri ale diavolului în care trebuie să se afle în dezordine; nici timp al evlaviei și iarăși timp al nelegiuirii. Nu poate să fie o dată rob al lui Dumnezeu și o dată rob al diavolului, ci totdeauna este același. „Căci cel ce face păcatul, zice Domnul, este rob al păcatului" (Io. 8, 35); iar cel ce este rob al păcatului, nu poate sluji lui Dumnezeu, cum zice iarăși Domnul în Evanghelii: „Nimenea nu poate sluji la doi domni" (Mt. 6, 24). „Căci ce însoțire are dreptatea cu nelegiuirea?", zice Apostolul. Sau ce împărtășire are lumina cu întunericul? Și ce învoire este între Hristos și Veliar? Sau ce are comun templul lui Dumnezeu cu idolii? (II Cor. 6, 14—15). „Să ne curățim deci pe noi de toată întinăciunea trupului și a

duhului". Şi atunci „săvîrşim sfinţenia în iubirea lui Hristos" (II Cor. 7, 1). Căci cel ce ocoleşte cele mai multe păcate, dar e stăpînit de unul singur, nu e liber. Căci de este biruit de unul, îi este rob lui. Dar e învins cu uşurinţă de cele mici, e robit apoi de cele mari. Căci e cu neputinţă să-şi stăpînească patimile mari, dacă nu învinge întîi cele mai mici" (Cartea 3, cap. 11, p. 30).

În Filocalia greacă, tom. I, p. 18—19, şi românească, vol. I, p. 395 şi 398, se află capetele 7, 8, 19 ale lui Isaia Pustnicul:

Monahul Antonie sau Melisa, care a trăit, după unii, pe la 1110, a păstrat următoarele fragmente:

„Ce e mai bine: a te îndulci şi a împlini pofta trupului puţine zile, sau a te lipsi de viaţa vecinică?"

„Cel ce cruţă pe cei răi, nedreptăţeşte pe cei buni" (P.G. 136).

„Cei ce pedepsesc pe cei ce fac nedreptate, îi împiedecă să nedreptăţească pe alţii" *(Ibidem)*.

„Cel ce cinsteşte virtutea, cinsteşte primul adevăr, care stăpîneşte peste tot binele" *(Ibidem)*.

Grigorie Sinaitul, care a trăit pe la 1330, spune în scrierea lui: „Despre linişte (isichie) şi despre două moduri ale rugăciunii" (Filoc. gr. t. 2, cap. 3, p. 269; Filoc. rom. vol. 7, p. 174): „Că eşti dator să-ţi ţii expiraţia", e martor Isaia Pustnicul, care zice despre aceasta:

„Dar a spus iarăşi (Isaia): De nu se face omul pildă, nu poate locui împreună cu aproapele" (Cod. 113 din colecţia Patriarhiei din Ierusalim, f. 25 b.).

Iar codicele din care s-a luat această ediţie a celor 29 de Cuvinte ale lui Ava Isaia şi constă din 312 foi, se află sub nr. 109 al colecţiei patriarhale (0,253 × 0,215) din 312 foi. El a fost scris în anul 1679 de către monahul Damaschin. Textul e pe două coloane.

Am dat pînă aci traducerea „Prologului" monahului Augustin la ediţia a doua.

Monahul Augustin dă în continuare şi alţi codici, unde se află fragmente din această scriere. El menţionează codicii Savai-

tici care se află în Biblioteca Patriarhiei din Ierusalim, care au fost probabil proprietatea mînăstirii Sf. Sava, de lîngă Betleem.

Din Cuvîntul I se află fragmente în cod. Savaitic 362, din sec. XIII, f. 203 a. Din Cuvîntul II, în cod. 464 Sinaitic din sec. XVII, f. 183 b. Din Cuvîntul III şi IV, în cod. Savaitic 206 din sec. XVI.

Fragmente din Cuvîntul V se află în cod. 378 Savaitic din sec. VIII, f. 131.

Din Cuvîntul VII, în cod. 78 din sec. XII, f. 58 v. şi în cod. patriarhal 181 din sec. XIII.

Din Cuvîntul IX, în cod. patriarhal 408 din sec. IX sau X, f. 142 şi în cod. patriarhal din sec. XVI, f. 268 b.

Din Cuvîntul XV, tot în acela, f. 151 a.

Din Cuvîntul XVII, în cod. Savaitic din sec. XV, f. 454—459, în cod. 378 Savaitic din sec. XVIII, v. 134 b, patriarhal din sec. XVI, f. 181 şi 464 Sinaitic, f. 175 b.

Mai sînt fragmente în cod. patriarhal 113 din sec. XVII şi 137 din sec. XIV, 206 din sec. XVI, cod 394 din sec. XV şi în cod. savaitic 333, sec. XIV.

În afară de codicii amintiţi monahul Augustin a avut în vedere şi textul latin al lui Isaia (P.L. t. 40, f. 1 105—1 205), pe care l-a tradus Francisc Zenus din Verona la 1574, după un manuscris grec, scris cu litere mai vechi, fiind îndreptat de Antonie Hilbert. Comparînd cele două texte, a dat la note deosebirile esenţiale şi lipsurile fiecăruia.

Sfîrşind monahul Augustin mărturiseşte că a fost foarte grea povară pe care şi-a asumat-o şi mai presus de slabele sale puteri. Dar încrezîndu-se în ajutorul lui Dumnezeu, a pornit la lucru.

Ale celui între sfinţi Părintelui nostru ISAIA PUSNICUL
Douăzeci şi nouă de cuvinte

CUVÎNTUL I

Sfaturi date fraţilor aflaţi cu el

1. Cei ce voiţi să rămîneţi cu mine, ascultaţi pentru Dumnezeu, şi fiecare să şadă în chilia lui în frica lui Dumnezeu. Şi nu dispreţuiţi lucrul vostru de mînă, pentru porunca lui Dumnezeu. Şi nu uitaţi de meditaţia voastră şi de rugăciunea neîncetată. Şi păziţi inima voastră de gînduri străine, ca să nu cugetaţi ceva despre vreun om sau despre vreun lucru al veacului acesta; ci totdeauna cercetaţi în ce înaintaţi şi siliţi-vă să vă îndreptaţi, rugînd pe Dumnezeu cu osteneala inimii şi cu lacrimi ca să vă ierte şi să vă păzească în viitor să nu mai cădeţi din acestea. În fiecare zi să aveţi înaintea ochilor moartea şi să vă gîndiţi cum veţi ieşi din trup şi cum veţi trece peste puterile întunericului care vă vor întîmpina în văzduh; şi cum veţi răspunde lui Dumnezeu. Priviţi neîmpiedecat de mai înainte la înfricoşata zi a judecăţii şi a răsplătirii tuturor faptelor şi cuvintelor şi gîndurilor voastre. „Căci toate sînt goale şi descoperite ochilor Celui în faţa Căruia vom da socoteală” (Evr. 4, 13).

Fără o mare trebuinţă să nu vorbiţi în trapeză[33]. Iar la Liturghie să nu îndreptaţi pe vreunul care cîntă, dacă nu va întreba acela ceva[34]. În cursul săptămînii

---

[33] Sfîntul Pahomie (+348), spune „Dacă cineva e împins cu grabă să vorbească şi să rîdă în locul unde se mănîncă, va lua certare“ (Cap. 9, P.G. 40 col. 948).

[34] De se va întîmpla în timpul cîntării şi al rugăciunii, sau în timpul citirii, să vorbească sau să rîdă cineva, trebuie să-şi dezlege îndată brîul şi, avînd capul plecat şi mîinile adunate, să fie dus înaintea altarului şi să fie certat de egumenul mînăstirii. Aceeaşi trebuie să se facă în adunarea fraţilor, cînd în acelaşi mod se adună să mănînce (*Pahomie, P.G.* 40, col. 948).

slujiţi în bucătărie în frica lui Dumnezeu, fără să părăsiţi meditaţia voastră[35]. Peste tot să nu intre cineva[36] în chilia fratelui său, nici să nu voiţi să vă vedeţi înainte de ora 6,[37] nici să voiţi să cunoaşteţi lucrul de mînă al altora, de a lucrat fratele tău mai bine ca tine, sau tu mai bine ca el. Iar întîlnindu-vă în trecere, să nu vorbiţi în deşert, nici să nu îndrăzniţi orice, ci fiecare să ia aminte, în frica de Dumnezeu, la sine şi la lucrul său de mînă şi la meditaţie şi la sufletul său în ascuns. Iar cînd se isprăveşte Liturghia, sau cînd vă sculaţi de la mîncare, nu vă aşezaţi la vorbă lungă[38], nici la cuvinte despre Dumnezeu, nici despre lume, ci fiecare să intre în chilia lui şi să-şi plîngă păcatele lui. Iar de se iveşte trebuinţa să vorbiţi împreună[39], vorbiţi foarte puţin, cu smerenie şi evlavie, gîndindu-vă că Dumnezeu ia aminte la voi. Nu vă sfădiţi între voi şi nu vorbiţi împotriva cuiva, nici nu judecaţi pe cineva; nu dispreţuiţi pe cineva, nu cîrtiţi împotriva cuiva. Să nu iasă din gura voastră nici o minciună. Să nu voiţi să vorbiţi sau să auziţi ceva din cele ce nu vă folosesc.

2. Să nu lăsaţi în inima voastră nici ura, nici pisma împotriva aproapelui. Nici să nu fie ceva în gura voastră şi altceva în inimă. Căci Dumnezeu nu se lasă înşelat, ci toate le vede: şi cele ascunse, şi cele arătate. Să nu ascun-

---

[35] Ioan Casian (+345), trecînd prin mînăstirile Răsăritului şi Apusului cu prietenul lui, Gherman (+390), relatează că numai în chinoviile Răsăritului „fraţii slujesc pe rînd cu săptămîna în bucătărie şi în alte datorii, iar în cele egiptene nu se îngăduie decît unui frate foarte încercat grija bucătăriei, întrucît virtutea aceluia permite şi tăria trupului poate împlini această slujire şi nu e împiedicat nici de bătrîneţe, nici de slăbiciune" (Casian către Caster, *Despre rînduielile canonice ale chinoviilor*, P.G. 28, col. 860).

[36] Colecţia cuvintelor şi învăţăturilor dumnezeieşti ale Sfinţilor Părinţi de Dumnezeu purtători, făcută de monahul numit Pavel Everghetin, din mînăstirea Everghetida, cartea 13, cap. 13, p. 37 (ed. C-pol, 1861).

[37] Paladie (pe la 430) relatează că în muntele Nitriei „pînă la ora 6 (sau la amiazi) nu se permite „întîlnirea cu nimenea" (Istoria Lausiacă, cap. 6, P.G. 34, col. 1 019).

[38] „Ieşind de la masă, să nu te porneşti la vorbă lungă" (Sf. Pahomie, *Op. cit.*, cap. 19).

[39] Everghetinos, cartea a 2-a, cuv. 46, p. 144 (ed. C-pol, 1861).

deţi nici un gînd şi nici un necaz, nici o voie şi nici o bănuială, ci descoperiţi-le cu toată libertatea părintelui vostru (duhovnicesc) şi siliţi-vă cu toată credinţa să împliniţi ceea ce veţi auzi de la el.

Vedeţi să nu nesocotiţi să împliniţi sfaturile mele, fiindcă de le veţi nesocoti, nu vă voi lăsa să rămîneţi cu mine. Iar de veţi păzı şi cele din ascuns şi cele arătate, eu voi da socoteală despre voi lui Dumnezeu. Iar de nu le veţi păzi, va cere El socoteală despre negrija mea, ca şi despre îndemnul meu. Iar pe cel ce va păzi poruncile mele, în ascuns şi la arătare, Stăpînul Dumnezeu îl va păzi de tot răul şi-l va acoperi în toată ispita ce va veni asupra lui, în ascuns şi la arătare. Vă rog, fraţii mei, lăsaţi cele ce le-aţi adunat din lume şi îngrijiţi-vă de mîntuirea voastră, ca să nu fie zadarnică toată viaţa voastră şi să fim făcuţi de ruşine 'naintea lui Dumnezeu şi a celor părăsiţi pentru El[40], şi a sfinţilor ce s-au nevoit. Ci socoteşte că nesfădirea şi neplăcuta pătimire şi smerenia şi tăierea voii tale de la toate în bună cunoştinţă şi neîncrederea în dreptatea ta, ca şi privirea continuă la păcatele tale, sînt ţinta virtuţii tale. Pentru că odihna şi lărgimea şi slava deşartă pierd toată osteneala monahului.

CUVÎNTUL II

Despre legea cea după fire

1. Nu voiesc să nu ştiţi, fraţilor, că la început, cînd a făcut Dumnezeu pe om, l-a lăsat în raiu, avînd simţirile sănătoase şi stăruind în ceea ce îi era firesc; dar cînd a ascultat de înşelătorul lui, s-au strămutat toate în

---

[40] Cei ce au părăsit pe cei pentru care aveau datoria să se îngrijească în viaţă, cu scuza unei vieţi dedicate prin călugărie lui Dumnezeu, dar nu şi-au împlinit aceste năzuinţe ascetice, vor fi făcuţi de ruşine şi în faţa acestora *(n. tr.)*.

ceea ce e contrar firii; atunci simţirile lui au fost aruncate din slava lor[41]. Dar Domnul nostru a făcut mila Lui cu neamul omenesc pentru multa Lui iubire. Căci Cuvîntul „trup s-a făcut" (Io. 1,14). adică om deplin arată; s-a făcut în toate cele ca noi, „întru toate afară de păcat" (Evr. 4, 15)[42], pînă la a schimba ceea ce e contrar firii în ceea ce e conform firii prin Sfîntul Lui trup[43]. Şi făcînd milă cu omul, i-a întors iarăşi în rai, după ce a înviat, pe cei ce merg pe urmele Lui şi împlinesc poruncile Lui, pe care ni le-a arătat nouă, pînă ce vom putea să biruim pe cei ce ne-au scos pe noi din slava noastră. Căci El ne-a arătat slujirea sfîntă şi legea curată, pe care omul trebuie să le păzească pînă se va statornici în firea în care l-a făcut Dumnezeu[44]. Deci cel ce voieşte să revină la cele ale firii, să taie toate voile lui cele după trup, pînă statorniceşte pe om în cele conforme firii. Dorirea cea după fire este dorirea minţii şi ea nu este fără dorirea lui Dumnezeu; precum nu e nici iubirea

---

[41] Omul se afla în normalitatea lui pînă ce era în legătură cu Dumnezeu. El a căzut în ceea ce e contrar firii, cînd s-a despărţit prin neascultare de Dumnezeu. Acestei învăţături îi este contrară cea catolică, potrivit căreia omul se află, cînd e fără Dumnezeu, în „natura pură". Iar cînd primeşte graţia (după ea, „creată"), e ridicat într-o stare mai presus de fire. Învăţătura din acest text consideră pe om în starea lui naturală, cînd e unit cu harul lui Dumnezeu, sau cînd trăieşte în armonie cu Dumnezeu *(n. tr.)*.

[42] „Om deplin" e formula de la Calcedon. Tocmai pentru că n-a luat şi păcatul nostru, s-a făcut om deplin. Faptul că Fiul lui Dumnezeu se poate face şi om deplin, e marea taină şi o negrăită preţuire a umanului de către Dumnezeu. Dumnezeu l-a făcut pe om astfel ca să poată să se facă El Însuşi şi om, nu prin schimbarea dumnezeirii Sale. Căci aceasta ar fi panteism. E taina Persoanei şi a caracterului ei de lumină şi taină nesfîrşită. Prin această Subiectul dumnezeiesc poate înlocui subiectul uman. Căci şi acesta e lumină şi taină nesfîrşită, ca şi Subiectul dumnezeiesc. Dar Subiectul dumnezeiesc e şi Subiect al firii dumnezeieşti infinite *(n. tr.)*.

[43] Prin păcat omul a căzut în ceea ce e contrar firii (para fisin). Hristos a readus pe om la ceea ce e conform firii (kata fisin). Dar în amîndouă stările nu părăseşte total legătura cu firea lui. Fiul lui Dumnezeu făcîndu-Se om n-a schimbat umanul, ci l-a readus la autenticitatea lui *(n. tr.)*.

[44] Readucerea omului la cele conforme firii este egală cu reintroducerea lui în raiul comuniunii cu Dumnezeu şi în slava lui, care e reflectarea slavei lui Dumnezeu *(n. tr.)*.

celor conforme firii[45]. De aceea s-a numit Daniel „bărbatul doririlor" (Dan. 9,23). Vrăjmașul a schimbat această dorire în poftirea urîtă a toată necurăția. Rîvna minții este rîvna potrivită firii. Iar fără rîvna spre Dumnezeu nu e propășire. Deci precum s-a scris de Apostol: „Rîvniți însă darurile cele bune" (I Cor. 12,31). Dar rîvna spre Dumnezeu s-a întors prin Adam spre cele contrare firii[46]. Deci să nu vă dușmăniți unii pe alții și să nu vă pismuiți și să nu vă mințiți unii pe alții.

2. Dar e proprie minții și mînia potrivită firii. Căci fără mînie nu e nici curăție în om. Mînia aceasta luptă împotriva semințelor semănate ca plăceri înșelătoare de vrăjmașul în trup[47]. E ceea ce a făcut Fineas, fiul lui Eleazar, cînd s-a mîniat foarte împotriva bărbatului și femeii, și a început bătaia Domnului de la poporul Lui (Num. 25, 7—8). Dar mînia noastră s-a mutat spre aproapele pentru toate cele neînțelepte și nefolositoare. E proprie minții ura cea contrară răului. Astfel folosind-o Ilie, a omorît pe proorocii rușinii (III Imp. 18,40). Asemenea și Samuil a folosit-o împotriva lui Agag, împăratul lui Amalic. Și fără ura împotriva dușmăniei nu se descoperă cinste în suflet și ura noastră s-a schimbat în pornire împotriva firii, spre a urî pe aproapele și a ne scîrbi de el. Și ura se face cea care alungă toate vietățile. Minții îi este proprie înălțarea cugetului conform firii față de orice dușmănie. Și cînd a aflat-o pe ea Iov, a osîndit pe dușmanii lui, zicînd lor: „Cei necinstiți și

---

[45] Dorirea și iubirea celor proprii firii este proprie minții și ele sînt egale cu dorirea și iubirea lui Dumnezeu. E în firea minții omenești, să iubească și să dorească pe Dumnezeu *(n. tr.)*.

[46] Prin doriri, firea noastră este făcută pentru ceea ce o depășește. Plăcerile trupești o atrag, dimpotrivă, în josul ei *(n. tr.)*.

[47] Se afirmă în acestea apartenența la fire, a poftei și mîniei. E o poftă (o dorire) proprie firii și una contrară. La fel o mînie (o iuțime) proprie firii și una contrară. Altfel firea omenească ar fi pur pasivă, indiferentă, o mortăciune. Prin pofta și iuțimea potrivită firii, firea crește, se depășește din Dumnezeu. Prin minte se curățește firea de ceea ce nu se cuvine. Prin mînia conformă firii, proprie minții, aceasta luptă împotriva diavolului sau a semințelor semănate de el în trupul omului ca plăceri înșelătoare *(n. tr.)*.

leneşi, lipsiţi de orice bine, pe care nu i-am socotit vrednici de turma cîinilor mei" (Iov. 30, 8). Şi ni s-a schimbat dispreţul asupra duşmanilor şi ne-am dispreţuit unii pe alţii, înţepîndu-ne unii pe alţii şi ne-am îndreptăţit pe noi înşine împotriva aproapelui. Şi din pricina dispreţuirii lui Dumnezeu ne facem duşmani ai oamenilor. Astfel, din cele create împreună cu omul, cînd a mîncat din neascultare, ele i s-au preschimbat în cele rele. Să ne silim deci, iubiţilor, ca să înţelegem cele ce ni le-a arătat nouă Domnul nostru Iisus Hristos în sfîntul Lui trup. Căci este sfînt şi locuieşte în sfinţi. Să ne îngrijim deci de noi înşine ca să placem lui Dumnezeu săvîrşind după putere faptele noastre şi să facem mădularele noastre să se potrivească firii, ca să aflăm milă în ceasul ispitei la Cel ce are să vină pentru toată lumea (Lc. 21, 26), cerînd totdeauna bunătatea Lui, ca să se unească ajutorul Lui cu smerenia noastră: ca să ne mîntuiască pe noi de vrăjmaşii noştri. Că a Lui este puterea, şi ajutorul, şi stăpînirea în vecii vecilor. Amin.

CUVÎNTUL III

Despre starea începătorilor şi a celor din chilii

1. Înainte de orice, avem nevoie de smerita cugetare; să fim totdeauna gata, la orice cuvînt pe care îl auzim, sau la orice lucru, să spunem: iartă! Căci prin smerita cugetare se strică toate ale vrăjmaşului[48]. Nu te măsura pe tine în nici o faptă a ta[49], ca să fii netulburat în gîndurile tale. Să ai faţa ta tristă, dar blîndă cu oamenii străini, ca frica de Dumnezeu să locuiască

[48] Se citează la aceasta nota. din mai mulţi părinţi duhovniceşti: „Fii gata la orice cuvînt, pe care îl auzi, să spui: „Iartă-mă", pentru că smerita cugetare aruncă toate ale vrăjmaşului" (Antonie cel Mare, can. 72).

[49] „Nu te mîndri pentru faptele tale, oricare ar fi ele". „Nu te măsura" la ce înălţime ai ajuns după orice faptă.

în tine[50]. De pleci la drum cu fraţii, depărtează-te puţin de ei, ca să taci[51]. Şi mergînd, să nu priveşti aci şi acolo ci meditează în cugetarea ta sau roagă-te lui Dumnezeu în inima ta[52]. Iar în locul, în casa în care te opreşti, nu fii cu îndrăzneală, ci fii cu sfială în toate. La ceea ce ţi se pune pa masă, întinde mîna ta cînd eşti silit să mănînci[53]. De eşti mai tînăr, să nu îndrăzneşti să întinzi mîna şi să bagi în gură. Iar în locul unde ai să dormi, să nu te acoperi sub acelaşi acoperămînt cu altul. Şi fă multe rugăciuni în inima ta, înainte de-a te culca. Şi de ai ostenit pe drum şi voieşti să fii uns cu puţin untdelemn pentru osteneala drumului, lasă-ţi numai picioarele, ruşinîndu-te să te descoperi fără vreo trebuinţă sau boală. Iar şezînd tu în chilia ta, de va veni vreun frate străin la tine, fă cu el şi tu aşa: Unge-i picioarele lui şi spune-i lui: fă iubire şi ia puţin untdelemn şi foloseşte-l[54]. Iar de nu vrea să primească, după ce s-a odihnit, nu-l sili. Dar de este bătrîn, bogat în făptuire, sileşte-l ca să-l ungi pe el întreg. Iar de şezi la masă (la trapeză) cu fraţii, de eşti mai tînăr, nu spune minţii nu mînca, ci adu-ţi aminte de păcatele tale, ca să nu mănînci cu plăcere, şi întinde mîna ta numai înaintea ta. Şi de este ceva înaintea altuia, să nu întinzi mîna ta la aceea. Hainele tale să-ţi acopere picioarele tale, şi genunchii tăi să fie uniţi între ei.

Iar cînd cei ce mănîncă sînt străini, dă-le lor cele de trebuinţă cu o privire veselă, şi cînd încetează să

[50] „Să fie faţa ta neîncetat tristă, afară de cazul cînd te cercetează oameni străini. Atunci primeşte-i cu faţa veselă, ca să locuiască în tine frica de Dumnezeu". (Everghet. Cartea I, *Sentinţa* 42, p. 160).

[51] „Cînd călătoreşti cu fraţi, depărtează-te puţin de ei, ca să păstrezi tăcerea" (Antonie, can. 75).

[52] „Cînd călătoreşti, nu căuta nici la dreapta, nici la stînga, ci repetă psalmii şi roagă-te în minte lui Dumnezeu în tot locul unde te afli şi nu te amesteca cu încredere cu locuitorii lui" (Antonie cel Mare, can. 76).

[53] „Nu întinde îndată mîna ta spre cele ce ţi se pun înainte, spre mîncare" (Acelaşi, can. 77).

[54] Smerenia şi înfrînarea înseamnă şi o delicată politeţe.

mănînce, spune-le lor a doua și a treia oară: fă iubire și mai ia puțin[55]. Iar cînd mănînci, să nu ridici fața spre aproapele[56], și să nu grăiești cuvînt deșert[57]. Și să nu întinzi mîna ta spre ceva, arătînd că o voiești, fără să spui: Binecuvintează[58]. Și bînd apă, să nu lași gîtlejul tău să gîlgîie, asemenea oamenilor din lume. Sezînd tu cu frații, de-ți vine vreo flegmă, să nu o scuipi înaintea lor, ci ridică-te și o aruncă astfel afară. Nici să nu întinzi trupul tău în văzul oamenilor. De te încearcă vreun gînd neserios, să nu deschizi gura ta; și va pleca de la tine. Să nu deschizi gura ta, rîzînd. Căci aceasta înseamnă lipsă de sfială. Să nu poftești ceva apropiat, privind-o: fie haină, fie brîu, fie culion. Și să nu-ți împlinești pofta, făcîndu-ți ceva asemănător De-ți procuri vreo carte, să nu o înfrumusețezi cu vreo podoabă. Căci aceasta este o patimă.

2. De greșești ceva, nu minți din rușine, ci fă metanie zicînd: iartă-mă. Și greșeala trece. De-ți spune cineva un cuvînt aspru, să nu-ți înalți inima, căci mînia lui Dumnezeu nu întîrzie. De ești mustrat de cineva pentru vreun lucru, nu te aprinde, ci pune metanie, zicînd: iartă-mă, că nu voi mai face, fie că știi că ai făcut acel lucru, fie că nu știi. Căci toate acestea sînt propășire pentru cel tînăr. De faci lucrul tău de mînă, nu te mîndri, ci fă-l în frica de Dumnezeu, ca să nu păcătuiești prin neștiință. Cînd te învață cineva despre orice lucru de mînă, spune-i celui ce te învață, fără să te rușinezi de a-i spune în continuare: „Fă iubire și vezi de e bun sau nu". De te cheamă vreun frate cînd ești la lucrul de mînă al tău, silește-te să vezi ce voiește și fă-l pe acela

[55] Poftește cu stăruință pe străini să se servească la masă.

[56] Să nu ridici fața ta cînd mănînci, spre aproapele tău, ca să nu vadă pofta mîncării oglindită pe ea *(n. tr.)*.

[57] Să nu grăiești lucruri glumețe sau fără rost cînd mănînci, în care să se vadă plăcerea produsă de mîncare *(n. tr.)*.

[58] Așteaptă totdeauna să ți se îmbie. Se dau, precum se vede, sfaturi concrete despre felul cum trebuie practicată smerita cugetare *(n. tr.)*.

cu el, lăsînd lucrul tău. De încetezi să mănînci, intră în chilia ta și fă lucrarea ta, și nu ședea vorbind cu cei ce nu te folosesc. De sînt bătrîni care-ţi grăiesc cuvîntul lui Dumnezeu, întreabă pe Ava al tău: „Rămîn să aud, sau să intru în chilie?” Și fă ceea ce îți va spune. De voiești să mergi la un lucru străin, spune-i lui unde voiești să mergi, ce trebuință ai de aceasta. Și dacă îți spune ce să faci, nu adăuga ceva, nici nu-l micșora. De afli cuvinte din afară, nu le spune pe ele altuia. Căci de le vei păzi în urechile tale, nu va greși limba ta[59]. De voiești să se împlinească un lucru și cel cu care locuiești nu voiește să se împlinească, lasă-i lui voia ta, ca să nu se nască o ceartă și să se supere.

3. Cînd voiești să locuiești cu un frate în chip trecător, nu-i porunci în vreun lucru oarecare și să nu voiești să fii capul lui. De locuiești cu frații, să nu voiești să te măsori cu ei și tu în cuvîntul lor. De-ţi vor porunci ţie un lucru pe care nu-l voiești, luptă cu voia ta pînă ce îl vei face, ca să nu-i superi și să-i pierzi prin descurajare; și ca să ai locuirea pașnică cu ei. De locuiești cu un frate și-i spui că voiești ceva, spune-i lui: dar voi face ce voiești. Și dacă spunîndu-i ce vreai să faci, îi ceri o hotărîre, fă ceea ce găsește el de bine, cu frica lui Dumnezeu. De locuiţi împreună și lucrul ce ţi-l cere este trecător, fă-l. De sînteți mai mulţi, faceți-l împreună și nu cruța trupul tău, ţinînd seama de conștiința tuturor. Cînd te scoli în fiecare zi dimineaţa, înainte de-a te apuca de lucrul de mînă, cugetă la cuvintele lui Dumnezeu. Iar de este ceva de făcut înainte, fie patul, fie de spălat niscai vase, fie orice alt lucru, fă aceea cu toată sîrguința, fără zăbavă. De este un lucru care aduce o plată, să-l faci împreună cu fratele tău și să nu-l nedreptățești pe el. Iar dacă lucrul este mic, și unul spune

---

[59] Cînd vei căuta să spui cuvintele spuse ţie, altora, limba ta poate greşi, spunîndu-le altfel de cum le-ai auzit.

altuia: „Pleacă, frate; vezi-ţi de lucru tău, eu îl fac acesta singur”, ascultă-l. Cel ce ascultă, este cel mare. De este la tine un frate străin, fă cu bucurie lucrul care trebuie, şi plecînd el fă-l de asemenea. Primeşte-l cu bunăvoinţă şi cu frica lui Dumnezeu, ca să nu-i fie vizita spre pagubă. Păzeşte-te să nu-l întrebi lucruri care nu-ţi sînt spre folos, ci fă-l să se roage. Iar cînd şade la tine, întreabă-l: „Cum te afli?” şi mulţumeşte-te cu acest cuvînt. Şi apoi dă-i o carte, ca să o citească şi să cugete la cele din ea. Iar de vine după o osteneală, lasă-l să se odihnească şi spală-i picioarele. Iar de-ţi aduce cuvinte necuvenite, roagă-l cu iubire, spunîndu-i: „Iartă-mă, că sînt slăbit şi nu pot să le port”. Iar de este slăbit şi hainele îi sînt murdare, spală-i-le. Iar de-i lipseşte ceva şi hainele îi sînt rupte, coase-i-le. Iar de este drumeţ şi ai la tine niscai credincioşi, nu-l pune mai presus de ei, dar fă milă cu el din iubirea lui Dumnezeu. Iar de este un frate în trecere pe la tine, pentru Dumnezeu, şi-ţi cere odihnă, să nu-ţi întorci faţa de la el, ci primeşte-l cu bucurie împreună cu credincioşii care se află la tine. Şi de este sărac, nu-l trimite fără nimic, ci dă-i lui din binecuvîntarea ce ţi s-a dat ţie de la Dumnezeu, o dată ce cunoşti că cele ce le ai nu sînt ale tale, ci dar de la Dumnezeu[60]. Dacă un frate îmbie ceva, nu-l deschide ca să afli ce are în el. Dar dacă arată foarte preţios ceea ce ţi se îmbie, spune-i lui: dă-mi să văd ce este în el.

De pleci pe o cale spre casa cuiva, şi cel din ea iese şi te lasă singur, să nu ridici faţa ta ca să cunoşti cele aflate în casa lui. Şi să nu deschizi ceva din ea, nici vreo uşă, nici vreun vas, nici vreo carte. Dar spune celui ce iese: dă-mi să fac vreun lucru. Şi ceea ce-ţi dă, fă-l

---

[60] Toate le avem de la Dumnezeu în dar. Iar ceea ce primeşte fiecare, nu primeşte în exclusivitate, ci ca să facă parte de aceea şi altora. Toate le are fiecare pentru el, dar şi pentru alţii, ca să crească oamenii şi în iubire între ei.

fără greutate. Să nu lauzi cele ce nu le-ai cunoscut, iar de cele ce le-ai cunoscut, să nu vorbești ca și cînd le-ai văzut. Să nu osîndești pe cineva pentru chipul lui. De dai de apă sau de ceva de trebuință, să nu te arăți nepăsător, ci gîndește-te la Dumnezeu că a avut grijă de tine. De te scoli în chilia ta, ca să faci slujba ta, nu rămînea nepăsător sau în negrijă și în loc să cinstești pe Dumnezeu, să te afli uitînd de Dumnezeu, ci rămîi în frica lui Dumnezeu. Nu te răzima de perete și nu-ți înmuia picioarele, răzimîndu-te într-unul și ușurînd pe celălalt, ca cei fără de minte. Trezește inima ta să nu caute la voile tale, ca Dumnezeu să primească jertfa ta. De cîntați împreună, fiecare din voi să-și facă rugăciunea lui. Iar de este cu voi un străin, rugați-l cu iubire ca să-și facă rugăciunile lui. Spuneți-i aceasta lui pînă la a doua și a treia oară, fără ceartă. În ceasul aducerii darului tău, spune gîndurilor tale, simțirilor tale să stăruie în frica lui Dumnezeu, ca să te învrednicești de Taine, și să te vindece pe tine Domnul. Vezi să nu-ți lași trupul tău fără curăție și să te fure slava deșartă. Iar cel mai tînăr să se lase în toată lipsa de frumusețe a trupului. Căci aceasta este în folosul lui[61].

Cel tînăr să nu poarte niciodată haină frumoasă, pînă ce nu va ajunge la vîrsta bărbatului. Căci aceasta îi este spre vindecare. Să se folosească de vin pînă la trei pahare în caz de trebuință. Să nu-și descopere dinții cînd rîde, iar fața lui să caute în jos cu rușine. Cînd va fi să doarmă, să-și încingă brîul, să aibă grijă să nu-și ducă mîinile înlăuntru, căci trupul are multe patimi, hrănite întru neștiință. De trebuie să pornească la drum, să poarte sandale, dar pînă ce este în chilia lui să nu poarte sandale. Umblînd el, mîinile lui să stea apropiate de brîul său. Să nu se afle deloc înaintea altora. Aflîndu-se

---

[61] Cel tînăr să nu se gătească, spre a nu ispiti pe cineva și a se încrede în el. Dar cel bătrîn să se gătească în timpul Sf. Liturghii *(n. tr.)*.

unul mai mare și vorbind cu cineva, să nu fii nepăsător și să șezi, ci stai pînă ce îți va arăta ție ce ai să faci, De vei pleca în oraș, sau în sat, ochii tăi să caute în jos, ca să nu scoli pe vrăjmași în chilia ta. Să nu dormi la drum, în casa cuiva, unde inima ta se teme să nu păcătuiască. De voiești să mănînci într-un loc și afli că o femeie trebuie să mănînce acolo, să nu șezi deloc. Îți este mai de folos să-l superi pe cel ce te poftește, decît să curvească inima ta în ascuns. Pleacă de poți, pînă nu iei încă seama la haina ei. Mergînd tu pe drum, de-ți va spune o femeie: pace ție, răspunde-i în inima ta, căutînd cu ochii în jos. De pleci la drum cu vreun bătrîn, lucrul pe care îl duceți, nu-i da lui să-l poarte. Iar de sînteți tineri, purtați-l fiecare puțin, iar cel ce-l poartă, să meargă înainte.

CUVÎNTUL IV

Despre conștiința celor ce șed în chilii[62]

1. De mergeți pe drum și vreunul din voi este mai slab, lăsați-l să meargă înaintea voastră, ca, de va voi să șadă, să șadă. De sînteți mai tineri și vă aflați în locuri unde e ora mesei și sînteți poftiți să vă așezați primii la masă, să nu vă tulburați, ci de se așează acum unul primul, altă dată să se așeze altul. De întrebi pe bătrîn despre un gînd, dezgolește-i lui gîndul în libertate, de știi că este credincios să păzească cuvîntul tău. De auzi de vreo scădere a fratelui tău, să nu-i spui bătrînului despre cine e vorba, căci aceasta este moarte.[63] De vorbesc unii despre gîndurile care te războiesc pe tine, să nu voiești să le auzi, ca să nu fii războit de ele. Silește-te să faci multe rugăciuni, căci rugăciunea este lumină

[62] În textul latin, titlul este următorul „Despre cele ce trebuie observate pe drum".

[63] De mărturisești bătrînului (duhovnic) gîndul tău despre scăderea aflată a unui frate, să nu-i spui numele fratelui *(n. tr.)*.

sufletului tău[64]. Cugetă în fiecare zi cu părere de rău la cele ce ai greşit şi de cugeţi astfel la ele, Dumnezeu ţi le va ierta. De te va sili vreun frate să grăieşti împotriva fratelui lui, să nu te laşi convins de el şi să păcătuieşti împotriva lui Dumnezeu,[65] ci spune-i cu smerenie: „Iartă-mă, frate, sînt un ticălos şi acestea ce mi le spui, sînt ale mele şi nu le pot purta". De-ţi face vreun frate rău şi cineva îţi vorbeşte împotriva lui, păzeşte-ţi inima, ca să nu se înnoiască răutatea în tine. Aminteşte-ţi de păcatele tale cu voia înaintea lui Dumnezeu,[66] ca să ţi le ierte şi să nu răsplăteşti (răul cu rău) aproapelui tău. (Rom. 12, 17). De pleci la drum cu niscai fraţi pe care nu-i cunoşti şi vor fi mai mici ca tine, dă-le lor cinstea celor dintîi. Iar de se va întîmpla să intraţi la cineva iubit de tine, lasă-i pe ei înainte de tine în toate, fie la masă, fie în a pune mîna la cele puse înainte şi să nu te arăţi pe tine ca şi cînd ar fi primit această întîietate prin tine, ci dă-le lor cinstea aceasta, zicînd: „Pentru voi a făcut (gazda) milă cu mine". De porneşti la drum cu vreun frate şi te abaţi pe la vreun prieten al tău, spune-i pentru ce trebuinţă o faci şi zi-i fratelui: „Şezi cu mine aci". Şi de te va reţine prietenul tău să mănînci, să nu intre nimic în gura ta, pînă nu vei chema pe fratele ca să mănînce cu tine.

2. De vei pleca la drum cu mai mulţi fraţi şi te vei ruşina să-i iei la prietenul tău, deoarece sînt mulţi, să nu-i dispreţuieşti şi să pleci pe ascuns, şi să mănînci, lăsîndu-i pe ei, ci sfătuieşte-te cu el ce ar trebui de făcut cu ei şi ceea ce va spune el ascultă cu smerenie. Iar călă-

---

[64] Rugăciunea este lumina sufletului, deschizîndu-i cărarea spre Hristos ca model pentru nejudecarea altora, scăpîndu-te de închiderea în egoismul mîndriei tale *(n. tr.)*.

[65] A vorbi de rău de un frate, e una cu a păcătui împotriva lui Dumnezeu, căci Dumnezeu pe toţi îi iubeşte şi vrea să-i cîştige prin iertare uniţi în El (Io. 13, 35) *(n. tr.)*.

[66] De păcatele tale nu-ţi poţi aminti, căindu-te de ele, decît înaintea lui Dumnezeu, sau gîndind în acelaşi timp la Dumnezeu. De nu te gîndeşti la Dumnezeu, nu vezi păcatul în vreunele din faptele şi gîndurile tale *(n. tr.)*

torind cu ei, nu te înălţa pe tine şi nu ocoli slujirea lor. De pleci la drum şi voieşti să mergi la un frate şi nu va voi să te primească şi-l vei vedea apoi la drum, sau va veni la tine, uitînd de purtarea lui, fă cu el un bine prisositor. De auzi că a spus cineva împotriva ta un cuvînt şi te întîlneşti cu acela în vreun loc oarecare, sau se apropie de tine, arată-i o faţă veselă şi bună, după puterea ta; şi nu-i spune cele auzite, întrebînd: „De ce ai spus?" Căci s-a scris în Pilde (cap 21, 24): „Cel ce ţine minte răul, săvîrşeşte fărădelege". De sînteţi fraţi şi plecaţi spre un frate sărac, nu-l necăjiţi cu vreo trebuinţă, ci împliniţi-vă singuri, trebuinţele celor ce veţi avea să le mîncaţi, dacă nu are în chip prisositor acelea şi de nu are acoperămînt îndestulător pentru voi. De pleci spre unii bătrîni pe care îi cunoşti şi se află cu tine alţii, pe care nu-i cunosc bătrînii, să nu săvîrşeşti cu bătrînii o faptă de îndrăzneală înaintea lor, ci lasă celor ce au venit cu tine îndrăzneala şi le spune cuvintele trebuitoare. De vor locui cu tine niscai fraţi, îngrijeşte-te de ei ca să audă de la tine cele serioase, căci vei da seama pentru ei înaintea lui Dumnezeu. De mergi la vreun străin pentru Dumnezeu, să nu voieşti să nu vezi rudele ce le ai poate în acel loc, căci îţi este mai de folos să fii cu rudele după trup. De voieşti să pleci la munte ca să te întîlneşti cu fraţii în mînăstiri,[67] rămîi la cel la care mergi şi nu te, duce la altul fără să-l întrebi pe el: „Să merg la acela sau nu?" Iar de nu afli odihnă la el, nu-l supăra pînă ce pleci de la el. De-ţi iei o chilie, precum ştii, să nu-ţi iei mulţi fraţi cu tine; îţi ajunge unul pentru slăbiciune şi nu vei profita de puterea găzduirii tale.

3. De faci bine unui sărac, să nu-l chemi la vreun lucru trecător, ca să nu pierzi binefacerea pe care ai făcut-o cu el. De intri în vreo mînăstire pe care n-o cunoşti şezi unde te lasă să şezi, şi nu intra în altă chilie, pînă

---

[67] Probabil e vorba de muntele Nitria din Egipt, unde se aflau retrase mai multe mînăstiri, sau de alt munte, unde de obicei se aflau mînăstirile.

nu te va chema cel ce se află în ea. De te liniștești în chilia ta, să nu lipsești pe fratele lipsit, de vreun lucru al tău de ți-l cere pentru trebuința lui. Dacă ai ceva numai cît îți trebuie și nu în chip prisositor, să nu voiești să-l risipești și aceasta să te tulbure. „Căci îți este mai de folos să pierzi unul din mădularele tale și să nu fie aruncat tot trupul tău în gheenă" (Mt. 10, 29). De te desparți de rudeniile după trup și te înstrăinezi pentru Dumnezeu, să nu lași să intre plăcerea lor în tine[68].

Să nu șezi în chilie ocrotind pe tatăl tău sau pe mama ta sau gîndindu-te la frate sau la soră, sau avînd milă de copii, sau dorind în inima ta femeia pe care ai părăsit-o. Gîndește-te la ieșirea ta, că va trebui să mori, și nimenea dintre ei nu te va ajuta pe tine. Și oare nu i-ai părăsit pe ei pentru virtute? De te odihnești în chilia ta și-ți aduci aminte de cineva care ți-a făcut vreun rău, scoală-te și te roagă lui Dumnezeu din toată inima ca să-l ierte[69] și gîndul răsplătirii răului făcut de el să plece de la tine. De pleci să te împărtășești de Sfintele Taine, păzește-ți tot gîndul, ca să nu te împărtășești spre osîndă (I Cor 11, 29).

De ești ispitit noaptea prin închipuire de împreunare, păzește-ți inima să nu cugete ziua la trupurile din închipuire, ca să nu te întinez de plăcerea lor și să-ți pricinuiești mînie grea, ci aruncă-te înaintea lui Dumnezeu cu toată inima ta și te va ajuta. Căci e îndurător cu slăbiciunea oamenilor. De ești în nevoință, să nu se încreadă inima ta în ea, că ea te păzește, ci spune cugetului tău că, pentru neputința trupului, „Dumnezeu ia seama la slăbiciunea mea". De te ocărește cineva, nu-i răspunde, ci rămîi tăcut. Și dacă cercetîndu-te, vei afla

---

[68] Să nu te cîștige voința de-a face ceea ce le place rudelor; să nu-ți placă și ție ceea ce le place lor.

[69] Aceasta înseamnă că tu l-ai iertat. Dar oricine face un rău altuia, s-a arătat neascultător și față de Dumnezeu și deci are nevoie și de iertarea Lui și e bine să nu ne oprim numai la iertarea ce i-o dăm noi, ci să rugăm și pe Dumnezeu să-l ierte.

în tine cele ce le-ai auzit de la el, căiește-te ca unul ce ai păcătuit tu însuşi şi bunătatea lui Dumnezeu te va primi iarăşi. De mergi la drum cu niscai fraţi, şi se va afla între ei vreunul pe care-l iubeşti pentru Dumnezeu, să nu îndrăzneşti să i-o arăţi, în văzul celorlalţi, ca nu cumva să se afle între ei vreunul care să moară de ciudă. Și tu mergînd la unii fraţi, să nu aştepţi ca să se bucure de tine foarte, ci de te vor primi, să mulţumeşti lui Dumnezeu. De te cuprinde, în timp ce te linişteşti în chilie, vreo slăbiciune, să nu-ţi pierzi curajul, ci mulţumeşte Domnului. De vezi sufletul tău tulburat, spune-i: nu-ţi mai aduce nici un folos aceasta, decît gheena în care vei pleca. Și te vei liniști în tine. De te duci la niscai fraţi şi va spune vreunul dintre ei, că tu nu voiești să te odihnești la el, dar el voieşte ca el să locuiască cu tine, nu-i da ascultare, ca să dai prilej de sminteală celor mulţi. Iar de-ţi va spune: „Moare sufletul meu pentru un lucru ascuns", dă-i prilej să plece şi nu-l lăsa să locuiască cu tine.

4. Liniştindu-te în chilia ta, primeşte să mănînci, dînd ceea ce e de trebuinţă trupului tău, ca să te susţină în împlinirea slujirii tale şi ca să nu voieşti să o părăseşti aceasta. Dar nu mînca nimic cu plăcere, cu poftă în gust, fie că mîncarea e bună, fie că e rea. Iar de se iveşte trebuinţa unei vizite, fie la un frate, fie la o obşte şi găteşte acela ceva cu totul dulce, nu lăsa trupul să se sature, ci să voieşti să revii repede la chilie şi să nu ţi se facă (trupul) trădător. De te îndeamnă demonii la o nevoinţă peste puterea ta, nu asculta de ei, căci ei înfierbîntă pe om spre tot lucrul pe care nu-l poate, pînă cade în mîinile lor şi-i face să se bucure de aceasta. Mănîncă o dată pe zi şi dă trupului numai ceea ce e de trebuinţă, sculîndu-te încă pînă mai voiești (să mănînci). Iar vegherea ta fă-o cu măsură, nelipsind trupul tău de ceea ce-i este de trebuinţă. Fă slujirile tale

cu măsură și cunoștință, ca nu cumva din multă priveghere să se întunece sufletul tău de multă încordare. Îți ajunge o jumătate de noapte pentru slujirile tale, lăsînd o jumătate pentru odihna trupului. Folosește două ore, înainte de-a te culca, rugîndu-te și cîntînd. Și odihnește-te apoi. Și cînd Domnul te scoală, fă slujirea ta cu rîvnă. Dar de vezi trupul tău obosit, spune-i: „Voiești în aceasta o vreme scurtă de odihnă și să fii aruncat în întunericul cel mai din afară?" Și dacă te silești cîte puțin, îți vine puterea. Să nu ai prietenie cu oamenii de care conștiința ta știe că sînt familiari și altora, ca să nu le dai acelora sminteală cu știință. De ești în mînăstire, și ai avut un rob și îl ții pe el, necinstești schima (monahală). Iar de-l dăruiești pe el unui frate, păcătuiești împotriva lui Dumnezeu. Deci lasă-l pe el să plece, sau lasă-l liber. Iar de voiește să se facă monah, va hotărî singur. Dar tu să nu-l iei cu tine; căci nu folosește sufletului tău.

5. De te afli într-o viețuire ce e grea trupului tău pentru Dumnezeu și oamenii voiesc să-ți urmeze pilda și te cinstesc pentru ea, părăsește-o și treci la alta, ca osteneala ta să nu se schimbe în lenevie. Iar de simți ispita slavei deșarte, nu da atenție oamenilor, știind că ceea ce faci e un îndemn de la Dumnezeu.

De te lepezi (de lume), să nu-ți lași ție nimic și de te vezi pe tine voind să ai ceva, obosește-ți și mai mult trupul cu lucrul de mînă, ca să te liniștești în chilia ta, mîncînd cu modestie pîinea ta. De pleci în cetate, vinde lucrul tău de mînă, netîrguindu-te pentru prețul lui, ca cei din lume, ci dă-i-l cuiva pe orice, ca să nu pierzi puterea cîștigată în chilia ta.[70] De vinzi ceva, de care ai

[70] „Monahii care prelungeau șederea lor în cetăți și sate, cu motivul vînzării lucrului lor de mînă, cădeau de multe ori în ispite. În Pateric, la alți părinți, mulți, s-au păstrat multe afirmări de natura aceasteia. De aceea îndeamnă aci părintele ca monahii să vîndă lucrul lor de mînă păgubindu-se puțin din ceea ce se cuvine, ca să nu piardă în lume tot ce au cîștigat în chilie din osteneala lor". (Everget, Cartea 8, *Sentința* 40, p. 122).

trebuinţă, nu te tîrgui spunînd; „De nu-mi dai atîta, nu ţi-l dau"; iar de voieşti aceasta, sileşte-te puţin, şi de nu primeşti preţul lui, lasă-l în tăcere. Iar de te tulbură gîndurile, oriunde te afli, spune-i; „Mă aflu ca toţi sfinţii, care au fost ispitiţi de Dumnezeu în starea de sărăcie pînă ce au văzut că hotărîrea lor e credincioasă; şi atunci i-a adus la lărgime. De-ţi îmbie un frate un lucru şi ai trebuinţă şi nevoie de el, nu te atinge de el, fără acela şi fără să-i spui lui. Dacă fratele îţi spune ţie, celui ce ai plecat de acasă, cumpără-mi un lucru, de poţi să-l cumperi, cumpără-l. Iar de eşti cu alţii, să nu faci aceasta fără părerea lor, căci altfel îi superi pe cei ce locuiesc împreună cu tine. De ţi se iveşte nevoia să mergi în satul tău pentru vreun lucru, păzeşte-te de rudeniile după trup, să nu petreci cu ei, nici să nu-ţi însuşeşti spusele lor. De primeşti spre o trebuinţă a ta ceva de la un frate, să nu uiţi, ci îngrijeşte-te să i-l întorci în grabă. Iar dacă lucrul este o unealtă, întoarce-i-l îndată după ce ţi-ai săvîrşit lucrul tău. Iar de se va strica la tine, fă-i-l ca mai înainte şi nu neglija aceasta. Iar de dai ceva fratelui tău sărac şi vezi că nu poate să ţi-l întoarcă, nu-l necăji, nici nu-l strîmtora în vreun fel. Şi de îi dai o haină, lasă-i ceea ce i-ai dat.[71]

6. De pleci să locuieşti într-un loc şi-ţi iei o chilie, sau o zideşti şi cheltuieşti cu ea şi după o vreme o laşi şi rămîne în ea un frate şi după o vreme vrei să te întorci acolo, nu-l scoate pe el, ci caută-ţi altă chilie, ca să nu păcătuieşti împotriva lui Dumnezeu. Iar dacă vrea să plece cu voia lui, eşti nevinovat. Iar de ai lăsat lucruri în chilie şi le-a folosit pe ele, să nu le ceri de la el. De pleci din chilie, vezi să nu iei cele de trebuinţă pentru el, ci lasă-le fratelui sărac. Şi Dumnezeu îţi va iconomisi

[71] Sînt sfaturi foarte amănunţite date pentru toate situaţiile în care se poate afla un monah *(n. tr.)*.

altele acolo unde te duci. Să nu te ruşinezi să spui celui mai mare orice gînd ce te războieşte şi vei fi uşurat de el. Căci duhurile nu găsesc loc decît în omul care tace despre gîndurile lui, fie că sînt bune, fie că sînt rele. Păzeşte-te să nu te împărtăşeşti de Jertfă, avînd vreun gînd rău faţă de fratele tău, căci altfel te amăgeşti pe tine. De ţi se descoperă gînduri ale Scripturii, prin înţelegerea alegorică a lor, păzeşte-te să nu desfiinţezi ceea ce e scris, ca să nu crezi cunoaşterii tale mai mult decît Sfintei Scripturi; căci aceasta este un semn al mîndriei. De este înşelat fratele tău prin cuvintele ereticilor şi rătăceşte de la credinţă, neştiind, şi iarăşi se întoarce, nu-l trece cu vederea, căci i s-a întîmplat aceasta din neştiinţă Păzeşte-te de convorbiri cu ereticii, voind să afirmi credinţa, ca nu cumva veninul relelor cuvinte ale lor să te pătrundă. De afli vreo carte cunoscută ca eretică, să nu voieşti să o citeşti, ca nu cumva să-ţi umple inima veninul morţii,[72] ci rămîi în ceea ce ai fost luminat, neadăugînd şi nesocotind nimic din aceea. Păzeşte-te de cunoştinţa (gnoza) cu nume mincinos, care se împotriveşte învăţăturii sănătoase. (I Tim. 1, 10)[73], cum a spus Apostolul. Dacă eşti tînăr şi încă n-ai ajuns să-ţi robeşti trupul şi auzi de virtuţile înalte ale Părinţilor, nu alerga la ele, voind să le trăieşti în odihnă, căci nu-ţi vin dacă nu practici lucrarea lor; dar de le practici, îţi vin de la ele înseşi.[74]

---

[72] Părinţii asceţi socotesc erezia cel mai mare rău. Cei ce rămîn în dreapta credinţă se pocăiesc uşor, dar cei ce nu mai cunosc pe Dumnezeu cel adevărat, oricît s-ar pretinde de morali, sînt străini de Dumnezeu şi uşor îşi pot justifica toate abaterile pe care le voiesc.

[73] Poate fi vorba aci de gnosticismul (de gnoza) care susţinea în primele secole creştine diferitele forme de panteism, împotriva deosebirii lui Dumnezeu de lumea creată, proprie credinţei creştine.

[74] Tinerii care n-au ajuns încă la deplina stăpînire a trupului, să nu caute să aibă virtuţile Părinţilor într-o deplină linişte, căci n-au cîştigat acele virtuţi decît luptînd cu ispitele. Să nu se întristeze deci dacă se află încă în trăirea acelor ispite. Căci numai prin lupta stăruitoare cu ele, vor ajunge la posesia liniştită a virtuţilor părinţilor care au luptat cu ispitele.

7. Păzește-te de lenevie. Căci ea nimicește rodul monahului. De lupți cu patima, să nu te descurajezi, ci încrede-te în Dumnezeu, zicînd către El: „Ajută-mi mie, nevoiașului", din toată inima și încrederea. De se samănă răutatea în inima ta, șezînd în chilia ta, ia seama și împotrivește-te sufletului tău, ca nu cumva să te stăpînească pe tine.[75] Silește-te să-ți aduci aminte de Dumnezeu, că El e cu luare aminte la tine și cele ce le ai în convorbire în inima ta, sînt descoperite înaintea Lui.[76] Spune deci sufletului tău: dacă te temi de păcătoșii asemănători ție, ca să nu vadă păcatele tale, cu cît mai mult nu trebuie să te temi de Dumnezeu, care ia aminte la toți? Și din sfătuirea aceasta cu tine, vine în tine frica de Dumnezeu în suflet. Și de rămîi neclintit în ea, vei rămîne neclintit în fața patimii, precum s-a scris: „Cei ce se încred în Domnul sînt ca muntele Sionului: nu se va clinti în veac cel ce locuiește în Ierusalim" (Ps. 124, 1)[76]. De te afli în nevoință, împotrivindu-te vrăjmașului, și vezi patimile slăbind și fugind înapoia ta, să nu se bucure inima ta, fiindcă răutatea duhurilor este înapoia lor. Căci îți pregătesc un război mai rău ca primul și le lasă pe ele cetății și le poruncește să nu se miște de acolo. De te vei ridica împotriva lor, iarăși vor fugi de la fața ta. Dar de se va înălța inima ta pentru că i-ai alungat și vei părăsi cetatea, unii se vor ridica de la spate, iar alții din față și bietul suflet se va pomeni împresurat de ei, neavînd unde să scape. Cetatea stă deci cînd se aruncă cineva pe sine înaintea lui Dumnezeu cu toată inima.

---

[75] Cînd în sufletul tău se află vreun gînd rău, nu te supune lui. Ridică-te prin gîndul la Dumnezeu deasupra lui, ca să nu te stăpînească el, ci să-l stăpînești tu. Putem realiza o dedublare în noi, care ne ajută să ne stăpînim pe noi înșine.

[76] Se află și în cap. 27 din cele 27 ale lui Isaia Pustnicul din Filocalia I, p. 400. Dialogul omului cu sine însuși în problemele ce i le pune răul, este cu atît mai accentuat, cu cît e prezent ca al Treilea și Dumnezeu, care îl face pe om să se opună patimilor din sine. De aceea e bine să ne aducem aminte de Dumnezeu în dialogul cu noi, știind că toate ale noastre sînt descoperite în fața Lui.

Şi aceasta te va scăpa pe tine de toate războaiele vrăjmaşului.[77] De te rogi lui Dumnezeu ca să ia războiul de la tine şi nu te aude, nu te întrista. Căci cunoaşte ceea ce îţi este de un folos mai mare. Deci de ceri lui Dumnezeu de orice în vreme de război, ca să-l ia de la tine, să nu spui: „Ia de la mine aceasta şi dă-mi-o pe aceasta", ci roagă-te, zicînd: „Stăpîne Iisuse Hristoase, ajută-mi şi nu mă lăsa să păcătuiesc faţă de Tine, că sînt rătăcit şi să nu mă laşi să urmez voinţei mele; să nu mă laşi să mă pierd în păcatele mele, ci ai milă de făptura Ta nu mă trece cu vederea, căci sînt slab; nu mă părăsi, căci la Tine am alergat", „vindecă sufletul meu, căci am păcătuit Ţie" (Ps. 40, 4). „Înaintea Ta sînt toţi cei ce mă necăjesc pe mine şi nu este pentru mine scăpare decît la Tine, Doamne. Mîntuieşte-mă cu mila Ta şi să se ruşineze toţi cei ce s-au sculat asupra mea, cei ce caută sufletul meu ca să-l nimicească. Că puternic eşti, Doamne, în toate şi prin Tine dăm slavă lui Dumnezeu şi Tatăl şi Duhului în vecii vecilor. Amin". Şi atunci conştiinţa ta spune inimii tale în ascuns pentru care lucru nu te aude pe tine Dumnezeu, dar este cu tine. Şi nu nesocoti acel lucru, ci orice îţi spune să faci, fă. Căci este cu neputinţă ca Dumnezeu să nu audă pe om, dacă omul nu este neauzitor al lui. Fiindcă nu e departe de om. Dar voile noastre sînt cele ce nu l lasă pe El să ne audă[78]. Să nu te amăgească nimeni. Ci precum pămîntul nu poate rodi fără sămînţă şi apă din el, aşa nu poate omul

---

[77] Acest text coincide cu cap. 2 din Filocalia I, p. 393. Totdeauna înapoia patimilor sînt demonii. Cînd le-ai biruit o dată, să nu te mîndreşti. Căci în acest caz, demonii le mişcă iarăşi împotriva ta. Tu stai apărat în cetatea ta. Iar cetatea este rugăciunea, sau gîndul la Dumnezeu.

[78] Să nu credem că Dumnezeu nu aude rugăciunea noastră, cînd îi cerem ceva şi nu împlineşte. Dar El ni se pare că nu ne aude, cînd noi nu-L auzim, cînd noi ne închidem voii Lui, sau faţă de ceea ce vrea de la noi. El ne aude totdeauna, căci nu e departe de noi, dar noi socotim că nu ne aude, pentru că nu vrem să-L auzim.

să rodească fără neplăcute pătimiri (reaua pătimire) și smerita cugetare.[79]

8. Să stăruim, iubiţilor, în frica lui Dumnezeu, păzind și păstrînd făptuirea virtuţilor, nepricinuind sminteli conștiinţei noastre, ci luînd aminte la noi înșine în frica lui Dumnezeu. Să facem aceasta pînă se va elibera și ea împreună cu noi, ca să se producă între noi și ea o unire, încît să ajungă paznica noastră, arătîndu ne orice lucru în care e primejdie să cădem. Dar de nu ascultăm de ea, se va despărţi de noi, lăsîndu-ne să cădem în mîinile vrăjmașilor noștri și nu ne va mai ajuta.[80] E ceea ce ne-a învăţat Domnul, zicînd: „Impacă-te cu pîrîșul tău pînă ești pe drum cu el, ca nu cumva să te predea judecătorului și judecătorul slujitorului, și să fii aruncat în temniţă. Amin, amin zic ţie, nu vei ieși de acolo pînă ce nu vei fi dat și cel din urmă ban" (Mt. 5, 25—26)[81]. Spune de conștiinţă că e pîrîș, fiindcă se împotrivește omului, care voiește să facă voile trupului său și de care dacă nu ascultă omul, îl predă pe el dușmanilor lui. De aceea plîngînd Osea pe Efraim, a zis: „Asuprit-a Efraim pe pîrîșul său și a călcat judecata" (Osea 5, 11). A căutat Egiptul și a fost luat cu sila la Asirieni. „A căuta Egiptul" înseamnă că inima caută

---

[79] Reaua (neplăcuta) pătimire e contrară patimilor plăcute. Ea constă din tot felul de greutăţi. Ea și smerita cugetare îl ajută pe om să rodească spiritual, cum rodește pămîntul din sămînţă și apă.

[80] Se afirmă o dualitate între conștiinţă și fiinţa noastră. Conștiinţa e cea prin care ne putem păzi fiinţa de atracţiile spre păcate. Ţinta trebuie să ne fie să realizăm o unitate între conștiinţa și fiinţa noastră. Dar conștiinţa nu e nici ea de la început cu totul curată. Numai în măsura în care se eliberează ea de ispită, poate ajuta și fiinţa noastră să se elibereze. Dar și mai presus de conștiinţă este eul nostru. Dacă acesta nu ascultă de ea, ea ne părăsește. Devenim nesimţitori, sau lipsiţi de paza conștiinţei, de avertismentele conștiinţei.

[81] Cuvîntul Mîntuitorului e tîlcuit astfel: împacă-te cu conștiinţa ta care, dacă nu o asculţi, te va spune judecătorului. Ea te îndeamnă să te ferești de rău și deci te ajută dacă o asculţi, iar dacă nu o asculţi, te va pîrî judecăţii finale. Sînt trei și în om, deosebit de al Treilea suprem. Conștiinţa ca al treilea în om (deosebită de eu și de fiinţa proprie) e puternică în om, mai ales cînd are în ea pe al Treilea suprem, sau pe Dumnezeu.

voile trupului propriu, iar a fi fost luat cu sila la Asirieni, înseamnă ca vrînd nevrînd, acela slujeşte vrăjmaşilor. Să avem deci grijă, iubiţilor, de noi, să nu călcăm pe căile voii noastre celei după trup, ca să nu fim luaţi cu sila la Asirieni şi să auzim cuvîntul amar că împăratul Asirienilor a venit asupra lui Israil şi a strămutat pe Efraim la Asirieni, şi i-a mutat pe cei de acolo în Eleia şi în Avor, la rîurile Guza (IV Imp. 17, 6)[82], şi sînt acolo pînă în ziua de azi.

Căci a trimis împăratul Asirienilor oameni din neamul lui ca să locuiască în Israil şi fiecare din ei şi-a întipărit idolul lui şi s-a închinat lui şi sînt acolo pînă azi. Iar aceasta s-a întîmplat lui Efraim pentru că a dispreţuit pe pîrîşul lui şi i-a nesocotit judecata.

9. Deci aţi cunoscut, fraţilor, pe cei ce urmează voilor lor celor rele şi au nesocotit conştiinţa lor şi ce i-a stăpînit pe ei. Să nu le urmăm lor, iubiţilor, ci să urmăm tuturor sfinţilor, care n-au ascultat de păcat pînă la moarte, ci au ascultat de sfînta lor conştiinţă şi au moştenit Împărăţia cerească.[83] Căci fiecare din ei s-a desăvîrşit în generaţia lui întru sfinţenie.[84] Şi numele lor s-au făcut nestinse în toate generaţiile. Să luăm ca model pe iubitul Iacob care, ascultînd în toate părinţilor lui după Dumnezeu şi luînd binecuvîntarea lor, a voit să meargă în Mesopotamia, ca să-şi dobîndească acolo fii. Căci n-a voit să-şi dobîndească fii din fiicele Canaaneenilor, care erau contrare părinţilor lui. Deci luînd toiagul lui şi vasul cu untdelemn, a venit la locul numit Betel, — care se tălmăceşte casa lui Dumnezeu —

[82] Tigrul înseamnă faza făptuitoare a virtuţilor, în care omul lucrează împotriva patimilor rele, călăuzindu-se de deosebirea între bine şi rău, sau de dreapta socoteală. Eufratul, înseamnă baza.

[83] Conştiinţa e sfîntă, pentru că prin ea grăieşte Dumnezeu. Dar ne poate deveni pîrîş cînd n-o ascultăm. În conştiinţă se arată că omul nu e despărţit de Dumnezeu, ci unit prin fire cu El. Cînd nu mai aude glasul conştiinţei, nu mai aude nici pe Dumnezeu.

[84] Cine ascultă întru totul de conştiinţă, ascultă de Dumnezeu, făcînd numai binele. Iar prin aceasta devine sfînt.

şi a dormit acolo şi a văzut într-o descoperire în vremea nopţii un chip de scară coborînd din cer pe pămînt şi îngeri ai lui Dumnezeu suindu-se pe ea, „iar Domnul se rezema pe ea" (Fac. 28, 13). Acesta este un semn celui ce începe să slujească lui Dumnezeu, că la început i se descopere lui chipul virtuţilor, iar de nu-şi va însuşi osteneala lor, nu va ajunge la Dumnezeu. S-a sculat deci Iacob şi a făcut legămînt cu Dumnezeu. El s-a legat să fie robul lui Dumnezeu şi Dumnezeu l-a întărit spunîndu-i: „Iată, voi fi cu tine şi te voi păzi". Apoi a venit în Mesopotamia să-şi ia femeie din locul acela. Şi cînd a văzut pe Rahila, fiica fratelui mamei sale, a iubit-o pe ea şi a slujit pentru ea şapte ani. Dar nu i s-a dat ea lui, pînă nu va lua mai întîi pe Lia. Şi se face Rahila stearpă pînă ce nu-şi face el slujirea pentru ea alţi şapte ani.

Iar înţelesul este acesta: Mesopotamia se numeşte aşa, fiindcă este la mijlocul a două rîuri. Numele celui dintîi este Tigrul, numele celui de-al doilea este Eufrat. Întîiul porneşte împotriva Asirienilor, al doilea nu porneşte împotriva vreunuia (nu are un duşman), ci se socoteşte pornind la larg. Tigrul se tălmăceşte discernămînt, al doilea, smerenie.[85] Lia se cugetă precum chip al ostenelilor trupeşti. Rahila e chipul vederii (contemplării) adevărate. Acestea se petrec cu omul care se află în Mesopotamia, ca prin discernămînt să împlinească ostenelile trupeşti, fiindcă ele se opun vrăjmăşiei Asirienilor spre a trece la smerita cugetare în contemplaţia (vederea) adevărată.

10. Dar n-a născut lui Iacob fii, pînă ce n-a născut Lia copiii ei. Şi a împlinit slujirea pentru Rahila alţi

---

[85] Tigrul înseamnă faza făptuitoare a virtuţilor, unită cu lupta împotriva patimilor, care se călăuzeşte de deosebirea între bine şi rău, sau de dreapta socoteală. Eufratul înseamnă baza superioară a contemplării lui Dumnezeu, care nu se mai gîndeşte la patimi şi la duşmani, ci cultivă smerenia din experienţa trăirii măririi lui Dumnezeu.

şapte ani. Căci de nu va împlini omul toată făptuirea, nu i se dăruieşte adevărata contemplare (vedere a lui Dumnezeu). Amîndouă i s-au făcut femei, dar a iubit pe Rahila mai mult decît pe Lia, pentru că aceasta avea ochii slabi, iar Rahila era foarte frumoasă. Ceea ce se spune este aceasta: Întîia lui femeie avea ochii slabi, adică omul pînă este cu ochii lui trupeşti, nu vede încă slava contemplaţiei adevărate. Căci se amestecă încă duşmănia plăcerii omeneşti în lucrarea lui. Dar să nu rămînă la aceasta. Căci şi Lia se opreşte puţin din naşteri şi dă bărbatului pe Zelfa, roaba ei, dîndu-i prilej să nască de sus. De aceea se dă celui născut numele Asir, care se tălmăceşte bogăţie. Şi cînd încetează să nască Lia, îşi aduce Dumnezeu aminte de Rahila. Înţelesul e acesta: De dobîndesc ostenelile trupeşti şi simţirea se eliberează de patimi, vederea (contemplaţia) adevărată descoperă minţii slavele adevărate. Deşi fiii Liei erau spre ajutor lui Iacob, dar el iubea pe Iosif mai mult decît pe toţi. Adică deşi ostenelile trupeşti păzesc pe om de vrăjmaş, dar numai adevărata contemplare (vedere) îl uneşte pe el cu Dumnezeu. Căci abia după ce a văzut pe Iosif, s-a hotărît Iacob să plece la părinţii lui, fiindcă a văzut că i s-a născut lui după fraţii lui. Iar după ce a trecut, zice, Iacob toate taberile lui şi rîul Iavoch şi a rămas singur, a primit bucuria binecuvîntării lui Dumnezeu, care i-a spus: „Nu se va mai chema numele tău Iacob, ci Israil" (Fac, 32, 28). S-a numit Iacob, pentru că a călcat în picioare vrăjmăşia (patimilor) pînă ce s-a învrednicit de binecuvîntare şi şi-a dobîndit simţirile lui, care erau în stăpînirea vrăjmaşului. Iar cînd s-au eliberat acelea, s-a numit Israil, adică mintea care vede pe Dumnezeu.[86] Căci de ajunge omul să vadă slava dumne-

[86] În Facere 32, 28, Dumnezeu tălmăceşte numele Israil, cu „Bărbatul tare cu Dumnezeu", sau care luptă cu Dumnezeu. Dar Iacob numeşte în continuare (32, 30) locul acela „vederea lui Dumnezeu", de unde autorul nostru conchide că Israil înseamnă omul care vede pe Dumnezeu. De fapt numai omul tare vede pe Dumnezeu, luptă să-l reţină.

zeirii, vrăjmășia se teme de el. Astfel, deși Esau vine în întîmpinarea lui cu dușmănie, smerita cugetare a lui Iacob stinge răutatea lui și acela nu-l mai războiește pe el, ci se aruncă înaintea lui Dumnezeu.[87] Și chiar dacă dușmănia îl face pe acela să pismuiască pe Iacob văzînd marea lui slavă, nu va putea să-l supună, căci Dumnezeu este ajutorul lui, precum s-a scris: „Întoarce-te în pămîntul nașterii tale și voi fi cu tine" (Fac. 32, 9). În sfîrșit, a venit în Salem și și-a cumpărat acolo țarină și a clădit altar Domnului care l-a ascultat pe el în ziua necazului. Numele Salem înseamnă pace, adică va trece omul peste războiul în care îl apără Dumnezeu, ajunge la pace și clădește altar din douăsprezece pietre. Și a adus pe el daruri dobîndite din ostenelile slujirii (robiei) împlinite în Mesopotamia, în pămîntul făgăduinței.

11. Așa era și Moise cel iubit, cînd a scos poporul din Egipt și l-a scăpat din mîna lui Faraon și l-a trecut prin Marea Roșie și a văzut moartea tuturor dușmanilor lui și a trimis pe Iisus să nimicească pe Amalic, iar el sta pe vîrful muntelui, cu mîinile sprijinite de Aaron și Or, ca să nu-și coboare mîinile din semnul crucii pînă s-a întors Iisus cu bucurie, după ce a nimicit pe Amalic.[88] Atunci a clădit Moise altar din douăsprezece pietre sub munte și a chemat numele locului: „Domnul este scăparea mea, căci cu mîna ascunsă bate Dumnezeu" (Ieș. 17, 9, 15). „Atunci a zidit altar din douăsprezece pietre din neam în neam". Numele lui Amalic înseamnă

---

[87] Iacob e tare prin smerenie. Prin aceasta învinge dușmănia lui Esau, adică patimile sale. Căci patimile sînt și pornirile contrare altora. Învingîndu-le omul, nu mai simte dușmănia altora. Și se potolesc și aceia.

[88] Iisus învinge pe Satana prin crucea înălțată spre Tatăl ceresc. În Vechiul Testament se preînchipuia aceasta prin biruința lui Iisus Navi asupra lui Amalic. Dar nu el însuși înălța crucea spre Dumnezeu, deci ca o cruce a sa, ci crucea o înălța Moise, prin ridicarea mîinilor sale. Crucea lui Moise nu era nici moartea lui, ci o osteneală, fiind ajutată și de Aaron și Or în aceasta, ca arhierei ai lui Israil.

lenevie. Căci de începe omul să fugă de voile lui şi părăseşte păcatele lui şi aleargă la Dumnezeu, lenevia (plictiseala) este cea dintîi care îl războieşte, voind să-l întoarcă iarăşi la păcatele lui. Iar ceea ce-l pune în mişcare este îndreptarea către Dumnezeu, iar ceea ce pricinuieşte îndreptarea este înfrînarea. Iar ceea ce păzeşte înfrînarea este osteneala trupească. Şi prin acestea se eliberează Israil. Şi atunci omul aduce mulţumire lui Dumnezeu, zicînd: Eu nu pot, dar tu eşti ajutorul meu din neam în neam.

Aşa a fost marele prooroc Ilie, care n-ar fi putut să omoare pe toţi proorocii ruşinei ce i se împotriveau, dacă n-ar fi curăţit întîi altarul din douăsprezece pietre şi n-ar fi pus pe el bucăţi de lemne şi n-ar fi vărsat peste ele apă, apoi a pus pe ele jertfa şi s-a făcut Dumnezeu "foc mistuitor" al altarului şi al celor de pe el. În ora aceea şi-a arătat îndrăzneala împotriva duşmanilor lui şi i-a omorît pe ei, încît n-a mai rămas nici unul. Apoi a dat mulţumire lui Dumnezeu, zicînd: „Tu eşti în toate acestea". Căci s-a scris că „a pus faţa lui între genunchii lui" (III Imp. 18, 42). De fapt dacă mintea stă cu grijă peste simţirile ei, dobîndeşte nemurirea şi nemurirea o aduce spre aceste slave, pe care i le descopere Dumnezeu. Şi de ia aminte slujitorul la Ilie şi nu vede ceva din cele şapte patimi născîndu-se, vede „un nor mic care printr-o lucrare a bărbatului aduce apă" (III Imp. 18, 43—45) din mare, ceea ce înseamnă odihna Sfîntului Mîngîietor.[89] Căci în aceasta constă nemurirea: în a avea ostenelile sănătoase şi a nu se întoarce spre aceleaşi, de care te-ai rugat să ţi se ierte. Căci de primeşte Dumnezeu ostenelile omului şi cele ce le face sînt ferite de vrăjmaşi, aceştia nu vor putea

---

[89] Jertfa adusă Dumnezeului adevărat şi stăpînirea simţurilor, aduce minţii nemurirea şi dacă ea nu cunoaşte nimic din cele şapte patimi, peste ea urcă din marea de putere a Sf. Duh un nor mic, din care se revarsă peste cei din jur pacea.

să stăruie lîngă el. Căci vor vedea că nu este voia lor în el. Atunci aceia vor dispărea, precum s-a scris: „Pentru că chemați numele zeilor voștri; iar eu chem numele Domnului Dumnezeului meu" (Ibid. 24). Și pentru că nu era în el voia să asculte întru nimic de ei.

12. Cuvintele acestea nu se potrivesc numai acelora, ci tuturor celor ce urmează voii lui Dumnezeu și păzesc poruncile Lui. De aceea le-au fost acelor chipuri. Dar s-au scris și spre sfătuirea noastră, a celor ce mergem pe urmele celor ce s-au luptat să dobîndească nemurirea și pe care nemurirea i-a apărat de toată săgeata vrăjmașului. Căci s-au plecat sub acoperămîntul lui Dumnezeu, cerînd ajutorul Lui, neîncrezîndu-se în vreo osteneală a lor. Și acoperămîntul lui Dumnezeu li s-a făcut spre cetate care-i înconjoară. Fiindcă știau că fără ajutorul lui Dumnezeu nu pot face nimic. Și ziceau în smerita cugetare cu Psalmistul: „De n-ar fi zidit Dumnezeu casă, în zadar s-ar fi ostenit ziditorii; de n-ar fi păzit Dumnezeu cetatea, în zadar s-ar fi obosit păzitorul" (Ps. 26, 1). Căci de vede Dumnezeu mintea, că i s-a supus, cu toată puterea, și nu are alt ajutor decît numai pe El, o întărește zicînd: „Nu te teme, fiul Meu Iacob, micule Israil". Și iarăși: „Nu te teme că te-am mîntuit pe tine și am chemat numele tău. Al Meu ești tu și de treci prin apă, sînt cu tine. Și rîurile nu te vor acoperi. Și de treci prin foc nu vei arde, flacăra nu te va mistui, că Eu sînt Domnul Dumnezeul tău, Sfîntul lui Israil, care te mîntuiește pe tine" (Is. 43, 1—3).

De ascultă deci mintea această asigurare, îndrăznește împotriva vrăjmașului zicînd: „Cine este cel ce mă războiește pe mine? Cine poate să-mi stea împotrivă? Cine este cel ce se judecă cu mine? Să se apropie! Iată, Domnul îmi este ajutor. Cine este cel ce îmi face rău? Iată, voi toți vă veți învechi ca o haină, ca o lînă veți

fi mîncați de molie" (Is. 50, 8—9). Puternic este Dumnezeu ca să vă aibă pe voi cu cei ce trăiesc în smerita cugetare și sînt păziți de ea, care li se face coif în jurul capului și-i păzește pe ei de toată săgeata vrăjmașului prin harul lui Dumnezeu, Căruia îi este puterea și slava și stăpînirea în vecii vecilor. Amin.

CUVÎNTUL V

Despre poruncile date celor credincioși și despre zidirea celor ce voiesc să locuiască cu pace împreună

1. De mergeți împreună pe cale, luați aminte în toate la cugetarea slabă din voi, fie că trebuie să ședeți puțin, fie că gustați ceva înainte de ora cuvenită. De ieșiți împreună pentru un lucru trecător, fiecare dintre voi să ia aminte la sine și nu la fratele său; să nu-l învețe pe el. De faceți un lucru trecător în chilie, sau zidiți ceva, de pildă casa, sau orice lucru, lăsați-l pe cel ce lucrează (împreună) să lucreze cum voiește. Iar de zice: „Faceți iubire, învățați-mă, că nu știu", și este altul care știe, să nu se ivească ciuda, ci să zici: „Nu știu". Căci aceasta este smerenia după Dumnezeu. De face fratele tău un lucru oricui și îl vezi, să nu-i spui lui: „L-ai stricat". Iar de va zice: „Fă iubire, învață-mă" și nu-l înveți, ci taci, nu ai iubirea lui Dumnezeu în tine, ci ai în tine răutatea. De coace fratele tău ceva de copt și nu iese bine, nu-i spune că „l-ai copt rău", căci aceasta este moarte sufletului tău, ci gîndește-te că dacă ai fi auzit tu aceasta de la altul, te-ai fi supărat. Gîndind așa, te vei liniști. De cîntați împreună și unul va greși un cuvînt, nu-i spuneți repede lui ca să-l tulburați. De a trecut cuvîntul, să fie trecut. Dar de spune: „Faceți iubire, spuneți-mi", spuneți-i. De mîncați ceva la trapeză și este vreunul între voi care nu o vrea, să nu spună că nu poate mînca aceea, ci să se silească pe sine pentru Dumnezeu pînă la moarte și Dumnezeu

îl va linişti pe el. De faceţi un lucru împreună şi unul dintre voi îl strică din slăbiciune, să nu-l certaţi, ci mai degrabă bucuraţi-vă cu el. De vă aduc niscai fraţi ceva, să nu-i întrebaţi ceva care-i vatămă. Şi dacă vă lăsa aceasta în chilie şi unul din cei veniţi neputîndu-se înfrîna spune vreunuia dintre voi ceva din ceea ce vă vatămă, să nu spună cel ce a auzit acestea vreunuia dintre fraţi, ci să tacă, pînă va trece ceea ce au lăsat aceia de la ei, ca să nu umple inima lor de veninul morţii. De pleci la niscai străini pentru vreo trebuinţă a ta, să nu întrebi pe vreunul despre ceva ce nu-ţi aparţine, ca să poţi reveni nevătămat în chilia ta. Iar de auzi ceva ce nu voieşti, revenind la tine, să nu spui fraţilor tăi. De vă aflaţi la străini, nu îndrăzniţi să rostiţi vreo judecată despre nici un lucru în locul unde aţi intrat, ca să se folosească de pilda voastră, mai ales de tăcerea voastră ascunsă şi arătată. Căci toate patimile amintite se află în cel slab pentru inima şi lenea lui, fiindcă nu vede păcatele lui. Iar ajutorul lui Dumnezeu şi nădejdea şi blîndeţea şi conştiinţa şi părăsirea voii proprii şi silirea în toate cele bune, sînt cuprinse în smerita cugetare.

2. Iar mîndria şi sfada şi gîndul de-a te socoti mai presus de fraţii tăi şi dispreţuirea conştiinţei şi necugetarea la tine cînd fratele tău te supără şi întrebarea: ce am eu din cele rele ce mi se atribuie, ţin de inima învîrtoşată (sclerozată). De lucrezi la lucrul tău de mînă şi intră fratele tău în chilia ta, să nu socoteşti că ai făcut ceva mai presus ca el sau el mai presus ca tine. De lucrezi cu unul slab, nu-l judeca în ascuns, voind să faci ceva mai presus de el. Dacă fratele tău lucrează la lucrul lui şi-l strică, nu-i spune nimic, dacă nu-ţi spune el: „Fă iubire, frate, şi mă învaţă". Şi dacă ştii (să-l înveţi) şi taci, moarte îţi este aceasta. De faceti lucrul vostru precum trebuie, după

puterea voastră, să nu spui ce ai făcut tu sau ce a făcut fratele tău în cursul săptămînii. Căci aceasta arată lipsa de înțelepciune. De pornești cu frații tăi să faci un lucru trecător, să nu vrei să afle că ai făcut mai mult ca ei. Căci lucrul pe care îl face omul în ascuns, pe acela îi cere Dumnezeu de la el.[90] Dacă din slăbiciune fratele tău îți spune un cuvînt (neplăcut), suportă-l cu bucurie. Căci de nu cauți cuvîntul tău în judecata lui Dumnezeu, te vei afla păcătuind[91]. De locuiești cu frații și gîndul tău vrea să te lege într-o frînghie, spune gîndului tău: Fratele acesta este stăpînul meu[92]. De voiești să te înfrînezi mai mult, ia-ți o chilie mică pentru tine singur și să nu necăjești pe fratele tău cel slab. Dacă un frate străin vine la voi și ați auzit mai înainte despre el că este iubitor de vreo schismă, nu cercetați aceasta prin cuvinte, pînă nu se va arăta vouă scăderea lui. Păziți-vă pe voi să nu faceți ceva ce știți că, de va înțelege fratele, se va necăji. De voiești să iei ceva și ai nevoie de aceea, să nu murmuri împotriva fratelui tău, că „de ce n-a înțeles să-mi dea ceva de la sine?” Ci și cu îndrăzneală, cu simplitate: „Fă iubire, dă-mi aceea de care am trebuință”. Căci aceasta este sfînta curăție în inima ta. Fiindcă de nu spui, ci șușotești și-l judeci în inima ta, vei fi judecat. De se ivește între voi întrebarea despre un cuvînt al Scripturii, cel ce cunoaște cuvîntul și-i știe înțelesul, după puterea lui, să lase voia lui în urma fratelui și să odihnească pe fratele lui

[90] În toate acestea este lăudată smerita cugetare. În ea se arată o mare delicatețe. Este o mare noblețe în relație cu alții, pe cînd mîndria este o bădărănie. De aceea Dumnezeu iubește mai ales lucrul făcut de noi în ascuns, neștiut de alții, lucrul prin care nu căutăm să ne impunem.

[91] Orice cuvînt spui altuia, să cugeți să fie aprobat de judecata lui Dumnezeu. Numai Dumnezeu are calitatea să judece în cunoștință de cauză. Caută să te conformezi prin conștiință judecății Lui. Dar Dumnezeu în general nu judecă, ci iartă, sau așteaptă pe om să se îndrepteze.

[92] De nu poți spune fratelui tău un cuvînt de bucurie, pentru că socotești că a făcut rău ceva, cugetă că fratele tău este stăpînul tău, fiindu-ți frică să te dezlegi în fața lui, sau să-l dezlegi pe el.

în bucurie; căci cuvîntul care i se cere este să se smerească în fața fratelui său[93]. Cel ce gîndește la judecata dinaintea Scaunului dumnezeiesc, în fața căruia va avea să se înfățișeze, să facă tot ce poate ca să nu greșească gura lui, căci altfel nu va afla răspuns bun în ceasul acela înfricoșător.

3. Să nu voiți să umblați după lucrurile trupului acesta, ca să nu vă faceți ca acele animale care varsă cele din stomacul lor, producînd multă putoare. Ci vă faceți mai degrabă altar al lui Dumnezeu în curăție, făcîndu-vă preoți lăuntrici, care puneți totdeauna tămîie pe el, dimineața și seara, ca să nu rămînă altarul fără tămîie. Siliți-vă totdeauna să fiți înaintea Domnului în starea de rugăciune totală, ca să vi se dăruiască simplitate și nevinovăție și să ia de la voi cele contrare acestora, care sînt: viclenie, înțelepciunea drăcească[94], curiozitatea și iubirea de sine și inima răutăcioasă. Căci acestea topesc ostenelile celor ce le practică. Sfîrșitul tuturor acestora are loc cînd omul se teme de Dumnezeu și auzul lui se supune conștiinței lui, după voia lui Dumnezeu. Iar aceasta îl învață pe el într-ascuns. De nu este în el Stăpînul casei, acel om netrebnic își are casa supusă voii lui și vorbește ceea ce voește el, fiindcă inima lui nu este sub stăpînirea Aceluia, ci sub vrăjmași[95].

De voiți să porniți să ieșiți la un mic lucru trecător, să nu disprețuiască unul pe celălalt și să iasă singur și

[93] Dacă cunoști înțelesul unui cuvînt din Scriptură de care se vorbește dar îl cunoaște și altul, lasă-l pe el să-l spună. Căci cuvîntul cel mai bun pe care îl pot spune cu această ocazie este smerenia ta. Din smerenie se arată cel mai bine că ai înțeles toate cuvintele Scripturii.

[94] Există și o „înțelepciune drăcească". Este aceea care caută toate argumentele ca să demonstreze că nu e Dumnezeu, sau să-și justifice mîndria și patimile egoiste. Dar această „înțelepciune", numită și „falsă cunoștință", sau gnoză panteistă mai degrabă, întunecă pe cel ce o practică în toate, lipsind pe cel ce o practică și toate de sens.

[95] Cel ce crede că e stăpîn pe sine, nelăsîndu-se stăpînit de Dumnezeu, e de fapt sub stăpînirea mîndriei, care e o patimă susținută în el de demonul vrăjmaș. Numai în Dumnezeu omul este el însuși, căci nu se închide în sine, ci rămîne în legătură cu Cel ce l-a făcut și în armonie cu toate.

să lase pe fratele său, a cărui conştiinţă suferă, ci să-i spună lui cu iubire: „Vreai să mergem împreună?" Şi de va vedea pe fratele său neodihnit în acea oră, sau cu trupul slăbit, să nu stăruie zicînd: „Trebue să mergem acum". Ci să lase pînă altă dată şi să plece în chilia lui cu iubire compătimitoare. Păziţi-vă să nu vă împotriviţi fratelui în ceva, ca să nu-l necăjiţi. Dacă locuieşte cineva cu Părintele sau fratele lui[96], să nu-i fie conştiinţa preocupată de cineva din cei din afară, ci în toate de cel cu care locuieşte. Aceasta este pacea şi supunerea. De locuieşti cu Părintele sau cu fratele tău, să nu ai prietenie cu cineva într-ascuns, sau scrisoare cuiva în ascuns, nevrînd să ştie Fraţii cei cu tine, fiindcă te pierzi şi pe tine şi pe aceia. De locuieşti cu unul mai mare ca tine, să nu voieşti să faci o binefacere unui sărac, dacă nu-l întrebi mai întîi pe acela; să nu o faci într-ascuns. De te întrebi despre gîndurile tale, nu întreba după ce ai făcut ceea ce ţi se pare că a fost conform cu ele, ci întreabă-te despre ceea ce te războieşte acum, fie că e vorba de vreo strămutare, fie de vreun lucru de mînă. De voieşti să schimbi lucrul de mînă, sau ca să locuieşti cu un alt frate, sau ca să ieşi de la vreunii, întreabă cu libertate înainte de-a fi făcut aceea[97]. Să te întrebi înainte de-a le fi făcut, fie despre slăbiciunea sufletului, fie despre patimile care te duc la acestea; dar să nu întrebi ca şi cînd nu le-ai făcut încă. Deci întreabă-te despre rană, zicînd: „Iată am fost rănit". Aceasta, ca să te vindeci de ceea ce te mînă spre rană[98]. Iar de vorbeşti despre gîndurile tale, nu fi

---

[96] În textul latin se adaugă „Spiritual", duhovnicesc.

[97] Nu te întreba, după ce-ai făcut un lucru, despre gîndul care te-a îndemnat să faci acel lucru, ci întrebă-te despre acel gînd înainte de-a face lucrul respectiv. Aceasta ca să nu suferi de părerea de rău că ai făcut un lucru înainte de-a fi cugetat mai serios, dacă e bine să faci acel lucru. Numai întrebînd înainte, vei hotărî în chip liber să faci sau să nu faci lucrul care l-ai făcut.

[98] Să întrebi despre gîndul de-a face un lucru, de e bun sau rău, înainte de-a fi făcut acel lucru, dar cugetîndu-te în situaţia celui ce l-ai făcut, ca să simţi toată bucuria sau regretul ce-ţi va veni după împlinirea lui.

fățarnic și nu spune unul în loc de altul, sau ca și cînd ai făcut altceva, ci spune adevărul și pregătește-te ca să faci ceea ce îți vor spune, fiindcă altfel rîzi de tine însuți și de bătrîni.

4. De întrebi pe bătrîni despre război, să nu asculți de cele ce-ți vorbesc înlăuntru mai mult decît de bătrîni, ci roagă-te mai întîi lui Dumnezeu zicînd: „Fă milă cu mine și ceea ce voiești, dă părinților mei să-mi spună". Și astfel ceea ce îți vor spune părinții, fă cu credință și te va odihni Dumnezeu[99]. Te va odihni de locuiești cu frații și nu ești odihnit (mulțumit) pentru niscai motive, de pildă pentru lucrul de mînă, sau pentru legătura (ce ți-o impui), sau pentru odihna (pe care nu o vrei), sau pentru neputința de a răbda, sau pentru lenevie, sau pentru că voiești să te liniștești, sau pentru că nu poți purta jugul (prezenței lor), sau pentru că nu poți face voia ta, sau pentru că nu-ți împlinești trebuința ta, sau pentru că voiești să te dăruiești mai mult pătimirii folositoare, sau pentru că ești slab și nu poți purta osteneala (ce ți-o impune prezența lor), sau pentru orice motiv ce-ți îndeamnă inima să ieși (din legătura cu ei) sau să scapi de jug și să ieși cu intristare (pentru ei), sau să fugi pe ascuns, din necaz, sau în vreme ce se ivește între voi vreo lipsă de prețuire și nu-ți aduce aminte de frățietate, pentru piedica ce ți-o pune vreo răutate. Te va scăpa de aceste gînduri, făcîndu-te să cauți mai degrabă pacea, ca să fie odihnită inima ta oriunde vei pleca. Deci aruncă disprețul asupra ta, nevorbind împotriva fraților cu care te-ai ostenit și să nu asculți de vrăjmași ce te îndeamnă ca să preschimbi binefacerile lor în fapte rele. Ocolește osîn-

---

[99] Rugăciunea oricui e primită de Dumnezeu. Deci deși ești mai mic duhovnicește, roagă-te să-ți spună cei mai mari ceea ce e bun. În felul acesta primești ceea ce ți se spune cu credința că-ți vine de la Dumnezeu. Prin aceasta nu-l umilești pe cel mai mare, căci admiți că lui îi spune Dumnezeu ceea ce nu ești sigur că trebuie să faci.

direa și nu voi ca osînda fratelui tău să acopere osînda ta și să cazi sub vrăjmașii tăi unde vei avea să locuiești. De pleci să locuiești într-un loc, să nu voiești să-ți tai repede o chilie spre locuință, pînă ce nu afli felul de viețuire al locului, ca nu cumva să ai acolo sminteală, fie pentru grija (ce ți-o dă), fie pentru că vei vedea pe vreunii (care nu-ți plac), fie pentru slavă, fie pentru odihnă, fie pentru sminteala prietenilor. Căci de ești înțelept, vei cunoaște în puține zile tot ce-ți va fi spre moartea sau spre viața ta.

5. De predai chilia fratelui tău, ca să rămînă în puține zile, să nu ai pe fratele tău ca sub stăpînirea ta. Iar de iei o chilie ca să rămîi în ea cîteva zile, să nu strici în ea ceva, nici să zidești, de nu întrebi înainte pe cel ce ți-a predat-o, fie că e spre odihnă, sau nu, fiindcă aceasta este contra conștiinței. De locuiești cu cineva, sau lîngă el, și primești o poruncă (de la el), păzește-o pentru Dumnezeu și nu disprețui porunca, nici în ascuns, nici la arătare, călcînd-o. De te liniștești în chilia ta și te-ai legat pe tine pentru ora mîncării, fiecă nu mănînci ceva fiert, fie orice altceva, și ieși între străini, păzește-te să nu spui cuiva, șezînd la masă, zicînd: „Iartă-mă, nu mănînc aceasta". Altfel toată osteneala ta a ajuns deșartă în mîinile vrăjmașilor. Căci Stăpînul și Mîntuitorul a spus: „Fă în ascuns, ca Tatăl tău să-ți răsplătească la arătare" (Mt. 6, 4). Cel ce iubește ostenelile lui, le va păzi, ca să nu se piardă. De locuiți împreună, de te va chema fratele tău la orice lucru de mînă, fie înlăuntru, fie în afară, să nu-i spui: „Mai ai răbdare, ca să-l mai ocolesc puțin", ci ascultă-l repede. De faceți un lucru împreună, orice scădere o vezi în afară la alții, să nu o lași să se afle în gura ta ca să spui fraților, căci este moarte sufletului tău, de ești înțelept[100]

[100] „De ești înțelept" lipsește în textul latin. Adausul acesta înseamnă că critica fratelui are pentru cineva urmări cu atît mai grave, cu cît e mai înțelept și ar fi putut-o deci evita.

De locuiesc cu tine niscai fraţi şi se ostenesc cu tine o zi, odihneşte-i înainte de ora mîncării. Nu lua aminte la tine, ci ia aminte la judecata lui Dumnezeu. Să ai pe Dumnezeu înaintea ochilor tăi în tot lucrul pe care îl faci. De pleci să locuieşti în vreun loc fie singur, fie cu cei dinainte de tine, şi vezi acolo vreo meşteşugire care fie că aduce pagubă lucrurilor, fie vreo vătămare, sau se fac lucruri necălugăreşti, să nu-ţi deschizi gura şi să le critici. Iar de nu te poţi linişti, pleacă în alt loc şi păzeşte-ţi limba ca să nu-i critici. Căci aceasta este moarte. De eşti slab în patimi, păzeşte-te să nu laşi pe cineva să-ţi spună patimile gîndurilor lui, ca ale unui credincios. Căci acest lucru este pierzător pentru sufletul tău. De se iveşte între voi un cuvînt pricinuitor de rîs, păziţi-vă să nu lăsaţi glasul vostru să se facă auzit, căci este un semn al necunoaşterii şi al netemerii de Dumnezeu, al lipsei de pază în voi.

6. Deoarece mînia a intrat în toată lumea în zilele noastre, nimic din ce auziţi să nu vă tulbure, ci ziceţi în inima voastră. „Ce sînt acestea faţă de locul în care vom intra pentru păcatele noastre?" Faceţi iubire pentru Dumnezeu, ca să ştiţi să vă păziţi, pentru că nu este puţin lucru credinciosului să aibă măcar un lucru foarte mic. De veţi avea deci acestea cu simplitate în conştiinţă, veţi pleca la odihna Fiului lui Dumnezeu întru bucurie. Altfel ostenelile voastre de aici vor fi deşarte şi cînd veţi ieşi din trup, veţi fi duşi la chinuri, după Scripturi. Căci pentru cele spuse înainte a venit Stăpînul nostru Hristos, dar uscăciunea inimii noastre ne orbeşte pentru voile inimii noastre, pentru că le iubim pe acestea mai mult ca pe Dumnezeu şi nu avem iubire către El, cum iubim patimile. Iată, m-am silit să vă scriu, deoarece cele de mai înainte nu ne-au ajuns. Faceţi deci iubire şi luptaţi-vă de acum să nu mai ră-

mîneţi în inima voastră netăiată împrejur, ci ajutaţi-vă vouă în puţinele zile ale voastre şi păziţi acestea: smerita cugetare, pacea, ascultarea, tăierea voii şi iubirea. Iar de nu le păziţi, ci este în voi pisma şi cearta sau sfada, sau înălţarea mîniei, sau cîrtirea, sau neascultarea, cheltuiţi vremea în chip rău şi veţi pleca cu adevărat la chinuri, cînd veţi ieşi din trup. De aceea, iubiţilor, iubiţi pe fraţii voştri cu iubirea sfîntă şi păziţi limba voastră, nescoţînd din gura voastră cuvînt de ceartă, ca să nu loviţi pe fratele vostru. Şi puternic este Stăpînul să vă dea tuturor să lucraţi şi să păziţi (cele ce trebuie), ca să aflăm milă prin harul Lui, cu toţi sfinţii care au plăcut Lui. Că a Lui este slava şi cinstea şi închinăciunea, acum şi pururea şi în vecii vecilor Amin.

CUVÎNTUL VI

Despre cei ce voiesc să se liniştească în bună linişte (isichie), ca luînd aminte la ei înşişi să departeze pe cei ce îi fură pe ei şi să nu-şi cheltuiască vremea în prinsoare şi robie amară. Aceştia conving inimile lor spre lucruri ce nu le aparţin lor părăsind păcatele lor

1. Iubirea cuiva să cerceteze Scriptura din curiozitate, naşte duşmănie şi ceartă. Iar plînsul pentru păcate aduce pace. Căci este un păcat pentru monahul care şade în chilia lui şi şi-a părăsit păcatele, dar cercetează din curiozitate. Cel ce îşi ocupă inima lui cu întrebarea cum a spus Scriptura, aşa sau aşa, înainte de-a se fi dobîndit pe sine, are inima curioasă şi foarte robită. Dar cel ce veghează să nu fie robit (de păcat), iubeşte să se arunce pe sine pururea înaintea lui Dumnezeu[101]. Cel

[101] Se cere să nu cercetăm Scriptura, uitînd de Dumnezeu ci să avem în primul rînd în conştiinţă pe Dumnezeu. Abia atunci am cîştigat stăpînirea asupra noastră, adică am scăpat de robia păcatului. Cine cercetează Scriptura cu uitarea lui Dumnezeu e stăpînit de mîndria de-a cunoaşte din Scriptură mai mult decît alţii, de-a nu cunoaşte pe Dumnezeu din trăirea directă.

ce caută vreo asemănare a lui Dumnezeu, hulește pe Dumnezeu. Iar cel ce caută să-l cinstească pe El, iubește curăția, în frica lui Dumnezeu. Cel ce păzește cuvintele lui Dumnezeu, a cunoscut pe Dumnezeu și le împlinește ca unul ce se folosește[102]. Să nu cauți cele înalte, ci roagă-te Lui pentru ajutor, ca să vină la tine și să te mîntuiască de păcat.[103] Căci cele ale lui Dumnezeu vin de la ele înseși, dacă locul s-a făcut nepătat și curat. Cel ce se sprijină pe sine, pe cunoștința sa și ține la voia sa, cîștigă dușmănia și nu poate scăpa de duhul care-i aduce întristare în inimă. Cel ce vede cuvintele Scripturii și le împlinește după cunoștința sa și se sprijină pe sine pe ea în afirmarea că așa trebuie, nu cunoaște slava lui Dumnezeu și bogăția Lui. Iar cel ce vede și zice „Nu știu, sînt om", dă slavă lui Dumnezeu. În acesta locuiește bogăția lui Dumnezeu, după puterea și gîndul lui.[104] Să nu voiești să-ți dezgolești gîndul tău în fața tuturor, ci numai în fața Părinților tăi, ca să nu-ți atragi întristare în inima ta. Păzește gura ta, ca aproapele tău să se afle cinstit lîngă tine. Învață limba ta în cuvintele lui Dumnezeu întru cunoștință și minciuna va fugi de la tine. Iubirea slavei de la oameni naște minciuna.[105] Dar cel ce se întoarce spre smerenie, face teama de Dumnezeu mai mare în inima sa. Să nu voiești să te faci prietenul celor slăviți în lume, ca să

---

[102] Trăirea lui Dumnezeu ne dă puterea să împlinim cuvintele lui Dumnezeu din Scriptură. Cel ce caută pe Dumnezeu, arată că-L iubește. Iar iubirea lui Dumnezeu îl ține curat de păcate pe cel ce o are. Deci și de mîndria de-a cerceta Scriptura pentru a ști mai multe ca alții.

[103] Dacă în capitolele dinainte s-au dat sfaturi despre felul cum trebuie să se poarte monahul cu frații și cu bătrînii, deci cu alți oameni, în capitolele prime ale acestui Cuvînt este sfătuit să se caute cu toată rîvna trăirea lui Dumnezeu.

[104] Cel conștient de neștiința lui privitor la Dumnezeu, acela primește în sine bogăția lui Dumnezeu. Căci tocmai sentimentul necunoașterii e produs de bogăția copleșitoare a lui Dumnezeu. Iar această trăire întru smerenie a bogăției lui Dumnezeu e o cunoștință a lui Dumnezeu, potrivită cu puterea lui de creatură infinit mai prejos de Dumnezeu.

[105] Cel ce caută slava de la oameni, îi va îndemna pe aceia să mintă. Dar și el însuși minte, nerămînînd în smerenia corespunzătoare adevărului.

nu cumva slava lor să slăbească prin tine.[106] De vorbeşte cineva de rău pe fratele său la tine şi-l coboară şi-i arată păcatul, să nu voieşti să te înclini împotriva aceluia, ca să nu te ia în stăpînire cele ce nu voieşti.

2. Simplitatea şi voinţa de-a nu te măsura[107] pe tine însuţi curăţeşte inima ta de cel rău. Cel ce se uneşte cu fratele său în vreo lucrare rea, nu va scăpa de întristarea inimii. Cel ce grăieşte ceva şi are în inima lui prin viclenie altceva, îşi face toată slujirea făcută lui Dumnezeu (toată Liturghia) deşartă. Să nu te lipeşti de unul ca acesta, ca să nu te spurci de otrava lui întinată. Umblă cu cei lipsiţi de răutate, ca să te faci părtaş de slava şi curăţia lor. Să nu ai viclenie faţă de om, ca să nu faci ostenelile tale deşarte. Curăţeşte-ţi inima faţă de toţi, ca să vezi pacea lui Dumnezeu în tine. Căci precum de va fi muşcat cineva de o scorpie, veninul ei va pătrunde în tot trupul lui şi-i va vătăma inima, aşa este răutatea din inimă faţă de aproapele. Veninul ei muşcă sufletul şi se primejduieşte prin viclenie. Cel ce-şi cruţă deci ostenelile, ca să nu se piardă (rezultatul lor), să depărteze de la el această scorpie, adică viclenia şi răutatea.

CUVÎNTUL VII

Despre virtute[108]

1. Trei sînt virtuţile,[109] pe care de le are mintea mai înainte totdeauna deosebeşte cele de trebuinţă, pornirea după fire, bărbăţia şi nemişcarea.

---

[106] De slăveşti pe cei slăviţi în lume, de fapt le slăbeşti adevărata slavă.

[107] Cineva se măsoară voind să vadă cît e de mare, sau cît a crescut spiritual, deci din mîndrie.

[108] În ms. din sec. XII, cu nr. 78 din colecţia Savaitică a Bibliotecii din Ierusalim, acest Cuvînt are titlul „Al lui Ava Isaia, isihastul şi presbiterul, despre virtuţi".

[109] Deosebirea fiecărei stări, virtuţi, datorii de altele, sau dreapta socoteală *(n. tr.)*.

2. Trei sînt virtuţile, pe care de le vede mintea în sine, crede că a ajuns la nemurire: discernămîntul sau deosebirea fiecărei fapte altele şi neconfundarea celui ce o are cu altul.[110]

3. Trei sînt virtuţile care procură minţii totdeauna lumină: a nu vedea viclenia (răutatea) vreunui om, a face bine celor ce-i fac rău şi a suporta netulburat cele ce vin asupra lui.[111] Aceste trei virtuţi nasc alte trei mai mari ca ele. Nevederea vicleniei (răutăţii) (v. trad.) unui om naşte iubirea, a face bine celor ce-i fac rău aduce pacea şi a suporta cele ce vin asupra lui fără tulburare, aduce blîndeţea.

4. Patru sînt virtuţile care curăţesc sufletul.[112] tăcerea, păzirea poruncilor, strîmtorarea şi smerita cugetare. Mineta se foloseşte totdeauna de aceste patru virtuţi: de rugăciunea către Dumnezeu, căzînd neîncetat înaintea Lui, de aruncarea înaintea lui Dumnezeu, de negrija de a judeca vreun om şi de muţenia faţă de patimile ce-i grăiesc.

5. Patru sînt virtuţile care înconjoară sufletul şi-l fac să respire liber de tulburarea venită de la vrăjmaşi: mila, nemînierea, îndelunga răbdare şi scuturarea de orice sămînţă a păcatului ce caută să-i fie semănată. Toate acestea sînt păzite de împotrivirea celor contrare prin uitare.

---

[110] Se pare că e vorba de capacitatea ce o are omul prin minte de-a se distinge de alţii.

[111] „Lumina" este văzută în liniştea omului, în netulburarea lui de răutăţile altora şi de diferitele greutăţi. Toate acestea dacă îl tulbură, îi iau lumina, dreapta înţelegere.

[112] În ms. 181 din sec. XIII al colecţiei patriarhale (din Ierusalim), care cuprinde un text necunoscut al lui Ava Isaia, înainte de propoziţia: „Patru sînt virtuţile ce curăţesc", se află următoarele: „A spus iarăşi Ava (Isaia) că virtuţile sufletului sînt optsprezece: iubirea, smerenia, blîndeţea, îndelunga răbdare, neţinerea minte a răului, nerăzbunarea, nemînierea, nesupărarea, neinvidierea, neosîndirea, lipsa de slava deşartă, milostenia, înfrînarea, neiubirea de arginţi, compătimirea, sărăcia, neîmprăştierea" (A se vedea şi Scolia 20 a Cuv. 15 al Scării lui Ioan Scărarul. P.G. 88, col. 812.

6. Patru sînt virtuţile ce ajută tinereţii să stea lîngă Dumnezeu: meditaţia în toată clipa, nelenevirea şi privegherea, ca şi a nu se măsura pe sine.

7. Prin patru lucruri se întinează sufletul: prin preumblarea în oraş, prin nepăzirea ochilor, prin prietenia cu o femeie şi în general prin prietenia cu cei slăviţi în lume, şi prin iubirea părinţilor după trup şi prin familiaritatea cu ei.

8. Prin patru lucruri sporeşte curvia în trup: prin dormirea la un tînăr (la o tînără), prin mîncarea pe săturate, prin uşurătatea în purtări şi prin împodobire.

9. Prin patru lucruri se întunecă sufletul: prin urîrea aproapelui, prin dispreţuirea şi pismuirea lui şi prin cîrtirea împotriva lui.[113]

10. Prin patru lucruri se face sufletul pustiu: Prin umblarea din loc în loc, prin iubirea împrăştierii[114] prin iubirea materiei,[115] şi prin vederea slabă (superficială).

11. Prin patru lucruri sporeşte mînia: prin darea şi luarea uşoară, prin impunerea voii tale, prin voinţa de-a învăţa pe alţii şi prin a se socoti pe sine înţelept.

12. Trei sînt lucrurile pe care le cîştigă omul cu greutate şi care păzesc toate virtuţile: plînsul, plîngerea pentru păcatele sale şi ţinerea morţii în faţa ochilor. Trei sînt lucrurile ce stăpînesc sufletul pînă ce nu ajunge la o mare măsură. Şi acestea sînt cele ce nu îngăduie să locuiască virtuţile în minte: robia, lenevia şi uitarea. Căci se războieşte cu omul uitarea, pînă la ul-

---

[113] A nu vedea cineva valoarea altuia înseamnă a-şi îngusta vederea, a se întuneca, a nu primi ceea ce este în el lumină. Egoismul este starea care întunecă pe om, reducîndu-l la el însuşi în chip mincinos. E necomunicare.

[114] Umblarea din loc în loc, împrăştierea înseamnă neaprofundarea în ceea ce se află în orice. Înseamnă *a rămînea la suprafaţa lucrurilor.*

[115] În materie nu se poate găsi nici un conţinut profund, spiritual.

tima răsuflare, cerîndu-i lupta grea pînă la agonie. Ea e mai tare ca toate gîndurile şi naşte toate relele şi surpă în fiecare clipă cele zidite de om[116].

13. Iată faptele omului nou şi vechi: „Cel ce iubeşte sufletul lui spre a nu-l pierde" (Mt. 10, 39), păzeşte cele ale omului nou. Şi cel ce voieşte odihna în această scurtă vreme,[117] înfăptuieşte şi face cele ale omului vechiu, iar sufletul lui şi-l pierde. Iar Domnul nostru Iisus Hristos, arătînd pe omul nou în trupul lui, a zis: „Cel ce-şi iubeşte sufletul, îl va pierde, şi cel ce îl va pierde pentru Mine, îl va afla" (Mt. 5, 39). Căci El este Stăpînul păcii şi prin El s-a surpat" zidul din mijloc al duşmăniei" (Ef. 2, 14). Dar a zis: „N-am venit să aduc pace, ci sabie" (Mt. 10, 34),.[118] Şi iarăşi zice: „Foc am venit să arunc pe pămînt şi cît aş fi voit să fie de pe acum aprins" (Lc. 12, 49); adică în cei ce urmează învăţăturile sfinte ale Lui s-a aflat focul dumnezeirii Lui. Atunci au aflat (ucenicii) sabia Duhului şi au tăiat cu ea toate voile trupului. Atunci le-a dat lor bucuria, zicînd: „Pacea Mea vă dau vouă, pacea Mea vă las vouă" (Io. 14, 27).[119]

---

[116] Remarcabila caracterizare a uitării. Ea nu ne lasă să continuăm binele pe care l-am început, ne face să cădem din el, nu ne lasă să creştem spiritual. E tot ce e mai contrar voinţei noastre. Ne invadează fără să vrem. Ei îi opun părinţii filocalici trezvia, care cere o voinţă şi o conştiinţă neîncetată *(n. tr.)*.

[117] Autorul numeşte adeseori viaţa pămîntească „această scurtă vreme" *(n. tr.)*.

[118] Pare o contrazicere între faptul că Iisus e pacea lumii şi între afirmarea lui că El a adus nu pace, ci sabie. Dar a adus sabia iertării, a iubirii, care omoară duşmănia. El a adus sabia ca un foc care arde tot ce e rău, cum se spune în citatul următor. Dacă în „Cuvintele" anterioare Ava Paisie a vorbit de delicata purtare ce trebue să o aibă monahul faţă de fraţii săi, acum aprofundează temeiurile acestor îndatoriri, pe care le vede.

[119] În cod. Savaitic urmează cele de după ele, după care Cuvîntul se termină astfel: „Întreabă fratele pe bătrîn.: Ce va face omul în orice ispită ce-i vine, sau faţă de tot gîndul ce-i vine de la vrăjmaşul? Îi zice bătrînul: E dator să plîngă înaintea bunătăţii lui Dumnezeu, ca să-i ajute să se odihnească repede, de se va ruga întru cunoştinţă. Căci s-a scris: „Domnul este ajutorul Meu şi nu mă voi teme ce-mi va face mie trupul" (Ps. 117, 9). În Pateric, acestea se atribuie Avei Moise Etiopianul (P.G. t. 65, col. 288).

Iată cum cei stăpîniţi de griji şi-au pierdut sufletul lor în veacul acesta, iar cei ce şi-au tăiat voile lor, s-au făcut oi sfinte ale Lui spre jertfă şi cînd se va arăta întru slava dumnezeirii, îi va chema pe ei la dreapta lui, zicînd: „Veniţi, binecuvîntaţii Părintelui Meu, de moşteniţi Împărăţia cea gătită vouă de la întemeierea lumii. Căci am flămînzit şi mi-aţi dat să mănînc" (Mt.25,34—35) şi cele următoare. Iată-i pe cei ce şi-au pierdut sufletul lor în această scurtă vreme, cum l-au aflat în vremea de nevoie, primind plată înmulţită pentru cele ce au aşteptat să o primească. Iar cei ce şi-au împlinit voile lor, au păzit sufletul lor în acest veac păcătos, amăgiţi de deşertăciunea bogăţiei lor şi nepăzind poruncile lui Dumnezeu, au socotit că vor rămînea pînă la sfîrşit în veacul acesta[120]. De aceea se va arăta ruşinea orbirii lor în ceasul judecăţii şi vor fi capre blestemate şi vor auzi înfricoşata hotărîre a Judecătorului, care va zice: „Plecaţi de la Mine, blestemaţilor, în focul şi în întunericul cel mai dinafară şi veşnic[121], pregătit diavolului şi îngerilor lui, căci am flămînzit şi nu Mi-aţi dat să mănînc" (Mt. 25,41) şi cele următoare. Gura acestora va amuţi şi nu vor afla ce să spună, căci îşi vor aduce aminte de lipsa lor de milostenie şi de sărăcia lor[122]. Atunci vor zice: „Doamne, cînd Te-am văzut flămîn-

---

[120] Mai bine zis au socotit că vor rămînea la nesfîrşit în veacul acesta, sau că dincolo de veacul acesta nu mai este nimic; cu el se sfîrşeşte totul. În ambele cazuri, timpul acesta şi toată istoria ar fi fără nici un sens.

[121] „Focul şi întunericul cel mai dinafară". E întunericul neînţelegerii ultime, pe care şi-au cultivat-o cei ce n-au voit să cunoască adevărul că toate au un sens numai dacă toate sînt de la un Creator conştient şi iubitor. Lipsa lor de cunoştinţă, fiind din lipsa de iubire, ei n-au nici o bucurie, ci trăiesc un chin fără sfîrşit, asemenea unui foc care-i arde. Amîndouă sînt la marginea extremă a existenţei, oarecum în afara ei, dacă gradul suprem al existenţei se arată în iubirea şi în nemărginita cunoaştere a lui Dumnezeu, iubirea tripersonală supremă.

[122] Vor fi săraci pentru că n-au nici un conţinut spiritual. Bogăţia materială pe care au căutat s-o cîştige s-a topit, şi de la Dumnezeu şi de la oameni n-au primit şi nu primesc nici o bucurie, pentru că nu s-a deschis iubirii lor prin faptele lor.

zind și nu ți-am slujit?". Dar va astupa gura lor, zicînd; „Cel ce a făcut bine unuia din aceștia care au crezut, Mie Mi-a făcut" (Ibid. 45).

14. Să ne cercetăm deci pe noi, iubiților, dacă fiecare dintre noi îndeplinește poruncile date lui, după puterea lui, sau nu. Căci toți sîntem datori să le împlinim cel mic după micimea și cel mare după mărimea lui. Căci din cei ce au aruncat darurile lor în cutia darurilor, care erau bogați, cel mai mult s-a bucurat de văduva săracă pentru cei doi bănuți ai ei (Mt. 12,41—43; Lc. 21,1—3). Căci la voința noastră ia aminte Dumnezeu. Să nu dăm deci loc nepăsării în inima noastră, ca nu cumva grija de noi să ne despartă de Dumnezeu, ci să împlinim slujirile noastre, după sărăcia noastră. Căci precum a fost milă cu căpetenia sinagogii și cu fiica lui, înviind-o pe ea (Mt. 9,25) și a miluit pe femeia cu scurgere de sînge, care cheltuise ale ei cu doftorii în zadar (Ibid. 22) înainte de-a cunoaște pe Hristos: și precum a vindecat pe sluga sutașulu, deoarece a crezut (Mt. 8,13), așa a miluit pe Canaaneancă, vindecînd pe fiica ei (Mt. 15,28); și precum a înviat pe Lazăr cel iubit de El (Io. 11,24), așa a înviat pe fiul unic al sărmanei văduve pentru lacrimile ei (Lc.7,15) Și precum n-a trecut cu vederea pe Maria, care a uns cu mir picioarele Lui (Io. 12,2), așa n-a respins pe femeia păcătoasă care i-a spălat picioarele Lui cu lacrimi (Lc. 7,38). Și precum a chemat pe Petru și Iacob din corabia lor, zicînd: „Urmați-Mi Mie" (Mt. 4,20), așa a chemat și pe Matei, care ședea la vamă (Mt. 9,9). Și precum a spălat picioarele ucenicilor (Io. 13,5), așa a spălat și pe Iuda, nefăcînd deosebire. Și precum a venit Duhul, Mîngîietorul, peste Apostoli (Fapte 2,4), așa a venit și peste Cornéliu (Ibidem 10,44), cu încurajare. Și precum l-a asigurat pe Anania în Damasc despre Pavel, zicînd: „Că vas ales îmi este" (Ibid.9.15), așa l-a asigurat pe Filip în Samaria despre eunucul etiopian (Ibid.9,27)

Căci nu este părtinire a celui mic sau a celui mare, a celui bogat sau a celui sărac, ci cere voinţa şi credinţa în El şi păzirea poruncilor Lui şi iubirea faţă de toţi. Aceasta este pecetea cerută sufletului cînd iese din trup; precum a poruncit ucenicilor Săi zicînd. „În aceasta vor cunoaşte toţi că sînteţi ucenicii Mei, dacă vă veţi iubi unii pe alţii" (Io. 13,35). Dar cine sînt cei despre care zice că vor cunoaşte, dacă nu Puterile ce vor sta la dreapta şi la stînga? Căci de vor vedea vrăjmaşii semnul iubirii unit cu sufletul, se vor depărta de ea cu frică. Şi atunci se vor bucura de ea (de iubirea acelora), toate Puterile sfinte.[123]

15. Să ne luptăm deci, iubiţilor, după puterea noastră, să o cîştigăm pe ea (iubirea), ca să nu ne ia în stăpînire vrăjmaşii noştri. Căci tot El a spus: „Nu poate să se ascundă cetatea ce stă deasupra muntelui" (Mt. 5,15). Despre ce munte vorbeşte, dacă nu despre cuvîntul Lui cel sfînt? Să depunem, deci, iubiţilor, osteneala noastră cu sîrguinţă şi cunoştinţă, ca să înplinim cuvîntul Lui care zice: „Cel ce Mă iubeşte pe Mine, va păzi poruncile Mele" (Io. 14,23). Atunci ostenelile noastre vor fi ca o cetate puternică şi întărită, ce ne păzeşte în cuvîntul Lui de mîna tuturor vrăjmaşilor noştri, pînă ce ne vom întîlni cu El.[124] Căci de vom afla tărie,

---

[123] Dreptatea lui Hristos va lăsa şi pe vrăjmaşii noştri să fie prezenţi, din partea de-a stînga, la judecata finală, pentru a arăta întrucît le-am slujit lor. Dar făcîndu-se vădită iubirea noastră faţă de Hristos şi de oameni, produsă de credinţa în El, vor fugi, căci nu pot suporta iubirea. Iar îngerii ce vor sta la dreapta se vor bucura toţi de iubirea fiecăruia, care s-a îndreptat spre toţi. Iubirea va uni atunci pe faţă pe toţi, iar egoismul de pe pămînt, arătat atunci pe faţă, va singulariza pe cei ce l-au practicat.

[124] Cuvîntul Domnului Hristos despre iubire este muntele cel mai înalt la care trebuie să ne ridicăm, devenind o cetate neclintită, întemeiată pe el. Dar cuvîntul lui Hristos despre iubire e de fapt una cu El. El e muntele spiritual cel mai înalt. Dar e un munte al iubirii, care ne cheamă şi pe noi să ne unim cu El la acea înălţime. Dracii fac tot ce pot să ne despartă de Hristos şi unii de alţii, sau de iubire. Aceasta e o dezordine adusă în creaţia lui Dumnezeu, ca să-L arate că n-a creat o lume capabilă de fericire.

prin iubire, se vor risipi toţi vrăjmaşii noştri prin sfîntul Lui cuvînt, care este Muntele de unde s-a tăiat piatra fără mîini, care a zdrobit chipul de aur şi de patru feluri: de argint, de aramă, de fier, de pămînt ars (Dan. 2,34—35), precum a zis Apostolul: „Îmbrăcaţi-vă cu toate armele lui Dumnezeu, ca să puteţi sta împotriva meşteşugirilor diavolului. Căci nu este lupta noastră împotriva sîngelui şi a trupului, ci împotriva începătoriilor, a domniilor, a stăpînitorilor lumeşti ai întunericului veacului acesta, împotriva duhurilor răutăţii din văzduhuri" (Ef. 6,11—12). Cele patru începătorii sînt acestea: chipul de patru feluri, care este vrăjmăşia. Pe ele le-a făcut să dispară Sfîntul Cuvînt al lui Dumnezeu, precum s-a scris că piatra care a zdrobit chipul, s-a făcut Munte mare şi a umplut tot pămîntul (Dan 2,35).[125] Să fugim, fraţilor, sub acoperămîntul Lui, ca să ne fie nouă scăpare şi să ne mîntuiască pe noi de aceste patru stăpîniri rele, ca să avem şi noi bucuria cu toţi sfinţii Lui, adunaţi lîngă El din cele patru margini ale pămîntului. Căci atunci fiecare va auzi fericirea proprie după faptele lui. Căci puternic este numele Lui, ca să nu lase inima noastră să rătăcească din pricina uitării adusă de vrăjmaş, ci să ne păzească după puterea noastră ca să răbdăm cele ce ne vin pentru Sfîntul Lui nume,[126] ca să aflăm mila cu cei învredniciti să dobîndească fericirile Lui. Că Lui se cuvine slava, cinstea şi închinăciunea, Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh, în vecii vecilor. Amin.

[125] Din cuvîntul lui Hristos despre iubire, s-a desprins ca o piatră cuvîntul Apostolilor şi al urmaşilor lor, nu printr-o mînă, ci prin puterea Lui. Şi acest cuvînt zdrobeşte chipul diavolului imprimat în oameni, care le pare să fie de aur, dar de fapt este din argint, aramă, fier şi pămînt ars, deci fără putere de rezistenţă.

[126] Chiar numele lui Dumnezeu rostit de omul credincios are putere să-l păzească împotriva vrăjmaşului, puterea numelui dumnezeiesc unindu-se cu puterea corespunzătoare a fiecăruia.

CUVÎNTUL VIII

Despre scurte învăţături (sentinţe)

1. Spunea Ava Isaia: „Acum mă văd pe mine, ca pe un cal rătăcitor, care mă are stăpîn şi cel ce-l află, se aşează pe el şi cînd îl lasă, prinzîndu-l altul, se aşează acela pe el".

2. Spunea iarăşi: „Sînt asemenea cuiva pe care prinzîndu-l duşmanii lui, şi legîndu-l, l-au aruncat într-un loc înnoroiat şi dacă strigă către Stăpînul lui, îl opresc cu lovituri ca să tacă".

3. Spunea iarăşi: „Sînt asemenea unei vrăbiuţe care îşi dă piciorul unui copil şi dacă acesta slăbeşte legătura, îndată zboară, socotind că s-a dezlegat. Dar dacă copilul o trage înapoi, iarăşi o coboară. Aşa mă văd pe mine. Aceasta o spun, pentru că nu trebuie să rămînă cineva fără grijă de sine pînă la ultima răsuflare".

4. Spunea iarăşi: „De dai vreodată ceva cuiva, de i-o ierţi, imiţi firea lui Iisus, de o ceri, imiţi firea lui Adam, iar de ceri şi dobîndă, te arăţi mai jos şi de firea lui Adam".

5. Spunea iarăşi: „Dacă te acuză cineva pentru un lucru pe care l-ai făcut, sau nu l-ai făcut, de taci, aceasta este după firea lui Iisus, iar de răspunzi şi spui: Ce am făcut?, acesta nu este de aceeaşi fire. Iar dacă îi opui cuvîntului, cuvîntul tău, este contrar firii".

6. Spunea iarăşi: „Împlinind slujirile (liturghiile) tale, de le împlineşti cu smerenie, ca un nevrednic, sînt primite de Dumnezeu. Iar de te înalţi în inima ta şi ţi-aduci aminte de altul care s-a culcat, sau le-a nesocotit, osteneala ta este zadarnică".[127]

---

[127] Dacă făcîndu-ţi slujirea ta, critici pe altul care nu şi-o face, osteneala ţi s-a făcut zadarnică. Slujind pe Dumnezeu, dar neiubind pe aproapele, nu-ţi este primită slujirea de Dumnezeu. E mai mare iubirea aproapelui decît slujirea care pretinde că e adusă lui Dumnezeu.

7. Spunea iarăşi despre smerita cugetare, că ea nu are limbă să vorbească de altul care-şi nesocoteşte slujirea, sau de altul care gîndeşte rău despre cineva, nici ochi care ia seama la scăderile altuia, nici urechi să audă cele ce nu folosesc sufletului propriu. Şi nu are cu altul vreun lucru de vorbit, afară de păcatele sale. Cu toţii oamenii este paşnic pentru porunca lui Dumnezeu şi nu pentru prietenie[128]. Dacă cineva posteşte tot timpul şi se predă pe sine la mari osteneli şi porunci, în afară de acest drum (al smeritei cugetări), toate ostenelile lui sînt zadarnice.[129]

8. Spunea iarăşi că de-şi procura cineva un vas pentru trebuinţa lui şi în vremea trebuinţei lui nu-l va găsi, în zadar şi l-a procurat. „Ceea ce spun e aceasta: că mă tem de Dumnezeu, fiindcă de va veni să vină în ceasul trebuinţei şi îl va afla în vremea unui cuvînt, sau a mîniei, sau a îndrăznelii de-a învăţa pe altul, nu va ajunge la el pentru că nu vrea să placă omului, sau să se vorbească de el între oameni, sau pentru celelalte patimi. Deci de nu va afla la el frica de Dumnezeu în vremea acestora, zadarnic sînt toate ostenelile lui"[130]

9. Spunea iarăşi: „Dacă Domnul nostru Iisus Hristos n-ar fi vindecat mai înainte toate patimile (pătimirile) omului, pentru care a venit, nu s-ar fi suit pe cruce.[131]

---

[128] Nici prietenia cu altul să nu o căutăm pentru interesele noastre, ci pentru că aceasta e porunca lui Dumnezeu să iubim pe fiecare.

[129] Smerita cugetare nu e străină de iubire, căci fără ea nu poate fi iubire. Dacă te preţuieşti pe tine mai mult decît pe altul, nu-l iubeşti.

[130] Dumnezeu nu poate fi în om deodată cu patimile, care reprezintă egoismul omului. Nu poate fi în omul, preocupat exclusiv de el. Ca să-l simţi pe Dumnezeu, trebuie să uiţi de tine.

[131] Hristos trebuia să arate, înainte de-a se lăsa răstignit că e mai tare, ca toate pătimirile produse de patimi; că e mai tare şi decît moartea. Aşa îi putea convinge pe Apostoli că a putut învinge moartea, deşi în moartea Lui arăta o şi mai mare putere şi are o şi mai mare semnificaţie, putînd-o învinge chiar după ce se lasă El însuşi dus în starea de moarte şi învie nu pentru a reveni la viaţa istorică, ci deschizîndu-ne viaţa în vecinicie.

Căci mai înainte de a veni Domnul în trup, omul era orb şi mut, şi slăbănog, şi surd, şi lepros, şi şchiop, şi omorît de toate cele contrare firii. Dar după ce a făcut milă şi a venit la noi pentru noi, a sculat pe mort şi a făcut pe şchiop să umble, pe orb să vadă, pe mut să grăiască, pe surd să audă şi a înviat pe omul cel nou, liber de toată slăbiciunea, s-a suit pe cruce. Şi împreună cu El au fost atîrnaţi de ea doi tîlhari, şi cel din dreapta L-a slăvit şi L-a rugat, zicînd: „Pomeneşte-mă, Doamne, cînd vei veni întru Împărăţia Ta" (Lc. 22,42), iar cel din stînga l-a hulit. Aceasta înseamnă că înainte ca mintea să se trezească din nepăsare, este cu vrăjmaşul. Dar cînd Domnul Iisus Hristos o va trezi din nepăsarea ei şi-i va da să vadă şi să distingă toate, va putea să se urce pe cruce. Dar vrăjmăşia hulitoare rămîne la cuvinte grele şi mintea slăbită de mîndrie, refuză osteneala şi se întoarce iarăşi la nepăsare.[132] Aceştia sînt cei doi tîlhari pe care Domnul nostru Iisus Hristos i-a desfăcut din prietenia întreolaltă, dintre care unul L-a hulit, fapt care l-a despărţit de nădejde, iar altul a stăruit să-L roage pînă ce a auzit zicînd: „Astăzi vei fi cu Mine în rai" (Ibid. 45). Acesta este cel ce a ajuns, şi după ce a practicat tîlhăria, în raiu şi a mîncat din pomul vieţii.

10. Spunea iarăşi despre Sfînta Împărtăşanie, că e numită unirea cu Dumnezeu, întrucît pînă ce sîntem biruiţi de patimi, fie de mînie, fie de pismă, fie de voinţa de-a plăcea oamenilor, fie de slava deşartă, fie de

---

[132] Mintea trezită din nepăsarea ei se poate urca pe crucea mîntuitoare. Altfel tot va pătimi chinurile crucii, dar chinurile unei cruci care n-o va duce la viaţa vecinică. Căci nu va vedea în ea acceptarea jertfei de sine, adusă lui Dumnezeu pentru nepăsarea sa, ci se va încăpăţîna să nu cunoască pe Dumnezeu şi să nu ceară mila Lui.

ură, sau de altă patimă, sîntem departe de Dumnezeu. Deci, unde mai este unirea cu Dumnezeu?[133]

11. Spunea iarăşi: „De împliniţi slujirile (liturghiile voastre şi după aceea se mişcă în inima voastră vreo patimă, toate ostenelile voastre sînt zadarnice. Căci Dumnezeu nu le primeşte pe ele“.

12. Îi spunea lui un oarecare dintre bătrîni: „Cînd plouă peste pămîntul ce are sămînţă, acesta odrăsleşte: dar de nu are sămînţă, cum va odrăsli? Dacă cineva se va lupta să scoată cele contrare firii din inima lui, nu se vor mai mişca în el. Căci Dumnezeu voieşte pe om să fie asemenea Lui în toate şi de aceea a venit la noi şi a pătimit, ca să prefacă firea noastră învîrturată şi să taie voile noastre şi cunoştinţa mincinoasă, care au pus stăpînire pe sufletul nostru.[134] Căci animalele necuvîntătoare au păzit firea lor, dar omul a schimbat firea sa.[135] Trebuie deci, ca în felul cum animalul se supune omului, aşa să se supună şi tot omul aproapelui

---

[133] De unirea cu Dumnezeu ne bucurăm cînd nu mai sîntem stăpîniţi de patimile prin care căutăm plăcerea proprie, sau sporim în egoism.

[134] „Dumnezeu vrea să facă pe om asemenea Lui în toate şi de aceea a venit ca să prefacă firea noastră sclerozată“. Deci, n-a venit conform teoriei lui Anselm de Canterbury, însuşită de catolicism, numai ca să satisfacă onoarea jignită a lui Dumnezeu de păcatul nostru, plecînd după aceea de la noi. Prin firea omenească asumată ne comunică puterea dumnezeirii Sale, ca să ne facă asemenea Lui; ne umple de darurile dumnezeieşti. Ne ajută să nu mai urmăm în mod egoist voilor noastre, ci voii Lui, depăşind orice egoism; ne eliberează de falsa, sau de pretinsa cunoştinţă, care face din propriul eu centrul existenţei; ne ajută să-L cunoaştem pe El printr-o experienţă directă, ca centru şi izvor al existenţei noastre şi al tuturor. Toate se umplu de dumnezeirea lui Hristos, dacă voiesc, fără să înceteze să fie ele însele.

[135] Animalul a rămas supus legii pe care i-a dat-o Dumnezeu prin creaţie. Omul folosind rău libertatea şi conştiinţa pe care Dumnezeu i le-a dat, făcîndu-l chip al Său, ca să se facă tot mai asemenea Lui prin ele, le-a folosit rău, înţelegînd faptul că e chipul lui Dumnezeu ca să se socotească dumnezeu însuşi, sau ca să-şi facă dumnezei din forţele naturii care îi dau satisfacţii trupeşti. Cunoştinţa ţine atît de mult de firea omului, că se foloseşte de ea chiar cînd nu mai prinde prin ea realitatea, sau adevărul, ci o realitate, sau un adevăr închipuit de el, devenind o cunoştinţă închipuită. El face mari pe cele mici şi îşi închide mintea faţă de cele mari.

pentru Dumnezeu. Spre aceasta a venit Domnul.[136] Observă deci cît te întrece animalul pe tine, care te bazezi pe părerea științei tale. Dacă deci voesc să revin la ceea ce e propriu firii, precum animalul nu are propria voință, nici propria cunoștință, așa trebuie să fac și eu, nu numai cu cel cu care mă înțeleg și îmi este apropiat, ci și cu cel ce mi se opune. Căci aceasta este voia lui Dumnezeu.

13. Deci cel ce voiește să vină la odihna Domnului și să nu fie biruit (de vrăjmașul),[137] se desparte de oameni în orice lucru, spre a nu critica pe cineva și a lăuda sau îndreptăți, sau ferici pe altul și a arăta dreptatea lui, sau a-l supăra pe acela în vreo privință, sau a observa scăderile lui, și a nu lăsa vreun ac de dușmănie în inima sa împotriva lui și a supune voia sa neînțeleptului. De vei face așa, te vei cunoaște pe tine și vei înțelege ceea ce te va vătăma. Dar cel convins de dreptatea lui și care ține la voia lui, nu poate scăpa de dușmănie, nici nu se poate odihni, nici nu vede ceva din cale ce-i lipsesc.[138] Acela cînd va ieși din trup, trebuie să se ostenească să afle milă. Iar ținta tuturor ostenelilor tale trebuie să fie să stăruiești în Dumnezeu cu toată inima ta și cu toată puterea ta și să ai milă de toți și să plîngi (pentru păcatele tale) și să te rogi lui Dumnezeu pentru ajutorul și mila Lui.

---

[136] Dumnezeu vrea ca fiecare om să se supună semenului său. Această supunere reciprocă lăsîndu-l pe om și stăpîn al altora, dar și supus, îi egalizează, dar îi și unește, sau îi face să se ajute reciproc, învățîndu-se și ajutîndu-se unul pe altul, Ca să arate trebuința ca omul să se supună semenului, dar și că semenul i se supune lui a venit Fiul lui Dumnezeu ca om, care, fiind și Dumnezeu, ne cere și supunerea, dar ni se și supune ajutîndu-ne. Hristos ne arată valoarea semenului nostru uman atît prin supunerea ce ne-o cere, dar și prin marele ajutor ce ni-L dă.

[137] Sînt doi termeni prin care ținta duhovnicească la care vrea să ajungă monahul o exprima liniștea (isichia) și odihna (a napansis). Aceasta o aduce Dumnezeu. Dimpotrivă, vrăjmașul aduce tulburare, neliniște.

[138] Lauda de sine e dușmana altuia. Acela e stăpînit de vrăjmașul, căci îi e teamă mereu de altul să nu fie mai bun ca el, Acela nu vede în general scăderile sale, sau ce-i lipsește lui.

14. Spunea iarăşi despre învăţarea aproapelui privitor la porunca lui Dumnezeu: „De unde ştiu eu că am primit de la Dumnezeu să spun altuia: „Fă aceasta, sau aceea", cîtă vreme eu mă aflu în pocăinţă pentru păcatele mele? Căci omul care a căzut o dată se află sub pocăinţă şi nu are siguranţă, întrucît nu ştie de i s-a dat iertarea. Fiindcă păcatul omului a avut loc în mod sigur, dar mila este a lui Dumnezeu. Şi nu poţi să nu fii fără grijă de păcatul ce l-ai săvîrşit, în inima ta, pînă ce nu vei veni la judecata lui Dumnezeu Iar de voieşti să ştii că ţi s-a dat iertare de păcatele tale, să ţii seama de aceasta: de nu se mişcă în inima ta nimic din cele ce ai păcătuit, sau vorbindu-ţi altul despre ele, să nu mai ştii cum au fost. Atunci Iisus ţi-a făcut parte de milă.[139] Dar de trăiesc încă în tine, ele te stăpînesc încă şi să plîngi pentru ele. Să ai frică şi cutremurare şi durere, de nu eşti îngrijorat de ele pînă vei răspunde la scaunul de judecată al lui Dumnezeu.[140] Iar de-ţi cere cineva să-l înveţi ceva, să-i spui adevărul, dîndu-ţi sufletul morţii, afirmînd libertatea.[141] Şi de se va întoarce iarăşi la tine, cerîndu-ţi aceleaşi, ca unul ce n-a folosit nimic din cele ce i-ai spus, deci nu le-a săvîrşit desparte-te de el, căci astfel omoară sufletul tău. Căci este un

---

[139] „Un frate oarecare din mînăstirea lui Ava Serid a întrebat pe Ava Varsanufie, zicînd: „Ava Isaia zice că pînă ce omul are o plăcere a lor (a păcatelor), încă nu i s-au iertat (păcatele lui). Lămureşte-mi pentru Domnul aceasta. Căci mă necăjeşte acest gînd". La aceasta, a răspuns: „Pricina pentru care a spus Ava Isaia aceasta despre plăceri este şi a celor ce le săvîrşesc. Căci altceva este a-şi aminti cineva de gustarea mierii, şi altceva a avea o dată cu amintirea şi gustarea. Deci celui ce-şi aminteşte de plăcerea păcatelor, dar nu săvîrşeşte cele plăcute, ci li se opune şi luptă împotriva lor, i s-au iertat păcatele de mai înainte" (Varsanufie, *Răspuns 139* — după nota monahului Augustin).

[140] În Împărăţia lui Dumnezeu nu poate intra nimic necurat. Dacă nu te-ai curăţit pînă la moarte de amintirea plăcută a unui păcat săvîrşit odată, nu vei intra în Împărăţia lui Dumnezeu.

[141] Să nu înveţi pe cineva de nu ţi-o cere. Dar de ţi-o cere, spune-i adevărul, cu preţul de-a suferi moartea pentru aceasta. Aşa trebuiau să facă slujitorii Bisericii în vremea comunismului. Aşa se arată omul liber pentru Dumnezeu.

lucru mare pentru om să-şi lase voia şi îndreptăţirea sa, pe care o socoteşte că e conformă cu Dumnezeu, şi să păzească cuvîntul celui ce-l învaţă după voia lui Dumnezeu. Căci omul lui Dumnezeu, Ava Nistere, văzînd slava lui Dumnezeu şi avînd pe fiii sorei sale locuind împreună cu el, nu le-a poruncit nimic, ci l-a lăsat pe fiecare în voia lui, fie că se făceau buni, fie răi, neîngrijindu-se de ei.[142] El îi întreabă despre Cain şi Abel: ce-i învaţă ei să facă: aceasta sau aceea, cînd nu exista încă nici Legea, nici Scriptura?". De fapt, dacă nu învaţă Dumnezeu pe om, în zadar se osteneste.

15. Spunea iarăşi: „De-ţi spune cineva niscai cuvinte nefolositoare să nu voieşti să le asculţi, ca să nu-ţi laşi neîngrijit sufletul tău. Dar să nu ruşinezi persoana lui, încît să-l întristezi că nu primeşte cele spuse de el, zicînd: „Nu le primesc în inima mea". Să nu o spui aceasta. Căci nu eşti mai presus de primul om zidit, pe care l-a făcut Dumnezeu cu mîna Lui şi pe care nu l-a folosit reaua negrijă (nepăsare). Fugi deci şi să nu voieşti să-l asculţi. Dar ia seama ca nu cumva fugind cu trupul, să voieşti să cunoşti cele spuse. Căci de auzi o clipă cuvîntul, dracii nu vor lăsa spusa pe care ai auzit-o, ci vor ucide sufletul tău. Fugind, fugi cu totul."

16. Spunea iarăşi „Din cele ce le văd, cîştigul şi cinstea şi odihna îl războiesc pe om pînă la moarte".

---

[142] „Au întrebat unii dintre Părinţi pe Ava Pimen, zicînd: „Cum rabdă astfel Ava Nistere pe ucenicul său?" Le spuse Ava Pimen: „Dacă eram de faţă, l-aş fi acoperit". L-a întrebat Ava Anouv: „Şi ce spui lui Dumnezeu?" I-a răspuns Ava Pimen: „Îi voi spune ceea ce a spus El: „Scoate întîi bîrna din ochiul tău şi apoi vei vedea paiul din ochiul fratelui tău" (Mt. 7, 4). (*Pateric grec*, P.G. 65, col. 586). Varsanufie, Răspuns 361: „A întrebat cineva pe Ava Varsanufie: „Bine a făcut bătrînul că n-a îndreptat pe fratele lui?" Şi i-a răspuns lui: „Frate, nu întîmplător l-a lăsat bătrînul fără să-l sfătuiască. Căci l-a sfătuit de multe ori, dar acela n-a primit sfatul. De aceea văzîndu-l neîndreptat, a lăsat lucrul la judecata lui Dumnezeu, zicînd: „Dumnezeu ştie ceea ce îi este de folos. Căci fratele meu este mai bun ca mine. Aceasta o făceau cei desăvîrşiţi, *care nu îndrăzneau să judece pe cineva spre ruşinarea celor ce* nu sînt nimic şi judecă pe toţi" (Răspuns 369). Ioan Scărarul, Scara, nota 3 la Cuv. X (Monahul Augustin).

17. Spunea iarăşi: „A învăţa pe aproapele, este o cădere a sufletului; şi a voi să-l readuci la firea cea bună, este o mare zdrobire a sufletului[143]. Căci întrucît înveţi pe aproapele tău, spunînd: Fă aceasta sau aceea, îl faci să înţeleagă că ai mijlocul să dormi dărîmi casa ta, vrînd să zideşti casa lui."

18. Spunea iarăşi: „Vai sufletului care a păcătuit după Sfîntul Botez. Căci nu poate un astfel de om să fie fără grijă, aflîndu-se în păcat, sau odată căzut în păcat cu trupul, fie că a furat, sau a săvîrşit vreo altă greşeală faţă de cineva, sau a privit cu ochiul în chip pătimaş vreun trup, sau a gustat ceva pe ascuns, neavînd grijă să nu fie văzut de altul şi a arătat lui: sau să cercetezi tu ce are. Cel ce face aceasta, Il dispreţuieşte pe Iisus. Şi l-a întrebat pe el cineva: „Cine păstrează ceea ce a primit în mod exact, Părinte?" Şi i-a spus lui: „Precum cel ce a făcut o gaură în zid şi a luat de acolo bani, a fost înşelat de vrăjmaşi, la fel s-a întîmplat cu acesta. Căci precum l-a biruit pe acela, l-a biruit şi pe acesta. Fiindcă fiind biruit în cele mici, e biruit şi în cele mari".

19. Spunea iarăşi: Omul care arată putere, făcînd minuni şi vindecări şi avînd toată cunoştinţa şi înviind morţi, dar căzînd în păcat, nu poate fi fără grijă, şi de aceea se află sub pocăinţă, căci judecă pe alţii şi pe Judecător căci deşi este în multe osteneli, văzînd pe cineva aflîndu-se în tot păcatul şi negrija, şi dispreţuindu-l, în zadar îi este toată pocăinţa, pentru că a respins un mădular al lui Hristos, judecîndu-l şi nelăsînd judecata Judecătorului Dumnezeu".[144]

---

[143] Este o zdrobire a sufletului, pentru că se manifestă o mare încredere în sine a celui ce întreprinde să-l înveţe pe altul.

[144] A judeca pe un membru al Bisericii înseamnă a dispreţui un mădular al lui Hristos, sau a lupta un mădular al trupului Lui împotriva altuia. Fiecare mădular trebuie să ajute celelalte mădulare.

20. Spunea iarăşi: „Toţi sîntem ca într-un spital. Unul e bolnav de ochi, altul are o bubă, şi cîte alte slăbiciuni mai sînt. Şi unele din ele sînt răni vindecate, dar cînd omul mănîncă ceva din cele ce-l vatămă, iarăşi reapare boala. Aşa este cel ce aflîndu-se în pocăinţă, judecă sau dispreţuieşte pe cineva. El trebuie să-şi înnoiască pocăinţa. Căci cei din spital, suferind de diferite neputinţe, dacă unul strigă despre boala sa, oare nu va spune un altul: de ce strigi despre boala ta? Nu va gîndi fiecare la boala lui? Aşa, dacă ar fi patima păcatelor mele înaintea mea, n-aş vedea pe altul păcătuind. Căci zăcînd toţi ca într-un spital, se păzeşte fiecare, cum i-a spus doftorul, să nu mănînce ceea ce vatămă rana lui. Deci vai, sufletului care nu voieşte să fugă de tot păcatul, căci multe necazuri îi vin de la cei ce-l pizmuiesc şi se întîlnesc cu el. Căci îi este greu fiecăruia să dobîndească îndelunga răbdare şi mulţumirea în toate.

21. Cînd era poporul în Egipt, mînca şi bea cu plăcere, deşi slujeau lui Faraon. Dar cînd le-a trimis Domnul ajutor, adică pe Moise, ca să-i elibereze pe ei de sub Faraon, s-au simţit păgubiţi şi s-au necăjit, şi cu toate plăgile pe care le-a adus Dumnezeu lui Faraon, Moise nu s-a încrezut în neputinţa Egiptenilor, pînă, ce nu a venit timpul cînd a spus Dumnezeu către el: Încă o plagă voi aduce peste Faraon" (Ieş. 11,1) şi-i vei spune lui: „Sloboade poporul meu, fiindcă voi călca pe întîiul tău născut". Şi atunci a îndrăznit Moise. Şi i-a zis lui Dumnezeu: „Grăieşte pe ascuns în urechile poporului Meu şi să ceară fiecare om de la vecinul său şi femeia de la vecina sa vase de argint şi de aur şi îmbrăcăminte şi să le puneţi pe umerii copiilor voştri şi veţi prăda pe Egipteni" (Ieş. 11,2). Şi din ele au cheltuit unele pentru facerea cortului.

22. Deci ziceau că aceasta o spun bătrînii, pentru că vasele de argint şi de aur şi îmbrăcămintea sînt sim-

ţurile, care slujesc vrăjmăşie. Iar aceasta este un semn că dacă omul nu se desparte de vrăjmăşie, ca să rodească lui Dumnezeu, acoperămîntul odihnei lui Dumnezeu nu vine asupra lui. Căci n-a umbrit nourul un cort pînă ce îi lipsea ceva, ci cortul împlinit. Aşa şi peste templul clădit, n-a umbrit nourul pînă ce îi lipsea ceva, ci cînd a fost împlinit şi s-au introdus în el sîngele şi grăsimile arderilor de tot şi Dumnezeu a primit mirosul bunei miresme, atunci a umbrit nourul casa. Adică, de nu va iubi omul pe Dumnezeu cu toată mintea şi nu se va lipi de El cu toată inima, nu vine peste el acoperămîntul odihnei lui Dumnezeu.[145]

23. Spunea iarăşi că dacă mintea ar voi să se urce pe cruce înainte ca simţurile să se odihnească (să scape) de slăbiciune, mînia lui Dumnezeu vine peste el, că a început un lucru peste măsura lui, înainte de-a fi vindecat simţurile lui,[146] De lucrează întinăciunile (miasmele) în tine şi te încrezi în ele şi conclucrezi spre naşterea stării produsă de ele şi nu te întristezi cu durerea inimii, te afli într-o stare contrară firii lui Adam.[146] Dar dacă inima ta a învins prin fire păcatul şi s-a despărţit de cele ce-l nasc pe el şi ţii înaintea ta chinul cu cuno-

[145] Templul ca chip şi locaşul bisericesc în realitate este casa în care se întîlneşte omul cu Dumnezeu, aducîndu-i jertfe, sau aducîndu-i-se pe sine, în Hristos, ca jertfă. Iniţiativa este a lui Dumnezeu, căci El a poruncit să se zidească templul şi Fiul Lui a pus temelia Bisericii. Dar a răspuns prin clădire omul. Iar Hristos Cel ce a zidit Biserica şi se aduce ca om jertfă în ea, alipind la Sine şi pe oamenii ce cred în El, ca fraţi ai Lui, este om, dar şi Dumnezeu. În templu ca în chip, dar în locaşul bisericesc, ca o realitate, vine peste om odihna lui Dumnezeu. Omul e săpat în el de grijile lumeşti. Se simte sub adăpostul care-i asigură viaţa vecinică prin iubirea lui Dumnezeu.

[146] În Cuv. 30 al lui Isaac Sirul se spune: „Înainte ca mintea să domolească simţurile". Dar păruta putere a simţurilor este mai degrabă o slăbiciune a lor. Căci aceasta se arată în prea marea lor alipire la cele materiale. Omul poate urca mai uşor pe cruce, sau poate suporta mai uşor durerile ei cînd simţurile nu mai trăiesc (din slăbiciune) cu multă intensitate plăcerile sau durerile alipirii la cele materiale. Durerile sporite ce le simte un om, cu simţurile, urcîndu-se pe cruce, fără să-l scape de slăbiciunea lor, este şi o pedeapsă a lui Dumnezeu, sau o lipsă a puterii lui Dumnezeu în omul respectiv. Iar durerea sporită îl poate face să se revolte împotriva crucii, ca tîlharul de-a stînga, sau să caute să scape de ea.

știința ajutorului dat ție de Dumnezeu va rămîne împreună cu tine, dacă nu-l superi întru nimic, ci plîngi înaintea Lui și zici: „A Ta este mila, Doamne, a Celui ce m-ai mîntuit pe mine, căci eu nu pot să scap de mîinile (vrăjmașului) fără ajutorul Tău". Iar de ai grijă de inima Ta, și nu-L superi nici pe cel ce te învață cum voește Dumnezeu, aceasta e propriu după fire lui Iisus. Și El te va păzi pe tine de tot răul. Amin.[147]

CUVÎNTUL IX

Porunci date celor ce s-au lepădat (de lume)[148]

1. De te-ai lepădat de lume și te-ai predat lui Dumnezeu[149], ca să te pocăiești, să nu lași gîndul tău să te necăjească pentru păcatele tale de mai înainte, ca și cînd nu ți s-au iertat. Și să nu disprețuiești poruncile Lui, odată ce socotești că nu ți-a iertat nici păcatele de mai înainte. Păzește-le acestea pînă la moarte și să nu le disprețuiești: să nu mănînci cu femeie și să nu ai prie-

---

[147] Fără conștiința puternică a ajutorului lui Hristos, să nu căutăm crucea. Să nu ne încredem că putem suporta crucea fără ajutorul Lui. Dar conștiința trebuinței ajutorului lui Hristos trebuie însoțită de conștiința păcatului nostru și a neputinței ce ne vine din această cauză de-a suporta crucea. „Port crucea, pentru că sînt păcătos. Dar o pot suporta, cerînd ajutorul lui Hristos. El o suportă în mine. Și numai așa îmi este de folos crucea, nefiind învins de păcatul încrederii în mine și de neputința de-a o purta pînă la capăt" Ava Isaia ne adîncește în cele mai subtile și mai complexe analize ale vieții sufletești, mai bine zis duhovnicești.

[148] În cod. 215 al Colecției Patriarhiei (din Ierusalim), scris pe la sfîrșitul sec. XVI, p. 266, Cuvîntul acesta are titlul: „A celui întru sfinți Părintelui nostru Atanasie, arhiepiscopul Alexandriei, către cei ce s-au lepădat" (Monahul Augustin).

[149] În Codicele de mai sus, textul este astfel: „De te-ai predat lui Hristos, pentru ce mai voiești să umbli iarăși în lume? Nu te atinge, nu gusta, nu te folosi de ceea ce te-ai lăsat, o dată ce ai pornit în iubire cu Hristos. Căci dacă ai averi și vii, de ce nu ai luat și o femeie? Dacă ai murit cu Hristos prin Botez și ai înviat cu El, prin credință, caută cele de sus, unde este Hristos, nu cele de pe pămînt. De voiești să împărățești împreună cu Hristos, păzește poruncile Lui. Păzește-te pe tine pînă la moarte, să nu mai ai prietenie cu cei tineri" etc. (Monahul Augustin).

tenie cu cei mai tineri, nici să nu te culci pînă ești tînăr cu cineva pe un străjac, decît cu fratele tău sau cu Ava al tău. Dar și cu ei, cu teamă, și nu cu nesocotință. Să nu nesocotești ochii tăi cînd îmbraci hainele tale[150]. De se ivește trebuința de vin, ia pînă la trei pahare[151] și să nu calci porunca pentru prietenie. Să nu locuiești într-un loc în care ai păcătuit[152] și să nu disprețuiești slujirea (liturghia) ta, ca să nu cazi în mîinile vrăjmașilor tăi. Silește-te pe tine la meditarea Psalmilor, pentru că aceasta te păzește de robia întinăciunii. Iubește toată pătimirea neplăcută și patimile tale vor fi umilite. Îngrijește-te să nu te măsori pe tine în vreun lucru[153] și ai grijă să-ți plîngi păcatele. Păzește-te de minciună, căci ea alungă frica de Dumnezeu de la tine. Să nu descoperi înaintea tuturor gîndurile tale[154], ca să nu pricinuiești sminteală aproapelui tău. Descopere gîndurile tale Părinților tăi, ca harul lui Dumnezeu să te acopere. De vezi vreo sminteală, dar nu spre moarte, nu-l disprețui pe fratele tău, ca să nu cazi în mîinile vrăjmașilor tăi[155]. Ferește-te să nu fi robit de cele în care ai păcătuit, ca să nu se împrospăteze în tine.

2. Iubește smerenia și ea te va păzi de păcate. Nu fi iubitor de ceartă, ca să nu locuiască în tine tot răul. Predă inima ta spre ascultarea Părinților tăi și harul lui

---

[150] În Cod. Savaitic 408, din sec. IX, sau începutul sec. X, urmează: „Să nu bagi mîna ta în sînul tău, căci multe patimi are trupul“ (Monahul Augustin).

[151] Monahul Augustin dă la note și părerile unor bătrîni, că trei pahare de vin erau prea multe (Pg. 83 din ediția lui).

[152] Monahul Augustin: „Să nu locuiești într-un loc unde inima ta se teme că vei păcătui față de Dumnezeu“.

[153] Nu căuta să vezi cît de mare te-a făcut vreo faptă, sau cît ai crescut prin ea. Deci nu pune preț pe ea.

[154] Monahul Augustin la notă: „Nu descoperi oricărui om gîndurile tale, ci numai celor pe care i-ai probat că sînt duhovnicești“ (Isaac Sirul. Cuv. 7).

[155] Monahul Augustin la notă: „De vezi pe vreunul din frați păcătuind păcat nu spre moarte, nu-l disprețui, nu-l coborî în cinstire și nu-l osîndi, căci vei cădea în mîinile vrăjmașilor“ (La Antonie cel Mare, can 54).

Dumnezeu va locui în tine[156]. Nu te face înțelept de la tine, ca să nu cazi în mîinile vrăjmașilor tăi[157]. Obișnuește limba ta să spună: „Iartă“ și smerenia va veni în tine.

Șezînd în chilia ta, îngrijește-te neîncetat de acestea trei : de lucrul de mînă, de meditare și de rugăciune[158], cugetă deci în fiecare zi că azi am să trăiesc în lume. Și nu vei păcătui față de Dumnezeu.[159] Nu lăcomi la mîncare, ca să nu vină din nou în tine, păcatele tale de mai înainte. Să nu te lenevești în vreo osteneală, ca să nu sară în tine lucrările vrăjmașului. Silește-te în meditația ta și va veni în tine repede odihna lui Dumnezeu.[160] Precum e casa dărîmată în afara orașului, ce devine loc de miros urît, așa sufletul unui începător leneș se face încăperea oricărei patimi necinstite. Silește-te la multe rugăciuni însoțite de plîns și poate se va milui Dumnezeu de tine și te va dezbrăca de omul cel vechiu care a păcătuit. Unește-te cu acestea și osteneala și sărăcia și înstrăinarea și neplăcuta pătimire și tăcerea vor naște

---

[156] De asculți de Părinții tăi, va locui Dumnezeu în tine, pentru că ei îți transmit poruncile lui Dumnezeu. Prin ei îți vorbește Dumnezeu.

[157] Afirmîndu-te pe tine însuți cu mîndrie, arăți că a pus stăpînire pe tine diavolul. Căci el urmărește să ne despartă de Dumnezeu și să ne dezbine unul de altul. Monahul Augustin: „Nu te socoti pe tine înțelept. Prin mîndrie, se va înălța sufletul tău și vei cădea în mîinile vrăjmașilor tăi“ (Antonie cel Mare, can. 63).

[158] Monahul Augustin: „Cînd șezi în chilia ta, îngrijește-te să împlinești aceste trei: lucrul de mînă, citirea psalmilor și rugăciunile“ (Antonie cel Mare, can. 65).

[159] Monahul Augustin: „Gîndește și zi în tine: De voi rămînea în lumea aceasta“. Și așa nu vei păcătui înaintea lui Dumnezeu (Idem, canon 66). „Sculîndu-ne, să socotim în fiecare zi că nu vom rămînea pînă seara; și iarăși culcîndu-ne, să socotim că nu ne vom scula... Gîndind astfel și trăind așa în fiecare zi, nici nu vom păcătui, nici nu vom avea vreo poftă“ (Sg. Atanasie, *Viața Sf. Antonie*, P.G. 26, col. 872).

[160] Monahul Augustin nota: „Nu fugi de osteneli și ți se va da repede liniștea (isichia) de la Dumnezeu“ (Antonie cel Mare, can. 68).

Avem un paradox: Cu cît te ostenești mai mult în cele bune, cu atît îți vine mai repede și mai sigur odihna sau liniștea de la Dumnezeu. Te faci prin cele bune liber de grija de tine, te faci indiferent la necazuri. Ai mulțumirea binelui făcut.

smerenia şi smerenia va aduce iertarea a tot păcatul.[161] Dar puternic este Dumnezeu, bunul nostru Stăpîn, ca să ne întărească pe noi să cunoaştem şi să facem cele cuvenite, ca să aflăm mila cu toţi sfinţii care păzesc poruncile Lui. Amin.

CUVÎNTUL X

Alt Cuvînt

Dumnezeu i-a arătat Apostolului Petru să nu aibă pe nici un om „spurcat sau necurat" (Fapte 10, 28), căci deoarece inima lui a fost sfinţită, i s-a sfinţit tot omul. Dar pentru cel ce are în sine păcatul şi patimile, nu s-a sfinţit nimenea. Ci socoteşte că tot omul este după patimile din inima lui. Şi de-i spune cineva: omul cutare este bun, se mînie îndată în inima lui[162]. Deci păziţi-vă să nu criticaţi pe cineva nici cu gura, nici în inima voastră. Căci pe cît este omul neîngrijit de sine, pe atît socoteşte în inima sa că e prieten al lui Dumnezeu.[163] Însă de se eliberează de patimi, se ruşinează să-şi

---

[161] Dacă smerenia aduce iertarea a tot păcatul, păcatul constă în lipsa smereniei. Prin smerenie cunoşti pe Dumnezeu şi realitatea lumii creată de El, nu de noi. Smerenia este încadrarea ca un punct într-o linie personală şi impersonală uriaşă şi în dependenţă de infinita viaţă a Treimii dumnezeieşti. Mîndria este afirmarea neraţională a existenţei de sine a acestei picături. Şi dacă multe persoane umane fac aceasta, ele încearcă să aducă o dezordine în toate. Acesta e păcatul. Monahul Augustin, la notă: „Prima treaptă a virtuţii şi începutul mîntuirii şi a siguranţei noastre este frica de Dumnezeu. Prin aceasta are loc curăţirea păcatelor şi paza virtuţilor. Nu tot cel ce se botează s-a mîntuit, ci cel ce face faptele lui Dumnezeu. E vădit că nici cel ce se tunde nu se mîntuieşte, ci cel ce păzeşte cele cuvenite ale monahului. Dezbracă deci nepăsarea şi lenevia şi caută să nu cazi în lucrarea diavolului şi rămîi într-un anumit loc în răbdare, ca să te mîntuieşti" (În Codicele patriarhal amintit). Frica lui Dumnezeu este o mărturie lăuntrică a sufletului despre prezenţa şi puterea lui Dumnezeu.

[162] Un om lipsit de bunătate, nu suferă să i se spună despre altul că are bunătate.

[163] Pe cît neglijează cineva să-şi cultive vreo calitate, pe atît socoteşte că o are pe aceasta asemenea lui Dumnezeu.

ridice ochii spre cer, înaintea lui Dumnezeu.[164] În acest caz se vede pe sine foarte depărtat de Dumnezeu.

Un om oarecare avea două slugi și i-a trimis pe ei în ţarina lui să secere grîul și le-a poruncit să secere șapte hectare într-o zi. Unul și-a pus toată puterea să împlinească porunca dată de stăpînul lui, dar n-a reușit să o împlinească, deoarece era peste puterea lui. Celălalt, lenevindu-se, și-a zis în sine: „Cine poate să împlinească această lucrare într-o zi? Și, plin de dispreţ, a neglijat-o. Și o oră a dormit, altă oră a șezut, iar o oră stătea cu gura căscată, întorcîndu-se „ca o ușă în ţîţînă" (Prov. 26, 14) și a cheltuit zadarnic răstimpul zilei. Făcîndu-se seara, au venit la stăpînul lor. Și deosebindu-i acesta pe cei doi, a preţuit lucrarea celui harnic, deși nu ajunsese să împlinească ceea ce i s-a poruncit, dar pe dispreţuitorul leneș l-a aruncat din casa sa. Deci și noi să nu ne speriem de nici o osteneală și de nici un necaz, ci să ne folosim puterea lucrînd din toată inima. Și cred că Dumnezeu ne va primi pe noi împreună cu sfinţii Săi. Deci omul trebuie să facă multă rugăciune înaintea lui Dumnezeu, cu multă smerenie a inimii și a trupului și să nu se socotească pe sine ca făcînd ceva bun în orice lucrare a sa. Și să nu se încreadă în laude, nici să se necăjească de critici, ci să-și amintească de păcatele lui și să-și împace inima lui cu dușmanii lui și să nu lase să iasă vreun cuvînt amar din gura sa, ca să-l spună lor; și să nu-i critice nici înaintea celor ce-i iubesc pe ei.[165] Iar la sfîrșitul tuturor, monahul trebuie să închidă

---

[164] Cel pătimaş, e mîndru, se încrede prosteşte în sine și deci se socotește asemenea lui Dumnezeu. Cel lipsit de patimi, fiind lipsit şi de mîndrie, își dă seama de nimicnicia sa şi de aceea se ruşinează să se socotească în stare să cunoască pe Dumnezeu. Cine crede că cunoaşte cu uşurinţă pe Dumnezeu, îl coboară pe Dumnezeu la nivelul său, nu-L mai vede în realitate ca Dumnezeu.

[165] E vorba de duşmanii dintre oameni, nu de demoni. Să nu întărim dușmănia lor, vorbindu-i de rău, ci să-i aducem la pace cu noi, prin cuvinte bune.

toate porţile sufletului şi să-şi păzească simţurile ca să nu-l facă să cadă prin ele. Şi să se păzească pe sine de cei ce-i aduc cuvinte lumeşti. Să-i ajungă păcatele sale,

CUVÎNTUL XI

Despre grăuntele de muştar

Taina grăuntelui de muştar, precum au spus Părinţii, ne cere să trăim după chipul lui. Căci s-a scris: „Asemenea este Împărăţia cerurilor unui grăunte de muştar, pe care luîndu-l omul, l-a ascuns în ţarina lui. El este cel mai mic dintre toate seminţele dar cînd creşte, se face mai mare ca toate plantele, încît păsările cerului vin să se sălăşluiască în ramurile lui" (Mt. 13, 31—32). Omul este grăuntele de muştar, iar păsările sînt virtuţile lui. Omul trebuie să urmeze grăuntelui de muştar în toate. Căci spunînd: „Este mai mic decît toate seminţele", o spune aceasta deoarece trebuie să coboare mai jos decît orice om. Dar el este prin aceasta desăvîrşit, pentru blîndeţea şi îndelunga lui răbdare. Şi este înfocat (în creştere) pentru curăţia lui, pentru că nu are nici o întinăciune în trup. Iar cele din el sînt puternice pentru ura faţă de patimi. Căci este supărător celor ce iubesc lumea. Şi are însuşirea de-a fi lucrător, de nu e lovit şi apăsat. Despre neplăcuta lui pătimire, zice: Cel ce îl apasă, îi înţeapă ochi pentru necazul adus lucrărilor lui. El trebuie să-şi hrănească mădularele moarte, spre a nu cădea într-un miros urît. Să-l înţelegem şi să-i urmăm şi să asemănăm cu el mădularele noastre în descompunere, ca să nu se împută şi să prindă viermi. De aceea s-a făcut om Domnul Iisus, ca să se îngrijească de noi, ca să ne îndreptăm pe noi prin El, potrivit Lui şi să arătăm că sîntem din El ca grăunţe, sau nu, că sîntem din starea Lui, din smerenia

inimii Lui, din blîndeţea şi asprimea Lui. Iar propriu milei Lui este să ne întărească, după voia Lui. Că a Lui este slava, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfîntului Duh, acum şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÎNTUL XII

Despre vin

1. Taina vinului este a firii omului care voieşte să se opună neştiinţei, păzindu-şi lucrarea sănătoasă, ca Dumnezeu să o primească cu bucurie. Vasul (butoiul vopsit uşor este chip al curăţiei trupului sănătos în toate părţile lui de patimile urîte. Căci este cu neputinţă să slujească vreunei plăceri, precum este cu neputinţă să se pună vinul într-un vas nevopsit întreg, sau neavînd vreo tărie în el. Aşa să ne cercetăm şi noi pe noi, căci nu putem plăcea lui Dumnezeu avînd în noi vreo ură sau duşmănie. Căci acestea împiedică pe om să se pocăiască. Iar vinul spumegă la început, avînd chipul tinereţii care e în mişcare pînă ce nu înaintează în vîrstă şi nu ajunge la o linişte. Dar nu se face vin fără un must de struguri, cum nici pîinea fără aluat. Aşa nici tinereţea nu poate înainta în mierea ei, de nu primeşte de la părinţii ei aluatul după Dumnezeu şi nu-i vor da ei calea, pînă ce nu i se va dărui ei Dumnezeu şi nu se va înălţa cu vederea spre El. Să fie lăsată de aceea în casă pînă ce ajunge la o aşezare. Tot aşa, fără linişte (isichie) şi neplăcuta pătimire şi fără toată osteneala după Dumnezeu, este cu neputinţă tinereţii de-a veni la această stare. De lăsăm vinul cu cele născute din el, se face oţet. La fel firea tinereţii, de va fi între rudeniile după trup, sau între a altora care nu sînt în aceeaşi făptuire şi nevoinţă, pierde felul de viaţă după Dumnezeu pe care l-a primit de la părinţi. Şi pun vasul cu vin în pămînt pentru a nu fi luat de vînt şi a se pierde.

Aşa şi tinereţea: de nu va dobîndi smerenia în toate, toate ostenelile ei vor fi zadarnice. De se gustă din vin de multe ori, gustul lui e luat de vînt şi se pierde. Acest lucru se întîmplă de multe ori omului care îşi arată lucrul lui. Căci tot lucrul lui îl pierde slava deşartă. De vor lăsa gura butoiului deschisă, vierii lacomi vor consuma vinul. Aşa şi multa vorbire şi uşurătatea şi deşertăciunea. De vor lăsa vinul în calea vîntului, acesta îi pierde chipul şi firea. Aşa mîndria pierde tot rodul omului. Ascund vinul în magazine şi sub un acoperămînt. Aşa şi liniştea (isichia) şi înstrăinarea de orice lucru. Căci e cu neputinţă omului să păzească ostenelile lui fără linişte şi fără neconsimţirea cu lucrurile lumii.

Toate acestea i se întîmplă vinului pînă ce îi place vierului şi se bucură de rod. Toate acestea trebuie să le facă şi omul, pînă ce va plăcea lucrul său lui Dumnezeu. Şi precum este cu neputinţă să îndrăznească în inima lui, temîndu-se neîncetat, pînă ce nu întîlneşte pe Dumnezeu şi nu vede lucrul lui de este desăvîrşit; şi precum cînd se pune vinul în butoi, curg din el picături în pămînt, de are un stăpîn fără grijă, aşa se pierde şi micul lucru, sau rodul omului, de este fără grijă. Să folosim deci puterea noastră, fraţii mei, să ne păzim de cei ce ne vatămă şi mila lui Dumnezeu şi harul Lui va fi cu noi, ca să spunem: „După slăbiciunea noastră am păzit cele spuse nouă de conştiinţă, dar puterea şi acoperămîntul, şi iertarea, şi vina sînt de la Tine. Căci cine sînt eu în mîna viclenilor de care m-ai scăpat? Eu nu am nimic să-Ţi dau, căci sînt păcătos şi nevrednic de darurile Tale. Tu m-ai scăpat din mîna vrăjmaşilor mei. Tu eşti Domnul meu şi Dumnezeul meu. Şi a Ta este slava şi mila, şi acoperămîntul, şi ajutorul, şi stăpînirea în vecii vecilor. Amin."

CUVÎNTUL XIII

Despre cei ce s-au luptat şi s-au desăvîrşit

1. Acestea sînt semnele (minunile) pe care le-a făcut Domnul Iisus înainte de-a se sui pe cruce. Căci zice: „Mergînd vestiţi lui Ioan cele ce le-aţi auzit şi le-aţi văzut: orbii văd, şchiopii umblă, leproşii se curăţesc, morţii inviază şi săracilor li se binevesteşte. Şi fericit este cel ce nu se va sminti întru Mine" (Lc. 7, 22—23). Ioan cînd a botezat pe Domnul Iisus, a luat ca chip al acestui cuvînt că cel ce se botează trebuie să mărturisească faptele lui. Deci multe sînt semnele pe care le-a făcut Domnul Iisus. Dar „orbii văd" înseamnă că cel ce priveşte lumea aceasta cu nădejde este orb; dar dacă părăsind-o pe ea, priveşte la nădejdea aşteptată, a văzut[166]. La fel „şchiopii umblă" înseamnă că cel ce voieşte pe Dumnezeu şi iubeşte cugetările trupeşti ale inimii este şchiop; dar dacă le părăseşte pe acestea şi iubeşte pe Dumnezeu din toată inima, umblă.[167] La fel iarăşi „surzii aud", înseamnă că fiind cineva în împrăştiere, e surd prin robie şi uitare; dar de se adună în cunoştinţă, aude.[168] „Leproşii se curăţesc" arată, fiindcă s-a scris în Legea lui Moise, că „cel necurat să nu intre în casa Domnului", pe tot cel ce are duşmănie faţă de aproapele, sau ură, sau pizmă, sau vorbire împotrivă. Dar dacă le părăsesc pe acestea, s-au curăţat. În sfîrşit, de vede orbul, umblă şchiopul şi e curăţit leprosul, omul

---

[166] De fapt cel ce priveşte la lumea aceasta cu vreo nădejde, este orb. Dacă nu recunoaşte decît realitatea ei, nu vede că aceasta înseamnă a nu avea de la ea decît moartea definitivă. Şi nevăzînd aceasta, este orb. Însă cel ce are o nădejde într-o viaţă deosebită de lume, vede realitatea.

[167] Cel ce rămîne la lumea aceasta e şchiop, adică nu se poate mişca din lumea aceasta. Dar cel ce iubeşte pe Dumnezeu, poate umbla, sau nu mai rămîne paralizat în ea. Se mişcă din ea.

[168] Cel împrăştiat cu mintea nu aude glasul lui Dumnezeu, care-i arată drumul spre El şi trebuinţa de a-l urma. Nu aude ceea ce este esenţial pentru viaţa lui. Toate se confundă în auzul lui.

care a murit prin acestea în vremea leneviei, se scoală şi se înnoieşte, deci se şi binevesteşte simţurilor lui, celor sărăcité de sfintele virtuţi, fiindcă a văzut, a umblat şi s-a curăţit. Acest răspuns l-ai dat celui ce te-a botezat pe tine.

2. Acesta este botezul, neplăcuta pătimire în smerita cugetare şi linişte (isichia).[169] Căci s-a scris despre Ioan: „Imbrăcămintea lui era din peri de cămilă şi mijlocul lui era încins cu un brîu de piele" (Mt. 3, 4). Şi trăia în pustie. Acestea sînt semne ale neplăcutei pătimiri. Aceasta curăţeşte întîi pe om şi, de lucrează, o cîştigă, pe aceasta şi de o cîştigă, se sileşte să vină la cruce. Crucea e semn al viitoarei nemuriri, cînd va închide mai întîi gurile fariseilor şi saducheilor.[170] Căci Saducheii îşi însuşesc chipul necredinţei şi al deznădejdii, iar Fariseii, al vicleniei şi făţărniciei şi al slavei deşarte, după scrisa: „Nimenea nu mai îndrăznea să întrebe pe Iisus din ceasul acela" (Mc. 11, 24). Deci „a trimis pe Petru şi pe Ioa nsă pregătească Paştele" (Lc. 22, 8)[171]. Aceasta ne este nouă chip, că de se vede mintea pe sine nestăpînită de nimic, se pregăteşte pentru nemurire, adunîndu-şi simţurile (simţirile) într-o unitate şi le face un trup; hrănindu-le prin împărtăşirea de El în

---

[169] Prin Botez ne însuşim cu plăcere o viaţă de pătimire pentru păcate şi o linişte din partea agitaţiei ce-o întreţin în noi păcatele sau căutarea plăcerilor ce ni le îmbie lumea văzută în afara lui Dumnezeu.

[170] Cine primeşte pătimirile neplăcute pentru Hristos, se pregăteşte să primească şi crucea, care e o trecere spre înviere. Căci crucea, ca primire voită a morţii pentru Dumnezeu, e ultimul act al nepreţuirii lumii, al deslipirii de ea, pentru a ajunge la El. Această deslipire de lume a arătat-o Hristos respingînd necredinţa fariseilor şi saducheilor şi o arătăm şi noi în respingerea celor necredincioşi şi făţarnici.

[171] După ce i-a biruit pe aceia cu totul prin cuvînt, Iisus a trecut apoi la ultima Sa faptă prin care arată iubirea Sa ca Dumnezeu oamenilor, adică la răstignire. Sau după ce se arată biruitor al tuturor patimilor omului vieţuitor, trece şi la biruirea morţii prin moarte.

mod nedespărţit.[172] Şi iarăşi s-a rugat Iisus, zicînd: „De este cu putinţă, treacă acest pahar de la Mine în ceasul acesta" (Mt. 26, 28). Acest cuvînt ni se face şi el al nostru în înţelesul că dacă voieşte mintea să se suie pe cruce, are nevoie de multă rugăciune şi de multe lacrimi, şi să se supună în toată clipa lui Dumnezeu, cerînd ajutorul bunătăţii Lui, ca să o întărească şi să o păzească pînă o va învia pe ea înnoirea sfîntă şi nebiruită. Deoarece în ora crucii este o mare primejdie.[173] Şi rugîndu-se, are nevoie de Petru şi de Ioan, să fie cu ea, care închipuie credinţa sănătoasă şi bărbăţia inimii, sau nădejdea şi iubirea lui Dumnezeu.[174]

3. Şi acestea sînt cele ce s-au împlinit cu Stăpînul, Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos, pentru noi, care ni s-a făcut chip (pildă) în toate, cum a spus Apostolul: „Ca să-L cunosc pe El şi puterea învierii Lui şi să fiu făcut părtaş patimilor Lui, asemănîndu-mă cu El în moartea Lui, ca, doar, să ajungem la învierea cea din morţi" (Filip. 3, 10—11). Fierea pe care a băut-o pentru noi, este pentru noi spre a nimici toată pofta cea rea din noi şi ca să ne închidem gurile noastre şi să nu îngăduim poftelor să iasă din trupul nostru şi să se împli-

---

172 Mintea care nu mai e stăpînită de nimic din ale lumii se pregăteşte, îşi adună simţurile îndreptate spre lume, spre o singură ţintă: să se pregătească prin moarte spre trecerea la nemurirea vieţii viitoare împreună cu Hristos, pe care îl vedem ca model în aceasta. Simţurile i-au devenit un trup, unit cu Hristos, deci totodată un trup cu Hristos, prin împărtăşirea de El. Şi El, care a învins moartea prin cruce, imprimă şi trupului celui ce s-a împărtăşit de El această pornire spre moarte şi spre trecerea prin ea la viaţa veşnică în unire cu El.

173 Propriu-zis nu pentru Sine se roagă Iisus să treacă paharul morţii, ci pentru noi. El putea suporta prin Sine acest pahar, dar Şi-a însuşit frica noastră de el, cerînd ajutorul Tatălui, ca să ne facă şi pe noi să cerem acest ajutor în clipa crucii. Numai cu ajutorul Tatălui putem învinge crucea pe care am primit-o ca să o învingem şi pe ea după ce am învins celelalte patimi egoiste ale noastre prin pătimirile neplăcute.

174 Precum Petru şi Ioan sînt folosiţi de Hristos pentru pregătirea Paştilor, care este moartea Lui, sau trecerea Lui mîntuitoare prin ea (Paştele Lui), aşa avem nevoie şi noi de credinţa şi iubirea lui Hristos, pe care o reprezintă ei, ca să primim crucea noastră, ca trecere (Paşte) prin ea spre viaţa vecinică.

nească. Oțetul ce l-a băut este pentru noi spre a stinge toată îndrăzneala și toată tulburarea deșartă.[175] Scuipatul pe care l-au scuipat asupra Lui este pentru noi spre a stinge toată voința de-a plăcea oamenilor și toată slava lumii acesteia.[176] Cununa de spini, împletită și pusă pe capul Lui, ne este un chip ca să ne purtăm disprețul ce ni se arată în fiecare ceas, răbdînd fără tulburare înjurăturile.[177] Trestia cu care loveau capul Lui este chip pentru noi, ca, avînd totdeauna pe cap acoperămîntul smeritei cugetări, să stingem toată mîndria vrăjmașului. Iar spusa: „Iisus a fost predat spre biciuire înainte de-a fi răstignit", este un chip pentru noi ca să disprețuim toată osîndirea omenească și toată încercarea. Iar faptul că „au împărțit hainele Lui și au tras sorți", ni s-a făcut spre chip al nostru, ca să disprețuim și noi toate ale lumii acesteia, înainte de-a ne sui pe cruce, după cuvîntul Apostolului: „Răpirea averilor voastre ați primit-o cu bucurie, cunoscînd că aveți o mai bună avere (existență) în ceruri" (Evr. 10, 34).

4. Acestea trebuie să le facă omul, ca să poată să se urce cu El pe cruce. Căci dacă nu vei face cele ce le-a făcut El, după puterea ta ca om, nu vei putea să te

---

[175] Fierea băută de Hristos este chipul amărăciunii pe care trebuie să o bem noi scîrbiți de amărăciunea ce ne-o produc patimile noastre, iar oțetul este acreala patimilor ce ne face să le lepădăm din noi.

[176] Scuipatul cu care a fost disprețuit Hristos, să-l socotim scuipatul ce ne vine de la oameni cînd împlinim voia lui Dumnezeu, dar și adevărata intenție aflată în laudele oamenilor. Să primim deci și laudele lor, ca o minciună, egală în realitate cu un scuipat.

[177] Cununa mincinoasă pusă pe capul Lui spre a rîde de puterea Lui împărătească, în care nu credeau, să o socotim ca batjocura ce ni se aduce cînd slujim lui Hristos, adevăratului Dumnezeu. Să ne arătăm și noi calitatea de membri ai Împărăției lui Hristos cu smerenie, chiar dacă aceasta îi face pe dușmanii Lui să rîdă de noi. În toate: în primirea fierii, a oțetului, a cununii de spini, să ne socotim uniți cu Hristos. El le primește pe nemeritate pentru noi, noi trebuie să le primim pentru că le merităm. Dar Le primește pentru noi, ca în unire cu El să avem puterea să le primim și noi. El primește cununa de spini ca o batjocură nemeritată, căci e cu adevărat Împărat, noi trebuie să o primim pe meritate, pentru că vrem să fim împărați fără să fim. Dar primind-o, scăpăm de mîndria de a fi împărați.

sui pe cruce.[178] Iar spusa: Era ceasul al șaselea cînd s-a răstignit întru acreala inimii împotriva păcatului, pentru mîntuirea noastră, este chip pentru noi spre a ne întări împotriva a toată lenevia și lipsa de curaj pînă ce va muri în noi păcatul, după cum s-a scris că „prin cruce a omorît păcatul și vrăjmășia în El" (Ef. 2, 16).[179] Iar spusa că făcîndu-se ceasul al noulea, a strigat cu glas mare: „Eli, Eli, lama sabahtani" (Mc. 15, 34) este a noastră, însemnînd că după răbdarea durerii pentru patimi, pînă la stingerea lor, îndrăznim cu toată smerita cugetare să strigăm aceasta către Dumnezeu.[180] Iar în faptul că și-a dat duhul la întunecarea soarelui, ne este un chip pentru noi, că de se va elibera mintea noastră de toată nădejdea în lumea aceasta a celor văzute, avem un semn că păcatul a murit în noi. Iar în faptul „de-a se fi rupt catapeteasma de sus pînă jos" (Mt. 27, 51) în două, avem un chip pentru noi, că de se va elibera mintea, dispare intervalul dintre ea și Dumnezeu. Iar în faptul că „pietrele s-au sfărîmat și mormintele s-au deschis" (Ibid. 52), avem un chip pentru noi, că dacă moartea aceea ne vine nouă, toată greutatea și orbirea și cele ce stau pe suflet, se vor rupe și simțurile care omoară și aduc rod morții, se însănătoșează și se scoală nebiruite. Iar a fi învăluit într-o pînză curată și uns cu aromate, este iarăși chip pentru noi, că după moartea aceea vine o sfințenie care învăluie pe om și îl

---

178 Ca să ajungi pe crucea care te mîntuiește de păcate, trebuie să urci cu Hristos. Dar pentru a urca cu El, trebuie să faci sau să suporți înainte cele ce le-au făcut sau suportat El.

179 A suportat păcatul pe care și l-a însușit, în sensul că a luat vina pentru păcatul nostru, deci și acreala față de el, ca vrăjmășie împotriva altora. Toate acestea le-a omorît. Trăia aceste simțiri ale noastre, fără să fie autorul lor personal, ca să le omoare, sau să-și producă simțirea că le-a omorît, ca să ne transmită și nouă această simțire.

180 Strigăm și noi după o îndelungată suferință pentru patimile noastre, cu smerenie: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, pentru ce m-ai părăsit?" Propriu-zis Hristos strigă aceasta nu pentru Sine, ci pentru noi. Dar și-a însușit această strigare a noastră, pentru ca să ne-o comunice și nouă cu simțire filială, sau cu înțelegere, nu cu revoltă.

odihneşte în nestricăciune. Iar faptul că „L-au pus pe El în mormînt nou, în care nu era pus nimeni“ (Io. 19, 4) şi au rostogolit o piatră mare peste uşă, este iarăşi chip pentru noi, că de se va elibera mintea de toate acestea şi va sabatiza (se va odihni), se află în alt veac cugetînd cele nouă şi ia aminte la cele în care nu e nimic stricăcios, gîndind la cele nestricăcioase. Se mai spune şi: „Unde este stîrvul, acolo se vor aduna şi vulturii“ (Mt. 24, 28). În sfîrşit scrisa: „A înviat întru slavă, întru slava Tatălui Său şi s-a suit la ceruri şi a şezut la dreapta, măririi întru cele prea înalte“ (Evr. 1, 3), este şi pentru noi, după cuvîntul Apostolului: „Dacă deci aţi Înviat împreună cu Hristos, căutaţi cele de sus, unde este Hristos şezînd de-a dreapta lui Dumnezeu, şi cugetaţi la cele de sus, nu la cele de pe pămînt. Căci aţi murit” (Colos. 3, 1—3). Căci puternic este numele Lui, cel cinstit, care face milă şi s-a făcut chip al sfinţilor în toate, să ajute slăbiciunii noastre, să părăsească păcatele noastre[181] şi să afle milă cu toţi cei vrednici de El. Amin.

CUVÎNTUL XIV

Fapta plînsului[182]

1. Vai mie, vai mie, că încă n-am fost eliberat de focul gheenei! Cei ce mă atrag spre ea rodesc încă în mine şi mişcă în inimă toate lucrurile ei. Cei ce mă scufundă în foc, se mişcă în trupul meu, voind să rodească.

---

[181] Se recunoaşte şi aci o putere a numelui Lui însuşi, puterea de-a ne ajuta să părăsim păcatele şi să ne bucurăm de mila Lui, de comuniunea cu El, potrivit sărăciei noastre. Cînd rostim numele lui Hristos cu credinţă, El Însuşi vine la noi. Numele cuiva e o punte între El şi cei ce-L rostesc cu respect. Cînd cineva rosteşte numele meu, eu sînt atras în legătura cu cel ce mi-l rosteşte.

[182] Cu plînsul începe faza făptuitoare a înaintării creaţiei spre unirea cu Dumnezeu, deşi plînsul nu e o faptă propriu-zis, sau un început al lucrării binelui. Nu se mai bucură însă nici de rău. Acest plîns, unit cu neputinţa de-a părăsi starea de păcat prin facerea binelui e descrisă în acest Cuvînt.

Încă n-am cunoscut de acum unde voi merge în altă parte, încă nu mi s-a gătit calea dreaptă, încă n-am fost eliberat de lucrările celor aflaţi în văzduh, ale celor ce mă vor împiedica (spre această ţintă) pentru lucrurile lor rele în mine. Încă n-am văzut pe Mîntuitorul venind să mă mîntuiască de ele. Căci răutatea lor rodeşte încă în mine. Încă n-am cunoscut o îndrăzneală între mine şi Judecătorul. Încă n-am fost declarat că nu sînt vrednic de moarte. Încă nu m-am despărţit de faptele rele. Nu se veseleşte cel ce face răul, fiind păzit în închisoare. Nu poate face voia lui (Dumnezeu), fiind legat în lanţuri de fier. Nici nu învaţă pe alţii, fiind închis cu gard de lemn. Nu simte odihna, aflîndu-se în osteneli, nici nu mănîncă cu plăcere, avînd grumazul legat. Nici nu cugetă în sine să facă cele rele, ci plînge în durerea inimii pentru că a păcătuit în toate. Despre toate relele şi chinurile ce i se pricinuiesc spune: „Sînt vrednic de ele", cugetînd pururea la cele ce vor fi pentru el cele din urmă. Cugetînd la pedepsele ce-i vor veni după păcatele lui, inima lui nu se îngrijeşte totuşi să nu judece pe nimeni, deşi osteneala chinurilor mănîncă inima lui.

2. Meditaţia îi este un vai amar. Nu întăreşte pe alţii să nu se lenevească. Preocuparea lui nu este grija de mîncare. Ştie de mila celor ce fac milă cu el. Dar nu o gustă, fiind întristat, pentru că a păcătuit în toate. Condamnat, nu răspunde cu mînie, rabdă ostenelile zicînd: „Sînt vrednic de ele". Dar rîsul dinţilor (nepăsarea veselă) e departe de el, mişcîndu-şi capul cu suspine, gîndindu-se la scaunul de judecată în faţa căruia va avea să se înfăţişeze. De aude cuvinte, nu zice despre ele bine sau rău, de sînt bune sau rele. Auzirea lor nu e primită. Din genele lui curge apă pentru ostenelile în care a ţinut. De este din părinţi de neam bun, se întristează şi mai mult de ruşinea celor ce-l vor vedea la Scaunul de judecată. De ştie că îi este gătit Scaunul de

judecată, nu ia aminte la cei mulţi, de sînt buni sau răi. De sînt alţii legaţi împreună cu el, nu ia aminte la ei, nici nu cugetă împreună cu ei la ce au de făcut,[183] „căci fiecare poartă povara lui“ (Gal. 6, 5). Atras să-şi ascundă faţa întunecată, nici un om nu pune vreun cuvînt pentru ea.[184] De frica chinurilor mărturiseşte cele ce le-a făcut socotindu-se vrednic să fie judecat pentru cele ce le-a săvîrşit.

3. Pînă cînd deci mă voi îmbăta fără vin? Pînă cînd voi lenevi, avîndu-le pe acestea în faţa mea?[185] Uscăciunea (scleroza) inimii mi-a uscat ochii şi meditaţia îngrijorată mi-a uscat cugetarea.[186] Şi împrăştierea inimii mi-a adus uitarea pînă la ora întunericului.[187] Trebuinţa trupului m-a legat şi pierderea libertăţii m-a făcut să părăsesc calea (spre ţintă). N-am avut un prieten care să-mi vorbească despre mine, nici n-am avut un dar ca să-l trimit altora. Auzirea faptelor mele rele nu-i lasă să mă cunoască.[188] De-i rog, nu-mi dau atenţie. Căci mă văd că nu m-am odihnit încă din durerile mele. Fiindcă nu-i rog cu inimă întinsă spre ei; fiindcă

---

[183] Cel ce se află în starea de plîns a păcatelor sale se simte izolat, ca şi cel ce nu face binele. Dar nu e contrar lor, ca ultimul. Nu face planuri cu cei ce sînt ca şi el păcătoşi, ce au de făcut în situaţia lor.

[184] În textul latin: Îşi are ochii alipiţi de pămînt (Monahul Augustin). Celui cu faţa întunecată, necomunicativă, nu-i cere nimeni să şi-o arate.

[185]. Pînă cînd voi plînge numai păcatele mele, dar mă voi lenevi în a scăpa de ele, prin fapte bune? Această părere de rău pentru păcate, fără încercarea de a scăpa de ele, este ca o beţie fără vin.

[186]. Cugetarea la păcatele proprii, fără efortul de-a face să dispară efectele lor prin fapte bune, e o cugetare uscată (sclerozată).

[187]. Fără efortul de-a face fapte bune, inima se împrăştie în tot felul de gînduri. Iar împrăştierea aceasta aduce uitarea datoriei de-a face binele. Iar uitarea poate înainta pînă la întunecarea totală a cugetării, omul nemaifiind preocupat de un sens al vieţii sale şi al lumii. La starea aceasta ajunge cel ce-şi plînge simplu, într-un oarecare interval de timp, păcatele, netrecînd la fapte bune, contrare păcatelor. Iar această împrăştiere, uitare şi întunecare e însoţită şi de o uscăciune sporită a inimii.

[188]. Un prieten adevărat îmi vorbeşte despre mine, adică despre regăsirea sau mîntuirea mea, nu despre lucruri sau plăceri care mă pierd, depărtîndu-mă de mine. Dar nici eu n-am cîştigat darul cunoaşterii mele, ca să-l transmit celor ce conlocuiesc cu mine. Faptele mele rele nu descoperă eul meu adevărat, pentru că nu sînt eu în ele.

viermele păcatelor mele n-a cîștigat o prezență neîncetată care să miște inima mea.[189] Povara negrijilor mele încă nu s-a îngreunat asupra mea. Încă n-am cunoscut în întregime puterea focului, odată ce nici n-am luptat să nu cad în el. Este un glas în urechile mele că m-așteaptă chinul, fiindcă n-am curățit cu adevărat inima mea. Rănile s-au făcut adînci în trupul meu, dar încă nu s-au împuțit, ca să caut leac pentru ele. Acopăr rănile săgeților față de oameni și nu pot suporta să le înlăture doftorul. Acesta m-a sfătuit să acopăr rănile, dar n-am inimă tare ca să rabd asprimea lor. Și Doftorul este bun și nu cere plată de la mine, iar lenea nu-mi îngăduie să merg la el. Ci vine el la mine ca să mă vindece și mă află mîncînd cele ce mă scapă de rane. Și mă îndeamnă să mă opresc de la cele de acum, dar plăcerea gustului lor amăgește inima mea.[190] Cînd mănînc, mă căiesc, dar căința mea nu este adevărată.[191] Îmi trimite mîncare spunînd: „Mănîncă" și răul meu obiceiu nu-mi îngăduie să nu o primesc. La sfîrșitul tuturor acestora, nu știu ce să fac. Plîngeți deci cu mine toți frații mei, cei ce mă cunoașteți, ca să-mi vină ajutorul

---

[189]. Pînă ce n-am trecut de la plînsul pentru păcate, la faptele care să le împuțineze, nu pot transmite nici eu altora o influență bună, adică darul meu în acest sens, chiar de-i rog să-l primească. Pentru că nu mă văd încă pe mine însumi, odihnit prin ele, deci în stare să-l comunic. N-am ajuns la această descoperire a mea pentru mine și pentru alții, nici printr-o durere extremă pentru păcatele mele, sau printr-un vierme, care îmi mușcă neîncetat inima pentru ele. Sînt încă într-o stare ambiguă.

[190] Doftorul de care vorbește aci este Iisus Hristos. Cel rănit, stăpînit de lene, nu merge la el spre a-l vindeca de ranele primite prin săgețile vrăjmașului nevăzut. Doftorul recomandă bandaje peste răni, oprirea păcatelor. Dar tratamentul este cam aspru. Cînd vine Doftorul cel mare, îl vede pe păcătos mîncînd cu plăcere, în părerea că aceasta îl va scăpa de răni și-l sfătuiește să nu folosească cele plăcute în această viață spre a scăpa de rane. Dar bolnavul e prea amăgit de plăcerea lor.

[191] E aceeași stare de ambiguitate a celui ce începe să trăiască nemulțumirea stării sale păcătoase, dar n-are încă curajul s-o părăsească. Mîncarea produce celui ce se află încă în păcate plăcere, dar începutul nemulțumirii cu ele îl face să se căiască de plăcerea mîncării, dar nu să se ridice deasupra ei.

mai presus de puterea mea şi să mă ia în stăpînire, ca să mă fac ucenic vrednic al Lui. Că a Lui este puterea în toţi vecii. Amin.

CUVÎNTUL XV

Despre lepădare

1. Să ne îngrijim iubiţilor, de noi înşine: „Că vremea s-a scurtat de acum" (I. Cor. 7.29). Şi nu se poate îngriji cineva de sufletul său, pînă ce se îngrijeşte de trup. Şi precum nu poate cineva să privească cu un ochiu la cer şi cu unul la pămînt, aşa nici mintea nu se poate îngriji de cele ale lui Dumnezeu şi de cele ale lumii. Căci cele ce nu-ţi ajută, cînd ieşi din trup, îţi sînt spre ruşine să te îngrijeşti de ele. Să ai deci pe Dumnezeu în gînd.[192] Căci EL ia aminte în tot lucrul pe care-l faci. Să ai pe Dumnezeu în gînd, căci EL priveşte în gîndul tău. Ruşinează-te să cugeţi în ascuns cele de care te ruşinezi să le faci înaintea oamenilor. "Căci din rod se cunoaşte pomul" (Mt. 12, 33). Dar la fel mintea se cunoaşte din vederea gîndurilor ei şi sufletul raţional se cunoaşte pe sine din vederea (contemplarea) lui.

Nu te socoti deci pe tine nepătimitor (fără patimi), cîtă vreme te convinge pe tine păcatul.[193] Cel căruia i s-a dat libertate, nu se gîndeşte în sine la cele ce le face contrar firii.[194] Nu te socoti pe tine liber, cîtă

---

[192] Monahul Augustin — la notă, completare: „înaintea ochilor". În trad. latină: „Teme-te de Dumnezeu!"

[193] Păcatul convinge pe om să-l facă, pentru că este în el o falsă dulceaţă, iar *în om o înclinare spre a-l săvîrşi. El nu e deplin nestăpînit* de acel păcat, deci deplin tare. Are o anumită pasivitate în sine, în raport cu acel păcat.

[194] Patima e folosirea libertăţii contrar firii. Ca şi păcatul sau patima spre care omul e atras şi de care se lasă atras, e contrară firii lui. Omul a ajuns în această stare prin păcatul lui Adam, pentru că nu era ţinut fără voia lui în legătură cu Dumnezeu. Totuşi, omul n-a fost făcut pentru a fi luat în stăpînire *fără voie de păcat pentru o existenţă neliberă. Dar a putut primi să fie* stăpînit de el. Numai Hristos n-a putut fi luat în stăpînire ca om de păcat, fiind totodată Persoană divină şi rămînînd mereu deplin liber.

vreme mînii pe Stăpînul tău. Căci nu-ți vine libertatea cîtă vreme inima ta poftește ceva din cele ale lumii.[195] Îngrijește-te de trupul tău, ca templu al lui Dumnezeu; îngrijește-te, ca avînd să învieze și să răspundă lui Dumnezeu.[196] Teme-te de Dumnezeu, ca unul ce ai să dai răspuns lui Dumnezeu pentru toate cele ce ai făcut.[197] Precum dacă ți se rănește trupul, te îngrijești să-l vindeci, așa îngrijește-te să fie el nepătimitor la înviere.[198] Cugetă în tine însuți[199] în fiecare zi ce patimă ai biruit, înainte de a-I arăta cele ce le ceri. Precum pămîntul nu poate da rod fără sămînță și apă, așa nu poate omul să se pocăiască fără smerita cugetare și osteneala trupului.[200] Prin amestecarea undelor văzduhului înflorește sămînța, iar omul înflorește prin porunci și mintea lui prin păzirea poruncilor lui Dumnezeu. Credința în Dumnezeu și frica de EL, se arată în neîntristarea conștiinței. De se samănă în tine plăcerea curviei, cînd șezi în chilia ta, ia seama și opune-te gîndului tău ca să nu te răpească. Silește-te să-ți aduci

---

[195] Nu poate fi omul deplin liber cîtă vreme mînie pe Dumnezeu, Cel ce nu poate fi decît deplin liber, neputînd fi stăpînit de ceva, fiind deasupra tuturor și avîndu-le pe toate. Și omul, alipindu-se lumii inferioare lui Dumnezeu, îl supără pe El *nu pentru că e gelos pe om, ci pentru că nu se bucură* de nemărginirea Lui pentru care L-a creat, sau pentru rolul de partener al Lui.

[196] Să nu ne îngrijim de trup, ca de unul care ne robește depărtîndu-ne de Dumnezeu, ci ca de unul ce are să învie, și deci să depășească trebuințele *lumești, ca de unul care a început să fie templu al lui Dumnezeu* și va deveni deplin liber la înviere, cînd se va elibera de robia față de cele materiale ale lumii.

[197] Dumnezeu făcîndu-ne ca făpturi ce avem să dăm răspuns lui Dumnezeu pentru faptele ce le-am săvîrșit, a arătat valoarea ce ne-a dat ca parteneri ai Lui, chiar în trup.

[198] Pînă la înviere, avem patimile durerii, dar dacă le suportăm cu răbdare, putem ajunge la înviere fără ele.

[199] „Dialogizou" cugetă într-o convorbire cu tine. Toată gîndirea lui Ava Paisie e dialogală. Datoriile mele, faptele mele bune sînt pentru altul, fie om, fie Dumnezeu. Dar prin om văd pe Dumnezeu și Dumnezeu îmi cere să iubesc pe om, iubindu-L astfel pe El.

[200] În mîndrie și satisfacerea plăcerilor trupești nu e pocăință.

aminte de Dumnezeu, că EL ia aminte la tine și că de cugeți ceva în inima ta, toate sînt descoperite înaintea Lui.

2. Spune deci sufletului tău. „De te rușinezi de păcătoșii cei asemenea ție, pentru a nu păcătui, cu cît mai mult (trebuie să te rușinezi) de Dumnezeu, care vede cele ascunse în inima ta?“ Și din acestă dreaptă socoteală a gîndului, frica lui Dumnezeu se va face neclătinată și nu mai poți fi stăpînit de patimi. E ceea ce s-a scris: „Cei ce se încred în Domnul, ca muntele Sionului nu se vor clinti în veac cel ce locuiește în Ierusalim" (Ps. 122,1). Cel ce crede că va fi o judecată cînd va ieși din trup, nu poate judeca pe aproapele său pentru nici o faptă, ca unul ce are să dea răspuns lui Dumnezeu pentru toate faptele lui.[201] Căci s-a scris: „Trebuie să ne înfățișăm înaintea scaunului de judecată a lui Hristos, ca să ia fiecare după faptele pe care le-a făcut în trup, fie bine, fie rău“ (II Cor. 5, 10). Cel ce crede că este o Împărăție a celor sfinți, va avea grijă să se păzească pe sine pînă și în cele mai mici și mai de pe urmă fapte, ca să fie vas ales. Căci s-a scris: „Asemenea este Împărăția cerurilor cu un năvod aruncat în mare, care adună tot felul de pești, și care a fost tras cînd s-a umplut“ (Mt. 13,41—48). Și cei buni au fost aleși pentru Sfînta lui Împărăție, iar pe cei răi i-a aruncat în gheenă. Cel ce crede că trupul lui se va scula prin fire (prin unirea după fire cu Hristos) în ziua învierii, trebuie să se îngrijească să-și curățească trupul său de toată întinăciunea. Căci s-a scris: „Care va

---

[201] Cel ce crede că va fi o judecată din urmă a tuturor pentru toate faptele ce și le-au făcut (și a spus-o aceasta și filosoful Kant), nu va judeca pe nimeni, căci știe că va fi judecat pentru judecățile sale, de care nu e sigur niciodată că sînt drepte și din care nu poate lipsi și o multă mîndrie și critică a altora.

schimba trupul smereniei noastre spre a se face asemenea trupului slavei Lui, potrivit lucrării puterii Lui (Filip. 3,21). Pe cel în care s-a sălăşluit iubirea lui Dumnezeu, nimic din lumea aceasta nu-l mai poate despărţi de Dumnezeu. Căci s-a scris: „Ce ne va despărţi pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul sau strîmtorarea, sau foametea, sau golătatea, sau primejdia, sau sabia?“ (Rom. 8,35). Puternic este Dumnezeu, ca să ne aflăm noi între cei ce n-au fost despărţiţi de nimic din lumea aceasta de iubirea lui Hristos, ca să aflăm cu toţii milă prin puterea Domnului nostru Iisus Hristos. Că Lui I se cuvine slava, împreună cu Tatăl cel fără de început şi cu Duhul cel de viaţă Făcător, acum şi pururea, şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÎNTUL XVI

Despre bucuria făcută sufletului care voieşte să slujească lui Dumnezeu

1. Întîi şi întîi te îmbrăţişez în frica lui Dumnezeu şi te rog să-L mulţumeşti deplin ca osteneala ta să nu fie fără folos, ci să o primească Dumnezeu întreagă, făcîndu-ţi bucurie. Căci oricine îşi dă osteneala şi cîştigă din aceasta, se bucură şi socoteşte ostenelile pe care le-a răbdat ca nimic, fiindcă a învăţat din ele. Cel ce s-a căsătorit cu o femeie, dacă ea l-a odihnit şi l-a păzit cu rîvnă, inima lui se bucură de ea şi îi arată încredere. Cel ce a purtat un război şi a dispreţuit moartea sa, luptînd pentru împăratul său, a înaintat pînă s-a încununat. Acestea sînt fapte ale vieţii acesteia care piere şi se împlinesc aici. Dar omul se bucură de ele, deoarece a înaintat prin împlinirea lor. Dar cîtă bucurie trebuie să cugeţi că va avea sufletul care a început să slujească lui Dumnezeu şi şi-a desăvîrşit

lucrarea lui?[202] Căci la ieșirea lui din lumea aceasta, va face să meargă înaintea lui lucrarea lui și se vor bucura cu el îngerii cînd îl vor vedea scăpat de stăpînirile lumii. Deoarece cînd va ieși sufletul, vor merge cu el îngerii și vor ieși în întîmpinarea lui toate puterile întunericului, voind să-l ia în stăpînire de vor avea ceva de al lor în el. Dar atunci nu îngerii vor lupta pentru el, ci faptele pe care le-a făcut. Ele îl vor înconjura și-l vor păzi de acele puteri, ca să nu se atingă de el. Iar de vor învinge faptele lui, vor cînta înaintea lor îngerii, pînă ce vor ajunge la Dumnezeu întru veselie. În ceasul acela se va uita tot lucrul lumii acesteia și toată osteneala ei. Să punem deci toată puterea noastră, lucrînd bine în scurta vreme de acum, pentru a scăpa lucrul nostru de tot răul, ca să ne putem mîntui de mîinile stăpînitorilor ce caută să ne ducă cu ei. Căci sînt vicleni și fără milă.

2. Deci fericit este cel în care nu se va afla ceva din ale celor potrivnici, căci bucuria și veselia, odihna și cununa lui vor fi peste măsură.[203] Toate ale lumii acesteia se schimbă, atît cei ce lucrează pentru viață, cît și cei ce au fost căsătoriți, și toate celelalte de

---

[202] Monahul Augustin dă la notă un fragment din Cod. sinaitic 961, din sec. XV, p. 318: „Ce trebuie cugetat despre bucuria ce va veni sufletului care s-a hotărît să slujească lui Dumnezeu și să-și desăvîrșească lucrarea? De fapt, la ieșirea lui din lumea aceasta, lucrul lui va merge înaintea lui și se vor bucura cu el îngerii lui Dumnezeu, pentru că l-au văzut mîntuit de stăpîniile întunericului. Căci cînd sufletul va ieși din lume, vor merge împreună cu el îngerii și-l vor întîmpina toate puterile întunericului, voind să-l împiedece, cercetîndu-l de are ceva de-al lor în el. Atunci nu îngerii vor lupta pentru el, ci faptele pe care le-a făcut îl împrejmuiesc împotriva acelora, ca să nu se atingă de el. Iar cînd vor învinge faptele lui, vor cînta îngerii înaintea lui pînă se va întîlni cu Dumnezeu întru veselie. Și atunci, în acea oră va uita de toată osteneala și de toată lucrarea, în lumea aceasta. Deci și noi, fraților, să împlinim lucrarea noastră, lucrînd bine în scurta și greaua viață de aici, ferind lucrul nostru de tot lucrul rău (de toată lucrarea rea), pînă ce ne vor scăpa minților de ispitele celor vicleni ce vor veni înaintea noastră. Căci vor cerceta cu putere tot lucrul nostru, fiind răi și fără milă. Fericit cel în care nu se va afla nimic de al lor, deoarece veselia și bucuria lor va fi vecinică.

[203] Vor fi peste măsura proprie celor create, vor fi bucurie, odihnă și slavă ce vor iradia din bucuria, odihna și slava dumnezeiască.

care am vorbit. Iubite frate, să punem toată puterea noastră în lacrimile înaintea lui Dumnezeu, poate se va milui de noi bunătatea Lui și ne va trimite puterea, pînă ce vom birui prin faptele ce le-am săvîrșit pe stăpînitorii răutății, care vin înaintea noastră. Să ne îngrijim din inimă, să ne dobîndim dorirea lui Dumnezeu, care ne va mîntui pe noi de mîinile Viclanului, cînd va ieși acolo, în întîmpinarea noastră. Să iubim, ca să iubim pe săraci, ca să ne scape de iubirea de arginți, cînd va ieși întru întîmpinarea noastră.[204] Să iubim a trăi în pace cu toți, mici și mari, ca să ne păzească de ură, cînd va ieși în întîmpinarea noastră.[205] Să iubim pe toți frații noștri, neavînd nici o ură în inima noastră față de cineva, nici răsplătind cuiva cu rău (Rom. 12,17), ca să ne păzească pe noi de Veliar, cînd va ieși în întîmpinarea noastră. Să iubim smerita cugetare în toate, suportînd cuvîntul aproapelui și cînd ne va lovi sau osîndi. Căci aceasta ne va păzi de mîndrie, cînd va ieși întru întîmpinarea noastră[206]. Să cîștigăm cinstirea aproapelui, căutînd să nu-l criticăm în nimic. Aceasta ne va păzi de vorbirea lui de rău cînd va ieși în întîmpinarea noastră. Să disprețuim nevoia de lume și cinstirea ei, ca să ne mîntuim de critica ei cînd va

---

[204] Iubirea de săraci va întîmpina sufletul nostru la ieșirea lui din trup. Săracii, prin mila ce o trezesc în noi, față de noi, ne ajută ei înșiși să ne mîntuim. Sînt lăsați și ei de Dumnezeu să existe din iconomia Lui. Dacă nu le arătăm atenție, disprețuim acest plan al lui Dumnezeu cu ei, disprețuim trimiterea lor de către El în fața noastră, pentru a ne scăpa de uscăciunea zgîrceniei egoiste, pentru a ne face mai umani și deci pentru a ne mîntui.

[205] Așa cum ne va preda zgîrcenia iadului, cînd vom ieși cu sufletul din trup, așa ne predă și ura, dacă n-am avut pace cu semenii noștri. Acestea vor ieși din nou la iveală atunci, dar vor fi scoase la iveală și de vrăjmașii demoni care le-au promovat în noi, folosindu-se de cele ce ne ispitesc din lume. În acest sens aceia s-au făcut stăpînitorii lumii, închizînd transparența ei spre Dumnezeu, ca operă a lui Dumnezeu, prin petrecerea lor „în văzduhul ei" *(n. tr.)*.

[206] Mîndria ce am avut-o pe pămînt va ieși în întîmpinarea noastră cînd sufletul nostru va ieși din trup. Dar smerita cugetare cu care i-am răspuns, ne va păzi de ea.

ieși întru întîmpinarea noastră.[207] Să învățăm limba noastră să exprime meditația la Dumnezeu, să grăiască dreptatea și rugăciunea, ca să ne păzească de minciună, cînd aceasta va ieși în întîmpinarea noastră[208]. Să ne curățim inima și trupul de pofte, ca să ne mîntuim de necurăție, cînd va ieși în întîmpinarea noastră.[209] Căci toate acestea vor căuta să stăpînească sufletul cînd va ieși din trup. Dar virtuțile îi vor ajuta, dacă le-a dobîndit. Care înțelept nu va voi să-și dea sufletul morții, ca să-l scape de toate acestea? Să ne punem deci toată puterea noastră, și mare este puterea Domnului nostru Iisus Hristos ca să ajute smereniei noastre.[210] Căci știe că (cel pe care îl ajută) este om și i-a dat lui pocăința pînă la ultima răsuflare.[211] Să-ți îndreptezi deci gîndul spre Dumnezeu, ca să te păzească pe tine. Nu da atenție nevoii de lume, socotind că este vreo nădejde în ea, ca să te poți mîntui cînd vei părăsi cele ale lumii și vei pleca din ea.[212] Iar cele ce le vei face pentru Dumnezeu, acelea le vei afla ca o bună nădejde în ceasul trebuinței. Urăște cuvin-

---

[207] Dacă am iubit lumea, cînd vom ieși cu sufletul din trup ne va pune într-o lumină nefavorabilă, care ne va opri să intrăm în lumina lui Dumnezeu.

[208] Minciuna practicată de noi ne va întîmpina însoțindu-ne cînd sufletul nostru va ieși din trup.

[209] De nu ne-am curățit inima și trupul de necurăție, va ieși și aceasta în întîmpinarea noastră, cînd ne va ieși sufletul din trup.

[210] Monahul Augustin: „Să ajute slăbiciunii omului". Dar poate avea și înțelesul că cu cît dă Hristos omului mai multă putere, cu atît se smerește acesta mai mult, sau viceversa: cel ce se mîndrește, slăbește în puterea de-a se feri de păcate.

[211] Pocăința este și ea din puterea lui Hristos. Dar pocăința e o mărturie a omului, atît despre slăbiciunea lui, cît și despre puterea de-a depăși păcatul făcut din slăbiciune. E o putere întru neputință. E o putere a lui Dumnezeu dată omului spre a-și recunoaște neputința, dar și nădejdea în El.

[212] Nu se mîntuiește omul punîndu-și nădejdea în cele ale lumii. Nu prin cîștigarea lor se mîntuiește, ci prin disprețuirea lor. Aceasta se va vedea la ieșirea sufletului din trup, cînd va lăsa toate ale lumii și cînd de se arată că s-a legat prea mult de lume și mai puțin de Dumnezeu, nu se va mîntui.

tele lumii, ca inima ta să vadă pe Dumnezeu.[213] Iubește să te rogi neîncetat, ca să ți se lumineze inima.[214] Să nu iubești lenea, ca să nu te întristezi cînd vei ajunge la învierea drepților. Păzește-ți limba, ca să ți se lumineze inima. Să nu iubești lenevia, și frica lui Dumnezeu va locui în tine.[215] Transmite acum bogatului lipsit de vedere (această frică), ca să nu fi disprețuit între sfinți și lipsit de bunătățile lor. Urăște pofta de mîncări, ca să nu te împiedece Amalic.[216] Nu te grăbi în slujirile tale lui Dumnezeu (în liturghiile tale), ca să nu te mănînce fiarele.[217] Iubește pe cei credincioși, ca să fii miluit prin ei. Dorește pe sfinți, ca rîvna lor să te mănînce.

3. Adu-ți aminte de Împărăția cerurilor, ca dorirea ei să te atragă pe încetul spre ea. Gîndește-te, la gheena, ca să urăști faptele ce te duc la ea. Sculîndu-te dimineața, în fiecare zi, gîndește-te că vei da răspuns lui Dumnezeu despre toată fapta și nu vei păcătui față de EL și frica lui Dumnezeu va locui în tine. Pre gătește-te să-L întîlnești și vei face voia Lui. Cercetează-te pe tine aici în fiecare zi în ce ai rămas în urmă, și nu te vei înfricoșa în ceasul de nevoie al morții. Să vadă frații tăi faptele tale și pisma ta nu-i va mînca pe ei. Cercetează-te pe tine în fiecare zi, ce patimă ai biruit dar să nu te încrezi în tine. Căci mila și puterea lui

---

[213] Urăște cuvintele prin care sînt lăudate sau înfrumusețate mai mult decît trebuie cele ale lumii, prin care se arată că prin ideile despre lume dobîndim totul, sau că plăcerile ei sînt fără sfîrșit. Numai dacă vedem că lumea nu e ultima realitate, vedem dincolo de ea pe Dumnezeu.

[214] Aci se poate vedea practica rugăciunii neîncetate încă în sec. IV și credința că ea aduce lumina lui Hristos în inimă, deci practica isihaștilor din sec. XIV. Rugăciunea ține pe Hristos în conștiință ca lumină, sau ca sens al vieții.

[215] Frica de Dumnezeu înseamnă simțirea prezenței lui Dumnezeu, cel atotputernic, care ne poate da fericirea veșnică, dar ne poate lăsa, de nu facem voia Lui, și în nefericirea veșnică. Dar numai hărnicia în a face voia Lui ține trează în noi simțirea prezenței Lui.

[216] Să nu te împiedice lăcomia să ajungi la Dumnezeu.

[217] Să nu te mănînce fiarele demonice.

Dumnezeu este care a făcut-o. Nu te crede pe tine credincios pînă la răsuflarea din urmă. Să nu te înalţi cu cugetul că eşti bun, căci nu te poţi încredinţa pe tine vrăjmaşilor tăi.[218] Nu te încrede în tine, cît timp eşti în viaţă, pînă ce nu ai trecut peste toate stăpîniile întunericului.[219] Priveşte, frate, cu trezvie la duhul care aduce întristare omului, căci multe vînări le îndreaptă spre tine pînă ce te face neputincios. Căci întristarea după Dumnezeu este bucuria de a te vedea pe tine în voia lui Dumnezeu. Ea este supărarea vrăjmaşului. Căci cel ce-ţi spune: „Unde ai să fugi, căci nu ai pocăinţă”?, e vrăjmaşul. Şi o spune aceasta omului, ca să-l facă să lepede înfrînarea. Dar întristarea după Dumnezeu nu i se opune omului, ci-i spune: „Nu te teme, ci vino iarăşi” (la mine). Căci văzînd că omul e neputincios, îl întăreşte iarăşi, spunîndu-i: „Ai inima cuminte faţă de gîndurile tale şi acestea ţi se vor uşura“; cîtă vreme pe cel ce se teme de ele îl face să se topească sub greutatea lor. Fiindcă cel ce se teme de lucrările lor, se arată că e necredincios în Dumnezeu. Dar a nu se măsura pe sine (a nu căuta să constate la ce măsură a ajuns) şi a se avea pe sine necunoscut, arată pe om că nu e împins de patimile lui spre a-şi împlini voile sale, ci ale lui Dumnezeu[220]. Dar cel ce voieşte să-şi spună cuvîn-

---

[218] Cine se crede în sine, se încrede în diavol. Căci acela îl face pe cineva să se mîndrească cu faptele sale, sau că a învins vreo patimă a sa.

[219] Dacă ai trecut peste toate stăpîniile, sau ispitele întunericului, nu te mai încrezi în tine, care este şi ea o dovadă că eşti rob al unei astfel de stăpînii a întunericului, al neobservării că nu eşti prin tine liber de tot păcatul, că eşti încă supus egoismului şi nepredat deplin lui Dumnezeu.

[220] Întristarea după Dumnezeu are loc cînd se trăieşte la îndemnul vrăjmaşului faptul de-a nu avea pocăinţa şi de-a părăsi înfrînarea. Dar dacă această stare e o întristare după Dumnezeu, ea nu i se impune, ci simte pe Dumnezeu că îl cheamă la El şi-i întăreşte inima împotriva gîndurilor amintite ce-i vin de la vrăjmaşul. Numai cel ce se încrede în sine, măsurîndu-şi progresul, nu se află de fapt într-o legătură cu Dumnezeu, adică nu simte o întristare la ispita descurajatoare a vrăjmaşului de-a părăsi înfrînarea. Deci e mai bine să aibă omul o întristare la asemenea ispite şi a socoti că nu se cunoaşte, decît a se „măsura“ pe sine cu încredere. Avem şi aci foarte subtile analize ale stărilor paradoxale ale sufletului. Inima e conştiinţa plină de simţire a omului care-şi poate vedea gîndurile ca opuse ei.

tul lui în multe, arată că frica lui Dumnezeu nu este în el. Căci frica lui Dumnezeu e păzitoare și ajutor al sufletului, întărire a vocii lăuntrice de-a pierde pe toţi dușmanii ei.

4. Cel ce caută cinstirea lui Dumnezeu (de la D-zeu), urmărește să piardă necurăţia din sine. Grija aceasta întru cunoștinţă taie patimile[221]. Căci s-a scris: „Grija va veni peste bărbatul înţelept". Cel ce a slăbit, cunoaște sănătatea[222]. Cel încununat, se încunună pentru că a biruit pe vrăjmașii împăratului[223]. Există patimi, dar există și virtuţi. Dar de sîntem leneși, ne facem vădiţi ca trădători[224]. Bărbăţia inimii este un ajutor dat sufletului de-a fi după Dumnezeu, precum lenea este un ajutor spre rău (al răului). Puterea celor ce voiesc să dobîndească virtutea stă în aceea că dacă vor cădea, nu pierd curajul. ci se îngrijesc iarăși (să se ridice).[225] Uneltele virtuţilor sînt ostenelile trupești întru cuno-

[221] Mai sus s-a criticat voinţa omului de-a se cunoaște. Acum se cere cunoștinţa. E bine să nu pretindă omul că-și cunoaște sporirea în virtuţi, dar tot așa de bine e să-și cunoască patimile, sau neputinţele.

[222] În trebuinţa de-a avea grijă de tine, se arată înţelepciunea ta. În trăirea slăbiciunii, a bolii, îţi dai seama de valoarea sănătăţii și tăriei pe care nu o ai. Se continuă în aceste formulări descrierea stării paradoxale a omului, care are o bucurie în întristarea că nu a ajuns la desăvîrșire, dar luptă să ajungă.

[223] Cel ce luptă pentru împăratul încoronat și-i învinge pe vrăjmașii lui, se încoronează și el. Dar aceasta înseamnă că nu e prin sine încoronat.

[224] Pentru noi există și virtuţi și patimi, pentru că nu avem calitatea neschimbării în bine. Numai Dumnezeu o are aceasta. Dar ne este normală persistarea în virtuţi. Însușindu-ne patimile, ne facem trădători ai lui Dumnezeu și ai firii noastre. Și aceasta ni se întîmplă prin lene. Deci lenea nu ne este proprie firii.

[225] La viaţa în păcate și patimi se ajunge prin cădere, lipsă de grijă și lene, deci printr-o slăbire a firii. La fapte bune și virtuţi se ajunge prin ridicare, grijă și efort activ. Dar firea are putinţa lor chiar cînd a căzut. Însă are în ea și putinţa celor ce o duc la cădere. Dar ultimele nu ţin de fire în același sens în care ţin de ea cele ce o ridică la virtuţi. Aceasta înseamnă că e mai propriu firii omenești efortul spre bine, decît lenea și lipsa de grijă care o fac să cadă. Patimile reprezintă o cădere din fire, pe cînd virtuţile o întărire în ea. De aceea patimile sînt trăite ca un chin sau urmate de chin, iar virtuţile ca o bucurie. Dar nici patimile nu nimicesc firea în întregime. Ea se mai poate ridica, dar numai prin Dumnezeu. E propriu firii normale să se menţină în ea însăși și să se ridice la treapta ei normală prin ajutoru lui Dumnezeu.

ştinţă; patimile se nasc din lenevie (nepăsare). Nejudecarea aproapelui este un zid ridicat întru cunoştinţa faţă de cei ce ne războiesc, iar judecarea lui dărîmă zidul întru necunoştinţă[226]. Îngrijirea de limbă face vădit pe om că este făptuitor, iar needucarea limbii înseamnă că nu are înlăuntrul său virtutea[227]. Mila naşte trecerea cu vederea prin cunoştinţă a greşelilor altora şi conduce la iubire, iar lipsa de milă înseamnă că nu este în acel om virtutea[228]. Iubirea naşte curăţia[229], împrăştierea naşte patimile, iar uscăciunea (scleroza) inimii naşte mînia. Nevoinţa sufletului constă în a urî împrăştirea, iar a trupului constă în sărăcie. Căderea sufletului se arată în iubirea împrăştierii, iar îndreptarea lui în liniştea (isichia) unită cu cunoştinţa[230]. Somnul pe săturate este o tulburare a trupului[231], iar privegherea cu măsură este mîntuirea inimii[232]. Somnul mult îngroaşe inima, iar privegherea cu măsură o subţie[233]. Dar bine este a dormi în tăcere şi întru cunoştinţă,

---

[226] Nejudecarea altuia e un zid care mă apără prin cunoştinţa adevărată de cei ce mă războiesc. Căci nejudecarea altora e o cunoştinţă adevărată a nevredniciei mele. Iar judecarea altora dărîmă zidul meu de apărare faţă de aceia, prin necunoştinţă. Căci a judeca pe altul, înseamnă a nu mă cunoaşte pe mine că nu sînt mai bun, că n-am drept să-l judec.

[227] Cine are grijă de limbă, arată că se sileşte să facă fapte bune, serioase, iar cel ce nu are grijă de limbă arată că nu are înlăuntru virtutea, care să o stăpînească. Omul care a întărit binele în sine, nu vorbeşte fără frîu. Vorbăreţul, flecarul arată că nu e întărit în cele bune şi nu e preocupat de ele.

[228] Mila ne face să trecem cu vederea greşalele altora, cunoscîndu-ne pe noi înşine ca supuşi păcatelor. Ea ne conduce spre iubire. Lipsa milei înseamnă lipsa virtuţii.

[229] Dacă iubesc pe altul, scap de patimile în care se manifestă egoismul.

[230] Sufletul ridicat din cădere se arată în liniştea lui unită cu cunoştinţa de sine. Cel împrăştiat nu se cunoaşte pe sine şi n-are linişte.

[231] În mod paradoxal somnul pe săturate aduce o tulburare, o zăpăceală în trup. Monahul Augustin adaugă „de patimi" (o tulburare produsă de patimi). Căci prea multă odihnă trupească naşte pofte şi patimi.

[232] Nu recomanda nedormirea totală, ci o priveghere cu măsură. Aceasta aduce inimii mîntuirea prin linişte şi stăpînire de sine.

[233] Somnul mult îngroaşe sau subţiază inima; adică simţirea. Somnul mult face pe om lipsit de sensibilitate, iar privegherea cu măsură, îl face sensibil faţă de patimi.

decît a priveghea întru deșertăciune[234]. Plînsul fără tulburare alungă toate relele. Nejignirea conștiinței aproapelui naște smerita cugetare[235]. Slava de la oameni naște pe încetul mîndria. Iubirea lărgirii alungă cunoștința, iar înfrînarea pîntecelui smerește patimile[236]. Pofta mîncărilor plăcute le trezește pe acestea cu ușurință. Împodobirea trupului este o catastrofă a sufletului, iar îngrijirea lui după frica lui Dumnezeu este bună[237].

5. Cugetarea la judecata lui Dumnezeu naște frica de ea în suflet, iar călcarea în picioare a conștiinței alungă virtuțile din inimă. Frica de Dumnezeu alungă nepăsarea (lenevia), iar lipsa fricii o întărește. Păzirea gurii trezește înțelegerea lui Dumnezeu, cînd gura tace întru cunoștință[238]. Iar polilogia (multa vorbire) naște lenea și prostia. A renunța la voia ta în favoarea aproapelui înseamnă că mintea ta vede virtuțile lui, iar a ține la voia ta fața de cea a aproapelui arată necunoștința[239]. Meditația însoțită de frica păzește sufletul de patimi iar rostirea vorbelor lumii îl întunecă, lipsindu-l de vir-

---

[234] A dormi întru cunoștință, a te folosi de somnul cu măsură, păstrînd sensibilitatea ca și cunoștința de tine însuți mai mult decît priveghe-rea fără gîndul la Dumnezeu.

[235] Cînd nu jignesc conștiința altuia, arăt că nu mă socotesc mare lucru. Practicînd continuu această comportare, sporesc în smerita cugetare.

[236] Cu cît vrei să te lărgești mai mult, cu atît scazi în cunoștința adevărată. Căci nu te cunoști pe tine în adîncime și în relațiile sensibile cu alții. Dar mai ales lărgirea la mîncare alungă cunoștința, pe cînd înfrînarea pîntecelui slăbește patimile.

[237] Ava Isaia nu cere slăbirea exagerată a trupului. Cere să nu fie împodobit și ghiftuit. Dar îngrijirea lui cu gîndul că e de la Dumnezeu spre a putea săvîrși prin ele faptele bune, e un lucru bun.

[238] Tăcerea gurii e semn al cunoștinței lui Dumnezeu și al înțelegerii Lui. Atunci gura tace, căci omul își dă seama că Dumnezeu nu poate fi exprimat.

[239] Monahul Augustin la notă. „A afirma voia ta mai mult decît pe a altuia e semn că ești stăpînit de necunoștință“. A afirma voia ta înseamnă că nu-ți cunoști păcatele și slăbiciunea.

tuți[240]. Iubirea materiei tulbură mintea și sufletul[241], iar supunerea le înnoiește[242]. Cînd tăcerea nu te oprește să-ți exprimi gîndurile, te faci vădit ca unul ce cauți cinstirea lumii și slava urîtă a ei. Iar cel ce îndrăznește să-și descopere gîndurile Părinților lui, alungă aceste gînduri de la el[243]. Precum casa ce nu are uși, nici ferestre, șarpele ce voiește poate intra în ea, așa face cel ce-și împlinește osteneala, dar nu o păzește pe ea[244]. Precum rugina mănîncă fierul, așa cinstirea mănîncă inima, dacă te încrezi în ea[245]. Precum buruiana împletită cu vița nimicește rodul ei, așa slava deșartă nimicește osteneala monahului, de se încrede în ea. Înaintea tuturor virtuților este smerita cugetare și înaintea tuturor patimilor este lăcomia pîntecelui. Sfîrșitul virtuților este iubirea, iar sfîrșitul patimilor stă în a se îndreptăți pe sine (în a se socoti drept)[246]. Precum viermele mîncînd lemnul, îl nimicește, așa răutatea (păcatul) aflată în inimă întunecă sufletul[247]. Aruncarea sufletului înaintea lui Dumnezeu naște suportarea ocărilor fără tulburare; și lacrimile lui sînt curate de toate cele omenești.

---

[240] Vorbele lumești, vorbele străine de Dumnezeu arată un suflet lipsit de virtuți. Iar lipsa virtuților din el îl arată întunecat, deci lipsit de cunoștință. Acesta e un suflet stăpînit de patimi. Nu e stăpînit de patimi cînd meditează în frica lui Dumnezeu.

[241] Iubim materia cînd iubim plăcerile trupești. Iar aceasta tulbură mintea și sufletul, nemaiavînd cunoașterea realităților și a lui Dumnezeu, din care se explică toate.

[242] Cînd trăiesc în minte și în suflet smerenia, îmi dau seama că există o realitate personală supremă.

[243] A spune gîndurile tale lumești altora înseamnă că vrei să le impui și să te impui, ca să cîștigi slava lumii. Cînd le spui însă părinților duhovnicești, le spui arătînd că le dezaprobi și vrei să fii întărit în dezaprobarea lor. Atunci scapi de ele.

[244] Ce folos că zidești o casă sufletească prin osteneală, dar o lași deschisă, lăudîndu-te cu ea...

[245] Cinstirea, de crezi în ea, te face să nu te mai cunoști în puținătatea ta și să nu mai lupți pentru a te întări în bine.

[246] A se îndreptăți cineva pe sine, înseamnă a îndreptăți tot ce face, deci și orice fel de rău.

[247] Răul este egal cu întunericul. Căci răul este egoismul. Dar cine se socotește pe sine totul, nu mai vede nimic.

Dar cel ce nu se critică pe sine nu poate suporta nici mînia (altora)[248]. Cel ce-şi amestecă cuvîntul său cu cele lumeşti îşi tulbură inima şi o ruşinează, cînd aceasta se roagă lui Dumnezeu, dar fără să aibă îndrăzneala (deplinei încrederi în El). A iubi lumea ca trebuitoare face sufletul să se întunece, iar a nu vedea nici o trebuinţă de ea aduce cunoştinţa[249] Iubirea ostenelii este ura faţă de patimi, iar lenea le aduce pe ele fără osteneală[250].

6. Să nu te legi de viaţa unită cu a altora şi gîndul tău se va linişti în tine. Să nu te încrezi în puterea ta şi ajutorul de la Dumnezeu va veni la tine. Să nu ai duşmănie faţă de vreun om, căci avînd-o aceasta, nu-ţi va fi primită rugăciunea. Împacă-te cu toţi, ca să ai îndrăzneală la rugăciune. Păzeşte-ţi ochii şi inima ta nu va vedea cele rele. „Cel ce priveşte la cineva cu plăcere, săvîrşeşte adulter" (Mt. 5,28). Să nu voieşti să auzi vreo ocară care te întristează, ca să nu îi răsplăteşti în inima ta. Păzeşte-ţi urechile, ca să nu aduni în tine războaie. Lucrează lucrul tău de mînă, ca să afle săracul pîine. Căci nelucrarea este moarte şi cădere a sufletului. Rugăciunea neîncetată desfiinţează robia[251]. Iar lenevia sporită treptat este maica uitării[252]. Cel ce are moartea aproape în aşteptarea lui, nu păcătuieşte mult. Dar cel ce o aşteaptă după mult timp, se va împleti în multe păcate. Dumnezeu se îngrijeşte să curăţească de păcate tot drumul celui ce se pregăteşte să dea răspuns despre faptele lui, dar cel ce dispreţuieşte aceasta

---

[248] Cel în stare să se critice pe sine suportă fără greutate şi mînia altora.

[249] Cunoştinţă adevărată e cunoştinţa lui Dumnezeu, care explică toate. Cel ce socoteşte lumea trebuitoare, nu vede că totul îi vine de la Dumnezeu, deci n-are cunoaştere adevărată.

[250] Osteneala învinge patimile, lenevia le aduce.

[251] Rugăciunea neîncetată te eliberează de toate grijile lumeşti. În ea te simţi liber de ele Le predai la Dumnezeu.

[252] Lenea te face să uiţi de datoriile de-a face cele bune. Sau uitarea aduce lenea de-a le face.

şi zice: „Mai am pînă oi ajunge la sfîrşit", trăieşte în păcate. Înainte de-a face, de-a împlini vreun lucru în fiecare zi, adu-ţi aminte şi cugetă totdeauna unde eşti şi unde ai să mergi cînd vei pleca din trup, şi să nu te leneveşti în sufletul tău în nici o zi. Cugetă la cinstea ce-au primit-o toţi sfinţii şi rîvna lor să te atragă puţin cîte puţin. Dar cugetă iarăşi şi la osîndirile ce le-au luat păcătoşii şi păzeşte-te pe tine pururea de cele rele.

7. Primeşte sfatul Părinţilor tăi şi vei trăi tot timpul tău în odihnă[253]. Ia seama la tine şi dacă gîndul tău te tulbură că fratele tău este supărat pe tine, să nu-l dispreţuieşti, ci pune-i metanie cu glas întristat, pînă îl vei convinge (să nu mai fie supărat). Ia seama să nu fii cu inima uscată faţă de fratele, căci toţi trăim sub sila vrăjmaşului. De locueşti cu fraţi, să nu le porunceşti vreun lucru, ci osteneşte-te împreună cu ei, ca să nu pierzi plata ta. De te tulbură dracii în privinţa hranei şi a acoperămîntului şi pentru sărăcie, ispitindu-te cu vreo osîndire, să nu le răspunzi în ceva, ci predă-te pe tine lui Dumnezeu cu toată inima şi aceasta te va odihni. Ia seama să nu dispreţuieşti împlinirea slujirilor (liturghiile) tale, căci acestea aduc lumina în sufletul tău[254]. De ai făcut fapte bune, nu te lăuda cu ele. Dar şi de ai făcut multe rele, să nu se întristeze fără măsură inima ta, ci stăruie pe lîngă inima ta să nu se lase convinsă de cei cărora le-ai făcut, şi vei fi păzit de mîndria lor, de eşti înţelept. De eşti tulburat de gîndul curviei, necăjeşte-ţi trupul neîncetat cu smerirea înaintea lui Dumnezeu, dar să nu laşi inima ta să se lase convinsă că ţi s-au iertat păcatele tale, şi se va odihni[255]. Dacă te

---

[253] Monahul care urmează sfatul Părinţilor duhovniceşti va trăi tot timpul odihnit de griji, de întrebări dacă lucrează ceea ce i se porunceşte.

[254] Nu trăirea egoistă îţi aduce iluminarea în suflet, căci aceasta te închide în întunerecul unei trăiri fără rost, ci binele făcut altora din răspunderea faţă de Dumnezeu.

[255] Iarăşi un paradox, sau o părută contradicţie să nu crezi că ţi s-a iertat de Dumnezeu păcatul (gîndul) curviei, dar tocmai aceasta îţi va da odihnă de acest gînd, ca să nu te mai ispitească.

necăjeşte pisma, adu-ţi aminte că sîntem mădulare ale lui Hristos şi că cinstirea şi osîndirea aproapelui sînt ale noastre ale tuturor, şi te vei odihni[256]. Dacă te războieşte lăcomia pîntecelui cu pofta mîncărilor plăcute, adu-ţi aminte de împuţirea lor, şi te vei odihni. Dacă te necăjeşte vorbirea de rău a fratelui tău şi dacă auzind aceasta, te vei întrista, ocoleşte să-i răspunzi, şi te vei odihni. Dacă te stăpîneşte mîndria, gîndeşte-te că aceasta reduce la nimic toată osteneala ta şi cei ce se lasă covîrşiţi de ea nu se pot pocăi, şi te vei odihni. Dacă dispreţuirea din partea aproapelui războieşte inima ta împotriva lui, gîndeşte-te că Dumnezeu te lasă în mîinile vrăjmaşilor (spre a lupta) şi te vei linişti[257]. Dacă frumuseţea trupului atrage inima ta, gîndeşte-te la împuţirea lui, şi te vei odihni. Dacă plăcerea femeilor îţi este foarte dulce, gîndeşte-te la cele ce au murit înainte şi unde s-au dus, şi te vei odihni.

8. De toate aceste ispite ne scapă discernămîntul, comparîndu-le şi deosebind. Dar e cu neputinţă să dobîndeşti discernămîntul (dreapta socoteală), dacă nu o cultivi prin următoarele: întîi liniştea, liniştea naşte nevoinţa, nevoinţa naşte plînsul, plînsul naşte frica de Dumnezeu, frica naşte smerenia, smerenia naşte prevederea, prevederea naşte iubirea, iubirea naşte sufletul nebolnav şi nepătimitor. După toate acestea omul cunoaşte că nu e departe de Dumnezeu[258]. Deci cel ce voieşte să ajungă la toate aceste cinstite virtuţi, să fie fără grijă

---

[256] Dacă mă gîndesc că toţi sîntem mădulare ale aceluiaşi trup al lui Hristos, nu voi mai pismui pe cel pe care-l văd mai cinstit decît pe mine, căci toată cinstirea adusă unui mădular are efect asupra trupului întreg, deci şi asupra mea, ca mădular al aceluiaşi trup. Nici nu-l voi osîndi pe altul, ca să nu sufăr şi eu de osînda ce i-o aduc, fiind mădular al aceluiaşi trup.

[257] Dumnezeu te lasă, prin dispreţuirea din partea aproapelui, supus ispitei vrăjmaşului, ca să-ţi dea prilej să rabzi fără supărare acea dispreţuire.

[258] Discernămîntul sau dreapta socoteală se află, după Ava Isaia, mai sus decît toate acestea. Adausul „nu" e pus de Monahul Augustin la notă. În text se află. „E departe de Dumnezeu".

de orice om și să se pregătească de moarte[259]. Și de cîte ori se roagă, să înțeleagă ce este ceea ce-l desparte pe el de Dumnezeu și o va înlătura și va disprețui toată lumea (toată locuirea în lume). Și bunătatea lui Dumnezeu îi va dărui lui aceste virtuți în grabă. Dar află că tot omul care mănîncă și bea cu nepăsare și iubește ceva al lumii acesteia nu va ajunge la ele, ci se amăgește pe sine. Deci rog pe tot omul care voiește să dea pocăința lui Dumnezeu, să se păzească pe sine de vinul mult, căci aceasta înnoiește toate patimile și alungă frica de Dumnezeu din suflet. Deci cere cu toată puterea ta de la Dumnezeu să-ți trimită frica de El, căci prin dorirea lui Dumnezeu să piară toate patimile ce războiesc bietul suflet, voind să-l despartă de Dumnezeu, ca să-l stăpînească pe el. De aceea vrăjmașii pun toată puterea să-l războiască pe om. Deci să nu cauți, frate, să te odihnești cît ești în trupul acesta, nici să nu te încrezi în tine dacă te vezi în vreo vreme odihnit de patimi. Deoarece le opresc pe ele cu viclenie pentru o vreme, gîndind că poate omul socotind că și-a desfăcut inima de ele și că se odihnește, pot să sară deodată asupra bietului suflet și să-l răpească pe el ca pe o vrabie. O fac aceasta gîndind că dacă vor face pe om să se vadă mai tare ca el în orice păcat, îl vor umili fără milă, făcîndu-i mai grea iertarea ca pentru cele de la început pentru care s-a rugat să fie iertat.

9. Să stăruim deci în frica de Dumnezeu și să păzim prin împlinire făptuirea noastră, păzind toate virtuțile care împiedică răutatea vrăjmașilor. Astfel ostenelile și oboselile acestui timp scurt nu ne păzesc numai de

[259] Între iubire și negrija de oameni pare să fie o contradicție. Dar nu este, dacă înțelegem prin negrija de om absența voinței de-a fi lăudați de oameni. Vreau să dau omului toată atenția, dar nu vreau să am nici o atenție de la el. La această dispoziție pot ajunge dacă mă gîndesc că moartea apropiată face toate cele ce mi se dau de lume și de oameni fără importanță. Acestea două susțin urcușul meu prin virtuțile amintite.

răutate, ci pregătesc înseşi cununile sufletului înainte de-a ieşi din trup[260]. Învăţătorul nostru, Sfîntul nostru Domn Iisus Hristos, cunoscînd marea lor nemilostenie şi îndurîndu-se de neamul omenesc, a poruncit cu grijă atentă inimii, zicînd: „Privegheaţi în orice clipă, că nu ştiţi în care ceas va veni furul" (Mt. 24, 42-43). Să priveghem ca nu cumva să vină şi să ne găsească pe noi dormind! Învăţînd pe ai Săi, le-a spus: „Luaţi seama, să nu se îngreuneze inimile voastre de mîncare şi de băutură şi de grijile vieţii acesteia şi să vină peste voi fără de veste ceasul acela" (Lc. 21, 34). Ştiind că cei răi sînt mai tari ca noi şi arătîndu-le celor ai Săi că puterea este a Lui, deci să nu se teamă, le-a spus: „Iată, Eu vă trimit ca pe nişte oi în mijlocul lupilor" (Mt. 10, 16). Dar le-a poruncit să nu ia nimic pe drum (Lc. 9, 3). Căci deoarece nu aveau ceva de-al lupilor, aceştia nu puteau să-i mănînce pe ei. Iar întorcîndu-se ei sănătoşi după ce au păzit porunca, s-a bucurat împreună cu ei, mulţumind lui Dumnezeu şi Tatăl pentru ei. Şi întărind inima lor, le-a zis lor: „Am văzut pe Satana ca un fulger din cer căzînd. Iată v-am dat vouă putere să călcaţi peste şerpi şi scorpii şi peste toată puterea vrăjmaşului şi nu vă vor vătăma pe voi" (Lc. 10, 18—19). Deci Apostolilor Lui le-a dat stăpînirea şi puterea să păzească şi să împlinească porunca Lui cu teamă.

10. Dar aceste cuvinte nu sînt date numai acelora, ci tuturor celor ce le-au împlinit. Căci iubindu-i pe ei, le-a spus cu iubire desăvîrşită: „Nu te teme turmă mică! Căci a binevoit Tatăl vostru să vă dea vouă Împărăţia. Vindeţi averile voastre şi daţi milostenie şi veţi avea pungi neînvechite şi comori neîmpuţinate în ceruri" (Lc. 12, 32—33). După ce au păzit ei şi acest cuvînt, le-a spus: „Pacea Mea vă dau vouă, pacea Mea las vouă"

---

[260] Monahul Augustin dă la nota din Cod. Sinaitic: „Fraţilor, să avem grijă de noi înşine, că vremea e scurtă... şi dacă sufletul va rămînea în frică, se va face neclintit de ispitele cele rele în Hristos Iisus, Domnul nostru".

(Io. 14, 27). Convingîndu-i de aceasta, le-a mai spus: „Cel ce Mă iubeşte pe Mine, va păzi poruncile Mele şi Eu şi Tatăl meu vom veni şi locaş la ei ne vom face" (*Ibid.* 23). Iar făcîndu-i netemători de lume, le-a spus: „În lume necazuri veţi avea, dar îndrăzniţi, Eu am biruit lumea" (Io. 16, 33)[261]. Şi întărindu-i astfel pe ei, ca să nu se descurajeze în necazuri, le-a vorbit de bucuria ce-o vor avea în inimile lor: „Voi sînteţi cei ce aţi rămas cu Mine în încercările Mele. Şi Eu vă rînduiesc vouă, precum Mi-a rînduit Mie Tatăl Împărăţia, ca să mîncaţi şi să beţi cu Mine la masa Mea" (Lc. 22, 28—30). Dar acestea nu le-a spus tuturor, ci celor ce-au răbdat cu El în încercări. Dar cine sînt cei ce au răbdat cu Iisus în încercări, dacă nu cei ce au rămas neclintiţi în necazuri contrare firii, pînă ce le-au biruit? Iar acestea le-a spus lor, suindu-se pe cruce. Deci cel ce voieşte să mănînce şi să bea la masa Lui, să se suie cu El pe cruce. Iar crucea lui Isius este înfrînarea de la orice patimă, pînă ce le desfiinţează[262].

11. De aceea ucenicul iubit desfiinţîndu-le pe ele, a îndrăznit să spună: „M-am răstignit împreună cu Hristos. Şi nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine" (Gal. 2, 20). Deci în cei ce au desfiinţat în ei patimile, trăieşte Hristos. Mîngîind Apostolul pe fiii săi, le-a spus: „Cei ce sînt ai lui Hristos Iisus, şi-au răstignit trupul împreună cu patimile şi cu poftele" (Gal. 5, 24). Iar scriind lui Timotei, fiului său, a spus: „Căci dacă am murit împreună cu El, vom şi învia împreună cu El.

[261] Asigurîndu-i că prin iubirea lor faţă de El, Il vor avea şi pe El, şi pe Tatăl în ei, Hristos le-a dat curajul să nu le fie teamă de necazurile din lume. În El şi în Tatăl Său vor avea pace, cu toate necazurile din partea lumii. Şi prin pacea ce-o vor avea în ei, prin prezenţa Treimii în ei, vor birui lumea.

[262] Crucea este omorîrea a toată patima prin răbdarea ei. Hristos nu a înlăturat durerile ca urmări ale patimilor noastre pe care le-a luat de bună voie, ci le-a răbdat pînă le-a biruit de tot prin moarte. Noi, cu ajutorul puterii lui răbdătoare, încă le putem birui împreună cu patimile care le-au produs în noi, patimi care n-au fost în El. Dar le biruim nu murind pe cruce ca El, ci murind sufleteşte faţă de ele, împreună cu El.

Dacă răbdăm împreună, vom și împărăți împreună. De-L vom tăgădui, și El ne va tăgădui" (II Tim. 2, 11—12). Dar cine sînt cei ce Îl tăgăduiesc pe El, dacă nu cei ce fac voile lor după trup, disprețuind Sfîntul Botez? Căci prin numele Lui ni s-a dat iertarea păcatelor, iar prin pisma noastră, iarăși vine vrăjmașul prin păcat. Domnul nostru Iisus Hristos, cunoscînd răutatea aceluia că e mare, ne-a adăugat nouă pocăința pînă la ultima răsuflare.[263] Căci de nu era pocăință, nu s-ar fi mîntuit cineva. Cunoscînd Apostolul că păcătuiește cineva și după Botez, a spus: „Cel ce fură, să nu mai fure" (Ef. 4, 28). Întrucît avem deci pecetea Botezului, să ne silim să părăsim păcatele noastre, ca să aflăm milă în ziua aceea. Căci s-a apropiat și vine „șezînd pe tronul slavei Lui și se vor aduna înaintea Lui toate semințiile" (Mt. 25, 31—32); și fiecare se va arăta din lumina candelei Lui, care va fi în mîna lui. Deci candela celui ce nu are untdelemn se va stinge și el va fi aruncat în întuneric, dar cel a cărui candelă va lumina va intra împreună cu Hristos în Împărăția Lui.[264]

---

[263] Dumnezeu, cunoscînd de la început răutatea diavolului și faptul că prin ispita Lui vom cădea în păcate, a dat firii noastre și posibilitatea pocăinței. Diavolul n-are această posibilitate, pentru că răutatea lui are alte proporții și nu se datorează vreunei ispite străine, ci exclusiv propriei voințe. În noi păcatul nu s-a născut exclusiv din voința noastră și nici n-a șters orice posibilitate de bine, deci de regret pentru răul făcut. Regretul pentru binele nesocotit nu înseamnă și puterea revenirii totale prin noi înșine la bine. La aceasta ne ajută Dumnezeu. Dar ajutorul lui Dumnezeu se unește cu regretul nostru pentru binele părăsit, sau cu dorirea lui. Binele nu ni se impune cu sila. Ajutorul pentru deplina revenire la bine, pentru ieșirea din păcat, deci pentru mîntuire ne-a venit însă numai prin Hristos. Căci unindu-ne cu El ca om, ne unim cu El ca Dumnezeu.

[264] Pocăința, a cărei posibilitate ne-a dat-o Dumnezeu spre a primi ajutorul Fiului Său cînd se va întrupa, este ca o candelă. Noi trebuie să întreținem lumina din ea cu untdelemnul faptelor noastre. Și numai de vom fi luminați prin lumina candelei ce ne vine din Hristos, izvorul de lumină al tuturor, vom putea intra în Împărăția luminii. Numai de vom fi luminați, cunoscînd și acceptînd pe Hristos ca lumina lumii, ca sens al existenței, prin faptul că arată pe Dumnezeu ca Tată iubitor, avînd un Fiu iubitor, vom avea parte în veci de lumină. Pocăința e candela luminată, care ne luminează persoana, pentru că prin ea ne vedem cum ar trebui să fim și vedem și legătura noastră cu Dumnezeu și cu semenii.

12. Să ne silim deci, iubiţilor, să umplem vasele noastre cu untdelemn pînă ce sîntem în trup, ca să lumineze fitilul nostru, ca să putem intra în Împărăţia Lui. Şi vasul este pocăinţa, iar untdelemnul din ele este lucrarea tuturor virtuţilor, iar fitilul luminător este sufletul sfînt. Iar sufletul făcut purtător de lumină prin faptele lui, va intra în Împărăţia lui Hristos împreună cu El, iar sufletul întunecat de răutatea (de păcatul) sa va merge la întuneric.[265] Luptaţi-vă deci, fraţilor, fiindcă ni s-a apropiat timpul. Fericit este, aşadar, cel ce are grija aceasta. Căci rodul s-a copt şi a venit timpul secerişului. Fericit este deci cel ce şi-a salvat rodul său, pentru că pe el îl vor aduna îngerii în hambarul vecinic.[266] Dar vai celor ce s-au făcut neghină, căci pe ei îi va moşteni focul.[266] Căci moştenirea lumii acesteia, cîştigată din ea, este aurul şi argintul, casele şi hainele nu numai pentru că ne fac să păcătuim, ci şi pentru că plecînd, le părăsim pe ele. Iar moştenirea lui Dumnezeu este nemăsurată. Pe ea „nici ochiul nu a văzut-o, nici urechea nu a auzit-o, nici la inima omului nu s-a suit" (I. Cor. 2, 9). Şi pe ea a dăruit-o El celor ce ascultă de El în timpul acesta scurt. Şi aceştia o dobîndesc

---

[265] Întunericul iadului e produsul întunericului dracilor, care nu cunosc pe Dumnezeu deci sensul pozitiv al existenţei sporeşte întunericul în care au început să trăiască sufletele care n-au voit să cunoască pe Dumnezeu, care explică existenţa şi-i dă fericire din iubirea Lui, ca plinătate de viaţă.

[266] Sufletul însuşi cînd s-a copt, sau s-a maturizat, este rodul ce va fi adus de îngeri în magazinul sufletelor vii şi reciproc iubitoare şi iubitoare al Împărăţiei cerurilor. Şi tot sufletul care nu s-a făcut astfel de rod maturizat, va fi neghina aruncată în focul cel veşnic. Cele materiale strînse în lumea aceasta se putrezesc, ca într-un foc, chiar în lumea aceasta. Nimenea nu le duce cu el în veşnicie. Dar prin dăruirea lor altora, ele capătă o valoare vecinică, pentru că prin această dăruire sufletele şi-au arătat iubirea faţă de oamenii ce au avut nevoie de ele în acest timp scurt şi au produs în aceştia iubirea lor *faţă de dăruitori. Oamenii sînt vecinici prin sufletul lor, care vor ridica prin* înviere şi trupul la o viaţă spiritualizată. Relaţiile spirituale între oameni în lumea aceasta, fie iubitoare, fie neiubitoare, vor fi trăite în veci aducătoare de fericire în primul caz, sau de nefericire în al doilea. În lumea aceasta putem pune temelia veşnicei comuniuni fericite între noi, sau temelia veşnicului egoism chinuitor.

pentru pîinea şi apa şi haina, pe care le-au dat celor ce au avut nevoie; şi pentru iubirea de oameni şi pentru curăţia trupului şi prin faptul de-a nu fi făcut rău aproapelui; şi pentru inima lipsită de răutate; şi pentru celelalte porunci păzite. Căci cei ce le păzesc pe ele, au odihnă în veacul acesta şi pe ei îi vor binecuvînta oamenii; şi cînd vor ieşi din veacul acesta, sau din trup, vor primi o bucurie vecinică. Iar cei ce şi-au împlinit voile lor în păcat şi nepocăinţă şi au trăit în împrăştierea plăcerii[267], făptuind răutatea lor prin amăgire şi arătîndu-şi uşurătatea prin cuvintele lor şi strigîndu-şi cu fală luptele lor şi dovedindu-şi netemerea de judecata lui Dumnezeu şi nemilostenia faţă de săraci şi celelalte feluri de păcate, vor avea feţele pline de ruşine şi vor fi dispreţuiţi de oameni, încă în veacul acesta, iar cînd vor ieşi din lumea aceasta, osînda şi ruşinea îi vor duce în gheenă.

Dar puternic este Dumnezeu să ne învrednicească să propăşim în faptele (plăcute) Lui, păzindu-ne pe noi înşine de tot lucrul rău, ca să putem să ne mîntuim în ceasul cercetării ce va veni peste toată lumea. Căci nu va întîrzia mult timp Domnul nostru Iisus Hristos, ci va veni avînd cu Sine răsplata. Şi pe cei necredincioşi îi va trimite în focul vecinic, iar celor ai Săi le va dărui plata cuvenită şi ei vor intra împreună cu El şi se vor odihni în Împărăţia Lui[268] în vecii vecilor. Amin.

---

[267] Noi caracterizări ale pocăinţei şi plăcerii. Pocăinţa fiind şi un regret pentru păcatele egoismului, este şi o silinţă de revenire în comuniune cu ceilalţi. Iar plăcerile trupeşti sînt însoţite de o împrăştiere a cugetării. Ele îl fac pe om să nu se concentreze în sine şi să vadă bucuria ce i-o aduce fapta bună faţă de altul. Plăcerea împiedică de aceea cunoaşterea de sine a omului, cunoaştere care e o lumină proiectată în sine dar şi în relaţiile lui cu tot ce există, inclusiv cu Dumnezeu.

[268] În Împărăţia lui Hristos este odihna care e cerută celor adormiţi şi în slujba ortodoxă a înmormîntării. Este odihna de trebuinţele trupeşti, dar şi de ispitele răului, cei de acolo fiind definitiv întăriţi în iubirea lui Hristos şi în iubirea întreolaltă, care e toodată o mare şi neîntreruptă bucurie.

CUVÎNTUL XVII

Despre gîndurile lepădării și ale înstrăinării

1. Înainte de toate, întîia luptă este cea care însoțește înstrăinarea sau plecarea de unul singur, cînd părăsești toate și pleci în alt loc, ducînd cu tine o credință desăvîrșită și nădejdea și o inimă întărită împotriva voilor tale. Căci făcînd aceasta, gîndurile te învăluiesc în multe cercuri, înfricoșîndu-te cu ispite, cu sărăcia aspră și cu alte închipuiri, făcîndu-te să te întrebi că de vei cădea în ele, ce vei face neavînd pe cineva care se îngrijește de tine, sau care te cunoaște. Bunătatea lui Dumnezeu te probează, ca să se arate rîvna ta și iubirea față de EL. În sfîrșit, de vei fi părăsit singur în chilie, vor fi semănate în tine gînduri grele de frică, care îți vor spune că nu numai înstrăinarea mîntuiește pe om, ci și păzirea poruncilor, aducîndu-ți în minte amintirea unora apropiați de tine după trup, gînduri care te fac să te întrebi: „Oare aceștia nu sînt și ei robi ai lui Dumnezeu?“ Îți sînt aduse în inimă temeri despre necurăția aerului, despre greutatea trupului pînă la slăbirea inimii din pricina lipsurilor. Dar de va fi în tine iubire și nădejde, răutatea acestor gînduri nu te va înrîuri și se va arăta în tine rîvna față de Dumnezeu sau faptul că-L iubești mai mult decît odihna trupului. Iar pe cei ce rabdă (necazurile) greutatea înstrăinării, această greutate îi duce la nădejde și nădejdea îi păzește de cele din partea trupului. Căci nu ți se cere numai înstrăinarea, ci să te pregătești ca să lupți cu vrăjmașii și să știi să arunci pe fiecare la vremea lui, pînă, ajungînd la odihna nepătimirii, te vei elibera, ca unul ce l-a biruit pe fiecare, răpunîndu-l la vremea lui.

2. Dar socotesc că e un mare și cinstit lucru a birui slava deșartă și a înainta în cunoștința lui Dumnezeu. Căci cel ce cade în urîțenia acestei rele patimi a slavei

deşarte, se depărtează de pace şi usucă inima faţă de sfinţi şi la sfîrşitul răutăţilor lui cade în mîndria cea vicleană şi în grija de-a minţi. Dar tu, o, credinciosule, să ai ascunse ostenelile tale şi îngrijeşte-te cu osteneala inimii şi a limbii, ca limba să nu le scoată la iveală şi să le predea vrăjmaşilor tăi.[269] Căci cel ce a biruit şi lepădat patimile trupului şi toate căderile lui prin pocăinţă, şi-a pregătit sufletul spre a se face sfînt, ca să-l predea lui Dumnezeu neîntinat, spre a fi învrednicit să se facă templu al Lui.[270] Dar cel ce iubeşte slava de la oameni, e cu neputinţă să fie nepătimitor (nepătimaş). Căci dorirea ei face şi pisma să locuiască în el. Unul ca acesta şi-a făcut sufletul în stare să se supună multor ispite şi inima lui e sfîşiată de draci, neaflînd neîncetat putinţa să săvîrşească voile lui Dumnezeu. Iar sfîrşitul lui este pieirea.[271] Dar celui ce a dobîndit smerita cugetare, Dumnezeu îi descoperă păcatele, ca să le cunoască.[272] Din acela, care are împreună cu sine plînsul, deci rămîn cu el amîndouă, ies

---

[269] Trebuie să ţinem toţi, pe cît putem, ascunse ostenelile noastre pentru cele bune, ca să nu cădem în patima slavei deşarte. Mai ales prin limbă sîntem ispitiţi să facem cunoscute ostenelile noastre. Dar aceasta e una cu a le preda vrăjmaşilor ca să le folosească împotriva noastră, sau ca să facă pe unii şi alţii să ne laude şi astfel să producă în noi mîndria. Dar vrăjmaşii se folosesc de ele şi pentru a ni le întoarce asociate cu ispita mîndriei.

[270] Cea mai înaltă destinaţie a trupului este să fie făcut templu al lui Dumnezeu, ca să lucreze şi să se arate Dumnezeu lucrînd prin el. Aceasta nu înseamnă o pasivitate a trupului. Trebuie să fie adus şi trupul prin suflet la o stare de refuz al plăcerilor lui şi la o bucurie de cele curate ce se săvîrşesc prin el de suflet şi prin suflet de Dumnezeu. Mîna lui Hristos n-a fost total pasivă cînd prin ea s-a atins cu tină de ochii orbului. Voile sufletului predate lui Dumnezeu, şi manifestate şi prin trup. nu dispar. Atît sufletul, cît şi trupul, participă cu bucurie la lucrarea lui Dumnezeu săvîrşită prin ele.

[271] Cel ce-şi face numai voile lui trăieşte o sfîşiere a inimii, neputînd să le împlinească totdeauna. Pînă la urmă trăieşte o robie completă, constatînd că nu-şi face deloc voile sale, ci e stăpînit de patimi, sau de legi sau de alţii. Iar aceasta e o adevărată pieire a sa ca persoană proprie.

[272] Cel ce cunoaşte pe Dumnezeu îşi cunoaşte păcatele, şi viceversa. Dimpotrivă, cel ce nu cunoaşte pe Dumnezeu, nu-şi cunoaşte păcatele. Căci împotriva cui ar fi păcătuit? Acela nu se cunoaşte nici pe sine. Şi nici nu poate porni pe calea unei îndreptări.

cei șapte draci, și sufletul lui e hrănit cu cinstea și cu virtuțile sale. Unul ca acesta nu e preocupat de osîndirea oamenilor. Căci amintirea păcatelor sale îi este una cu toate armele care îl păzesc de mînie și de răzbunare și îl ajută să rabde cele ce-i vin asupra. Dar cum nu l-ar putea atinge vreo osîndă, care să i se arate pe față înaintea lui Dumnezeu, pe cel care e stăpînit încă de păcate? Deci cînd nu poți suporta cuvîntul aproapelui, și vrei să-i răsplătești lui, se ridică în inima ta războaie dureroase din pricina celor ce le-ai auzit și te fac să te întristezi de cele ce le-ai grăit. Și robia pune stăpînire pe tine și te face să fericești pe cei ce în parte se liniștesc și-ți înăsprește inima față de cei apropiați, ca față de unii ce sînt în afara iubirii. Dar luptă-te mai degrabă să dobîndești îndelunga răbdare, care biruiește mînia cu iubirea, care vindecă întristarea cu împăcarea. Iar acestea ți se dăruiesc de rugăciunea către Dumnezeu. Căci iubirea și îndelunga răbdare desființează mînia față de cei de o fire; și dacă acestea persistă în tine, în loc să te mînii împotriva aproapelui, te vei mînia împotriva dracilor, iar cu aproapele te vei împăca, avînd în tine plînsul și smerita cugetare. Iar cel ce poate suporta, pentru Dumnezeu și pentru pacea gîndurilor sale, cuvîntul omului dușmănos și neînțelegător, fiul lui Dumnezeu se va chema și acesta poate dobîndi pacea sufletului, a trupului și a duhului. Căci de vor consimți acestea trei și cei înarmați împotriva legii minții vor înceta (războiul) și robia trupului se va desființa, cel în care se va întîmpla aceasta fiul lui Dumnezeu se va chema și în el se va sălășlui Duhul cel Sfînt, fiindcă s-a făcut al Lui și nu se va despărți de El.[273]

[273] Nu poate avea cineva pace cu semenii, dacă nu are pace înlăuntrul său. Aceasta e și o pace între minte (duh), simțire (suflet) și trup. Dar pacea interioară vine din pacea cu Dumnezeu. Și aceasta o aduce în om Duhul Sfînt, care aduce tot conținutul interior al omului într-o consimțire. Căci numai în Dumnezeu dobîndim pacea interioară.

3. Fericiți sînt cei ale căror osteneli s-au făcut întru cunoștință. Căci acestea i-au odihnit de orice povară și ei au biruit reaua lucrare a dracilor, mai ales pe a celor ai lașității, care împiedică pe om de la orice lucru bun. Ei caută să aducă o lene în mintea care voiește să stăruie în Dumnezeu, încercînd să o depărteze de la această cale.[274] Socotesc că dacă este în noi iubirea și răbdarea și înfrînarea, nu vor putea (dracii) să facă nici un lucru în noi, mai ales de va cunoaște mintea că lenea este cea care distruge toate. Și-o vei disprețui pe ea, dacă vei fi părăsit toată materia văzută[275]. Fii treaz față de dracul întristării, ca nu cumva pentru sărăcia și necazul mare, să nu poți ajunge la marile virtuți, care constau în a nu te măsura pe tine, în a putea suporta înjurătura și în a nu fi luat în seamă în toate cele ale lumii acesteia.[276] De nu te lupți să le cîștigi acestea, renunțarea la ele îți va aduce cununile sufletului. Căci nu cei ce s-au lepădat și au sărăcit în planul văzut sînt săraci, ci cei ce s-au sărăcit de toată răutatea și flămînzesc pururea după amintirea lui Dumnezeu.[277] Nici cei ce au necazuri văzute nu dob n-

---

[274] În ostenelile spre biruirea relelor din sine, omul trebuie să se ajute de mintea care are cunoștința lui Dumnezeu, căci ea îi dă putere omului să lupte împotriva păcatului ca egoism îngust, întemeiat pe necunoașterea existenței și a sensului ei.

[275] Nu vei putea fi cucerit de demoni dacă vei disprețui materia, înțeleasă ca realiatate în sine și ca mijloc de plăceri. De fapt materia nu există în sine, ci în legătură cu spiritul din om, dar mai ales în dependență de Dumnezeu, „Materia văzută" e materia imediată. Căci materia universală, nevăzută în imediată apropiere, nu este o ispită pentru trup.

[276] Să ne ferim de întristare, unită cu voința de-a ne măsura pe noi ca să vedem ce mari sîntem, ca și de cea adusă nouă de ocara altora sau de faptul de-a ne vedea numele legat de evenimentele deosebite ale lumii. Aceste stări le aduce dracul întristării.

[277] Nu ajunge să fim săraci de cele materiale, în planul văzut, ci trebuie să căutăm și sărăcia în laudele de la alții, dar și sărăcia de faptele rele, care credem, în egoismul nostru, că ne îmbogățesc spiritual. Să flămînzim totdeauna după amintirea lui Dumnezeu. Să ne socotim pururea săraci în această privință" Aceasta ne îmbogățește cu adevărat.

desc nepătimirea (eliberarea de patimi), ci cei ce se îngrijesc de omul dinlăuntru şi îşi taie voile lor vor lua cununa virtuţilor.[278] Stăruie în inima ta, luînd seama la simţurile tale şi dacă vei împăca cu tine amintirile lor, ai prins pe tîlharii care o fură. Căci cel ce pătrunde în toată amănunţimea gîndurilor sale, cunoaşte pe cei ce voiesc să intre în el şi să-l întineze.[279] De te îngrijeşti de porunci cu inima fierbinte, vei înţelege pe cei ce te tulbură şi din ce motiv te tulbură, îndemnîndu-te să-ţi schimbi din lene, fără nici o cauză, locul şi răzgîndindu-te, vei rămînea iarăşi unde eşti. Căci tulbură mintea, ca să se mişte între multe, dar şi să se lenevească. Dar cei ce cunosc viclenia lor rămîn netulburaţi, mulţumind Domnului pentru locul în care li s-a dat lor să rabde. Căci răbdarea şi îndelunga răbdare şi iubirea mulţumesc pentru osteneli şi greutăţi, dar lenevia şi plictiseala şi iubirea odihnei, caută locul în care sînt slăviţi, dar slava celor mulţi slăbeşte simţurile şi robia adusă în mod necesar de patimi îi ia în

---

[278] Nu ajunge eliberarea de patimi adusă de necazuri, ci ne este necesară grija de omul interior şi renunţarea la voile proprii pentru a dobîndi virtuţile. Iarăşi un paradox numai renunţînd la voia proprie, cîştigăm virtuţile, care sînt rezultatul unui mare efort. Dar de fapt cel mai mare efort este să renunţăm la împlinirea voii proprii, împlinind-o pe cea a lui Dumnezeu.

[279] Să te gîndeşti la simţuri stăruind în inima plină de gîndul la Dumnezeu. Atunci te vei elibera de pornirea spre plăceri. Dacă vei împăca astfel gîndul la ele, gîndind la Dumnezeu ce-l ai în inimă, le-ai scăpat de tîlharii ce le-au furat, aservindu-le plăcerilor, sau care fură gîndirea la ele Aceşti tîlhari, adică dracii, au intrat chiar în omul care se gîndeşte la simţurile sale şi le întinează această gîndire, sau îl întinează pe cel ce se gîndeşte la ele. Deci trebuie să te pătrunzi pe tine însuţi sau gîndul tău întinat de simţurile tale, ca să surprinzi acolo pe vrăjmaşii draci şi să-i alungi din tine, sau din acele gînduri. Avem aci o subtilă prezentare a fenomenului de aplecare dialogică a omului spre sine, ca şi a actului de eliberare a omului de simţurile păcătoase cu care tot el şi-a întinat gîndurile sufletul. Aceste complexe stări sînt prezentate de Ava Isaia într-un mod foarte concentrat. De aceea sînt necesare stăruitoare analize pentru a le face mai clare.

stăpînire și ca urmare părăsesc înfrînarea cea ascunsă, prin împrăștiere și săturare.[280]

4. Și a spus iarăși sfîntul: Dacă mintea voiește, înainte de-a înceta slăbiciunea simțurilor, să se suie pe cruce, mînia lui Dumnezeu vine asupra ei, pentru că a început un lucru peste măsura ei, nevindecînd mai înainte simțurile sale. Dacă inima ta se tulbură și nu știi să o aduni, cunoaște că fapta ta o atrage, vrei nu vrei, în tulburare, care este starea contrară firii din Adam. Dar dacă inima ta a urît păcatul și s-a despărțit de cele ce-l nasc și ai pus chinul veșnic în fața ta și te-ai înstrăinat de cele ce o atrag spre păcat și te-ai rugat în cunoștința Făcătorului să rămînă cu tine, fără să-L superi în nimic, și plîngi înaintea Făcătorului, zicînd: „E propriu milei Tale să mă mîntuiești, căci eu nu pot să scap din mîinile vrăjmașilor fără ajutorul Tău", spunînd aceasta, ia seama la inima ta, ca să nu supere pe cel ce te învață după Hristos, ca să te afli în starea conformă firii lui Iisus.[281] Căci dacă toate le-ar face omul, fără să dobîndească ascultarea și smerenia și răbdarea, s-ar abate la ceea ce e contrar firii.[282] Deci

---

[280] Cînd simțurile slăbesc, amestecă în cele percepute răul. E vorba de o slăbiciune morală a lor, nu de una fizică. Aceasta face ca omul să fie luat în stăpînire de patimi. Mai multă putere manifestă în simțuri cel ce rabdă și se înfrînează, cel cu mintea concentrată și nu împrăștiată. O minte împrăștiată lasă simțurile slăbite să fie invadate de cele ce aduc și o slăbire a minții. Simțurile ce au o tărie morală, susținută de o minte tare, curăță cele percepute de ispite.

[281] Cînd ne aflăm în păcat, ne aflăm într-o stare contrară firii, moștenită de la Adam. Cînd facem voia lui Dumnezeu, ne-am ridicat în starea conformă firii omenești, proprie lui Hristos. Firea noastră asumată de Hristos și părtașă de puterile ce-i vin din El ca Persoană dumnezeiască, este readusă în ceea ce-i propriu ei. Precum e propriu trupului să respire aerul curat, așa e propriu firii omenești să se hrănească din puterile dumnezeiești. E propriu firii noastre să se bucure de ajutorul dumnezeiesc și să aibă conștiința despre aceasta. Aci învățătura ortodoxă se deosebește de cea catolică, după care „natura pură" este cea lipsită de puterea dumnezeiască.

[282] Dacă firea s-ar afla în starea proprie ei, făcînd toate cele bune fără ajutorul lui Dumnezeu, n-ar avea nevoie de smerenie, de ascultare, de frica lui Dumnezeu, de rugăciune. Dar cum ar mai fi, în acest caz, în ceea ce este propriu omului.

el să-şi predea toată inima sa ascultării lui Dumnezeu, rugîndu-se cu adevărat Lui şi zicînd: „Doamne, sînt înaintea Ta, învredniceşte-mă de voia Ta, pentru că eu nu cunosc ce-mi este de folos. Luptă-te Tu, căci eu nu cunosc răutatea lor".[283] Şi dacă luc ezi conform firii lui Iisus. El nu te va lăsa să rătăceşti în ceva. Dar dacă nu împlineşti decît o singură poruncă, nu te-ai predat pe tine ascultării de EL şi în acest caz nici EL nu se va îng iji de tine. Căci precum un locşor nu poate ajuta celui ce-l lucrează să-l curăţească de neghină şi de aceea dacă samănă în el sămînţa, nu poate face să odrăslească cele după fire împreună cu cele contrare firii, ci acestea le îneacă pe primele, pentru că sînt mai adînci în rădăcini, aşa, dacă nu te cureţi pe tine de voile trupeşti, nu te poţi păzi de păcat, dacă nu te păzeşti pe tine de cele ce-l nasc.

5. Iar acestea sînt slăbiciunea sufletului. Ea e maica cea rea a păcatului. Şi această trîndăvie naşte o voie favorabilă ei. Şi voia aceasta şi lărgimea ei nasc dispreţul.[284] Inima care vrea să fie de sine naşte iubirea conlucrării cu lumea, naşte pornirea de-a căuta cele ce nu se deosebesc de tine, naşte pornirea de a-ţi preda auzul celui ce vorbeşte pe alţii de rău, naşte pornirea de-a auzi cuvinte şi de-a le transmite altuia, naşte pornirea de-a căuta cele ale lumii, naşte pornirea de-a

---

[283] Omul nu poate face cele ale omului, pentru că nu se poate elibera de puterile vrăjmaşului fără ajutorul lui Dumnezeu. El nici nu ştie ce-i este de folos fără lumina lui Dumnezeu. De aceea voia omului în ea însăşi nu ştie ce are de făcut spre folosul lui. De aceea se roagă omul lui Dumnezeu să-i descopere voia Lui, ca să ştie ce să facă în interesul său. Omul nu cunoaşte prin el însuşi nici răutatea, că e de la diavolul şi că e răutate. El crede, în mîndria lui, că tot ce voieşte el, supunîndu-se ispitelor egoiste, este bun.

[284] Voia proprie nu e strîmtă, şi nu voieşte să ne îngusteze, ci voieşte să facă orice. Voinţa aceasta de lărgime, care se împacă şi cu o lenevie, care nu vrea să i se poruncească să facă ceva, dispreţuieşte strîmtorarea ce i-o impune voia lui Dumnezeu, strîmtorare care, pe de altă parte, adînceşte pe om în cele proprii spirituale, sau în cele bune.

învăţa pe cel ce nu întreabă, naşte pornirea de-a muşca pe aproapele şi naşte şi alte multe rele. Dacă a înaintat deci cineva cu adevărat, sau voieşte să înainteze, să se păzească pe sine cu cunoştinţă de cele ce nasc păcatele, şi de păcatele care slăbesc pe om prin ele înseşi. Iar cel ce luptă, le vede acestea şi amărăciunea adusă de ele, precum cel ce dispreţuieşte lupta, îşi pregăteşte sieşi chinul vecinic. Cel ce se teme de slăbiciunea trupului nu ajunge la starea cea după fire. Dar de cade înaintea lui Dumnezeu în toată osteneala lui, puternic este Dumnezeu să-l odihnească pe el.[285] Astfel precum Ghedeon, dacă n-ar fi sfărîmat ulcioarele, nu ar fi luat în mîna lui lumînările şi n-ar fi văzut lumina lor (Judec. 7,19), aşa dacă omul n-ar dispreţui trupul, n-ar vedea lumina dumnezeirii.[286] La fel, dacă Iail, femeia lui Havei Chineul, n-ar fi luat ţăruşul cortului, n-ar fi nimicit pe Sisara, adică mîndria (Judec. 4,21). Astfel, dacă mintea e întărită şi se pregăteşte să urmeze iubirii care stinge toate patimile trupului, fiindcă e „îndelung răbdătoare şi bună" (I Cor. 13,4), urăşte pisma şi mîndria şi cugetă în inimă potrivit firii şi nu lasă ceva contrar firii să o stăpînească, ci se opune cu puterea ei celor contrare firii, pînă ce le scoate din fire. Dar dacă mintea adevărată devine cap al sufletului, nu se întîmplă acestea cînd sufletul îşi aminteşte de toate

[285] Cel ce se teme de slăbiciunea trupului nu luptă să se cureţe de patimile care îl aduc la starea neconformă firii. Dar de cade în rugăciune la Dumnezeu, cerînd ajutorul Lui, Dumnezeu îi dă putere să împlinească ostenelile curăţirii de patimi şi să se simtă odihnit chiar în aceste osteneli.

[286] Avem aci continuarea ideii că omul nu se realizează ca om decît în Dumnezeu, depăşind trupul ca existenţă de sine. Cînd omul rămîne în sine, despărţit de Dumnezeu nu vede dumnezeirea şi nu-şi lărgeşte în mod dorit cunoştinţa. Omul trăitor în sine însuşi slăbeşte, fiind luat în stăpînire de patimi.

nedreptăţile săvîrşite contrar firii în tot timpul cît a fost amestecat cu cele naturale[287].

6. Stăpînul nostru Iisus Hristos, cînd a făcut milă cu Sfinţii Săi, a despărţit pe cruce pe tîlhari. Căci fiind răstigniţi cei doi, El era în mijlocul lor. Şi cel de-a stînga, s-au tulburat, ştiind că a încetat urîta lor prietenie Căci privind el spre cel din dreapta, acesta privea la Iisus cu smerenie şi frică, zicînd: „Pomeneşte-mă cînd vei veni întru Împărăţia Ta" (Lc. 23,42). Deci e clar că nu mai sînt prieteni, nici nu mai poate cel din stînga să-l atragă pe cel din dreapta la gîndurile lui rele. Cei ce n-au ajuns încă la starea aceasta, cad şi se scoală şi ei împreună cu aceia, pînă vine la ei mila. Deci e bine să aibă grijă fiecare să înţeleagă cele ale sale cu frică şi cu smerita cugetare, ca cel din dreapta. Căci smerita cugetare dă putere să se suporte dispreţuirea. Cînd deci cineva se desparte pe sine de cel d-a stînga, cunoaşte întocmai toate păcatele ce le-a făcut faţă de Dumnezeu. Fiindcă nu-şi vede cineva păcatele de nu se desparte de ele printr-o despărţire amară. Cei ce au ajuns la măsura aceasta, au aflat plînsul şi rugăciunea şi ruşinea înaintea lui Dumnezeu, aducîndu-şi aminte de urîta prietenie (cu alţii) în patimi.[288] Dar puternic este Dumnezeu să întărească pe cei ce lucrează în chip ascuns întru smerita cugetare. Şi a Lui este cinstea şi slava în vecii vecilor. Amin.

---

[287] Iail, soţia lui Haver, care omoară pe Sisara, duşmanul aceluia, este mintea care, din iubire faţă de ceea ce e propriu firii, omoară mîndria instalată în interiorul ei, rămînînd numai în ceea ce este conform firii. E o luptă pe care o dă chiar înlăuntrul său omul cu răul pătruns în sine, ca să-l scoată din sine. Dar lupta aceasta o poartă omul cu ajutorul lui Dumnezeu, aşa cum Iail omoară pe Sisara cu un ţăruş din cortul sfînt Să afirmă în continuare că cele bune şi dumnezeieşti sînt conforme firii, precum lipsa puterii dumnezeieşti şi bune în om coboară firea lui la ceea ce e contrar ei.

[288] Nu-şi cunoaşte cineva păcatele pînă nu se desparte de ele. Căci pînă ce le săvîrşeşte omul cu plăcere nu cunoaşte pe Dumnezeu, faţă de care anumite fapte sînt păcate. În panteism nu există păcate. De aceea nici smerenie, nici rugăciune, nici plîns pentru ele. Tîlharul de-a dreapta a ajuns la toate acestea. Cel de-a stînga rămîne în întuneric, în nepăsare, în mîndrie.

CUVÎNTUL XVIII

Despre iertarea (neţinerea minte) a răului

1. Prea Sfîntul Apostol a poruncit fiilor săi zicînd: „Domnul este aproape. Nu vă împovăraţi cu nici o grijă. Ci întru toate, prin rugăciune şi cerere, cu mulţumire să fie arătate cererile voastre lui Dumnezeu. Şi pacea lui Dumnezeu va stăpîni în inimile voastre“ (Filip. 4,5—7). Şi în Evanghelia după Marcu, Domnul spune ucenicilor: „Iertaţi toate păcatele greşiţilor voştri, ca şi vouă să vă ierte Tatăl vostru“ (Mc. 11,261; Mt. 6,14). Înfricoşător este cuvîntul Domnului, că de nu vezi inima ta curată faţă de toţi, să nu ceri nimic de la Dumnezeu, căci îi aduci ocară, odată ce fiind păcătos şi avînd vreo supărare faţă de omul asemenea ţie, spui Celui ce cunoaşte inimile: „Iartă-mi păcatele mele“. Unul ca acesta nu se roagă cu mintea, ci cu buzele, întru neştiinţă. Fiindcă cel ce voieşte cu adevărat să se roage lui Dumnezeu cu mintea, în Duhul Sfînt şi cu inima curată, îşi cercetează, înainte de-a se ruga, inima sa, de este neîmpovărată de vreo grijă faţă de orice om, sau nu. Şi dacă nu o face, se amăgeşte pe sine. Căci în acest caz, nu este cine să-l asculte pe el, pentru că nu mintea lui se roagă, ci împlineşte o obişnuinţă a orelor de canon. Dar cel ce voieşte să lucreze în chip curat, va cerceta întîi mintea lui, ce are în ea. Astfel, de zici: „Miluieşte-mă“, miluieşte şi tu pe cel ce te roagă, şi de zici: „Iartă-mă“, iartă şi tu, nevrednicul. Iar de zici: „Nu-Ţi aduce aminte de păcatele mele“, nici tu să nu refuzi să ierţi păcatele aproapelui tău. Şi dacă zici: „Nu-Ţi aduce aminte de relele ce le-am făcut, fie cu voia, fie silit — deşi nu este silă — nu trebuie să gîndeşti ceva împotriva vreunui om. De n-ai ajuns să faci acestea, în zadar te rogi. Căci Dumnezeu nu te va asculta, după Scripturi, cînd ceri: „Iartă-mă“.

Spui iarăşi în rugăciunea ta, după Evanghelia de la Matei (6,12): „Şi ne iartă nouă greşalele noastre, ca şi noi să iertăm greşiţilor noştri“, iar în cea după Luca se spune: „De veţi ierta oamenilor păcatele lor, va ierta şi Tatăl vostru cel din ceruri“.

2. Ţi-am dat ţie toată iubirea mea, ca, ceea ce voieşti să ţi se facă de către Dumnezeu, să faci întîi tu.[289] Şi făcînd aceasta, te vei elibera pe măsura în care ai făcut-o aceasta cu oamenii.[290] Căci dacă ai curăţit inima ta, faţă de toată făptura, neţinînd minte răul vreuneia, trebuie să păzeşti ceea ce ţi-a spus. Căci Dumnezeu ţi-a spus un lucru adevărat şi nu numai cuvinte ale limbii. De aceea tot omul se leagă el însuşi pe sine de gheenă şi se dezleagă, căci nimic nu e mai rigid (mai hotărît) ca voinţa, fie în aplecarea spre moarte, fie spre viaţă. Fericiţi sînt deci cei ce au iubit viaţa vecinică, că nu se vor ciocni de nimic. Căci lupta este întru osteneală şi în sudoarea ascunsă a inimii, faţă de gîndul care te apasă, ca să nu lase săgeata lui să rănească inima ta. Iar în acest caz, osteneala ta va consta în a o vindeca, de nu vei avea păcatele tale stînd totdeauna înaintea ta. Şi dacă vei auzi ce rău ţi s-a făcut de cineva, osteneala ta va consta în a opune voia ta cea bună, ca să nu-i răspunzi în inima ta fie defăimîndu-l, fie judecîndu-l, fie vorbindu-l de rău sau predîndu-l în gura altora şi cugetînd după aceea: „Nici un rău nu este în mine“. Dar de este în tine frica de gheenă, şi ea va birui relele ce voiesc ca tu să răsplă-

---

[289] Hristos a dat omului toată puterea Lui de iubire, ca tot ce voieşte să-i facă Dumnezeu, să facă el mai întîi. Fără acest dar al iubirii lui Dumnezeu, omul n-ar putea să facă altuia ceea ce-i face lui Dumnezeu, nici după ce Dumnezeu i-a făcut lui aceea, impresionîndu-l prin acea faptă. Cu atît mai puţin ar putea face altuia ceea ce cere el lui Dumnezeu, înainte de a cere lui Dumnezeu să-i facă El aceasta. De fapt noi vom vedea toată iertarea ce ne-o dă Dumnezeu de abia la judecata din urmă. Dar noi trebuie să arătăm de acum această iertare a semenului nostru.

[290] Atîta vom fi iertaţi la judecata din urmă, cît am iertat noi altora.

tești aproapelui, îți va spune: „Nevrednicule, roagă-te pentru păcatele tale, căci iată Dumnezeu te-a răbdat pînă azi, nearătîndu-ți-le, dar tu păstrînd dușmănia față de aproapele, îl arunci pe el în gura oamenilor; căci avînd păcatele vădite sau neclintite, nu te lași îmblînzit de nici o iertare. Deci dacă inima ta se va înmuia și te vei păzi pe tine de rele, mila lui Dumnezeu va fi cu tine. Dar dacă inima ta cea rea va rămîne aspră față de aproapele, încă nu te-a dus pe tine amintirea lui Dumnezeu înaintea Lui. Iartă-mă. Căci eu sînt cu totul sărac și umilit de păcatele mele. Dar îți scriu acestea făcîndu-mi să se rușineze inima mea. Căci de nu ajunge omul la starea după fire a Fiului lui Dumnezeu, în zadar sînt toate ostenelile lui.[291] Căci agricultorul semănînd sămînța lui, așteaptă o înmulțire a ei. Dar dacă va lucra împotriva vîntului, întristarea îi va stăpîni inima pururea, pentru păgubirea de semințe și pentru zădărnicia ostenelilor pe care le-a depus cu pămîntul.

3. Petru Apostolul, răstignit în Roma, s-a rugat să fie răstignit cu capul în jos, arătînd prin aceasta taina contrară firii ce stăpînește pe tot omul. Căci a arătat că tot omul botezat trebuie să răstignească stările rele, contrare firii, care a pus stăpînire pe Adam și l-a aruncat pe el din slava lui în osînda rea și în rușinea veșnică. Deci trebuie războite cu mintea în chip bărbătesc și urîte toate cele văzute contrare fiecărui om și combatute cu ura cea mai amară pînă la capăt. Și acestea sînt relele ce stăpînesc pe toți fiii lui Adam; cîștigul, cinstirea, odihna, lauda cu cele ce le părăsești, înfrumusețarea trupului, ca să fie nevătămat și frumos, și căutarea hainei frumoase. Acestea hrănesc plăcerea,

[291] De nu ajunge omul la o stare nepăcătoasă, care e starea conformă firii, identică cu aceea a firii omenești din Hristos, zadarnice îi sînt toate ostenelile lui.

pe care șarpele a aruncat-o în gura Evei. Din ele cunoaștem și noi că sîntem fiii lui Adam; din gîndurile rele care ne-au făcut pe noi dușmani ai lui Dumnezeu.[292] Fericit este deci cel ce s-a răstignit și a murit și a fost înmormîntat pentru cunoștința lui Dumnezeu. Și urmînd pe sfintele urme ale lui Iisus, Care s-a făcut om pentru noi, să ne facem asemenea Lui prin smerenie și sărăcie și prin desființarea ocărilor și a necinstirii prin răbdarea, pentru a nu mai fi tulburați din pricina trupului, nici înfricoșați de cursele răului, ci să avem pace cu toți.[293] Cel ce a voit să desființeze aceste rele, îmbrățișîndu-le fără silă, este asemenea lui Hristos, fiu al lui Dumnezeu și frate al lui Iisus. Să dea Dumnezeu ca noi toți să fim în numărul celor aleși ai Lui și să dobîndim bunătățile vecinice, în Domnul nostru Iisus Hristos, a Căruia este slava și stăpînirea în vecii vecilor. Amin.

CAPITOLUL XIX

Despre bolile sufletului

1. Îmi este plăcut să strig cu proorocul Isaia: „Răbda-vei, ca cea care naște am rezistat; dezrădăcina-voi și voi usca“ (Is. 42, 14). Dacă te-ai fi cunoscut pe tine însuți, că izvorul Sfîntului Duh curge în tine, dușmanii tăi s-ar risipi cu siguranță și ar pieri. Iar Mîntuitorul nostru zice: „Nici nu vor zice: iat-o aci sau acolo! Că Împărăția lui Dumnezeu înlăuntrul vostru este“ (Lc. 17,21). Sînt unii care spun cîte sînt ale Împărăției lui

---

[292] Acestea sînt rele cînd ne fac să găsim în ele plăceri mai mari ca cele ce ni le dă gîndul la Dumnezeu, sau decît ajutorarea altora din iubire.

[293] Mergînd cu Hristos pînă la moarte în răbdarea ocărilor, ele nu mai au putere să ne supere și să ne dezbine și deci avem după aceea pace între noi ele nemaiînsemnînd nimic pentru noi.

Dumnezeu, dar nu le împlinesc acestea,[294] și sînt alții care le fac acestea, dar știindu-le puțin și în chip ocolit, e foarte puțin între ei Împărăția lui Dumnezeu, cum zice Mîntuitorul. Dar Sfîntul Duh vine în cei ce se împlinește Cuvîntul lui Ioan Evanghelistul, despre care acesta spune: „Le-a dat lor putere să se facă ai lui Dumnezeu, în cei ce cred în numele Lui, care nu din sînge, nici din voia bărbatului, ci din Dumnezeu s-au născut" (Io. 3,16). Aceștia au fost eliberați de necazul care a cuprins-o pe Eva: „În dureri vei naște fii" (Fac. 3,16). Aceștia s-au eliberat de amarnica hotărîre impusă lui Adam: „Blestemat este pămîntul întru lucrurile tale" (Ibid. 17). Aceștia sînt cei ce au primit harul, pe care l-a primit Maria: „Duhul Sfînt va veni peste tine și puterea Celui Prea Înalt te va umbri" (Lc. 1,35). Pentru că așa cum necazul a cuprins pe Eva și sămînța ei pînă în ziua de azi, așa bucuria a cuprins pe Maria și pe toți bunii creștini în veci. Deci altfel sîntem fii ai Evei și am cunoscut blestemul ei peste noi pentru gîndurile noastre rele; si altfel trebuie să înțelegem că sîntem fii ai lui Dumnezeu pentru gîndurile bune ale Sfîntului Duh și pentru patimile lui Hristos, dacă le avem cu adevărat în trupul nostru.[295] Fiindcă așa s-a scris de către Apostol: „Pe voi înșivă vă cercați... oare

---

[294] Monahul Augustin la notă: „Sînt unii care grăiesc cele ale Împărăției, dar nu le lucrează; și sînt alții care lucrează cele ale Împărăției, dar nu în cunoștință. Dar dintre cei în care a fost cuvîntul Mîntuitorului: „Împărăția lui Dumnezeu înlăuntrul vostru este", puțini sînt și greu de aflat, cei în care a venit Duhul Sfînt al lui Dumnezeu și s-au născut cu adevărat din Dumnezeu, după cuvîntul Apostolului Ioan și, lepădînd chipul celui pămîntesc și luînd chipul celui ceresc, s-au preschimbat din slavă în slavă și au pe Hristos locuind în ei prin credință. În aceștia și sufletul și trupul s-au unit fără pată cu Duhul prin lucrarea Duhului și rămîn nevinovați și necertați de conștiință, fiind încununați cu pacea lui Dumnezeu în inimile lor. Pe aceștia vrăjmașii nu-i mai pot vătăma" (Everget., *Cartea a doua*, cap. 22).

[295] Dacă ne însușim real patimile lui Hristos, adică durerile Lui pentru păcatele noastre (pe care întîi și le-a însușit El, scăpăm de păcatele noastre, cum le-a biruit El prin patimile Sale. Dar această libertate de ele ne vine de la Hristos, născîndu-ne și noi din Duhul Sfînt cum S-a născut El. Această naștere are loc la Botez. Prezența Duhului Sfînt în noi ne insuflă și nouă starea și gîndurile frățietății cu Hristos.

nu vă cunoaşteţi că Iisus Hristos locuieşte în voi? Afară doar de nu sînteţi netrebnici" (II Cor. 13,5). Deoarece cînd „am purtat chipul celui pămîntesc" (I. Cor. 15, 19), am cunoscut că sîntem fiii ei (ai Evei) din gîndurile materiei rele, gînduri locuind în noi, care sînt slăbiciuni ale sufletului, cei ce poartă „chipul celui ceresc" cunosc că sînt fii ai lui Dumnezeu prin Sfîntul Duh, care locuieşte în ei. De aceea strigă Isaia: „Pentru frica Ta, Doamne, am luat în pîntece şi am trăit durerile naşterii şi am născut duhul mîntuirii, pe care L-am adus pe pămînt" (Is. 26,17—18). Şi iarăşi s-a scris în Ecclesiastul: „Precum se încheagă oasele în pîntecele celei însărcinate, aşa nu cunoşti cele ce le face Dumnezeu" (Eccl. 11,5). Pentru că precum Sfînta Fecioară a purtat pe Fiul lui Dumnezeu în trup, aşa cei ce au primit harul Sfîntului Duh Îl primesc totodată împreună cu el şi Îl poartă pe Acela în inima lor. Aceasta pentru ca, precum zice Apostolul: „Să vă dea vouă, după bogăţia slavei Lui, să vă întăriţi cu putere prin Duhul Lui în omul dinlăuntru, ca să locuiască Hristos prin credinţă în inimile voastre, înrădăcinaţi şi întemeiaţi în iubire, ca să-L puteţi cunoaşte împreună cu toţi sfinţii" (Ef. 3,16—18)[296]; şi iarăşi: „Avem comoara aceasta în vase de lut, ca să se vadă că puterea covîrşitoare este a lui Dumnezeu şi nu de la noi" (II Cor. 4,7).[297]

[296] Adevărata cunoaştere a tuturor dimensiunilor existenţei, a lăţimii, a lărgimii, a adîncimii şi înălţimii existenţei, ne vine prin Duhul lui Hristos şi prin Hristos Însuşi. Căci în El ni s-a arătat iubirea nesfîrşită a lui Dumnezeu cel nemărginit. Închişi în noi înşine cu mîndrie, n-avem nici o cunoştinţă reală. Dacă nu ni s-ar fi arătat prin Hristos că Dumnezeu este un Tată, care are un Fiu din veci, deci că este un Dumnezeu al iubirii din veci şi că din această iubire a trimis pe Fiul Său la oamenii, creaţi din iubire, pentru a-i face şi pe ei fraţi ai Fiului Său şi fii ai Săi după har şi a-i ridica, scăpaţi de moarte, într-o vecinică comuniune fericită cu Sine, de unde am cunoaşte aceste adînci şi înalte sensuri ale existenţei?

[297] Veşnicia, fericirea, bucuria, bogăţia vieţii noastre spirituale este de la Dumnezeu şi nu de la noi. Vasul de lut al trupului nostru este şi el de la Dumnezeu. Dar el ni s-a dat în puţinătatea puterii lui, ca să se vadă şi slăbiciunea noastră, cînd rămînem în noi înşine.

2. Dacă în sfîrşit ai ajuns aci, în acelaşi chip eşti prefăcut în slavă şi se împlineşte în tine cuvîntul Apostolului: „Şi pacea lui Dumnezeu să stăpînească (să fie ca o încununare) în inimile voastre“ (Col. 3,15)[298]. Aceasta înseamnă că „Duhul lui Dumnezeu locuieşte în voi“ (Rom. 8,11). Şi ca urmare, „din întuneric a strălucit lumina în inimile voastre spre strălucirea slavei lui Dumnezeu“ (II Cor. 4,6)[299]. Şi dacă s-a săvîrşit aceasta, „să stea mijloacele voastre încinse şi făcliile voastre aprinse. Şi astfel veţi fi ca slugile ce aşteaptă pe Stăpînul lor, care se va întoarce de la nuntă“ (Lc. 12,35—36).[300] Să faci aceasta, ca să nu se închidă atunci gura ta, neavînd ce răspuns să dai în mijlocul sfinţilor. Şi dacă ştii că vasul tău are untdelemn, ca fecioarele înţelepte (Mt. 25,4), vei intra cu mirele în camera de nuntă şi nu vei fi lăsat afară. Aceasta înseamnă să simţi că duhul tău şi sufletul tău se vor uni cu El fără întinare şi se vor scula în ziua Domnului Iisus Hristos

---

[298] Pacea nu creşte din noi, ci ne vine în inimă de la Dumnezeu, ca o încununare. Dar dacă vine ca o încununare, înseamnă că se datorează şi unui efort al nostru. În toate cele bune este o întîlnire, o împreună lucrare între Dumnezeu şi om. Dar oare nu Dumnezeu i-a dat omului puterea să colaboreze cu El? Însă omul poate şi să nu folosească puterea de colaborare dată lui.

[299] Duhul face să strălucească „din întuneric“ în inimile noastre lumina cunoştinţei. Prin noi înşine sîntem întuneric. Dar este în noi o sete de lumină şi o capacitate de-a ne face purtători ai luminii lui Dumnezeu, venită în noi prin Duhul Sfînt. Dumnezeu este toată lumina. În El este tot sensul existenţei, pentru că e conştiinţa nemărginită şi vecinică. Dar sîntem făcuţi şi noi capabili să o primim; ni s-a dat o conştiinţă, capabilă să primească şi să poarte ca o mînă lumina venită în noi de la Dumnezeu. Dar această lumină sau cunoştinţă este deplină numai pentru că este lumina sau cunoştinţa slavei eterne a lui Dumnezeu, care ne dă şi nouă eternitatea. Dacă ne-ar lumina numai ca pe nişte existenţe trecătoare, sau chiar pe Dumnezeu l-ar lumina numai ca pe o persoană conştientă trecătoare, ieşită dintr-o esenţă inconştientă vecinică, aceasta n-ar fi o lumină deplină, nefiind o lumină a slavei eterne a lui Dumnezeu. Numai în lumina slavei vecinice sau a unui sens vecinic al lui Dumnezeu, se luminează şi omul de o slavă vecinică (sau de un sens vecinic). Numai din vecinicia lui Dumnezeu îi vine şi omului vecinicia.

[300] Dar fiecare om, ca o slugă care şi-a aprins lumina de la Stăpînul său, trebuie să aibă grijă şi el să ţină în mîna, lumina aprinsă pînă se va întoarce la judecata din urmă.

nepătate și vei fi neînvinovățit și nemustrat de conștiință. Și dacă te-ai făcut copil după cuvîntul Mîntuitorului care zice: „Lăsați copiii să vină la Mine, că a lor este Împărăția cerurilor" (Lc. 18,16; Mt. 19,13), te-ai făcut cu adevărat mireasă a Lui și Duhul cel Sfînt al Lui te-a moștenit pe tine, încă fiind tu în trup. Iar de nu, așteaptă întristare și suspinare amară, pentru că rușinea și osînda te însoțesc pe tine înaintea sfinților. Și cunoaște că, precum fecioara, sculîndu-se în fiecare zi dimineața, nu e atinsă de altă grijă înainte de-a se înfrumuseța pe sine pentru mirele ei, uitîndu-se de multe ori în oglindă, ca nu cumva să se afle vreo pată pe obrazul ei și să nu-i placă mirelui, la fel sfinții au multă grijă noaptea și ziua să-și cerceteze faptele și gîndurile lor și să vadă de sînt sub jugul lui Dumnezeu și al Sfîntului Duh, sau nu. Deci, luptă, frate, cu grijă, cu osteneala inimii și a trupului, întru cunoștință, ca să dobîndești vecinica bucurie, deoarece rari sînt cei ce se învrednicesc de ea și au cîștigat „sabia Duhului" (Ef. 6,17) și și-au eliberat sufletul și simțurile de „toată întinarea", patimilor, cum a spus Apostolul (II Cor. 7,1). „Dar puternic este Dumnezeu ca să ajute slăbiciunii noastre" (Rom. 8,26), ca să ne învrednicim să ajungem împreună cu toți sfinții Lui. Amin.

CUVÎNTUL XX

Despre smerita cugetare

Ce este smerenia? Smerenia este a se socoti cineva pe sine înaintea lui Dumnezeu că este păcătos și că nu face nimic bun. Iar fapta smereniei este tăcerea și a nu se măsura pe sine în ceva[301]; și a nu se sfădi; și supu-

---

[301] Smerenia constă și în a nu se măsura cineva ca să constate pînă unde a ajuns prin vreo faptă a sa. Și a nu măsura peste tot fapta sa. A nu privi la ea cît e de importantă, cît e de mare. A nu o lua în seamă.

nerea; şi a căuta cu privirea în jos; şi a avea ochii morţi; şi a se păzi pe sine de minciună; şi a nu se lăsa prins în vorbire deşartă; şi a nu se împotrivi celui mai mare; şi a nu voi să se impună cuvîntul său; şi a răbda defăimarea; şi a urî odihna; şi a se sili pe sine la osteneală; şi a nu supăra pe cineva. Îngrijeşte-te deci, frate, să împlineşti acestea întocmai, ca să nu se facă sufletul tău locaş a toată patima şi să nu isprăveşti viaţa ta fără rod pentru vecii vecilor.[302] Amin.

CUVÎNTUL XXI

Despre pocăinţă

1. A fost întrebat Ava Isaia ce este pocăinţa, sau ce înseamnă a fugi de păcat. Şi a răspuns zicînd: Sînt două drumuri, unul al vieţii şi unul al morţii. Cel ce merge pe unul, nu merge pe celălalt. Iar cel ce merge pe amîndouă, încă nu s-a socotit că merge pe nici unul, nici pe cel spre Împărăţie, nici spre pedeapsa vecinică. De va muri unul ca acesta, „judecata lui Dumnezeu este a Celui ce are milă[303]. Iar cel ce voieşte să intre în Împărăţie, să păzească faptele ei. Căci Împărăţia este oprirea a tot păcatul. Vrăjmaşii îşi seamănă în acela gîndurile lor, dar ele nu odrăslesc. Fiindcă dacă mintea ajunge să privească dulceaţa dumnezeirii, săgeţile lor nu mai pătrund în ea. Căci este îmbrăcată în toate armele (în panoplia) virtuţilor, care o păzesc şi se îngrijesc de ea, şi nu îngăduie să fie tulburată, ci o fac să rămînă cu vederea ei în cunoştinţa de unde să fugă, şi în deosebirea celor două căi şi de una să fugă, iar pe cealaltă să o iubească. Dacă deci a ajuns cineva şi a cunoscut slava lui Dumnezeu, acela a cunoscut

[302] Să nu ne ducem în viaţa vecinică fără nici un rod. La ce vom privi şi se va privi în acest caz? Cu ce vom contribui la conţinutul comun al vieţii vecinice, mulţumind unii altora?

[303] Cel ce merge pe amîndouă drumurile, va avea de aşteptat mila lui Dumnezeu. Nu va primi prin dreptate Împărăţia sau pedeapsa.

înainte răutatea vrăjmașului. Dacă cineva a cunoscut Împărăția, acela a cunoscut gheena. Dacă cineva a cunoscut iubirea, acela a cunoscut ce este ura. Dacă cineva a cunoscut dorirea aprinsă a Împărăției, acela a cunoscut ura față de lume. Dacă cineva a cunoscut ce este curăția, acela a cunoscut necuviința urîtelor mirosuri. Dacă cineva a cunoscut rodul virtuților, acela a cunoscut ce este rodul răutății. Cel ce a cunoscut că îngerii se bucură de faptele lui, acela a cunoscut că de el s-au bucurat dracii cînd săvîrșea faptele lor. Căci dacă nu mănînci din cele dulci, nu cunoști amărăciunea celor dinainte. Căci cum cunoaște cineva ce este iubirea de arginți, dacă nu s-a lepădat de ea și nu rămîne într-o mare sărăcie pentru Dumnezeu? Cum cunoaște amărăciunea pismei, dacă nu a cîștigat blîndețea? Cum cunoaște tulburarea mîniei, dacă nu a dobîndit îndelunga răbdare în toate? Cum cunoaște obrăznicia mîndriei, dacă n-a cîștigat delicatețea smeritei cugetări? Cum cunoaște urîtul miros al vicleniei, dacă n-a cunoscut dulceața atotcuratei simplități? Cum cunoaște rușinea vorbirii împotriva altora, dacă n-a cunoscut scăderile proprii? Cum cunoaște necuviința luării în rîs a altora, dacă n-a cunoscut plînsul pentru păcatele sale? Cum cunoaște frămîntarea lenei, dacă nu s-au liniștit simțurile lui și nu cunoaște lumina lui Dumnezeu?[304] Căpetenia tuturor celor rele este

[304] Numai cînd ai ajuns să cunoști cele bune, cunoști cu adevărat cele rele, opuse lor, în care te-ai complăcut. Căci pînă n-ai ajuns să recunoști cele bune, prin osteneala pentru ele, nu cunoști urîțenia celor rele în care ai trăit. Ai crezut că ele sînt bune. În zadar îți spuneau alții că sînt rele. Nu-i credeai. Despre ele tu aveai părerea ta. Și nu erau mulți care îndrăzneau să-ți spună că sînt rele. Trăiai deci într-un întuneric. Deși vedeai răul ce-l făceai atunci prin faptele tale altora, nu-ți păsa. Căci îi dispreţuiai pe aceia. Socoteai că numai tu ai o importanță. Privirea ți se lărgește și vezi și valoarea altora, cînd ai părăsit faptele egoiste. Numai cînd ai ajuns să guști dulceața și lărgimea celor bune, ți se descoperă urîțenia și îngustimea celor rele în care trăiai. O comparație reală între ambele moduri de viață nu poate face decît cel ridicat la modul cel bun. De aceea cel ce s-a ridicat la cele bune, luptă în mod hotărît să nu recadă în cele rele. Dar sînt unii care nu o fac aceasta. Aceștia sînt descriși în următoarele.

una, cea care se numeşte răutatea vrăjmaşului. Iar maica virtuţilor este şi ea una, care se numeşte frica de Dumnezeu. Şi cel ce o dobîndeşte pe ea în curăţie, naşte virtuţile şi taie ramurile răutăţii, de care am vorbit.

2. Dobîndeşte deci frica aceasta, iubitule, şi-ţi vei trăi tot timpul tău în odihnă. Căci frica de Dumnezeu este maica virtuţilor. Şi pînă ce nu a trecut cineva peste acestea, încă nu este în Împărăţia cerurilor, ci trebuie să lupte puţin cîte puţin pînă desfiinţează pe fiecare din patimile mai înainte spuse.[305] Iar semnul celui ce se îngrijeşte să cunoască de lucrează sau nu, este că întrucît lucrează stînga cele ale ei, păcatul lui încă n-a murit şi nici virtuţile dreptei nu s-au împăcat cu el.[306] Căci s-a scris: „De vă 'nfăţişaţi pe voi robi spre ascultare, robi sînteţi celui de care ascultaţi, fie păcatului spre moarte, fie ai ascultării spre dreptate" (Rom. 6,16). Şi iarăşi „Sau nu cunoaşteţi că Iisus Hristos este întru voi? Afară de cazul, că sînteţi netrebnici" (II Cor. 13,5). Şi iarăşi Iacob zice: „De socoteşte cineva că este credincios, dar nu-şi înfrînează limba, zadarnică îi este credinţa (Iacob 1,26). Toate acestea ne învaţă pe noi Duhul Sfînt, arătîndu-ne că trebuie să ne despărţim de ceea ce e contrar firii şi să ne păzim de aceasta. Căci pocăinţa înseamnă a ne întoarce de la păcat. Şi păcatul nu este unul, ci întreg omul vechi se numeşte păcat.[307] De aceea zice Aposto-

---

[305] Nu se poate intra în Împărăţia cerurilor, decît îmbrăcat în toate virtuţile şi dezbrăcat de toate patimile. Nu ajunge numai dezbrăcarea de patimi, ci e necesară şi îmbrăcarea virtuţii. Căci nu există o stare sufletească neutră. Virtuţile reprezintă totalitatea binelui însuşit de om. În Împărăţia cerurilor este relaţia între cei lipsiţi de patimi şi deveniţi buni, în iubire reciprocă. Numai aşa se trăieşte în ea odihna şi bucuria.

[306] Pînă ce omul aflat încă în viaţa aceasta se îngrijeşte încă să lucreze, arată că nici păcatul lui n-a murit în întregime, nici cu virtuţile nu s-a împăcat complet.

[307] Păcat este întreg omul căzut în ceea ce e contrar firii lui. Pocăinţa ne îndeamnă să ne opunem acestui om întreg căzut din normalitatea firii. E o silinţă a omului vechi întreg de-a deveni un om nou, al binelui.

lul: „Nu ştiţi că cei ce aleargă în stadion, toţi aleargă, dar unul ia premiul?“ (I Cor. 9,24). Cine este deci acesta dacă nu cel ce nu stă, ci luptă cu vitejie? Căci a spus iarăşi: „Cel ce se luptă, se înfrînează de la toate“ (Ibid. 25). Să ne îngrijim, deci, fraţilor, de noi înşine. Şi ce este această grijă, dacă nu să se arunce cineva înaintea bunătăţii Domnului nostru Iisus Hristos. Şi puternic este faţă de vrăjmaşii noştri, să oprească pornirile lor cele rele, de vreme ce omul este trup şi sînge.

3. Iarăşi a fost întrebat: ce este a se linişti cineva în chilie? Şi a răspuns zicînd: A se linişti (isichia) în chilie este a se arunca înaintea lui Dumnezeu şi a-şi pune toată puterea să se împotrivească oricărui gînd rău al vrăjmaşului. Şi iarăşi a fost întrebat: Şi ce este lumea? Şi a răspuns, zicînd: Lumea este împrăştierea păcatului.[308] Lumea înseamnă a lucra cele contrare firii[309]. Lumea înseamnă a împlini cineva voile sale cele după trup[310]. Lumea înseamnă a se socoti pe sine trăind numai în veacul acesta[311]. Lumea constă în a se îngriji cineva de trup mai mult decît de suflet. Lumea constă în a te lăuda cu cele pe care le părăseşti aci. Nu spun aceasta de la mine însumi, ci Apostolul Ioan o spune: „Nu iubiţi lumea, nici cele din lume. De iubeşte cineva lumea, iubirea Tatălui nu este în el. Pentru că tot ce este în lume, este pofta trupului şi pofta ochilor şi trufia vieţii acesteia, care nu sînt de la Tatăl, ci vin de la lume şi e poftă a ei. Iar cel ce face voia lui Dumnezeu,

---

[308] Păcătuieşte împrăştierea, sau împrăştierea este păcat. Şi împrăştierea e produsă de atenţia la lume, la cele ce ni le oferă lumea, făcîndu-ne să uităm *de Dumnezeu*.

[309] Lumea în sens rău este a lucra cele contrare firii. Şi contrar firii este a uita de Dumnezeu şi a ieşi din legătura cu El.

[310] Lumea în sens rău este înţelegerea ei ca simplu mijloc de satisfacere a voii proprii privitoare la trup. Este independenţa de Dumnezeu şi reducerea trebuinţelor la cele trupeşti.

[311] Lumea în sens îngust înseamnă a socoti că nu e decît viaţa în cadrul ei, fără vecinicie.

rămîne în veac" (I Io. 2,15—17)[312]. „Fiilor, nimenea să nu vă înşele. Cel ce face dreptate, drept este. Iar cel ce săvîrşeşte păcatul, din diavolul este, pentru că diavolul de la început păcătuieşte" (Ibid. 3,7—8)[313]. „Căci prietenia lumii este duşmănie faţă de Dumnezeu" (Iac. 4,4)[314]. Şi iarăşi, Apostolul Petru făcînd pe fiii lui străini de păcatul venit din lume, a zis: „Vă îndemn, fraţilor, ca pe nişte străini şi călători aici pe pămînt, să vă feriţi de poftele trupeşti care se războiesc împotriva sufletului" (I Petru 2,11—12)[315]. Şi iubitul nostru Iisus, Stăpînul, cunoscînd că lumea este îndemn la păcat, pînă ce omul o părăseşte pe ea, a întărit pe ai săi, zicînd: „Vine stăpînul lumii şi nu află în mine nimic din cele ale Lui" (Io. 14,30). Şi iarăşi „Lumea zace sub cel rău" (I Io. 5,19). Şi a spus iarăşi despre ai Săi că i-a luat „din lume" (Io. 15,19). Din, ce lume i-a luat, dacă nu din toată împrăştierea păcatului? Deci cel ce voieşte să se facă ucenic al lui Iisus, să fugă de patimi. Căci de nu le va desfiinţa pe acestea, nu poate să se facă lăcaş al lui Dumnezeu; nici nu vede

---

[312] Lumea în sens îngust înseamnă a nu cunoaşte cineva pe Tatăl, ci a pune preţ numai pe pofta trupului, a ochilor şi pe trufia acestei vieţi. Iar a nu cunoaşte pe Tatăl, înseamnă a nu cunoaşte pe Dumnezeu ca iubire, deci a nu se putea împărtăşi nici el de iubirea lui Dumnezeu. Înseamnă a reduce totul la nişte plăceri trupeşti trecătoare, deci a nu cunoaşte propriu-zis un sens al existenţei. Omul care nu cunoaşte pe Dumnezeu, îngustează lumea la dimensiunile în care se concepe pe sine, sau la relaţiile sale ca fiinţă redusă la ceea ce e trupesc şi trecător în ea.

[313] Cine face păcatul, făcîndu-l din nerecunoaşterea lui Dumnezeu ca Creator şi Susţinător al tuturor, deci aducînd dezordinea egoismului în toate, stă sub influenţa diavolului, care l-a făcut din clipa în care a început să existe, de la sine, deosebit de om, care a început să facă păcatul sub influenţa diavolului.

[314] Lumea ne îndeamnă la păcat, cînd o socotim ca pe o realitate în sine, deci opusă lui Dumnezeu. Aşa a folosit-o diavolul pentru a atrage pe Adam şi Eva la păcat.

[315] Nu sîntem pentru a folosi lumea în veci pentru trup. Ci ca nişte călători ce ne pregătim în ea pentru vecinicie. În acest sens să avem o anumită înstrăinare faţă de ea.

[315] a. Foarte des autorul numeşte pe Iisus „iubit". Căci de El trebuie să ne alipim, nu de lume, urmînd pilda lui, care a fost numai călător în lume-

dulceaţa dumnezeirii Lui, dacă nu se desparte de ele. Căci a spus El însuşi: „Luminătorul trupului este ochiul. Dacă deci ochiul tău este curat, tot trupul tău va fi luminat. Dar dacă ochiul tău este rău, tot trupul tău va fi întunecat" (Lc. 11,34—35)[316]. Observă deci că dacă mintea s-a făcut nesănătoasă din pricina răutăţii (păcatului), nu poate înţelege lumina dumnezeirii. Căci răutatea (păcatul) se face un zid întunecos minţii şi face sufletul pustiu[317]. Aşa s-a scris în Evanghelie: „Nimenea aprinzînd făclia nu o pune sub un obroc, ci într-un sfeşnic, ca cei ce intră, să vadă lumina" (Lc. 8,16). A numit obroc nedreptatea lumii acesteia. Cît timp deci mintea se află într-o stare contrară firii, făclia dumnezeirii nu poate fi înlăuntrul ei. Dar dacă mintea se face un sfeşnic înalt şi se pune în ea lumina dumnezeirii, cunoaşte pe cei din casă şi pe cel ce trebuie să-l scoată, îl scoate şi pe cel cu care se poate împăca, îl lasă[318]. De aceea a învăţat (Iisus) prin ce porunci ale dumnezeirii Sale a fost luminată mintea, zicînd: „Vă spun vouă, celor ce ascultaţi: iubiţi pe vrăjmaşii voştri, faceţi bine celor ce vă urăsc, binecuvîntaţi pe cei ce vă blestemă, rugaţi-vă pentru cei ce vă necăjesc şi vă prigonesc; celui ce te loveşte pe un obraz,

---

[316] Cînd ochiul tău este curat, îţi vezi sau îţi luminezi tot trupul. Cînd ochiul tău este rău, îţi laşi în întuneric tot trupul. Cînd mintea ta este curată de păcat, vezi pe Dumnezeu şi prin El înţelegi lumea întreagă. Dacă despărţirea de Dumnezeu îţi întunecă mintea, nu mai înţelegi nimic.

[317] Păcatul sau răul e aşezat ca un zid întunecos în faţa minţii, de nu mai vede pe Dumnezeu şi lărgimea tuturor în El. S-a aşezat ca un zid despărţitor de Dumnezeu, din care se răspîndeşte lumina explicativă peste toate. În acest caz, sufletul se goleşte de un conţinut real. Lumea însăşi devine inexplicabilă, strîmbată.

[318] De remarcat unirea între lumina dumnezeiască şi sfeşnicul omenesc al minţii. Mintea nu poate lumina dacă nu are în ea pe Dumnezeu ca lumină, sau dacă nu vine în ea lumina dumnezeirii. Lumina dumnezeirii se face lumina minţii. Mintea închisă lui Dumnezeu, nu mai are în ea lumina reală Sau redusă la lumina ei, nu mai vede decît pe omul ce are şi lumea în sine, deci o lumină îngustă, care nu explică nici pe om, nici lumea. Dar dacă mintea e făcută ca sfeşnic al luminii dumnezeieşti, numai unită cu ea, realizează ceea ce e propriu firii ei.

întoarce-i şi pe celălalt şi pe cel ce-ţi ia haina, nu-l împiedica să ia şi cămaşa. Tot celui ce cere, dă-i şi nu cere ale tale de la cel ce le ia“ (Lc. 6,27—30).[319]

4. Acestea le-a spus celor ce au fugit din lume, fiindcă au lăsat toate ale veacului acesta şi s-au pregătit pe ei să urmeze Mîntuitorului. De aceea iubindu-i pe ei cu dragoste desăvîrşită, Mîntuitorul le-a spus: „Sculaţi-vă, să mergem de aici“ (Io. 14,31). Unde îi ia pe ei cînd le-a spus: „Sculaţi-vă, să mergem de aci?“, dacă nu le ia mintea de la lucrarea veacului acesta ca să-i odihnească în Împărăţiea Lui? De aceea întărindu-i pe ei, a spus: „Eu sînt viţa, voi mlădiţele. Rămîneţi întru Mine şi Eu întru voi. Şi precum mlădiţa nu poate aduce rod, dacă nu rămîne în viţă, aşa şi voi, de nu rămîneţi întru Mine“ (Ibid. 15,5—6).

Acestea le-a spus celor ce au părăsit lumea, fiindcă este în ei Duhul şi locuieşte în inimile lor. Căci zice: „Nu vă voi lăsa pe voi orfani, ci voi veni la voi“ (Ibid. 14,18). Dacă iubeşte deci cineva pe Dumnezeu şi voieşte ca El să locuiască în sine, şi să nu fie lăsat orfan, să aibă grijă mai întîi să păzească cele ce le-a poruncit lui Iisus, şi atunci va locui în el. Căci nu este departe de noi, nici nu este între noi şi El ceva, decît patimile[320]. Deci, frate, de spui de tine că te-ai lepădat de lume, dar te afli lucrînd ale lumii, nu te-ai lepădat, ci te amăgeşti pe tine însuţi. Căci celor ce s-au lepădat de lume, le-a dat acest semn, zicînd: „Cel ce îşi iubeşte sufletul

---

[319] Împlinirea acestor porunci aduce omului lumina lui Dumnezeu. Împlinirea lor îi pun în lumină celui ce le împlineşte importanţa fiecărui om, chiar de este duşman. Îi arată pe Dumnezeu care-l ţine în existenţă pe fiecare om, chiar dacă nu face voia Lui. Împlinirea acestor porunci lărgeşte lumina cunoaşterii celui ce le împlineşte, sau lumina lărgită a cunoaşterii îl ajută să le împlinească. De aceea le-a împlinit pilduitor Iisus Hristos. Lumina este astfel una cu binele. Căci binele fiind totdeauna făcut altora, lărgeşte orizontul celor cunoscute şi valoarea lor.

[320] Hristos ca Dumnezeu e mereu lîngă noi şi poate fi în noi. Numai patimile ne despart de El, pentru că, în cazul lor, nu-l iubim pe El, ci ceva al lumii, sau pe noi înşine. Prin ele, sîntem închişi Lui.

său, îl va pierde, iar cel ce l-a pierdut pentru mine, îl va mîntui" (Ibid. 12,25). Dar cum îl pierde pe el, dacă nu prin tăierea tuturor voilor lui celor trupești? Și iarăși: „Cel ce nu poartă crucea sa, ca să-Mi urmeze Mie, nu poate să-Mi fie ucenic" (Lc. 14,27). De ce cruce spune să o purtăm, dacă nu ca mintea să privegheze totdeauna și să stăruie în virtuți, ca să nu coboare de pe cruce, adică din înfrînarea de patimi pînă nu le taie (desființează) pe ele și învie nebiruită? Iar celor înviați le-a dat următorul semn, zicînd: „Amin, amin zic vouă, dacă grăuntele de grîu după ce a căzut în pămînt nu moare, rămîne singur. Dar de moare, aduce mult rod" (Io. 12,24)[321]. Iar mîngîind pe cei ce au murit ca grăuntele de grîu, zice: „Cel ce-mi slujește Mie, va fi cinstit de Tatăl Meu și unde sînt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu" (Ibidem 26). Dar cum slujesc lui Iisus, dacă nu au urît lumea patimilor, împlinind poruncile Lui? Iar păzindu-le pe acestea, au avut curajul să-i spună: „Iată noi am lăsat totul și Ți-am urmat Ție. Ce va fi deci nouă?" Și le-a arătat ce le va fi lor, zicînd: „Voi care Mi-ați urmat Mie, prin nașterea din nou, cînd Fiul Omului va ședea pe tronul slavei Sale, veți ședea și voi pe douăsprezece tronuri judecînd pe cele douăsprezece seminții ale lui Israil. Și tot cel ce a lăsat pe frați, sau surori, sau pe tată, sau pe mamă, sau soție, sau țarini, sau casa pentru numele Meu, va lua înmulțit și va moșteni viața vecinică" (Mt. 19,27—30).[322].

5. Cunoscînd Stăpînul nostru, iubitul Iisus, că de nu va părăsi omul grija de toate, mintea lui nu poate să urce pe cruce, a poruncit să se părăsească toate cele

---

[321] Dacă nu renunță omul la pretențiile sale păcătoase, egoiste, rămîne singur, nu cîștigă pe alții pentru Hristos și pentru cele bune. Numai renunțînd la egoism, îi cîștigă pe mulți.

[322] Vor judeca și Apostolii toate popoarele — pe toți membrii lor — întrucît au lăsat și ei ale lumii, asemenea lor, urmînd pilda lui Hristos, iubind împreună cu ei și cu Hristos pe Tatăl ceresc și iubindu-se unii pe alții.

ale căror legătură și prilej coboară mintea de pe cruce[323]. Astfel se spune în Evanghelie despre unul care a venit la El și I-a zis: „Îți voi urma Ție, Doamne, dar îngăduie-mi mai întîi, ca plecînd, să rînduiesc cele din casa mea“ (Lc. 9,61.) Dar cunoscîndu-l iubitul nostru Iisus, că de va vedea iarăși acelea, inima lui se va apleca iarăși spre ele și prilejurile lor îl vor depărta de la ceea ce se cuvine de aceea l-a împiedicat pe acela să plece, zicînd: „Nimenea punînd mîna pe plug și întorcîndu-se spre cele dinapoi, nu este potrivit pentru Împărăția cerurilor“ (Ibid. 62).

Iar cînd cel ce a făcut cină fiului său și a trimis pe slugile sale să poftească pe cei invitați și nici unul din ei, din pricina iubirii ce o avea față de lume, n-a putut să vină (Lc. 14,16—21) a spus întristîndu-se: „De vine cineva la Mine și nu urăște pe tatăl său și pe mama sa și pe soția sa și pe copiii și frații și surorile sale, ba și sufletul său, nu poate să-Mi fie ucenic“ (Ibid. 26). Acestea le spune învățîndu-ne că cel ce voiește să intre în Împărăția Lui, dacă nu se va pregăti mai întîi în sine să urască toate cele ce atrag inima sa spre lume nu poate să intre în Împărăția pe care a dorit-o[324]. Iar sfătuindu-ne să nu ne încredem numai în credință, cu lipsa făptuirii, a spus: „Intrînd împăratul să vadă pe cei așezați (la masă), a văzut acolo pe un om neîmbră-

---

[323] Se urcă pe cruce de bună voie cînd nu mai ține la nimic din cele ale lumii. Aceasta e crucea la care urcă cineva de bună voie, sau o suportă de bună voie. E crucea tîlharului de-a dreapta, care mîntuiește. Dar crucea impusă cuiva împotriva voii lui nu-l mîntuiește, pentru că nu i-a venit sau nu s-a suit pe ea, sau nu a suportat-o, cu voia, pentru că nu a renunțat la toate ale lumii, nedîndu-le nici un preț, e asemenea cu tîlharul de-a dreapta. Propriu-zis, aceștia nu urcă pe cruce cu mintea, sau cu mintea coboară de pe ea, dacă le este impusă. De aceea nu se mîntuiesc.

[324] Nu se cere ura celor apropiați decît dacă aceștia rămîn alipiți de lume, ca mijloc al despărțirii de Dumnezeu. Și nici aceasta nu e propriu-zis ură, ci dezaprobare a acestei dispoziții a lor. Cel ce cunoaște pe Dumnezeu, trebuie de fapt să stăruie să-i cîștige și pe ei pentru Dumnezeu. „Ura“ este rămînerea în despărțire sufletească de cei ce nu vreau să cunoască pe Dumnezeu, pînă se încăpățînează să rămînă astfel.

cat în haină de nuntă și a poruncit să-l arunce în întunericul cel mai dinafară" (Mt. 22,11—14). Căci intră pentru numele de creștin, dar sînt aruncați, deoarece nu au făptuirea[325]. De aceea cunoscînd Apostolul că nu poate cineva iubi cele ale lui Dumnezeu, și cele ale lumii, a scris lui Timotei, fiului său, zicînd: „Nici un ostaș nu se încurcă în treburile vieții, ca să fie pe plac conducătorului de oaste. Iar cînd se luptă cineva, nu se încununează, dacă nu s-a luptat după regulile oastei" (II Tim. 2,4). Și dîndu-i puterea să spere că ostenelile lui nu se pierd, a spus că „plugarul ce se ostenește trebuie să mănînce el mai întîi din roade" (Ibid 6). Iar scriind altora, a spus iarăși: „Cel necăsătorit se îngrijește de cele ale Domnului, iar cel ce s-a căsătorit, se îngrijește de cele ale lumii" (I Cor. 7,32—35), îngrijindu-se (cum să placă femeii). Unul ca acesta va auzi glasul înfricoșător care îi va spune. „Aruncați-l în întunericul cel mai din afară, unde este plînsul și scrîșnirea dinților" (Mt. 25, 30).

6. Să punem fraților, toată puterea noastră, ca să îmbrăcăm haina virtuților, spre a nu fi aruncați afară Căci în ziua aceea nu va fi la El căutare la față. De aceea a spus Apostolilor, fiilor lui: „Cei ce fac unele ca acestea nu pot moșteni Împărăția lui Dumnezeu" (Gal. 5, 21). Știind că cei ce s-au înviednicit să se ridice din patimile moarte, nu mai au pe cineva care să-i acuze, le-a arătat lor rodul Duhului, care este. „Iubirea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, credința,

---

[325] Făptuirea e haina de nuntă, haina frumoasă a cuiva. Faptele bune se văd. Vorbele frumoase nu se văd. Și zboară. Faptele fac pe om frumos. Ele rămîn întipărite în om. Dar deoarece faptele se săvîrșesc intervenindu-se în cele ale lumii, prin aceasta se arată că ura lumii nu e o disprețuire a ei și a activității în ea, ci evitarea influenței ce o poate avea ea în procurarea de plăceri. Lumea e bună cînd în ea și prin ea se pot face fapte bune.

blîndețea, înfrînarea, răbdarea, împotriva cărora nu este lege“ (Ibid. 22—23)[326]. Iar iubitul nostru Domn Iisus Hristos, arătîndu-ne că făptuirea se va arăta în ziua aceea, a spus: „Mulți vor căuta să intre și nu vor putea. Căci cînd se va scula Stăpînul casei și va închide ușa, va zice celor ce vor bate: „Nu vă știu pe voi“ (Lc. 13,25). Nu putem spune despre Dumnezeu că nu cunoaște ceva, să nu fie[327]. Ci el a spus. „Nu vă cunosc pe voi“ celor ce bat și zic. „Doamne, Doamne, deschide nouă“ (Mt. 25, 11), dar nu cunosc virtuțile, El ne-a vorbit în acestea de asemenea despre cei ce au credință, dar nu au făptuirea, zicînd. „Eu sînt vița, voi mlădițele, cel ce rămîne întru Mine și Eu în El, aduce roadă multă. Iar cel ce nu rămîne întru Mine, se va scoate afară, ca mlădița și se va usca și se va aduna și se va arunca spre ardere în foc” (Io. 15,5—6). „Iar pe cele ce aduc rod bun le curățește, ca să aducă rod mai mult“ (Ibid. 2). Și iarăși arătîndu-ne că nu izbutește pe cei ce fac voile lor cele trupești, s-a rugat zicînd. „Nu pentru lume Mă rog, ci pentru cei pe care Mi i-ai dat, că ai Tăi sînt“ (Io. 17,9); și. „Eu i-am luat pe ei din lume“ (Ibid. 19). Lumea iubește pe ale sale. De aceea zice. „Părinte, păzește-i pe ei de cel rău, căci sînt din lume“ (Ibid. 15). Să ne cercetăm deci pe noi, fraților, de sîntem sau nu din lume și ne va păzi pe noi de cel

[326] Vrăjmașul e bătut de cei buni. Nu îi poate acuza pentru bine la judecata din urmă. Căci cele bune plac lui Dumnezeu, fiind roadele Duhului dumnezeiesc, sau fiind dumnezeiești. Nu este lege care să le condamne. Nu este o lege împotriva lor, cum este împotriva celor rele. Cele din urmă sînt pedepsite cînd se fac. Cele bune nu sînt pedepsite.

[327] Spunînd Dumnezeu: „Nu vă cunosc pe voi“, nu arată că nu-i mai cunoaște de fapt. Căci Dumnezeu știe toate și-i cunoaște pe toți. El spune: „Nu vă știu ca ai Mei“, pentru că nu v-ați întipărit de cele ale Mele, pentru că n-ați luat în voi nimic din ale Mele. Sînteți ca o mlădiță a viței care, neaducînd rod, arătați ca neavînd de fapt nimic de la Mine.

rău[328]. Căci El însuși a spus. „Nu numai pentru aceştia Mă rog, ci şi pentru cei ce cred prin cuvîntul lor în Mine, ca toţi să fie una, precum noi una sîntem“ (Ibid. 20—21); şi iarăşi. „Unde sînt Eu, să fie şi ei cu Mine“ (Ibid. 24).

7. Observă deci cu ce mare iubire a iubit pe oamenii care s-au luptat în lumea aceasta şi a urît voile lor trupeşti, o dată ce vor împărăţi cu El în veacurile fără sfîrşit[329]. De aceea văzînd Apostolul Ioan acea mare slavă, a spus. „Ştim că atunci cînd se va arăta asemenea Lui vom fi“ (Io. 3,2), de vom păzi poruncile Lui şi vom face cele plăcute înaintea Lui[330]. Şi iarăşi a spus acelaşi: „Nu vă miraţi, iubiţilor, că lumea vă urăşte. Noi ştim că am trecut din moarte la viaţă,

---

[328] Numai pe cei ce nu sînt din lume îi păzeşte Tatăl de cel rău, căci numai pentru ei se roagă Iisus Tatălui să-i păzească. Pentru cei ce sînt din lume nu se roagă Tatălui să-i păzească de cel rău, cum nu se roagă nici pentru lume în general. Prin aceasta arată că lumea e a celui rău şi de aceea şi cei din lume sînt ai aceluia. Prin lume înţelege aci Iisus lumea aşa cum e cugetată de cel rău şi de cei ce fac voile lor, aservită voilor celui rău: o lume despărţită de Dumnezeu şi folosită pentru poftele lor, contrare voii lui Dumnezeu. De fapt Dumnezeu a dat omului, prin libertate, nu numai putinţa de a-şi însuşi prin voia lor voia lui Dumnezeu, ci şi putinţa de a-şi însuşi voia celui rău şi putinţa de-a folosi lumea însăşi nu numai pentru a face în ea voia lui Dumnezeu, ci şi voia lor una cu voia celui rău. Aceasta pentru că atît cel rău, cît şi omul, pot să cugete lumea nu numai ca operă a lui Dumnezeu şi ca drum spre Dumnezeu, ci şi ca existînd prin ea însăşi şi închizînd pe om în ea însăşi, ca pierind definitiv ca toate obiectele din ea. Cei ce nu cugetă astfel, ci văd în lume un drum spre Dumnezeu, se văd pe ei înşişi în stare să se unească prin suflet cu Dumnezeu, cum este Fiul Lui făcut om. Aceştia pot ajunge unde este Iisus, Fiul Lui.

[329] Cei ce L-au iubit pe Iisus sînt şi ei atît de iubiţi de El, că vor fi nu numai membri ai Împărăţiei cerurilor, ci vor fi împreună Împăraţi cu El în acea Împărăţie. Toţi sînt liberi în ea şi toţi au la dispoziţie toate bunătăţile ei dumnezeieşti, împreună cu El. De aceea s-a făcut ca om Împărat al acelei Împărăţii, ca să ne facă pe toţi cei ce ne unim cu El, prin eliberarea de patimi, şi prin bunătatea ce ne-am însuşit-o, împreună împăraţi cu El în acea Împărăţie, dăruită şi Lui ca om de Tatăl.

[330] Vom fi împăraţi împreună cu Fiul făcut om în Împărăţia lui Dumnezeu, dar nu vom avea această calitate prin noi înşine, ci primind-o de la El, nu numai întrucît este şi Dumnezeu, ci şi întrucît El s-a făcut omul nostru model, însuşindu-şi toată făptuirea cea bună voită de Dumnezeu.

pentru că iubim pe fraţii noştri“ (Ibid. 13—14)[331]. Şi iarăşi. „Tot cel ce nu face dreptatea, nu este din Dumnezeu, ca şi cel ce nu iubeşte pe fratele său” (Ibid.) Şi iarăşi. „Cel născut din Dumnezeu nu face păcat, că sămînţa Lui rămîne în el. Şi nu poate păcătui, pentru că s-a născut din Dumnezeu“ (Ibid. 9)[332]. Să punem, fraţilor, toată puterea noastră, avînd îndemnul acestor mărturii, căci poate ne va milui pe noi bunătatea Lui şi ne va trimite puterea să ne dezbrăcăm de greutatea (jugul) acestei lumi necurate. Căci nu încetează vrăjmaşul nostru să ne vîneze, voind să răpească sufletele noastre. Dar Domnul nostru Iisus Hristos este cu noi, certîndu-l prin sfintele Lui cuvinte, de le vom păzi pe ele[333]. Căci cum ar împiedica cineva pe vrăjmaşul, sau cine ar avea putere împotriva lui, dacă nu cuvintele pe care le-a spus Dumnezeu către el? Acestea i se împotrivesc şi îl zdrobesc pe el, fără să ştie omul. Învăţîndu-ne Apostolul Petru şi arătîndu-ne că faptele mîntuiesc pe om, a spus. „Adăugaţi la credinţa voastră virtutea, iar la virtute cunoştinţa, iar la cunoştinţă,

---

[331] În lumea văzută ca despărţită de Dumnezeu, domneşte moartea. De lumea astfel văzută şi trăită trebuie să ne despărţim. Iar moartea domneşte în lumea astfel văzută, pentru că nu trăim în ea iubirea semenilor noştri. Despărţirea egoistă între noi ne slăbeşte spiritual, şi această slăbire a duhului nostru ne aduce moartea trupului, pentru că slăbirea aceasta a duhului se datorează despărţirii lui de Dumnezeu. De aceea spune Sf. Ioan în continuare: „Cine nu iubeşte pe fratele său, rămîne în moarte“. Deci iată trei lucruri legate de lumea aceasta: despărţită de Dumnezeu, moartea definitivă, lipsa iubirii; sau lumea unită cu Dumnezeu, biruirea morţii, iubirea.

[332] Cel ce se naşte din Dumnezeu nu moare şi nu păcătuieşte, pentru că din Dumnezeu îi vine viaţa necontrară Lui şi fără sfîrşit. Deci acela e nu numai creat din nimic, ci şi primeşte viaţa necreată din El. De aceea se spune că se naşte din Dumnezeu. Desigur, nu ca Fiul Lui, căci are şi o existenţă creată.

[333] Vorbeşte şi diavolul necontenit, încercînd să ne convingă să folosim lumea contrar lui Dumnezeu, pentru egoismul nostru trupesc. Strîmbă raţiunile lucrurilor, prezentîndu-le ca mijloace de satisfacere a plăcerilor noastre trupeşti, trecătoare. Dar se foloseşte şi Dumnezeu Cuvîntul neîntrupat şi apoi întrupat de cuvintele şi de raţiunile cele drepte ale lucrurilor spre a-L vedea prin ele pe El, ca Creator, ca să-L iubim pe El şi să întărim duhul nostru ca să înaintăm în unirea cu El. Atît cuvintele diavolului, cît şi ale lui Hristos, au în ele intenţia şi forţa de-a ne duce la fapte. Nu au numai un scop teoretic.

înfrînarea, la înfrînare, răbdarea, la răbdare, evlavia, la evlavie, frăţia, la frăţie, iubirea. Căci acestea se află şi sporesc în voi şi nu vă vor înfăţişa trîndavi, nici necuraţi în cunoaşterea Domnului nostru Iisus Hristos. Iar cel în care nu se află acestea, este orb şi miop, şi a uitat de curăţirea păcatelor lui de odinioară" (II Petru 1,5, 8—9). Iar Ioan Botezătorul zice. „Faceţi roade vrednice de pocăinţă, căci securea stă la rădăcina pomului. Deci tot pomul care nu face rod, se taie şi se aruncă în foc" (Lc. 3,8—9). Şi iarăşi Stăpînul nostru Iisus Hristos zice: „Din rod se cunoaşte pomul" (Mt. 12,35). „Oare culeg din spini struguri, sau din mărăcini, smochine"? (Mt. 7,16). Şi iarăşi. „Nu tot cel ce-Mi zice: Doamne, Doamne, va intra în Împărăţia cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu cel din ceruri" (Ibid. 21). Şi iarăşi, Iacob zice. „Credinţa fără fapte este moartă; şi dracii cred şi se cutremură" (Iacob, 2, 17, 19—20). Căci precum un trup fără duh (fără suflare) este mort, aşa şi credinţa fără fapte este moartă. Şi iarăşi Apostolul, asigurînd pe fiii lui că credinţa are nevoie de fapte, le-a poruncit cu hotărîre, zicînd. „Toată desfrînarea sau necurăţia nici să nu se pomenească între voi. Căci aşa se cuvine sfinţilor. Ci mai degrabă mulţumirea. Căci aceasta să o cunoşteţi, că tot desfrînatul şi necuratul şi lacomul care este închinător la idoli nu are moştenire în Împărăţia lui Dumnezeu" (Ef. 5,3—5). Şi întărindu-şi iarăşi cuvîntul, le-a spus lor: „Nimenea să nu vă amăgească pe voi cu cuvinte deşarte. Căci pentru acestea vine mînia lui Dumnezeu peste fiii neascultării. Deci nu vă faceţi părtaşi cu ei. Căci eraţi altădată întuneric, dar acum sînteţi lumină în Domnul. Umblaţi deci ca fii ai luminii. Pentru că rodul Duhului este în orice bunătate şi dreptate şi adevăr" (Ibid.

6.11)[334]. Şi iarăşi. „Toată amărăciunea şi mînia, şi tulburarea, şi strigrea să piară de la voi, împreună cu toată răutatea” (Ef. 4, 31). Şi zice. „Faceţi-vă următori Mie, precum şi lui Hristos” (I Cor. 11,1). „Căci cîţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi şi îmbrăcat“ (Gal, 3, 27).

8. Să ne cercetăm, deci, pe noi înşine, fraţilor, de ne-am îmbrăcat în Hristos sau nu. Iar Hristos se cunoaşte prin curăţie. Si este şi locuieşte în cei curaţi. Şi cum se vor curăţi altfel, decît dacă nu vor mai face relele pe care le-au făcut? Iar bunătatea lui Dumnezeu se arată în aceea că în clipa în care se întoarce omul de la păcatele lui, îl primeşte cu bucurie şi nu-i mai socoteşte acele păcate, precum s-a scris în Evanghelia despre fiul mai tînăr care şi-a cheltuit în chip risipitor partea lui de avere, iar la urmă a păscut porcii şi dorea să se hrănească din hrana porcilor, dar pe urmă căindu-se de cele ce le-a făcut, a aflat că nu este săturare de păcate, ci cu cît le săvîrşeşte mai mult pe acestea, cu atît se aprinde mai mult pentru ele. Dar cînd a bătut la uşa lui pocăinţa, n-a amînat primirea ei, ci s-a întors la tatăl său cu smerenie, lăsînd toate voile sale cele trupeşti. Căci a crezut tatălui său că este milos şi nu-i socoteşte cele ce le-a făcut. Şi de fapt tatăl său a poruncit îndată să i se dea veşmîntul curăţiei şi arvuna înfierii (Lc. 13, 11—22). Acestea le-a spus Stăpînul nostru Iisus Hristos, învăţîndu-ne că, dacă ne întoarcem spre El, trebuie să părăsim întîi hrana porcilor şi atunci ne primeşte ca pe unii ce ne-am făcut curaţi. Şi le-a spus acestea ca să nu zăbovească sufletul, zicînd: „Cînd mă

[334] Cei uniţi cu Hristos sînt fii ai luminii. Ei au descoperit în El un sens al vieţii. Ştiu că omul e destinat veşniciei. Căci omenescul a devenit propriu al Fiului lui Dumnezeu. Dar prin aceasta a arătat oamenilor bunătatea ca drum spre fericire şi ca temei al ei, dată fiind bucuria adusă de comuniune. Iar puterea comuniunii ne-o dăruieşte Hristos prin Duhul Sfînt. De aceea prin fapte, ca mod de realizare a comuniunii, ajungem în fericirea Împărăţiei cerurilor.

va auzi Dumnezeu pe mine?“ Căci știe Dumnezeu timpul cînd e vrednic cel care cere să se bucure de mîntuire și atunci îl ascultă pe el în grabă. Să ne întoarcem, deci, cu toată inima și să nu ne descurajăm în a-L ruga. Și El ne va auzi în grabă. Căci a zis El însuși: „Cereți și vi se va da, căutați și veți afla, bateți și vi se va deschide“ (Mt. 7,7). Dar dacă cerem, sau căutăm, sau batem, să învățăm, fraților, ce căutăm, sau ce cerem de la El. Căci cel ce a venit la prietenul său la miezul nopții, l-a silit pe el, zicînd: „Imprumută-mă cu trei pîini, fiindcă a venit la mine un prieten de pe drum“ (Lc. 11,5)

9. Să aruncăm deci, fraților, de la noi lenevia și să ne pregătim spre această îndrăzneală[335]. Și de va vedea Dumnezeu răbdarea noastră, ne va împlini cererile noastre. Căci este milostiv și voiește ca omul să se întoarcă. Căci a zis: „Amin, amin zic vouă, că bucurie este în ceruri pentru un păcătos ce se pocăiește“ (Lc. 15,17). Deci deoarece avem, fraților, o astfel de milă a Lui și bogăția îndurărilor Lui, să ne ostenim din toată inima pînă sîntem în trup — și e scurt timpul vieții noastre — și să luptăm ca să moștenim bucuriavecinică și negrăită. Căci de ne vom întoarce la cele dinapoi, vom fi ca tînărul care l-a întrebat pe Domnul Iisus Hristos, cum se poate mîntui, și căruia i-a răspuns El: „Vinde toate cîte le ai și le dă săracilor și ia-ți crucea ta și urmează-Mi Mie“ (Lc. 18,22), arătîndu-ne prin aceasta că mîntuirea constă în a ne tăia voia proprie.

---

[335] Să credem cu toată hotărîrea că Dumnezeu ia în seamă pocăința noastră. Să nu avem nici o îndoială și să nu amînăm manifestarea ei în fața lui Dumnezeu. Căci și Dumnezeu o ia în seamă imediat. Amînarea încrederii că Dumnezeu va lua în seamă pocăința noastră, înseamnă slăbirea ei. Cu cît ne încredem mai mult în Dumnezeu că o ia în seamă, cu atît e mai puternică. Și cu cît o amînăm mai mult, cu atît se slăbește mai mult și o ia Dumnezeu mai puțin în seamă. Căci este o însușire importantă a lui Dumnezeu mila față de cei îndurerați. Iar unde e pocăința mare, e și durere mare. Pocăința este astfel o întoarcere hotărîtă a omului de la viața în cele rele, la o viață în cele bune, o întoarcere din durere și cu durere. Ca atare este o adevărată revoluție afectivă în viața omului.

Dar acela auzind acestea, s-a întristat foarte și a plecat (*Ibid.* 23). Căci a aflat că nu este o osteneală atît de mare a da ale sale săracilor, ca a purta crucea. Pentru că a împărți ale sale săracilor, este una din virtuți și o face omul pentru a purta crucea. Dar crucea este desființarea a tot păcatul și naște iubirea. Și fără iubire nu este nici cruce[336]. Cunoscînd deci Apostolul că sînt și se socotesc și unele virtuți în care nu este iubire, nici desăvîrșire a virtuților, a spus: „Dacă aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, dar dragoste nu am, m-am făcut aramă sunătoare și chimval răsunător; și de aș împărți toate averile și aș da trupul meu să fie ars, dar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește. Dragostea îndelung rabdă, este binevoitoare, nu pismuiește, nu se laudă, nu se trufește, nu se poartă urît, nu caută ale sale, nu se aprinde de mînie, nu gîndește răul" (I Cor. 13,1—5). Cel ce voiește deci să meargă pe drumul iubirii, nu va fi tulburat de nici un om, fie că sînt buni, fie răi, și dorul de Dumnezeu rămîne în inima lui. Acest dor naște în el mînia cea după fire și această mînie se împotrivește la tot ce e semănat de vrăjmașul[337]. Și de aceea legea lui Dumnezeu află respect în el și prin frica de Dumnezeu se arată iubirea în el. Și atunci un astfel de om zice, ca și Apostolul, cu îndrăzneală: „Eu sînt gata nu numai să fiu legat, ci și să mor pentru numele Domnului nostru Iisus

---

[336] Crucea este renunțarea la toate. Crucea primită de bună voie este una cu renunțarea la tot egoismul, ca rădăcină a tuturor păcatelor. Dar nu e numai un act negativ, ci și unul pozitiv: e iubire pentru cineva, pentru Dumnezeu sau pentru vreun om, sau pentru toți. Renunț la mine, ca să trăiască alți oameni viața superioară în Dumnezeu.

[337] Autorul prețuiește „mînia cea după fire", care se opune la tot ce e rău. Nu tolerează răul. Nu e indiferentă față de rău. Ci luptă împotriva lui, nu-l face, îndeamnă la a nu se face. Mînia aceasta împotriva răului se hrănește din frica de Dumnezeu și din iubirea pe care o naște această frică. Deci are loc o unire între mînia împotriva răului și iubirea de Dumnezeu și de oameni. Căci iubirea nu e nepăsătoare față de rău.

Hristos" (Fapte 21,13). Fericit este sufletul care a ajuns la o astfel de iubire. Ea se face nepătimitoare.[338]

10. Să ieșim din lume, fraților, ca să cunoaștem cele în care sîntem[339]. Căci îndurător este Domnul Iisus Hristos, ca să odihnească pe fiecare după faptele lui și pe cel mic după micimea lui, precum a spus: „Multe locașuri sînt la Tatăl Meu" (Io. 14,2). Căci deși Împărăția este una, în ea fiecare află locul său și lucrul său. Să luptăm deci, frasilor, împotriva leneviei și să rupem de pe noi ștergarul întunericului, care este uitarea. Și vom vedea lumina pocăinței[340]. Să cîștigăm în noi pe Marta și Maria, care sînt suferirea răului[341] și plînsul, care plîng înaintea Mîntuitorului, ca să învie pe Lazăr, adică mintea legată în multele fîșii ale voilor proprii. Și astfel El își face milă și le învie pe Lazăr, căci este propriu lor să facă să fie legat Lazăr. Dar cînd Lazăr este eliberat, se face văzută rîvna Mariei și a Martei. În sfîrșit, Lazăr se afla eliberat de griji, șezînd cu Iisus, iar Marta, împlinindu-și slujirea ei cu rîvnă și bucurie și Maria aducînd vasul ei cu mir și ungînd picioarele Domnului. Să ne luptăm deci, fraților, după puterea noastră, și Dumnezeu ne va ajuta după mulțimea milei Lui. Și chiar dacă n-am păzit inima noastră, ca părinții noștri, să ne punem toată puterea ca să păzim trupurile noastre fără păcate, așa cum cere Dumnezeu, și să

---

[338] Crucea, sau moartea de bună voie pentru Dumnezeu și pentru oameni, e unită cu iubirea pentru ei. În aceasta se vede că iubirea e cea mai înaltă dintre virtuți, sau e totalitatea virtuților și depășirea oricărei patimi biruirea a tot egoismul.

[339] Cine e în stare să primească crucea, sau moartea, arată că a ieșit din lume, de care ne leagă patimile sau plăcerile egoiste, și a ajuns la iubirea deplină de Dumnezeu și de oameni. De abia această ieșire din lume ne dă lumina cunoașterii depline că lumea nu e ultima realitate, cunoștința adevărată a sensului existenței.

[340] Uitarea e un ștergar al întunericului, mijloc al necunoașterii.

[341] Pocăința e o lumină, pentru că ne arată ce sîntem de fapt: ne arată păcatele care ne îngustează în egoism, care ne țin în întuneric în privința infinitei măriri a lui Dumnezeu și a datoriilor noastre față de oameni.

credem că la vremea foamei care ne-a cuprins, va face milă cu noi, ca și cu sfinții Lui. „Căci deși e alta strălucirea soarelui și alta strălucirea lunii și stea de stea se deosebește în strălucire“ (I Cor. 15,41), dar sînt într-unică sfîntă tărie. Și slava și cinstea lor este a Lui de acum și pînă în veac[342]. Amin.

CUVÎNTUL XXII

Despre făptuirea omului nou

Iubiții mei frați, evreul se cunoaște prin trei lucruri: prin tăierea împrejur, prin pască și prin Sîmbăta. Căci se scrie în Facere (17,12—14): „Și pruncul în a opta zi se va tăia vouă împrejur. Cel născut al casei și cel cumpărat cu argint netăiat împrejur se va pierde din poporul său, că a stricat legătura Mea“. Întîi s-a tăiat Avraam împrejur. Și semnul este acesta, că a murit stînga lui. Și acesta este chip dat celor vechi despre omul nou, căruia s-a arătat în sfîntul lui trup Domnul Iisus Hristos, ca ceea ce e vechi și acoperă bărbatul să cadă și să se piardă. Despre aceasta, Apostolul a spus: „În El ați fost tăiați împrejur cu tăiere împrejur nefăcută de mînă, prin dezbrăcarea de trupul cărnii întru tăierea împrejur a lui Hristos, fiind îngropați împreună cu El în Botez, întru care ați și înviat prin credință în lucrarea lui Dumnezeu“. (Colos. 2,11—12). Și iarăși: „Să vă dezbrăcați de viețuirea voastră de mai înainte, de omul cel vechi, care se strică prin poftele amăgitoare, și să vă înnoiți în duhul minții voastre și să îmbrăcați pe omul cel nou, cel zidit după chipul lui Dumnezeu întru dreptate și evlavie și adevăr“ (Ef. 4,22—24). Și iarăși: „ca să muriți păcatului și să viețuiți întru dreptate“ (I Petru 2,24).

---

[342] Aceeași lumină a lui Hristos va străluci din toți sfinții, chiar dacă din unii va străluci mai puternic decît din alții. Dar fiecare va socoti că o are cît poate el, la mărimea cea mai mare. Iar smerenia va face pe toți să nu se socotească mai luminați ca alții.

Acestea, despre tăierea împrejur. Iar cel ce nu le are acestea nu este tăiat împrejur, nici nu este evreu, pentru că a călcat Testamentul pe care l-a rînduit Domnul Iisus prin sfîntul Lui sînge.[343]

12. În vorbirea despre sfînta Pască, se spun iarăşi lucruri mari. Întîi era tăierea împrejur, a doua era Pasca, a treia Sîmbăta. Căci spune Dumnezeu lui Moise: „Aceasta este legea privitoare la Pască. Nici unul de neam străin nu va mînca din ea. Nici unul cumpărat cu argint să nu mănînce din ea. Dar vei tăia împrejur pe tot cel cumpărat cu arginţi, şi acesta va mînca din ea. Aceasta să o mîncaţi într-o casă, avînd mijloacele voastre încinse şi avînd încălţămintele în picioarele voastre, iar în mîini avînd toiegele voastre" (Ieşire 12, 43—48 şi 11). Nu se putea mînca Pasca decît în azime şi cu mielul fript în foc cu ierburi amare (Ibid. 9.) Nu a spus să fiţi încinşi peste mijloacele voastre, ca să nu spună cineva că vorbeşte despre brîu, ci „avînd mijloacele încinse", vorbind de curăţia liberă de orice patimă, care se află sub stăpînirea împerecherii întru necurăţie. Iar de încălţăminte vorbeşte înţelegînd pregătirea şi fuga de orice înţepare care vatămă conştiinţa şi împiedică mintea să vadă curăţia sa. Iar toiagul este nădejdea bărbăţiei în mersul lipsit de frică pe drum, spre a intra în pămîntul făgăduinţei. Iar aceştia sînt cei ce ajung la odihna Sîmbetei. Sîngele este semnul sîngelui Domnului nostru Iisus Hristos, cînd a venit ca prezenţă, ca să aducă cu Sine pe fiii lui Israil în moştenirea Lui. Ei se arată pregătiţi de drum şi fiind unşi cu semnul Lui în sufletele lor, în mod arătat. Iar mănunchiul de

[343] Hristos şi-a vărsat sîngele pentru noi şi pentru ca să ne arate că trebuie să părăsim sîngele omului vechiu, primindu-l pe al Lui, ca sîngele omului nou. Aceasta s-a arătat ca chip în vărsarea sîngelui la Evrei prin tăierea împrejur.

isop primit este suferirea răului. Căci spune: „Mîncați-le acestea cu ierburi amare". Cercetează-te deci pe tine însuți, frate, de ești tăiat împrejur, de ți-ai uns pragurile ușii cu sîngele Mielului nevinovat, și de te-ai golit pe tine de tot gîndul pămîntesc și de te-ai pregătit să mergi pe drum fără frică sau să urci în pămîntul făgăduinței.[344]

3. Despre Sîmbăta iarăși se pot spune lucruri mari. Este și ea a acelora care s-au învrednicit de adevărata tăiere împrejur și au mîncat sfîntul paște și s-au eliberat de Egipteni și s-au odihnit (s-au sabatizat) de amara robie a lor. Căci spune Dumnezeu lui Moise: „Șase zile vei lucra, iar ziua a șaptea este Sîmbăta odihnei Domnului" (Ieș. 20, 9—10). „Sufletul celui ce va lucra în ziua Sîmbetei, se va pierde", (Ibid. 31, 14) Iar Domnul nostru Iisus s-a odihnit El, Însuși în Sîmbăta adevărată și a învățat pe ai Săi cum trebuie să se odihnească (să sabatizeze), după ce s-a urcat Vinerea (pe cruce) și a făcut toată pregătirea Sa înainte de-a se urca pe ea, adică a suportat toate ocările pentru noi și le-a răbdat, lăsîndu-Se pironit pe cruce, nedesprinzîndu-Se și nici desfăcîndu-Se de ea, pînă mai răsufla, ci strigînd: „Mi-e sete", cînd aducîndu-i „un burete muiat în oțet" și gustîndu-L, a zis: „Toate s-au săvîrșit și plecîndu-și capul, și-a dat duhul" (Io. 19, 28—30). Atunci L-au coborît, nemaimișcîndu-se și sabatizînd cu adevărat (ținînd Sîmbăta adevărată). Deci s-a odihnit Domnul Iisus în ziua a șaptea, și a binecuvîntat-o pe aceasta, fiindcă în adevăr s-a odihnit de toate lucrările

[344] Numai tăiat împrejur în duh, sau botezat, poate mînca cineva Mielul nevinovat, sau se poate împărtăși, pregătindu-se, de urcarea cu Hristos spre Împărăția cerurilor, unde va avea odihna (Sîmbăta) veșnică. Căci numai pe el sîngele Mielului îl va scăpa de moartea veșnică. El trebuie sa aibă brîul care apără mijlocul lui de plăcerea trupească inferioară și să aibă în mînă toiagul călătoriei spre cer, iar în picioare încălțămintea care-i ferește mintea de înțepăturile păcatelor.

prin care a desfiinţat patimile omeneşti,[345] precum a zis Apostolul „Că cel ce a intrat în odihna lui s-a odihnit de toate lucrurile lui, ca şi Dumnezeu de ale Sale" (Evrei, 4, 10). Aceasta este Sîmbăta adevărată. Deci cel ce nu o ţine pe aceasta (nu o sabatizează), nu este adevărat iudeu.[346] De aceea plîngînd Ieremia poporul, a zis lor: „Nu purtaţi poveri în ziua Sîmbetei şi nu ieşiţi prin porţile Ierusalimului purtînd sarcini în ziua Sîmbetei" (Ierem. 17, 22).

4. Vai mie, nenorocitului, care am călcat aceste sfinte porunci şi am purtat grelele sarcini în ziua Sîmbetei. Şi dacă am murit împreună cu El şi am fost îngropat şi am sabatizat (am ţinut odihna Sîmbetei), ce sînt aceste poveri grele pe care le port, pe care le împlinesc? O sarcină grea este mînia, pisma, ura, slava deşartă, vorbirea împotriva altuia, defăimarea, aprinderea furioasă, trufia, socotirea sa ca drept, dorinţa de-a fi văzut, cearta, iubirea de sine, critica altora. Acestea sînt însă ale sufletului. Iar ale trupului sînt: lăcomia pîntecelui iubirea trupului, iubirea înfăţişărilor impunătoare, plăcerea, pofta, lipsa inimii. Toate acestea şi cele asemenea acestora Domnul Iisus le-a interzis trupului sfinţilor şi le-a omorît în trupul Său sfînt, după cuvîntul Apostolului, că: „prin cruce a omorît duşmănia în Sine" (Ef. 2, 16), desfiinţînd Legea poruncilor, sfinţenia Sîmbetei. Deci cel ce poartă amintitele sarcini grele şi le face în

---

[345] Primind moartea, a desfiinţat şi patimile reproşabile ale noastre şi pe cele ireproşabile ale Lui, luate pentru noi, dîndu-ne şi nouă putinţa să trecem de la primele la cele de al doilea, dar să scăpăm şi de ele. Ava Paisie stăruieşte mult asupra acestei explicări originale a morţii pe cruce a lui Hristos. Ar putea socoti cineva că în această explicare este o influenţă origenistă, care afirmă o voinţă a sufletului de-a se despărţi de lume şi a reveni la Dumnezeu. Acestei influenţe origeniste i se opune explicarea simultană a crucii din iubirea faţă de oameni. Lumea e criticată numai cînd e folosită în sens egoist. Cînd e folosită cu iubire faţă de oameni şi ca prilej de iubire a lui Dumnezeu, ea nu mai are un sens negativ. Cum spune ceva mai jos, prin cruce, sau prin moartea primită cu voia, Hristos a omorît duşmănia în trupuri, nu iubirea.

[346] În trad. latină: „Non est christianus".

ziua Sîmbetei, cum va zice: „Sînt iudeu adevărat?“ Acesta se amăgește pe sine, căci numai numele i-a rămas De aceea nu va primi nimic din cele de la Domnul Iisus. Căci se tăgăduiește pe sine prin faptele sale, pentru că cele ce le-a omorît, iarăși le-a înviat și cele ce le-a îngropat, iarăși le-a făptuit. De aceea este vădit că acesta nu este evreu adevărat, ci mincinos; nu este nici tăiat împrejur, nici nu ține Sîmbăta (nu sabatizează). Deci cînd va veni Domnul Iisus întru slava Sa, nu va introduce decît pe fiii lui Israil în veșnica Sa Împărăție, adică pe toți cei tăiați împrejur, pe care i-a adunat din toate popoarele, precum zice și Apostolul, că „împietrire s-a făcut din partea lui Israil, pînă nu vor intra toate neamurile“ (Rom. 11, 25). Și iarăși: „Cîți se vor potrivi dreptarului acesta, vor avea pacea și mila asupra lor și asupra Israilului lui Dumnezeu” (Gal. 6, 16). Observi că sînt israeliți ai lui Dumnezeu, care au tăierea împrejur a inimii și sabatismul (păzirea Sîmbetei) și desființarea păcatului. Și iarăși zice: „Căci nu cel ce se arată iudeu în trup este iudeu, nici tăierea împrejur văzută este tăiere împrejur, ci iudeul cel întru ascuns și tăierea împrejur a inimii în duh și nu cea în literă“ (Rom. 2, 28—29).

5. Să luăm aminte deci, fraților, la noi înșine, pînă cînd împlinim osteneala, sau o pierdem prin negrijă, neștiind că se află în noi vrăjmașul nostru, care ne lingușește și ne atrage la orice păcat, neîngăduind ochilor noștri să vadă ceva din lumina dumnezeirii. Cercetează-te pe tine însuți, sărmane, care te-ai botezat în Hristos și în moartea Lui, ca să afli care este moartea pe care a omorît-o, dacă mergi pe urmele Lui. (I Petru 2, 22). Și arată-mi felul morții, pe care o ai tu.[347] El este fără

[347] Cercetează de ai murit și tu în botez moartea lui Hristos față de păcate. Mai bine-zis vezi cît de depărtată este moartea ta față de a Lui. El a murit tuturor păcatelor. Tu ești departe de această moarte a Lui.

de păcat și arătîndu-ți-se ție, ți-a premers în toate: în sărăcie, iar tu nu suporți sărăcia; El n-a avut „unde să-și plece capul“ (Mt. 8,20); iar tu nu suporți înstrăinarea cu bucurie; El a suportat ocările, iar tu nu suporți nici o ocară; El nu s-a răzbunat, iar tu nu rabzi să nu răspunzi răului cu rău; El pătimind, nu s-a mîniat iar tu, făcînd pe altul să sufere, te mînii pe el; El defăimat fiind, a rămas netulburat, iar tu nedefăimat, te tulburi; El s-a smerit, mîngîind pe cei ce păcătuiau împotriva Lui, iar tu îi bați cu cuvîntul și pe cei ce te iubesc; El a răbdat cu bucurie cele ce se aduceau asupra Lui, iar tu auzind ceva de mică supărare, te tulburi; El este blînd cu cei ce cad în păcate, iar tu te mîndrești față de cel mai mare ca tine; El s-a dat pe Sine pentru cei ce au păcătuit împotriva Lui, pînă la a-i mîntui iar tu nu te poți da pe tine nici pentru cei ce te iubesc. Iată ce ți-a dat El și cu ce i-ai răsplătit Lui. Cunoaște-L pe El din faptele Lui și pe tine din faptele tale. Dacă ai murit cu El, cine face faptele acelea, sau păcatele acelea[348].

6. Să luăm aminte, iubiților, în chip drept la sfintele Lui porunci și să tăiem voile noastre. Căci nu vom vedea lumina poruncilor, dacă iubim pe cel ce ne cinstește pe noi.[349] Căci altfel ce vom face mai mult, decît cele ce le face păgînul? Te rogi pentru cei ce îți fac bine? Dar și vameșul face aceasta (Mt. 5, 46). Dacă te bucuri de cel ce te laudă, aceasta o face și iudeul. Deci ce faci mai mult, tu, care ai murit păcatului și ești viu în Hristos Iisus? Dacă iubești numai pe cel ce te ascultă, ce faci mai mult decît un păcătos? Acestea le face și acela. Dacă urăști pe cel ce-ți pricinuiește dureri și nu te ascultă, și pe cel ce te ceartă, faci și tu ceea ce face păgî-

---

[348] *Dacă tu răspunzi cu cele rele semenilor tăi, contrar lui Hristos, care* a răsplătit tuturor păcatelor lor cu bunătate, cum mai poți spune că ai murit patimilor, cum a murit Hristos? Cum mai poți spune că moartea ta e asemenea celei a Lui?

nul. Dar trebuie mai degrabă să te rogi pentru acesta, ca să fie iertat. Dacă te superi pe cel ce te defăimează, şi vameşul face acelaşi lucru.

Cercetează-te deci şi tu, cel ce te-ai botezat în numele Lui, dacă acestea sînt faptele în care s-a arătat; sau cum te vei arăta în ziua slavei Lui şi cum vei fi încununat, dacă nu ai cununa pentru patimile pe care le-ai biruit, pe care le-a biruit mai înainte de tine şi Împăratul tău, dîndu-Se pildă ţie pe Sine. Căci cînd se va arăta în slava Sa Împăratul împăraţilor şi Domnul domnilor, şi se va arăta văzut de tot neamul omenesc în marea Lui slavă, avînd semnele pe care le-a pătimit pentru noi, iar tu te vei arăta neavînd patimile Lui în trupul tău, îţi va spune: „Nu te ştiu pe tine"[350] Şi văzînd pe toţi sfinţii care au murit pentru numelui Lui, avînd semnul Lui, te vei ruşina să apari în faţa lor. Cercetează viaţa tuturor sfinţilor şi îi vei afla pe ei ca pe cei ce au răbdat răul şi nu l-au răsplătit cu rău. Căci sîngele tuturor strigă: „Răzbună-ne pe noi faţă de cei ce locuiesc pe pămînt" (Apoc. 6, 10). Iar eu care am iubit toată odihna, ce voi spune în ziua aceea, văzînd pe Prooroci şi pe Apostoli şi pe mucenici şi pe ceilalţi sfinţi care, suferind răul de la alţii, s-au arătat îndelung răbdători, nerăspunzînd răului cu rău, nici mîniindu-se, ştiind că nu este voia omului, ci nedreptatea a diavolului care i-a silit pe ei să le facă

[349] Dacă Hristos voieşte să ne conducă prin împlinirea poruncilor Sale în Împărăţia Lui, înseamnă că prin ele ne arată iubirea Lui. Dar iubirea Lui ne-o arată cînd nu iubim pe oamenii care ne laudă şi ne cinstesc. Ei iubindu-ne, ne cere smerenie şi osteneală.

[350] Cel ce se va arăta înaintea Dreptului Judecător, care va avea în El slava patimilor răbdate şi biruite pentru noi, iar el nu va avea în sine semnul acestor patimi biruite — ura altora prin iubire, ocara altora prin blîndeţe etc. — pe drept cuvînt va auzi spunîndu-i-se de către Acela: „Nu te cunosc pe tine", n-ai nimic comun cu Mine, eşti cu totul străin de Mine, nu poţi decît să rămîi mai departe străin de Mine, chiar dacă aş vrea să fii cu Mine; nu eşti în stare să primeşti iubirea Mea, să te deschizi Mie.

lor acestea.[351] Cercetează-te deci şi tu pe tine iubite frate, ce faci, şi înţelege gîndul pe care îl ai înaintea lui Dumnezeu. Căci nu-l vei putea ascunde în ceasul acela. Nu va fi în puterea voii tale omeneşti să critici pe cineva, ci cînd va avea loc învierea (de obşte), fiecare va învia îmbrăcat în faptele sale, ca într-o haină, fie în dreptate, fie în nedreptate. Acestea vor vorbi despre tine şi ele ştiu unde este locul tău.[352]

7. Fericit este cel ce a luptat şi s-a dezbrăcat de cele ce-l atrag spre gheenă şi s-a îmbrăcat în cele ce-l atrag spre Împărăţie. Căci spune Apostolul: „Ştim că dacă acest cort, locuinţa noastră pămîntească, se va strica, avem zidire de la Dumnezeu, casă nefăcută, vecinică, nefăcută de mînă, în ceruri" (II Cor. 5, 1). Căci timpul vieţii noastre nu este nimic şi sîntem amăgiţi de fiecare zi, pînă ce va ne va ajunge ceasul în care ne va cuprinde jalea plînsului vecinic.[353] Să nu pierdem inima noastră, ci să punem toată puterea noastră, îngrijindu-ne, păzindu-ne şi rugînd în tot ceasul bunătatea

[351] Sfinţii merg în bunătatea lor, care nu răspunde celor ce le-au făcut rău cu rău, pînă acolo că i-au compătimit ştiind că n-au făcut răul de la ei înşişi, ci ispitiţi de diavol. Totuşi nu au socotit că stă în puterea lor nici să-i scape de pedeapsă, ci au lăsat şi aceasta în seama lui Hristos. El va şti dacă aceia numai siliţi de diavolul le-au făcut rău, sau au contribuit şi cu voia lor la răul ce li l-au făcut.

[352] Nu va fi dat voii tale să critici atunci sau să judeci pe cineva, nici să te scuzi pe tine, ci haina faptelor în care te-ai îmbrăcat pe pămînt vor grăi din tine, despre tine şi despre ce vor spune alţii prin faptele lor despre tine. Faptele tale au ţesut rînd pe rînd o haină a persoanei tale, mai bine zis au întipărit o pecete în tine, poate o haină complexă, plină de nuanţe şi variat colorată, dar dînd totuşi o impresie generală, unitară. Această pecete e numită totuşi haină, căci e deosebire între făptura cu care ai venit de la Dumnezeu pe lume şi între ceea ce ai întipărit tu în ea. Locul ce-l vei dobîndi va fi conform cu culoarea ce-o va avea haina ta. Aceasta arată obiectivitatea şi dreptatea judecăţii din urmă. Nu vei putea ocupa un loc nepotrivit cu obiectivitatea faptelor tale. Se arată în acestea cît e de străin Ava Paisie de origenism, odată ce de faptele pozitive săvîrşite în această viaţă depinde fericirea sau nefericirea eternă a fiecărei persoane umane. Viaţa pămîntească are o importanţă decisivă pentru eternitatea fericită sau nefericită a omului.

[353] Va fi cumplită durerea fără sfîrşit a „plînsului veşnic". O durere care nu ne va da puterea să ne îndreptăm, nemaiavînd această putere. Va fi o învîrtoşare în neputinţă, unită cu durerea.

lui Dumnezeu, ca să ne ajute. Să nu ne mîniem pe cei apropiaţi, pentru cuvintele fără de minte spuse de ei nu cu voia lor, ci fiind nelucrători prin ei, sau vase ale vrăjmaşilor, s-au făcut străini de Dumnezeu, pînă la a ieşi şi fugi din stadion. Îngrijiţi-vă deci, iubiţilor, în toate de smerita cugetare, şi suportaţi ocara cu răbdare şi gîndiţi-vă în fiecare ceas să înlăturaţi voia voastră, pentru că ţinerea la voia proprie desfiinţează toate virtuţile, iar cel ce are gîndurile stăruind în dreptate, taie voia lui cu blîndeţe, temîndu-se de ea ca de un balaur. Căci iubirea de ceartă strică toată zidirea, întunecă sufletul ca să nu vadă ceva din lumina virtuţilor.[354] Ai grijă deci de patima aceasta blestemată, care se amestecă pe ea cu virtuţile, pînă le pierde. De fapt, Domnul nostru Iisus Hristos nu s-a suit pe cruce pînă ce nu a aruncat pe Iuda din mijlocul ucenicilor. Căci dacă nu taie omul patima aceasta necinstită, nu poate înainta spre Dumnezeu.[355] Căci ei îi urmează toate relele. În cel ce nu vrea să ştie de Dumnezeu, apare slava deşartă Şi toate cîte le urăşte Dumnezeu locuiesc în sufletul iubitorului de sfadă şi al celui mîndru. Şi toate despre care îşi conving aceştia inima, că sînt ale lui Dumnezeu, sînt minciuni, după toate Scripturile.

8. A se judeca întîi pe sine, aduce smerita cugetare, şi în a renunţa la voia proprie în favoarea aproapelui întru cunoştinţă, stă smerenia.[356] Curăţia constă în a

---

[354] Virtuţile sînt lumina, pentru că prin ele sînt văzuţi ceilalţi oameni şi în primul rînd Dumnezeu. Ele ne asigură de valoarea văzută a lui Dumnezeu şi a celorlalţi şi de vecinicia noastră, deci de sensul existenţei noastre. Răul ca egoism ne închide în întuneric şi în lipsa de sens a vieţii noastre şi a existenţei în general. Nu mai vedem decît nişte legi oarbe, implacabile şi inexplicabile, care le produc pe toate ca să le piardă.

[355] Nu poate înainta spre Dumnezeu, cel ce se închide în sine, în egoismul păcatelor. Căci Dumnezeu este Creatorul tuturor şi vrea ca toate să fie unite între ele în El. Numai în El se poate înainta în mai multa existenţă.

[356] Se cere renunţarea voii proprii în favoarea aproapelui „întru cunoştinţă", adică în conştiinţa valorii lui şi a datoriei mele faţă de el, nu într-un mod sentimental, pentru a-l cîştiga prin aceasta pentru plăcerea mea.

te ruga lui Dumnezeu. A nu te măsura pe tine, îţi aduce plînsul.[357] A nu judeca pe altul, înseamnă a-l iubi.[358] Îndelunga răbdare înseamnă a nu gîndi ceva împotriva aproapelui.[359] Inima iubitoare de Dumnezeu stă în a nu răspunde la răul altuia cu rău.[360] Liniştea (isichia) constă în a nu te încrede în ceea ce nu-ţi aparţine.[361] Sărăcia este inima lipsită de răutate. Pacea constă în a dobîndi stăpînirea peste simţurile (simţirile) tale. Blîndeţea constă în a răbda. Mila se arată în a ierta. Iar a le dobîndi pe acestea, înseamnă a-ţi tăia voia ta şi aceasta aduce împăcarea prin virtuţi întreolaltă şi a face mintea netulburată. Iar un sfîrşit al tuturor acestora nu văd în toate Scripturile.[362] Căci ceea ce voieşte Dumnezeu de la om nu este altceva decît a se smeri pe sine faţă de aproapele în toate şi a-şi tăia voia sa faţă de toate şi a se ruga totdeauna ca să-i dea omului ajutor mîna Lui şi să-i păzească ochii de somnul uitării şi de amăgirea robiei,[363] dat fiind că firea omului e rea

---

[357] A nu mă măsura pe mine nu înseamnă numai a nu căuta mulţumirea de măsura la care am ajuns, ci şi în a plînge în conştiinţa că nu sînt nimic, că n-am realizat nimic din datoriile mele.

[358] A nu judeca pe cineva înseamnă iarăşi să nu mă opresc numai la a nu-l osîndi, dintr-un indiferentism faţă de el, ci şi să-l iubesc. În toate relaţiile faţă de celălalt nu trebuie să mă opresc la nesăvîrşirea răului, ci să înaintez la săvîrşirea binelui.

[359] În îndelunga răbdare trebuie să arăt nu numai reţinerea de la a răspunde la răul altuia cu rău, ci şi în a nu avea un gînd de nemulţumire faţă de el.

[360] Iubirea de Dumnezeu nu se împacă cu răsplătirea răului altuia cu rău, ci cere renunţarea la el. Iubirea de Dumnezeu nu poate coexista cu răul făcut aproapelui. Dumnezeu vrea să-i arăt iubirea, iubind pe aproapele.

[361] Liniştea constă în a nu mă lăuda cu ceea ce nu am. Şi de fapt nu am prin mine nimic.

[362] Virtuţile amintite pot înainta la nesfîrşit. Nu există un sfîrşit al lor.

[363] Dumnezeu nu voieşte de la om decît smerirea faţă de aproapele, tăierea voii lui în relaţie cu acela. Dumnezeu îşi face cauza aproapelui cauza Sa. Căci El e Creatorul şi Susţinătorul aproapelui şi vrea să se arate ca atare cu ajutorul omului. Aceasta e şi o preţuire pe care o dă Dumnezeu şi omului ajutat şi celui ce ajută. Dumnezeu vrea ca omul să ajute pe om, dar şi să ceară la rîndul Său ajutorul lui Dumnezeu în aceasta. Dumnezeu şi omul îşi cer reciproc grija de aproapele. E şi în aceasta o treime. Doi îşi întăresc grija de al treilea. Dumnezeu cere omului grija aproapelui şi omul cere grija lui Dumnezeu, pentru că uitarea omului de către om cucereşte mai uşor pe om.

și schimbăcioasă.[364] E propriu lui Dumnezeu a ne păzi, e proprie Lui puterea de-a ne dărui nouă puterea de-a ne păzi.[365] E propriu Lui acoperămîntul sub care păstrăm sărăcia noastră.[366] Este proprie Lui întoarcerea prin care ne întoarce spre El.[367] A Lui este mulțumirea, pentru că ni se dăruiește nouă.[368] Este propriu Lui să ne dea harul de-ai mulțumi Lui. Este propriu Lui acoperămîntul prin care ne păzește de mîna vrăjmașilor noștri. A Lui este cinstea și slava în vecii vecilor. Amin. Dar iată care sînt și cele ce nasc sfada și strică fără milă sufletul: flecăreala (polilogia), vorbirea sucită, schimbarea cuvintelor după plăcerea fiecăruia, îndrăzneala, vorbirea în doi peri, oprirea cuvîntului altuia. Sufletul care le are acestea este sterp de virtuți. Iar după toate acestea, dacă sufletul nu va pune sudoare în orice virtute, nu va putea ajunge la odihna Fiului lui Dumnezeu. Deci nu fiți fără grijă de viața voastră, fraților, și nu dați minții motiv pentru nici un fel de lenevire în fapte. Căci aceasta vă va lipsi de timpul trebuincios de-a ajunge la odihna Fiului lui Dumnezeu, care este smerenia în

---

[364] Altă dată Ava Paisie a spus că firea omului e bună, pentru că se întregește cu ajutorul lui Dumnezeu. Aci trebuie înțeles că o socotește rea, cînd nu vrea să se întregească cu ajutorul lui Dumnezeu, cerut prin rugăciune. Rugăciunea e deci necesară firii omului, pentru a se întregi.

[365] E propriu lui Dumnezeu să ne păzească, dar e propriu Lui să ne dea și nouă puterea de-a ne păzi. Deci păzirea noastră este proprie și nouă, dar n-o putem avea cu adevărat decît de la Dumnezeu, deci prin rugăciunea către El. Este o relație între Dumnezeu și om, care nu poate să nu fie fără această legătură între el și Dumnezeu.

[366] Nu putem fi săraci decît în Dumnezeu, cu ajutorul Lui. Altfe egoismul ne împinge spre îmbogățire, spre încrederea egoistă în noi înșine, care e una cu amăgirea și robia. Căci a ține la bogăție înseamnă a te face rob celor materiale. Sărăcia te face liber de ele, liber de toate. Dar numai conștiința că Îl ai pe Dumnezeu nu te tulbură, ci te face cu adevărat liber. Numai în Dumnezeu ești liber, în conștiința că ai în El totul.

[367] În întoarcerea noastră spre Dumnezeu este puterea sau lucrarea care ne întoarce; este atracția Lui, care ne dă simțirea atracției.

[368] Mulțumirea pe care o trăim față de Dumnezeu pentru cele ce ni le dăruiește este tot puterea și lucrarea Lui. Dumnezeu se întoarce spre El Însuși, întorcîndu-ne însă prin aceasta pe noi spre El. Este cu neputință de-a despărți între lucrarea Lui și a noastră. „Doamne, Îți mulțumesc că mi-ai dat puterea să-ți mulțumesc".

toate și renunțarea la răutate și la ura față de orice om și neîncrederea în nici o faptă care nu este a lui Dumnezeu și păstrarea păcatului în fața ta și moartea față de orice faptă a răutății.[369] Și Dumnezeu, care nu este mincinos, va veni în ajutorul nostru prin îndurările Lui. Amin.

CUVÎNTUL XXIII

Despre desăvîrșire

1. Spunea oarecare dintre Părinți că, dacă nu dobîndește un om credința în Dumnezeu și dorința neîncetată a lui Dumnezeu și nevinovăția și nerăsplătirea răului cu rău și suferirea răului, și smerenia, și curăția, și iubirea de oameni, și lepădarea de toate, și blîndețea, și îndelunga răbdare, și rugarea necontenită a lui Dumnezeu cu durerea inimii și iubirea adevărată, și neprivirea spre cele dinapoi și spre luarea aminte la cele ce vin peste el, și neîncrederea în faptele bune ale lui, și spre slujirea (liturghia) lui și cererea ajutorului lui Dumnezeu pentru cele ce vin asupra lui în fiecare zi, nu se poate mîntui. Căci vrăjmașii tăi, o, omule, nu tac față de tine.[370] Deci nu neglija, nici nu disprețui conștiința ta. Și nu te încrede deloc în tine, că ai ajuns la ceva vrednic de Dumnezeu, ci vezi-te în ținutul vrăjmașilor tăi. Suferirea răului întru conștiință înțelege nepăsările tale dinainte de ea;[371] și plînsul simțurilor vindecă

---

[369] Liniștea e una cu smerenia și cu moartea față de orice faptă a răutății, teama conștiinței de orice păcat, a cărui urîțenie o are mereu în fața ei.

[370] Vrăjmașii îți vorbesc prin ispite, șoptesc în sinea ta îndemnul la rele.

[371] Suferirea răului cu conștiința că aceasta își are cauza în nepăsările dinainte, te face să le înțelegi pe acelea. Tîlharul de-a dreapta înțelege că suferă pentru nepăsarea de mai înainte față de bine.

ranele produse de vrăjmașii dinlăuntru.[372] Iubirea desăvîrşită faţă de Dumnezeu, potrivită voii Lui, se împotriveşte vrăjmaşilor ascunşi. Și curăţia ascunsă, biruind pe vrăjmașii ascunși, pregătește pe om pentru odihna Fiului lui Dumnezeu, iar curăţia văzută păzeşte virtuţile. Și dacă cunoştinţa este cea care le naște, ea este și cea care le păzește.[373] A afla mulțumirea în vremea ispitei, întoarce ispitele ce vin spre cele dinapoi și a nu crede că osteneala ta place lui Dumnezeu, îţi pregăteşte ajutorul lui Dumnezeu ca să te păzeşti.[374] Căci cel ce-şi dă inima sa ca să ceară cu evlavie ajutorul Lui, cu adevărat, nu poate să știe că a plăcut lui Dumnezeu.[375] Fiindcă pînă ce conștiința îl mustră pentru unele din faptele lui contrare firii, este străin de libertate. Căci pînă ce este Cel ce-l mustră, este şi Cel ce-l judecă şi pînă este osîndirea, nu este libertate. Dacă rugîndu-te deci, te vezi pe tine neosîndindu-te pentru nimic, eşti cu adevărat liber și ai intrat în odihna lui Dumnezeu după voia Lui.[376]

---

[372] Vrăjmașii ne ispitesc prin gînduri dinlăuntru, dar nu fără contribuţia simţurilor care se află în atingere cu cele din afară. De aceea lupta împotriva ispitelor dinlăuntru este însoțită de reţinerea dureroasă a simţurilor de-a se bucura de plăcerea atingerii cu cele din afară.

[373] Cunoştinţa, sau conştiinţa, luptînd împotriva ispitelor dinlăuntru, naşte virtuţile şi le şi păzeşte. Nu există luptă împotriva patimilor care întunecă şi pentru virtuţile care luminează sensul vieţii, fără cunoştinţă şi conştiinţa acestui sens. Această cunoştinţă naşte virtuţile şi le păzeşte.

[374] Să nu fii mulţumit că ai rezistat ispitei care ţi-a venit. Aceasta te face să te încrezi şi să slăbeşti lupta, ceea ce-ţi aduce din nou ispita pe care crezi că ai biruit-o. Numai cînd nu te încrezi în tine, faci efort mai mare şi ceri cu mai multă stăruinţă ajutorul lui Dumnezeu, iar El îţi dă acest ajutor.

[375] Să nu te încrezi că cererea ajutorului lui Dumnezeu de către tine a plăcut Lui şi El ţi-a dat acest ajutor cu adevărat. Căci nu o poţi şti aceasta sigur. De crezi că o ştii, te încrezi în tine şi nu continui a-L ruga şi mai fierbinte pentru ajutorul Lui.

[376] Pînă ce te mustră conştiinţa pentru ceva contrar firii în tine, ea te şi judecă. Eşti sub judecata ei, nu eşti încă liber, sau nesupus osîndei. Dar n-avem voie să ne simţim liberi de putinţa osîndirii, înainte de judecata din urmă a lui Dumnezeu. Numai atunci ni se va da libertatea adevărată, pentru că vom trăi deplin iubirea lui Dumnezeu. Dar s-ar putea ca cineva să trăiască anticipat această libertate, care e o adevărată odihnă. Numai sfinţii sînt de pe acum în jurul Lui, ca unii ce nu se simt osîndiţi de nimic.

2. De vezi că rodul cel bun s-a întărit şi nu-l mai înăbuşe neghinele vrăjmaşului, chiar dacă cei ce te războiesc nu s-au depărtat, încrezători în răutatea lor, înseamnă că nu mai ai de luptat cu simţurile tale. Şi dacă nourul umbreşte cortul tău şi soarele te arde în timpul zilelor şi lumina nu-ţi lipseşte nici noaptea, dacă deci a aflat în tine toată pregătirea cortului ca să stea şi să-l păzească, după voia lui Dumnezeu, înseamnă că s-a ajuns în tine la biruinţa pentru Dumnezeu şi deci El umbreşte cortul. Căci este al Lui şi El merge înaintea lui şi-i pregăteşte mai dinainte odihna.[377] Şi dacă nu se opreşte El mai întîi, în locul în care voieşte, cortul nu se poate odihni, precum zice Scriptura. Deci e primejdie mare pentru om pînă se cunoaşte pe sine şi află exact că nu este în el nimic de la cei ce învaţă pe monah cu hotărîre să se depărteze de la cele contrare firii. Deci avem nevoie de frica bunătăţii lor, ca să stăpînească asupra noastră spre a ne trezi neîncetat aducerea aminte ca împreună cu ea să domnească peste inimile noastre în fiecare oră sfînta lor smerenie, prin mila lui Dumnezeu.[378] Aceasta, pentru ca să nu fim nepăsători faţă de cei ce le pregătesc pe ele şi le păzesc ca să rămînă în minte pînă la sfîrşit, ca omul să-şi vadă păcatele sale în chip neîncetat şi să nu-şi creadă lui-şi, întrucît este într-o robie vicleană.

3. Deci a judeca cineva pe aproapele şi a-l nesocoti şi a-l dispreţui în inima sa şi a-l bîrfi cînd vine vremea, şi a-l certa cu mînie şi a-l vorbi de rău către altul, îl

[377] Persoana umană este în cortul lui Dumnezeu. Dumnezeu merge ca un nour înaintea lui, ca să-i pregătească locul de odihnă spre care-l atrage. Dar omul are şi în el pe Dumnezeu, ziua asemenea soarelui, noaptea asemenea lunei. Îl luminează neîncetat. El trebuie să înainteze atras de voia lui Dumnezeu tot mai mult spre ţara făgăduinţei, spre Împărăţia cerurilor. Aceasta se potriveşte însă şi pentru Biserică.

[378] Frica o produce şi o susţine în noi bunătatea dumnezeiască din mila faţă de noi. Ea ne trezeşte aducerea aminte de păcatele trecute şi, o dată cu aceasta, smerenia, care pune stăpînire pe inima noastră.

face pe cel ce face aceasta străin de mila de care se fac părtaşi sfinţii, o dată cu virtuţile cele vrednice de cinste. Căci acestea desfiinţează ostenelile pe care le face omul şi pierde roadele cele bune ale lor. De zice cineva: „Plîng păcatele mele“, şi săvîrşeşte ceva din ele, este fără minte. De zice cineva: „Plîng păcatele mele“ şi are ceva din ele, se amăgeşte pe sine. Cel ce caută liniştea (isichia) şi nu se îngrijeşte să taie în ea patimile, este orb în sfînta zidire a virtuţilor. Cel ce lasă păcatele sale şi se îngrijeşte să îndrepteze pe altul, se leneveşte în cererea cea din toată inima şi este lipsit de rugăciunea către Dumnezeu întru cunoştinţă. Aceasta este bărbăţia omului: să lupte cu păcatele lui de mai înainte, de care se roagă să fie iertat, cerînd să nu mai fie cîştigat iarăşi, de ele fie în inima, fie în faptele sale, fie în simţuri. Dacă nu domneşte amintirea păcatelor neîncetat în inima lui,[379] şi aceasta nu-l întoarce de la toate cele din lume, ca să nu-l stăpînească, nu se poate înfrîna de la păcatele lui şi nu se simte sătul de ele şi nu se poate reţine să nu judece făptura lui Dumnezeu. Fericit este cel ce s-a învrednicit de acestea cu adevărat şi nu în chip făţarnic şi cu multă răutate. Dar fapta celor ce plîng cu adevărat cu mintea şi cu simţurile lor prin aceste fapte văzute, este să nu judece pe aproapele. Căci dacă nu-ţi ajung păcatele tale, ele te fac străin de aproapele.[380] Şi a răspunde cu rău, înseamnă a fi departe de plîns.[381] A lăsa întipărit ceva din ale lumii (a te lăsa stăpînit de închipuirea cu privire la ceva din ale lumii) pentru

[379] E o amintire a păcatelor cu părerea de rău şi durerea de-a le fi făcut, nu cu plăcerea de-a le repeta.

[380] Cînd nu te-ai săturat de păcatele ce le-ai săvîrşit, ci săvîrşeşti altele, acestea te înstrăinează de aproapele.

[381] A răspunde răului de la altul cu rău, înseamnă a fi departe de părerea de rău şi de plînsul pentru a-l fi făcut.

slava deşartă, este a fi departe de ea cu mintea.[382] cel ce se întristează spunînd: „Nu ţi-am cerut părerea despre aceste gînduri“, este departe de el de a nu-şi face voia sa cu privire la el. Spunînd tu despre cineva că bun, sau nu, este o ruşine pentru acela, arătînd că judecîndu-l eşti mai rău ca acela.[383] A voi să cunoşti un lucru care nu este al tău este o ruşine şi o lipsă de învăţătură şi o robie rea, care nu-ţi îngăduie să cunoşti păcatul tău.

4. De te osîndeşte cineva şi suferi, nu este în tine plînsul adevărat.[384] De se întîmplă cu tine o faptă de dare şi luare şi te vor lipsi unii de ceva şi te vei supăra, nu este în aceasta frica lui Dumnezeu. De vor spune vreunii vreun cuvînt împotriva ta şi te tulburi, nu este acea frică nici în aceasta.[385] De te laudă cineva şi primeşti, nu este ea nici în aceasta. De te înjură vreunii şi te doare, nu este nici aci. De alergi la cei slăviţi ai lumii, dorind prietenia lor, nu este nici aci. De vor vorbi vreunii cu tine şi vei voi să le opui cuvîntul tău, nu este nici aci. De vor trece cu vederea cuvintele tale, şi te va durea, nu este nici aci. Căci toate acestea arată pe omul vechiu, că trăieşte şi stăpîneşte, că nu sînt aci cele ce-l războiesc pe el, nici plînsul adevărat al celui în care lucrează Dumnezeu. Dar trebuie să lucreze ochii minţii ca să se cunoască cineva pe sine că este duşman al lui

[382] A te face robul a ceva din lume, producîndu-ţi închipuiri importante despre ceea ce te leagă de ea, înseamnă a nu înţelege lumea cu mintea în sensul ei de operă supusă lui Dumnezeu, sau despre ceea ce este ea cu adevărat în mizeriile ei care sfîrşesc cu moartea fiecărui om. Este a nu vedea că ea nu poate fi singura realitate. Închipuirea despre ceva important din lume este orice judecată greşită ce o face cineva despre ceva din lume, sau despre oameni. Aceasta e o amăgire, care te duce la greşeli, pentru că nu eşti în stare să cunoşti exact cele din lume şi eşti lipsit de smerenie.

[383] Cînd spun de altul că e rău, că este mai rău ca tine, judecîndu-l, te faci pe tine mai rău ca el.

[384] Plînsul adevărat este cel pentru păcatul tău, pentru insuficienţa ta. Dar de plîngi pentru că te simţi ofensat, nu suferi cu adevărat de slăbiciunea ta, de păcatul tău. Şi acest plîns nu te îndreptează.

[385] Nu este nici în aceasta frica lui Dumnezeu şi în nici una din cele următoare. Pentru că în toate este o simţire egoistă.

Dumnezeu prin voia proprie. Dacă vei fi păzitor al poruncilor lui Dumnezeu şi vei face lucrul tău întru cunoştinţă pentru Dumnezeu şi vei fi încredinţat că nu poţi plăcea lui Dumnezeu, potrivit slavei Lui, şi dacă vei pune înaintea ochilor tăi păcatele tale, şi te vei vedea opunîndu-te celui rău, care vrea să te dărîme pentru că socoteşti să te îndreptăţeşti şi să-ţi păzeşti zidirea pe care ţi-a zidit-o plînsul, — atunci vei cunoaşte că te-ai cunoscut pe tine însuţi şi unde locuieşti şi nu te vei mai încrede în inima ta, pentru că ai dobîndit biruinţa.[386]

De fapt, dacă nu răspunde omul în faţa judecăţii şi nu aude hotărîrea şi nu cunoaşte care este locul lui, nu se poate convinge că prin frică place lui Dumnezeu.[387] Căci întristarea după Dumnezeu, care mănîncă inima, poate cîştiga simţurile; şi împotrivirea (la cele rele) cu trezvie, păzeşte sănătoase simţurile minţii.[388] Căci omul nu este în stare, nici nu se poate încrede în el însuşi (să se ferească de rău). El trebuie să se afle neîncetat în osteneală pînă ce este în trup. Fericiţi cei ce nu se încred în lucrul lor, ca unul ce ar place Domnului şi se ruşinează să răspundă lui Dumnezeu odată ce nu se încred în lucrul lor, împlinit după voia lor, cunoscînd slăbiciunea lor şi mulţumindu-se cu tristeţea lor şi să se plîngă pe

---

[386] Dacă-ţi stau înaintea ochilor păcatele, ele te vor face să te împotriveşti celui ce vrea să te omoare sufleteşte, pentru că vrei să-ţi păzeşti făptura pe care ţi-a zidit-o Făcătorul. În acest caz vei cunoaşte că te-ai cunoscut cu adevărat ca făptură smerită şi nu te vei mai încrede cu mîndrie în tine însuţi, socotind că ai biruit asupra păcatelor. Biruinţa reală asupra acestora e unită cu smerenia, care nu afirmă că a obţinut-o.

[387] Prin frica de Dumnezeu se place lui Dumnezeu. Căci ea îl face pe om să ocolească păcatele. Ea e începutul şi însoţitoarea virtuţilor.

[388] Întristarea pentru păcate face mintea să cîştige simţurile trupeşti şi le stăpîneşte, dar ea păzeşte şi simţurile spirituale ale minţii, prin care aceasta intuieşte înţelesurile lucrurilor.

ei şi să nu poarte grija de făptura lui Dumnezeu, pe care o va judeca El.[389]

5. Căci biruinţa celui ce lucrează constă în a se preda pe sine întreg lui Dumnezeu. Şi c*nd se va desăvîrşi după voia Lui, înseamnă că s-a înscris în cartea celor vii, şi atunci vor mărturisi despre el cei din cer, fiindcă a trecut peste stăpînitorii de-a stînga. Atunci pomenirea lui este cu cei din cer. Pînă ce este însă încă războiu, omul se află sub frică şi cutremur, fie că a învins astăzi, fie că a fost învins, sau va învinge, sau va fi învins mîine. Căci lupta înconjoară şi strînge inima. Numai lipsa de patimi nu este războită, căci a primit cununa şi nu mai e îngrijată de cele trei că sînt împărţite cînd ajung să se împace între ele prin Dumnezeu iar acestea trei sînt, după Apostol, sufletul, trupul şi duhul (I Tes. 5, 23). Căci spune undeva, într-o Epistolă, că atunci cînd cele trei se vor face una prin lucrarea Duhului Sfînt, nu mai pot fi despărţite. „Căci dacă Hristos a murit şi a înviat şi nu mai moare, moartea nu-L mai stăpîneşte pe El" (Rom. 6, 9). Iar moartea Lui s-a făcut mîntuirea noastră.[390] Căci prin moartea Lui de o singură dată, a omorît păcatul şi învierea Lui s-a făcut viaţa tuturor celor ce au crezut în puterea Lui, căci a vindecat pe ai săi de patimi spre a fi vii în Dumnezeu şi a da rodul dreptăţii.[390] Nu te socoti pe tine deci că ai murit, cît timp eşti sub sila vrăjmaşilor tăi, fie

---

[389] Mereu trebuie să fie omul nemulţumit de faptele lui şi să nu aştepte cu încredere judecata lui Dumnezeu, nici să nu cugete că de el va depinde mîntuirea altora. Soarta veşnică a fiecăruia trebuie văzută dependentă de Dumnezeu. Omul trebuie să fie stăpînit mereu de tristeţe pentru starea în care se află el şi să plîngă pentru nemulţumirea cu ea.

[390] La învierea de obşte a încetat războiul împotriva omului, deci şi împărţirea lui în suflet, trup şi duh, pentru că nu mai e stăpînit de patimi Moartea şi învierea lui Hristos a făcut ca cele trei să fie una în El şi apoi va face să fie una şi în noi, căci duhul nostru întărit de Duhul Sfînt al lui Hristos se va înstăpîni peste trup şi peste suflet şi toate vor fi una. Deci omul nu va mai fi îngrijorat de cele trei împărţite şi prin aceasta neajunse la deplina covîrşire de Duhul Sfînt. Cei de pe pămînt luptă pentru cele trei, încă nede-

în stare trează, fie în somn. Căci cît timp se află încă bietul om în stadion, nu are îndrăzneală, și privind de la distanță, nu se încrede în faptele lui. Iar cel fără de minte, căzînd în fiecare zi, socotește că biruiește, fără să poarte o luptă în stadion.[391] De aceea a spus Domnul nostru ucenicilor Săi, trimițîndu-i spre propovăduire: „Nu salutați pe cineva pe cale, salutați pe cei din casă. Și dacă este acolo un fiu al păcii, rămîneți la el și pacea voastră se va odihni acolo" (Lc. 10, 4—5). Și iarăși, Elisei a spus lui Ghiezi, trimițîndu-l: „De vei afla un om, să nu-l binecuvîntezi, nici tu să nu fi binecuvîntat de cineva" (IV Imp. 4, 29). Căci știa că nu fusese readus la viață pruncul, nici nu avea puterea să-l învie. Dar cînd a intrat omul lui Dumnezeu și a văzut pruncul zăcînd pe pat, a închis pe prunc și a tras după sine ușa și a dat lupta prin fapte cu fiecare simț al lui, culcîndu-se peste prunc pe pat și venind peste el și umblînd cu el de șapte ori. Și cînd s-au încălzit simțurile pruncului, după voia Duhului lui Dumnezeu, s-au deschis ochii lui.

6. Deci ce avem de spus noi, nevrednicii, care iubim slava lumii acesteia mai mult decît iubim pe Dumnezeu; cei ce nu știm cum să luptăm; cei ce nu ne străduim să ajungem la odihnă, necunoscînd îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, care lasă neghinele împreună cu rodul cel bun pînă la deplinătate și nu trimite să adune ne-

---

săvîrșite și de aceea nedeplin unite, și luptă și pentru cei morți cu trupul, ca sufletul lor să fie miluit de Dumnezeu și prin Duhul Sfînt să-l unească cu trupul la înviere. Hristos a murit și a înviat deci și pentru a reface unitatea omului, pe care păcatul l-a împărțit. Căci a omorît în Sine păcatul nostru ca pricină a împărțirii omului. Toată spiritualitatea Avei Isaia este consecința hristologiei. Dar dacă pînă aci a vorbit aproape numai de moartea lui Hristos, ca moarte a patimilor omenești, acum vorbește și de învierea Lui, ca cea care reface unitatea omului prin eliberarea lui de patimi. Ni se dau aci elemente noi în hristologie, ca o aprofundare în bogăția ei.

[391] Lupta se va termina la judecata din urmă. Pînă atunci, dar mai ales în cursul vieții pămîntești, unii se luptă în stadion, înaintînd în virtuți. Alții, din mîndrie, păcătuiesc chiar prin faptele de care se socotesc vrednici de laudă. Aceştia nu luptă în stadion pentru a înainta spre ținta desăvîrșirii.

ghinele, dacă nici Ghiezi deşi şi-a făcut drumul său, încă n-a ajuns să învie pe prunc, fiindcă a iubit slava oamenilor mai mult decît slava lui Dumnezeu. Fericiţi sînt ochii care se ruşinează întru cunoştinţă să privească spre Dumnezeu şi se îngrijesc să-şi vindece ranele lor întru cunoştinţă şi-şi cunosc păcatele lor şi se roagă pentru iertarea lor.[392] Dar vai celor ce-şi pierd rodul lor, socotind că sînt fără de păcat şi calcă peste conştiinţa lor, nevrînd să fie străpunşi de ea, nici să ştie că nu este mic ceea ce este foarte mic. Precum ştim că plugarul care, semănînd toată sămînţa, dacă aceasta nu se coace, o are degeaba şi se osteneşte în zadar, aşa şi omul, „de vede toate tainele şi are toată cunoştinţa" (I Cor. 13, 2), şi săvîrşeşte multe fapte şi vindecări, suferă de rele diferite, şi e lipsit de haina lui, ba se află şi în frică, neîncrezîndu-se în conştiinţa lui, fiindcă are încă vrăjmaşi şi uneltitori care îl vînează, pînă ce nu aude cuvîntul că: „dragostea niciodată nu cade, ci toate le crede şi le nădăjduieşte şi le rabdă" (Ibidem, 8, 7)[393]

7. O, cîtă osteneală înseamnă calea lui Dumnezeu! Căci a spus: „Strîmtă este poarta şi plină de necazuri calea ce duce la viaţă; şi puţini sînt cei ce o află pe ea" (Mt. 7, 14). Şi noi, cei nelucrători şi iubitori de patimi, zicem că o avem ca odihnă, fiindcă nu putem purta jugul, de care a spus: „Luaţi jugul Meu peste voi şi învăţaţi de la Mine, că sînt blînd şi smerit cu inima şi

---

[392] Accentuează mereu cunoştinţa. Cei ce înaintează în cele bune se ruşinează înaintea lui Dumnezeu de păcate, pentru că le cunosc că sînt păcate, pentru că se îngrijesc să le vindece prin cunoştinţa combaterii lor. Cunoştinţa păcatelor e unită cu cunoştinţa lui Dumnezeu împotriva căruia se săvîrşesc. Cine nu cunoaşte pe Dumnezeu nu cunoaşte nici anumite fapte ale sale ca păcate. De cunoaşterea lui Dumnezeu ca existenţă personală, care vrea binele ca viaţă în armonie a tuturor şi a cărui voie neîmplinind-o oamenii ies din armonia care-i fericeşte pe ei, depinde orice cunoaştere a tuturor, sau sensul lor.

[393]. Numai cînd ajunge cineva să trăiască faptul că dragostea niciodată nu cade etc., a ajuns cu adevărat deasupra păcatelor.

veţi afla odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu este bun şi sarcina Mea uşoară" (Mt. 11, 29—30). Şi care este înţeleptul, după Dumnezeu, care nu se luptă cu toată puterea lui să sufere pătimirea celor rele cu toată osteneala şi graba, în linişte (în isichie) şi pază şi cu toată grija, şi nu se va afla totuşi pe sine nevrednic să rostească cu gura lui numele lui Dumnezeu?[394] Dar Stăpînul şi Domnul Iisus a venit la noi pentru patimile lucrătoare în noi. A venit ca să le omoare în noi, cei ce nu umblăm după trup, ci după duh, arătîndu-ne toată Voia Tatălui. Căci învăţîndu-i pe ucenicii Săi, le-a spus: „Cînd veţi împlini toate cele poruncite, spuneţi că robi netrebnici sîntem; căci cele ce eram datori să le facem, le-am făcut" (Lc. 17,10). Acestea le-a spus celor ce şi-au dat osteneala lor şi au păzit-o pe ea, pentru că au cunoscut pe cei ce caută să-i sărăcească de osteneala lor şi să o fure. De orice purtător de venin pe care îl vede cineva, fuge acesta cu frică, fie acela şarpe, fie viperă, fie scorpie, fie alt purtător de veninul morţii. Dar sufletul neruşinat şi netrebnic rămîne în toate cele ce el omoară şi nu fuge, nici nu se desparte de ele, ci se îndulceşte de ele şi se încrede cu inima în ele. De aceea îşi cheltuieşte vremea, rămînînd sterp.

CUVÎNTUL XXIV

Despre nepătimire (lipsa de patimi)

Pe calea virtuţilor sînt şi căderi, este şi vrăjmăşie, este şi prefacere, este şi schimbare, sînt măsuri, este micşorare, este descurajare, este bucurie, este durere a

[394] Chiar de rostirea numelui lui Dumnezeu se simte nevrednic cel ce luptă împotriva păcatelor sale. Dar uneşte în rostirea lui sentimentul de nevrednicie cu cel de trebuinţă a rostirii lui. Nu pot, Doamne, să nu te chem, dar mă simt totodată nevrednic să Te chem. Te chem, simţind că chiar în chemarea Ta pun ceva din încrederea mîndră ca chemarea Ta de către mine, Te va face să mă asculţi. Dar faptul că Domnul Iisus a venit la noi pentru a ne ajuta să scăpăm de patimile noastre, ne dă totuşi curajul să-L chemăm. Mă întreb: oare sînt vrednic să rostesc numele lui Dumnezeu?

inimii, este tristețe, este odihnă a inimii, este propășire, este silă. Este o călătorie pînă nu se ajunge la oprire. Iar nepătimirea este departe de toate acestea și nu are nevoie de ceva. Căci este în Dumnezeu și Dumnezeu în ea.[395] Nu are dușmănie, nu mai are cădere, nu necredință, nu osteneală a păzirii (a ceea ce ai), nu teama de patimă (frica vreunei patimi), nu pofta vreunui lucru în vreo privință, nu neplăcerea pentru vreo dușmănie. Mari sînt slavele ei și nenumărate. Teama de vreo patimă este departe de nepătimire și pînă ce se urcă în cineva vreo învinovățire, este departe de nepătimire. Ea este trupul pe care l-a luat Domnul Iisus și ea este iubirea, despre care i-a învățat pe ucenici cu bucurie. De aceea mulți oameni necercați au crezut că au ajuns la ea, aflîndu-se încă patimile în sufletul lor și trupul lor nefiind încă deplin curățit. De aceea s-au abătut de la cuvîntul datorat. „Iertați-mă pentru Dumnezeu".

CUVÎNTUL XXV

Către Ava Petru, ucenicul lui

1. Mi-ai scris că voiesc să dau pocăință lui Dumnezeu pentru păcatele mele, dacă Dumnezeu mă eliberează de grija amară a lumii pe care o am. Bine ai spus că voiesc aceasta, dacă sînt eliberat de lucrul veacului acesta. Fiindcă nu poate mintea să se îngrijească de amîndouă. A spus-o aceasta și Domnul, zicînd: „Nu puteți sluji și lui Dumnezeu. și mamonei" (Mt. 6, 25). Căci mamona este semnul a toată lucrarea lumii acesteia. Și de nu o părăsește omul pe aceasta, nu poate

---

[395] Este o remarcabilă definiție a nepătimirii. Ea este în Dumnezeu și Dumnezeu este în ea. Deci are totul. Nu e lipsită de nimic. În patimi dorești. cu pasiune ceva, ești supus lor. N-ai liniște. Nu ești liber. În nepătimire e libertate. Ea este iubirea desăvîrșită. Căci iubirea are în ea toată libertatea. Dumnezeu este fără nici o patimă, căci nu e supus la nimic și nu e mărginit.

sluji lui Dumnezeu Iar slujirea lui Dumnezeu ce este, dacă a nu avea ceva străin în mintea noastră cînd Îl binecuvîntăm pe El, nici vreo plăcere cînd ne rugăm Lui, nici vreo răutate cînd Îi cîntăm Lui, nici vreo ură cînd ne închinăm Lui, nici pisma rea care ne tulbură cînd ne preocupăm de El, nici plăcere urîtă în mădularele noastre cînd ne aducem aminte de El? Căci toate acestea sînt ziduri întunecate care înconjoară nenorocitul suflet, de nu se poate ruga în chip curat lui Dumnezeu, avîndu-le acestea în el. Căci îl împiedică în văzduh și nu-l lasă să se întîlnească cu Dumnezeu și să binecuvînteze în ascuns și să se roage Lui cu dulceața iubirii în bucuria inimii și cu voirea sfîntă, ca să fie luminat de El. De aceea mintea se întunecă totdeauna și nu poate înainta spre Dumnezeu, cînd nu se îngrijește să le taie pe acestea întru cunoștință.[396] Dar nu se poate îngriji să le taie pe acestea, dacă nu se face fără grijă de cele ale veacului acesta. Căci sînt două puteri care înrîuresc sufletul: una din afară, care se îngrijește de veacul acesta, și pentru odihna trupului și alta dinlăuntru, cea a patimilor care împiedică virtuțile. Dar nu vede sufletul pe cea dinlăuntru, a patimilor, de nu se eliberează de cea din afară. De aceea a spus Domnul că „tot cel ce nu s-a lepădat de orice voie a lui, nu se poate face ucenicul Meu" (Lc. 14, 26). Și puterea din afară este din voință, iar cea dinlăuntru

[396] Cel ce se gîndește la cele ale lumii cînd se roagă lui Dumnezeu nu se poate ridica cu sufletul dincolo de văzduhul ce înconjoară lumea, dincolo de văzduhul în care duhurile rele, aflătoare mai presus de cele materiale, dar nu în înălțimea curată a lui Dumnezeu. Gîndurile lumii pe care le pun într-o evidență accentuată acele duhuri, în jurul sufletului, îl înconjoară pe acesta ca un zid de întuneric, prin care nu poate trece ușor, ca să se întîlnească cu Dumnezeu, deci El să-l umple de lumina Lui. Duhurile rele sînt mai aproape de noi cînd avem în noi unele ispite ale lor. În acest sens se află ca într-un fel de văzduh între noi și Dumnezeu. Ele sînt ca un zid întunecat în jurul sufletului, punînd la îndoială sensul adevărat al existenței, pe care îl avem prin lumina deplină ce ne vine de la Dumnezeu.

este din fapte.[397] Știind deci Stăpînul nostru că voința este cea care domnește peste amîndouă, a poruncit să o tăiem pe ea. Căci mintea e omorîtă cînd sufletul se îngrijește de cele din afară și patimile dinlăuntru își săvîrșesc faptele lor fără să le despartă. Deci dacă sufletul ascultă cuvîntul lui Iisus, taie toate voile lui, urăște toată lucrarea lumii acesteia. Și atunci învie mintea și, stă tare pînă ce le aruncă toate din casa ei, privind neîncetat la suflet și păzindu-l să nu se întoarcă la cele dinapoi și la cei ce l-au nedreptățit (l-au făcut nedrept).

2. Căci sufletul este asemenea unei femei tinere, căsătorită cu bărbat, care cînd pleacă bărbatul într-o călătorie, pierde teama și rușinea, nemaiîngrijindu-se cu sîrguință de cele din casa ei. Dar cînd vine bărbatul ei în casa lui, îndată se îngrijește de toate după voia bărbatului și el venind în casă, de asemenea se îngrijește de toate cele de care are trebuință. Așa este mintea. Cînd se trezește, îngrijește de suflet și îl păzește neîncetat pînă ce acesta naște cu mintea și crește copiii[398] Și amîndouă se fac o inimă. Căci sufletul se supune minții, precum s-a scris de către Apostol, că: „bărbatul este cap femeii" (I Cor. 1, 3). Și iarăși: „Bărbatul nu trebuie să-și acopere capul, fiind chip și slavă a lui Dumnezeu. Iar femeia este slava bărbatului. Căci nu bărbatul este din femeie, ci femeia din bărbat. De fapt nu s-a zidit bărbatul pentru femeie, ci femeia pentru bărbat. De aceea trebuie ca femeia să aibă stăpînire peste ea, pentru îngeri. Dar nici femeia nu e fără bărbat, nici bărbatul fără femeie în Domnul. Căci precum femeia este din bărbat, așa și bărbatul este prin femeie „Iar

---

[397] Cele două puteri se întăresc una pe alta. Puterea din afară vine din voință, iar cea dinlăuntru din faptele din afară. De aceea tăindu-ne propria voință, le tăiem pe amîndouă.

[398] În grecește mintea este de genul masculin, iar sufletul de genul feminin. Mintea este bărbatul, sufletul, femeia lui.

toate sînt de la Dumnezeu" (Ibid. 7, 12). Cuvîntul acesta nu are pentru cei învredniciţi să fie în Domnul, numai un chip. Aceştia se roagă în Domnul întru curăţie; ei sînt cei ce binecuvîntează pe Dumnezeu cu inima sfîntă. Aceştia sînt cei luminaţi din Dumnezeu; aceştia sînt adevăraţii închinători, pe care Dumnezeu îi caută; aceştia sînt cei despre care a zis: „Voi locui şi voi umbla în ei" (II Cor. 6, 16). Aceasta este ceea ce s-a spus: „De se vor învoi doi dintre voi despre toate, cîte le vor cere în numele Meu, se va face lor" (Mt. 18, 19). Voieşte deci ca ai Săi să fie curaţi de cele materiale văzute şi de cele ascunse în suflet şi de toate, cîte le-a desfiinţat în trupul Său prin întruparea Lui, precum a zis: „Rămîneţi întru Mine şi Eu întru voi" (Io. 15, 4)[399] Ai văzut, frate, că întîi voieşte ca noi să rămînem întru El prin fapte şi El rămîne întru noi prin curăţia Lui după puterea noastră?

3. Dar va spune cineva: „Am rămas întru El prin Botez, dar prin vieţuire nu o pot face aceasta." Ascultă-iubitule! Fără îndoială, cel ce primeşte Botezul, îl primeşte spre desfiinţarea păcatului, precum a zis Apostolul: „Ne-am îngropat cu El prin botez, spre moarte ca să se desfiinţeze trupul păcatului, ca să nu mai slujim păcatului" (Rom. 6, 4—6). Căci e cu neputinţă să rămînă Hristos cu păcatul în acelaşi loc. „Deci de s-a sălăşluit în tine Hristos, trupul a murit păcatului, iar duhul e viu pentru dreptate", precum a zis Apostolul (Rom. 8, 10). „Căci femeia măritată e legată de bărbat pînă ce el trăieşte. Iar de moare bărbatul, este dezlegată de legea bărbatului. Deci trăindu-i bărbatul, se va numi

[399] Relaţia între bărbat şi femeie, în timpul cît bărbatul lipseşte de acasă şi cînd vine acasă, e un chip pentru relaţia între minte şi suflet. În cei ce se roagă lui Dumnezeu în chip curat şi fac voia Lui, mintea şi sufletul devin o unitate armonioasă. Precum se armonizează bărbatul cu femeia, aşa se uneşte şi mintea cu sufletul în inimă sau în duh, care face şi trupul să fie curat; şi precum bărbatul şi femeia se armonizează în Hristos, aşa se uneşte şi mintea cu sufletul în inimă cînd văd pe Hristos în ea.

adulteră de vă fi a altui bărbat. Dar dacă moare bărbatul, este liberă față de lege, ca să nu fie adulteră, făcîndu-se a altui bărbat" (Rom. 7, 2—3). Deci cel ce voiește să cunoască de s-a sălășluit Hristos în el, va cunoaște din gîndurile lui. Căci cîtă vreme păcatul convinge inima lui, Dumnezeu nu s-a sălășluit încă în el nici Duhul Lui n-a aflat odihnă în el.[400] Deci trebuie ca Dumnezeu să se sălășluiască în om, ca omul să săvîrșească faptele în Dumnezeu, ca sufletul să se elibereze de păcat, cum a spus Apostolul, că: „Cel ce se lipește de desfrînată este un singur trup cu ea, iar cel ce se lipește de Domnul, este un singur duh cu El" (I Cor. 6, 16—17). Căci toată starea contrară firii se numește desfrînată.[401] Dar de se eliberează sufletul și trece peste cele ce caută să-l împiedice în văzduh, rămîne în Dumnezeu și primește Duhul Lui, după spusa: „Cel ce se lipește cu Domnul, este un duh cu El". Și Hristos învață sufletul cum să se roage, ca pe unul ce I se închină Lui neîncetat și este lipsit de El, iar El rămîne în suflet dăruindu-i neîncetat odihnă și descoperindu-i cinstirile și darurile Lui negrăite. Căci sufletul se naște din nou de la El prin Botez și prin insuflarea Duhului Său. Fiindcă precum s-a scris: „Cel ce s-a născut din Dumnezeu nu păcătuiește, nici nu se atinge de el cel viclean" (I Io. 5, 18), căci s-a născut din Dumnezeu, precum s-a scris în Evanghelie: „De nu vă veți întoarce și nu veți fi ca copiii, nu puteți intra în Împărăția cerurilor" (Mt. 18, 3); și iarăși: „Faceți-vă ca pruncii de curînd născuți,

[400] Iarăși dă relația dintre bărbat și femeie ca chip al relației dintre Hristos și inima omului. Cît timp inima se simte atrasă de gînduri păcătoase, Hristos nu este în om, ca în femeia lui. Și cît timp Hristos nu e în om, nici duhul omului nu e odihnit. Păcatul îl ține în agitație, iar Hristos îi aduce odihnă, precum îi aduce femeii prezența bărbatului.

[401] E contrar firii omului să nu fie cu Dumnezeu, mai precis cu Hristos. Ea trăiește în acel caz nu cu bărbatul ei firesc, ci cu Satana, care e vrăjmaș al lui Dumnezeu. Trăiește contrar stării care o face pentru veci fericită, arătîndu-i sensul adevărat al vieții.

dorind laptele cel duhovnicesc şi neviclean, ca să creşteţi prin el“ (I Petru, 2, 2).

4. Dar care este lucrul copilului? Copilul, de este lovit, plînge, iar cu cei ce se bucură cu el, se bucură. De este ocărît, nu se mînie şi de e lăudat, nu se mîndreşte. De-l cinstesc pe altul mai mult ca pe el, nu pismuieşte. De sînt luate lucrurile lui, nu se tulbură. De-i iau ceva din moştenire, nu ştie. Nu se duce la judecată cu cineva. Nu urăşte pe vreun om. De este sărac, nu se întristează. De este bogat, nu se trufeşte. De vede femeie, nu o pofteşte. Plăcerea şi grija nu-l stăpînesc. Pe nimenea nu judecă, pe nimenea nu stăpîneşte, pe nimeni nu bîrfeşte, nu rîvneşte ceea ce nu cunoaşte, nu rîde de chipul aproapelui, nu duşmăneşte pe cineva, nu se preface, nu caută slava lumii acesteia, nu caută să adune bogăţie, nu e iubitor de arginţi, nu se face îndrăzneţ, nu se ceartă, nu învaţă cu patimă, nu se îngrijeşte de cineva. De-l dezbracă, nu se întristează, nu ţine la voia sa, şi nu-i este frică de foame, nici de cei vicleni, nu se teme de fiară, nici de războiu. De se porneşte vreo prigoană, nu se tulbură. Aşa este cel despre care a spus Stăpînul nostru Iisus: „De nu vă veţi întoarce şi nu veţi fi ca pruncii aceştia, nu veţi intra în Împărăţia lui Dumnezeu” (Mt. 18, 4).

5. Dar cînd creşte puţin copilul şi răutatea începe să locuiască în el, Apostolul îl osîndeşte, zicînd: „Ca să nu mai fim copii purtaţi de jucăria valurilor şi purtaţi de orice vînt al învăţăturii prin înşelăciunea oamenilor, „prin vicleşugul lor spre uneltirea rătăcirii. Ci ţinînd adevărul, să sporim în iubirea faţă de El în toate” (Ef. 4, 14—15). Şi iarăşi: „V-am hrănit cu lapte ca pe nişte prunci şi nu cu bucate, căci încă nu puteaţi“ (I Cor.

3, 2)[402]. Și iarăși zice: „Cîtă vreme moștenitorul este încă copil, nu se deosebește întru nimic de rob, deși este stăpîn peste toate, ci este sub epitropi și iconomi pînă la vremea rînduită de tatăl său. Așa și noi, cînd eram copii, ne aflam robiți sub stihiile lumii" (Gal. 4, 1—3) Și iarăși: „Fugi de poftele tinerești" (II Tim. 2, 3). Învățîndu-ne deci să părăsim copilăria, a spus: „Fraților, nu fiți copii la minte, ci fiți copii în răutate, dar cu mintea fiți desăvîrșiți" (I Cor. 14, 20). Deci care este lucrul acestor copii, dacă nu acela spus de Apostolul Petru: „Deci lepădînd toată răutatea și tot vicleșugul și fățărniciile și pismele și toate clevetirile, ca niște prunci de curînd născuți" (I Petru 2, 1—2). Înțelegi, frate, ce înseamnă cuvîntul pe care l-a spus Stăpînul nostru Iisus: „Amin, amin zic vouă: de nu vă veți întoarce și nu veți fi ca pruncii, nu veți intra în Împărăția cerurilor". Cuvîntul este plin de teamă. Căci Domnul nostru a spus cu jurămînt: „Amin, amin zic vouă". Iar „Amin" este El însuși. De aceea a spus Apostolul: „Deoarece nu este altul mai mare ca El, s-a jurat pe Sine însuși, sau a zis: „Binecuvîntînd, te voi binecuvînta" (Evr. 6, 13—14)[403].

6. Să înțelegem deci cuvîntul de mai sus cu exactitate. Să ne îngrijim adică în tot ceasul cu frică și cu cutre-

[402] Hristos ne cere toate calitățile amintite ale pruncilor ca să intrăm în Împărăția cerurilor. Dar să le cîștigăm acestea prin conștiință și străduință. Ne cere „să ne facem ca pruncii", să redevenim ca ei, după ce ne-am depărtat de calitățile lor prin ispitele vieții. Trebuie să redevenim „ca pruncii", dar prin luptă conștientă cu vicleniile lumii și aducînd copilăriei conștiința despre bunătățile ce le au copiii, ca simplu dar. Prin conștiință și printr-o voință slabă se actualizează potențele păcătoase ale omului. Dar prin conștiință și printr-o sporită cunoaștere și printr-o voință întărită sînt învinse păcatele ca actualizări ale acelor potențe. Dar voința aceasta e întărită de Hristos și de cunoașterea Lui.

[403] Cuvîntul lui Iisus prin care ne cere să ne facem ca pruncii trebuie să ne umple de teamă. Și teama să ne fie o forță în a-l împlini. Căci zicînd „Amin", Iisus a spus că acesta este adevărul. Iar adevărul este El însuși. Fiți convinși despre trebuința a ceea ce vă cer, pentru că adevărul acestui fapt este întemeiat pe Mine ca Adevărul prin excelență. Nerespectînd ceea ce vă spun, nu Mă respectați pe Mine.

mur de acest cuvînt, să luăm seama cînd ne rănește pe noi vrăjmașul cu vreo săgeată prin aproapele, sau cînd ne lovește cineva sau ne osîndește, sau ne clevetește, sau cînd se sfădește aproapele cu noi, pentru a-l asculta, sau ne necăjește vreo minte necurată, vrînd să trezească în noi amintirea rea a celor ce ni le-a făcut aproapele, vrînd să întineze sufletul nostru prin mînie și ocară.[404] De se apropie ceva din acestea de sufletul nostru, să ne silim să ne aducem aminte de cuvîntul Stăpînului nostru, pe care ni l-a spus cu jurămînt, zicînd: „Amin, amin zic vouă, de nu vă veți întoarce și nu vă veți face ca pruncii, nu veți intra în Împărăția cerurilor". Cine nu se va înfricoșa auzind acest cuvînt? Sau ce înțelept, voind să-și mîntuiască sufletul său, nu aruncă de la inima lui tot dispreţul pe care-l are față de aproapele? Sau cine, temîndu-se să nu ajungă în gheenă, nu aruncă din inima sa toată ura, ca să nu fie aruncat el însuși din Împărăție?[405] Un cuvînt tăios ne-a spus Stăpînul nostru, zicînd: „De nu vă veți întoarce să fiți ca prunci nu veți intra în Împărăție". Greu este cuvîntul pentru cei ce țin la voința lor și pentru cei ce iubesc lumea și nu au cunoscut puterea Sfîntului Duh, că de va veni la ei, îi va face să uite toată răutatea și îi va învăța cele ale lui Iisus în loc de mînie, blîndețea, în loc de dușmănie, pacea, în loc de iubirea de ceartă, smerita cugetare, în loc de ură, iubirea, în loc de neîngăduință, îndelunga

---

[404] Ura, mînia, gîndul și cuvîntul rău despre aproapele întunecă sufletul, pentru că ne opresc de la cunoașterea adevărată a tainei lui, a ceea ce este minunat în el de la Dumnezeu, Făcătorul și nu ne mai cunoaștem nici pe noi în ceea ce putem face pentru creșterea noastră duhovnicească, putînd înainta împreună cu aproapele în Dumnezeu. Îl disprețuim prin acestea pe Dumnezeu Însuși.

[405] Se face mereu dependentă scăparea de perspectiva iadului și a intrării în Împărăția cerurilor de iubirea aproapelui. Ura și disprețul aproapelui duc la singurătatea tristă ce va fi trăită veșnic în iad. Iar bucuria comuniunii din Împărăția cerurilor este pregătită de silința de-a iubi pe oameni în cursul vieții pămîntești.

răbdare.[406] Căci aceştia sînt cei ce s-au învrednicit de naşterea din nou.

7. Să ne străduim deci să tăiem din inima noastră cele ce ni le-a spus marele Apostol. Şi să le părăsim pe ele, ca să ajungem la măsurile copilului. Fiindcă cei ce s-au îngrijit să taie acestea din sufletele lor, au ajuns la sfînta şi marea Lui vîrstă şi desăvîrşire.[407] Căci le-a dat o putere mare, suflînd în faţa lor şi zicînd: „Luaţi Duh Sfînt" (Io. 20, 21). Dar arătîndu-se apoi lor, la marea Galileii şi întrebîndu-i: „Aveţi ceva de mîncare?" (Lc. 24, 41), le-a amintit că prin suflarea Duhului, i-a făcut copii, deşi nu erau copii după trup. Şi iarăşi s-a scris: „Iată Eu şi pruncii pe care Mi i-a dat Dumnezeu". „Deci de vreme ce pruncii s-au făcut părtaşi trupului şi sîngelui, în chip apropiat s-a împărtăşit şi El de acestea, ca prin moarte să surpe pe cel ce are stăpînirea morţii, adică pe diavolul, şi să-i izbăvească pe aceia" (Is. 8, 18; Evr. 2, 14—15). De ce sînge şi trup s-a făcut părtaş în chip apropiat, dacă nu de al celor ce au părăsit toată răutatea şi au ajuns la măsura sfintei copilării?

---

[406] Duhul lui Hristos, primit la Botez de om îi dă putere să părăsească orice egoism, să fie faţă de oameni cum a fost şi este Hristos, care s-a făcut om, s-a jertfit pentru oameni şi rămîne om în veci, din iubire faţă de oameni. Acesta este omul cel nou, născut din Hristos la Botez.

[407] Să creştem în smerenie, să creştem în a nu ne socoti ca fiind ceva, să creştem în preţuirea aproapelui şi în slujirea lui. Să creştem spre omul la care s-a pogorît Fiul lui Dumnezeu. Ajungem la marea vîrstă a desăvîrşirii, părăsind pretenţia de mărire şi cîştigînd smerenia şi nepretenţiozitatea copilului. Tinzînd spre starea copilului, tindem spre desăvîrşirea lui Hristos. Căci Fiul lui Dumnezeu nu s-a făcut un om mîndru, dornic de măririle lumeşti, ci un om smerit, plin de preţuire pentru toţi oamenii. Născîndu-i prin suflarea Duhului Său pe Apostoli ca oameni noi, i-a făcut copii, dar şi desăvîrşiţi. Şi aşa se întîmplă cu toţi cei ce se nasc din nou în Botez. Devenim desăvîrşiţi ca El, întrucît sîntem făcuţi asemenea copiilor. Dar noi creştem în desăvîrşirea curăţiei copilului, pe cînd Hristos este în desăvîrşirea în care nu mai este creştere. Hristos este mereu tînăr şi mereu desăvîrşit; e mereu începutul plin de putere şi desăvîrşirea. Este Alfa şi Omega. Este mereu începutul omenirii noi şi desăvîrşirea la care trebuie să ajungă ea, fără a îmbătrîni şi a slăbi în putere.

Iar aceştia la rîndul lor s-au făcut desăvîrşiţi[408] după cuvîntul Apostolului: „Pînă ce vom ajunge toţi la unitatea credinţei în Fiul lui Dumnezeu, la bărbatul desăvîrşit, la măsura vîrstei plinătăţii lui Hristos" (E. 4, 13)[409] Şi iarăşi: „Săvîrşiţi creşterea trupului spre zidirea lui în iubire" (Ibid, 16).

Unora ca aceştia le scrie Apostolul Ioan, zicînd: „Vă scriu vouă, copiilor, că aţi cunoscut pe Cel ce este de la început; vă scriu vouă, tinerilor, fiindcă aţi biruit pe cel viclean" (I Ioan, 2, 12—13). Ai băgat de seamă că cei ce s-au făcut copii în răutate, s-au făcut luptători împotriva vrăjmaşului?[410] Că cei goliţi de armele aceluia, care sînt armele răutăţii, s-au făcut părinţi şi au ajuns la măsurile desăvîrşirii spre a li se încrede descoperirile şi tainele, pînă vor ajunge la înţelepciune, la unitate, la bunătate, la blîndeţe şi la curăţie? Căci acestea aparţin blîndeţii şi aceştia sînt cei ce au primit pe Hristos, slăvindu-L în trupul lor.

8. Să ne luptăm deci, iubite frate, în marea foamete de pe pămînt, să nu ne descurajăm în vreo privinţă- ci să cerem neîncetat bunătatea lui Dumnezeu, să nu ne lase să trăim în rătăcirea vrăjmaşului şi pizmaşului, care pricinuieşte fără milă cele rele şi stăruie cu neruşinare şi spune că dacă nu îl ascult astăzi, îl voi asculta mîine. Dar să nu ne lăsăm pînă putem să ne rugăm cu stăruinţă, lui Dumnezeu, cum zice David. „Caută, auzi-mă, Doamne, Dumnezeul meu, luminează ochii mei ca nu cumva să adorm spre moarte, ca nu cumva

---

[408] Fiul lui Dumnezeu s-a făcut părtaş de trupul şi sîngele Fecioarei, care se făcuse curată ca un copil, ca apoi şi ceilalţi oameni, uniţi cu El prin credinţă, să primească trupul şi sîngele Lui curate ca ale unui copil.

[409] Hristos are ca om curăţia copilului şi deplinătatea vîrstei spirituale a desăvîrşirii. Spre această vîrstă a desăvîrşirii spirituale a omului trebuie să tindem şi noi cei ce ne-am născut din curăţia Lui ca nişte prunci spirituali.

[410] Iată modul unirii stării de copil cu aceea de bărbat: trebuie să se facă sau să fie cineva copil, sau mic în răutate, ca să poată fi mare în războiul împotriva vrăjmaşului. Deci poate fi cineva spiritual deodată şi una şi alta.

să zică vrăjmașul meu: „Întăritu-m-am asupra lui“ Fiindcă cei ce mă necăjesc se vor bucura, de mă voi clinti” (Ps. 12,4—5). Deci de vor pune stăpînire peste noi, să strigăm, zicînd: „Dumnezeule cine se va asemăna cu Tine? Să nu taci, nici să Te îmblînzești, Dumnezeule. Că iată, vrăjmașii Tăi s-au întărîtat și cei ce Te urăsc au ridicat capul. Împotriva poporului Tău au uneltit cu vicleșug, zicînd: „Să nu mai lăsăm să se pomenească numele lui în Israil“ (Ps. 82,1—4). Iar înaintînd prin Sfîntul Duh, a zis: „Dumnezeul meu, pune-i pe ei ca o roată, ca o trestie în fața vîntului. Umple fețele lor de ocară și vor cunoaște că Tu Însuți ești Domn“ (*Ibidem* 14,17). Iată cum, cei ce-și întăresc inima lor prin credință împotriva vrăjmașilor, înainte de-a lupta împotriva acelora s-au întărit pe ei înșiși pe sfînta piatră care este Hristos (I Cor. 10,4), zicînd întru tăria inimii: „Înconjuratu-m-au ca albinele fagurele și s-au stins ca focul în spini și în numele Domnului i-am înfrînt pe ei” (Ps. 117,12).

9. Iar de vedem pe cei ce ne înconjoară prin viclenia lor, care este nepăsarea (lenevia), fie atrăgîndu-ne sufletul în plăcere, fie pornindu-ne cu mînie împotriva aproapelui cînd face ceea ce nu trebuie, fie îngreunîndu-ne ochii spre poftirea trupurilor, fie voind să ne coboare la gustarea plăcerii trupurilor, fie înfățișînd cuvîntul altuia ca o otravă, fie lovind cuvîntul altuia, sau făcîndu-ne să deosebim pe frați, spunînd: „Acesta este bun și acesta este rău“, dacă ne înconjoară acestea să nu ne descurajăm, ci mai degrabă să strigăm cu tăria inimii, ca David, zicînd: „Doamne, apărătorul vieții mele, de se va pregăti împotriva mea război, nu se va teme inima mea. De se va ridica împotriva mea război, eu în El nădăjduiesc. Una voi cere de la Domnul, aceasta o voi cere, să locuiesc în casa Domnului toate zilele vie-

ţii mele, ca să văd frumuseţea Domnului şi să cercetez locaşul cel sfînt al Lui. Că El m-a acoperit. Şi iată acum. a înălţat capul meu împotriva vrăjmaşilor mei" (Ps. 26,1—6). Acestea sînt alte celor ce şi-au sculat mintea din morţi, pe care Domnul îi numeşte noapte, zicînd: „Nu sîntem ai nopţii, nici ai întunerecului" (I Tes. 5,6)[411]. Iar mustrînd pe cei ce se neglijează pe ei înşişi, a zis: „Cei ce dorm, dorm noaptea; şi cei ce se îmbată, se îmbată noaptea" (Ibid.7)[412] Şi iarăşi: „Ziua Domnului vine ca un fur şi nu vor scăpa de el" (*Ibid.* 2—3), căci vine noaptea. Dar celor ce şi-au sculat mintea din patimi, le-a spus: „Să ne îmbrăcăm în platoşa credinţei şi să luăm nădejdea ca coif al mîntuirii" (*Ibid.* 8).

10. Să facem deci toate, păzindu-ne mintea trează de faptele moarte, privind atenţi la suflet în fiecare ceas, ca să nu facă ceva în afară de cele potrivite firii, pentru că sufletul este schimbăcios prin fire,[413] după cuvîntul proorocului Isaia: „A zis Domnul cel milostiv ţie: „Umilită şi nestatornică ai fost şi de aceea n-ai fost mîn-

---

[411] Moartea e noaptea de care sînt conştient şi deci mă chinuie. Cunoaşterea iubirii lui Dumnezeu arătată în Hristos este lumină, este ziua, este sensul satisfăcător al vieţii mele. Această ziuă, această lumină a îndepărtat noaptea care mă înconjoară. Dar moartea aceasta nu e numai una cu întunericul, ci şi una cu cel ce se scufundă în ea. Căci acela se uneşte atît de mult cu întunericul şi cu moartea din el, într-un mod oarecum conştient, că el însuşi devine acestea. Pe de altă parte şi între somn, beţie şi noapte şi moarte este o identitate. Noaptea ne face să dormim şi ne îndeamnă la beţie; şi acestea ne fac să dorim noaptea. Somnul este şi el întuneric şi moarte spirituală şi le măreşte; şi beţia la fel. Dar somnul spiritual nu este o inconştienţă totală, ci coşmar chinuit, sau un şir de coşmare. La fel şi beţia. În somn şi în beţie strîmbăm şi facem fără sens toată realitatea. Aşa va fi iadul.

[412] Somnul şi beţia nu sînt una cu noaptea şi cu moartea, ca un fel de coşmare, care întunecă şi strîmbă realitatea, ci sînt una şi cu patimile. Căci patimile te fac să te repezi la plăcerile momentane, pierzînd perspectiva vieţii îndelungate a bucuriei nesfîrşite.

[413] Să nu cădem cu sufletul din faptele conforme firii, căci el este pe de altă parte schimbăcios prin fire. Adică se poate abate prin fire, de la cele conforme firii; se poate abate „prin fire", nu întrucît firea ar cere-o, ci întrucît firea îi dă şi această posibilitate, datorită libertăţii cu care este înzestrat. Poate cădea prin fire din starea conformă firii.

gîiată" (Is. 54, 10—11).[414] Căci sufletul se aseamănă cu fierul care cînd e neîngrijit, se acoperă de rugină, dar, cînd se pune în foc, focul îl curăţă şi cît timp este în foc, este asemenea focului şi nimenea nu-l poate ţine fiindcă este foc. Aşa este sufletul. Cît timp rămîne cu Dumnezeu şi se ocupă cu El, se face foc şi arde pe toţi vrăjmaşii lui care îl fac să ruginească în timpul cît e neîngrijit, dar Dumnezeu îl curăţă şi-l face nou ca pe fier, încît nu se mai îndulceşte cu ceva din cele ale lumii, ci se odihneşte în firea lui, de care s-a învrednicit şi în care se afla mai înainte. Iar de părăseşte firea lui, moare.[415] Aşa mor animalele cînd se scufundă în apă, fiindcă sînt din fiinţa pămîntului. Şi iarăşi peştii, cînd sînt aduşi pe pămînt mor, fiindcă sînt din fiinţa apei. Asemenea şi păsările, zburînd în aer, se odihnesc, dar cînd voiesc să coboare pe pămînt, se tem ca nu cumva să fie vînate. Aşa este sufletul desăvîrşit; cînd părăseşte firea lui, moare îndată.[416] Deci cei ce s-au făcut vrednici şi şi-au însuşit darurile (dumnezeieşti), văd lumea ca o închisoare şi nu voiesc să se confunde cu ea, ca să moară.[417]

11. Nu poate sufletul acela să iubească lumea, chiar de voieşte, căci îşi aminteşte de începutul lui, pe care l-a avut înainte de-a se hotărî el însuşi să rămînă în Dumnezeu. Şi ştie ce i-a făcut lumea şi cum l-a făcut

---

[414] Aceasta o spune Dumnezeu sufletului, pentru că s-a înjosit prin nestatornicie, căzînd din starea lui luminată, slăvită şi fericită prin păcat.

[415] Sufletul îşi însuşeşte însuşirile dumnezeieşti cînd se amestecă cu Dumnezeu. Dar însuşirile dumnezeieşti nu-i devin proprii prin fire, ci prin unire cu Dumnezeu. Aceasta e îndumnezeirea prin har. Exemplul acesta a fost folosit de mulţi Părinţi bisericeşti. Dar Ava Isaia precizează că prin această îndumnezeire după har se activează firea sufletului. Cînd sufletul rămîne de sine, se umple de rugina păcatului contrară firii şi moare spiritual

[416]. Sufletul părăseşte firea lui, cînd părăseşte legătura cu Dumnezeu.. Nu e Dumnezeu prin fire, dar îi este necesară firii lui legătura cu Dumnezeu. Fără Dumnezeu moare spiritual.

[417] Toate cele din lume dacă rămîn în ele înseşi, mor. Numai din Dumnezeu primesc viaţă fără sfîrşit. Pentru că numai El are viaţă vecinică. Cu atît mai mult omul numai în Dumnezeu are viaţa veşnică.

pustiu.[418] Iată o pildă: Cînd într-o cetate intră un împărat duşman, bărbaţii temîndu-se, se predau lui şi el îndată caută, potrivit răutăţii lui, să coboare chipurile împăratului dinainte şi să înlăture legile aceluia şi să dea alte legi apăsătoare şi să pună chipul lui acolo şi în sfîrşit, să facă să-i slujească toată mulţimea. Dar dacă cei din cetate se duc pe ascuns la împăratul adevărat şi-i spun: „Vino şi ne ajută“ şi acela vine împotriva duşmanului cu oastea sa şi cei din cetate auzind, îi deschid cu bucurie porţile şi acela intră şi pierde pe duşmanul lui şi aruncă cu putere chipul pe care l-a aşezat şi înlătură legile aceluia şi cetatea se bucură şi adevăratul împărat îşi pune chipul lui şi readuce legile sale şi se aşează iarăşi în ea şi o stăpîneşte, încît nimeni altul nu mai domneşte în ea şi pe locuitorii ei în îndeamnă să lupte pentru el, aceştia vor fi fără frică faţă de orice duşman al lui.

Aşa este sufletul, care după sfîntul Botez a fost luat în stăpînire iarăşi de vrăjmaş, care l-a umilit prin toate uneltirile lui urîte şi a dat jos chipul Împăratului, şi a pus chipul său şi legile sale şi l-a făcut să se îngrijească de veacul acesta şi l-a convins să lucreze cu nepăsare şi cu întinăciune şi l-a făcut cum a voit. Dar în sfîrşit, bunătatea sfîntului şi marelui Împărat Iisus a trimis pocăinţa şi sufletul s-a bucurat. Şi pocăinţa I-a deschis Lui poarta şi Împăratul cel Mare a pierdut pe vrăjmaşul sufletului şi a şters din el chipul aceluia şi legile lui murdare. Şi aducîndu-i libertatea, a pus în el sfîntul Lui chip şi i-a dat lui legile curate. Şi a învăţat toate simţurile lui să lupte. Şi la urmă se odihneşte în sufletul acela, fiindcă s-a făcut al Lui. Aceasta a fost naşterea din Dumnezeu. Deci este cu neputinţă ca sufletul să intre în odih-

[418] Lumea a făcut sufletul pustiu, căci l-a coborît sub nivelul lui firesc, care e viaţa în Dumnezeu. De aceea a rămînea sufletul exclusiv în lume, înseamnă a muri. Căci lumea ii dă o viaţă finită, iar sufletul e făcut cu aspiraţia după viaţa infinită şi veşnică.

na Fiului lui Dumnezeu, dacă nu are chipul Împăratului, Căci precum nimenea dintre negustori nu primeşte un ban sau nu-l dă, dacă nu are chipul împăratului, şi nici împăratul nu-l primeşte în visteria lui, aşa nici sufletul de nu are chipul Împăratului cel Mare, Iisus, nu are îngerii bucurîndu-se împreună cu el, ci aceştia îl aruncă zicînd: „Cum ai intrat aci, neavînd chipul Lui.

12. Iar semnul chipului Lui este iubirea. Căci El Însuşi a zis: „Întru aceasta vă vor cunoaşte că sînteţi ucenicii Mei, de veţi avea iubire unul faţă de altul" (Io. 13,35). Dar este cu neputinţă ca iubirea Lui să fie cu noi cîtă vreme sufletul este împărţit şi caută pe Dumnezeu, şi iubeşte cele ale lumii.[419] Şi precum pasărea nu poate zbura cu o singură aripă, nici avînd ceva din ea atîrnat, aşa nici sufletul nu poate înainta spre Dumnezeu de e legat de ceva din cele ale lumii. Şi precum corabia, avînd ceva contrar celor de care are trebuinţă, nu poate pluti, aşa îi este cu neputinţă sufletului să treacă peste valurile patimilor, avînd ceva contrar virtuţile.[420] Şi precum corăbierii nu poartă haine frumoase, sau mănuşi, sau sandale, căci de nu sînt dezbrăcaţi, nu pot

---

[419] Iubirea deplină nu poate veni decît de la Fiul lui Dumnezeu făcut om. Însă şi credinţa mărturisită în El nu poate fi deplină decît unită cu iubirea faţă de El, venită de la El Însuşi „Dumnezeu este iubire", a spus Sf. Apostol Ioan, şi numai cel ce Îl iubeşte L-a cunoscut cu adevărat (I Io. 4, 8). Deci pînă ce sufletul nu s-a unit cu Dumnezeu în iubire, nu L-a cunoscut, ci este cel mult în căutarea Lui. Şi se cunoaşte că nu-L are pe Dumnezeu cînd nu-L iubeşte deplin pe El, ci iubeşte fie şi în parte lumea. Căci aceasta ţine sufletul nu numai despărţit de Dumnezeu, ci şi împărţit în sine însuşi. Şi o iubire împărţită, îndoielnică, nu e iubire adevărată. Cel ce iubetşe cu adevărat, se dăruieşte total celui iubit.

[420] Ţine de firea sufletului să înainteze neîmpiedicat spre Dumnezeu. Dar nu poate înainta spre Dumnezeu în mod neîmpiedicat, decît prin virtuţi. Avînd ceva contrar virtuţilor, nu poate înainta spre Dumnezeu în mod neîmpiedicat, chiar de caută în parte să înainteze spre El. Iar neînaintarea spre Dumnezeu e contrară firii sufletului, precum e contrară firii lui şi ceea ce e contrar virtuţilor. Cunoaşterea lui Dumnezeu e condiţionată deci de virtuţi. Virtuţile au o putere cunoscătoare a lui Dumnezeu. Iar virtuţile ţinînd de firea sufletului, sau realizînd cu adevărat sufletul, cunoaşterea lui Dumnezeu ţine şi ea de firea sufletului, sau a omului. Firea acestuia nu se realizează dacă nu are prin virtuţi cunoaşterea prin experienţă a lui Dumnezeu, aşa cum firea lui nu se realizează fără experienţa virtuţilor.

înota, aşa îi e cu neputinţă sufletului să treacă peste valurile vînturilor potrivnice ale răutăţii, de nu se află dezbrăcat de cele ale lumii. Şi precum ostaşul, ieşind să lupte împotriva duşmanilor împăratului, nu poate să se împotrivească lor, avînd ceva contrar armelor trebuincioase, aşa îi e cu neputinţă omului să se împotrivească patimilor, avînd ceva contrar virtuţilor.[421] Şi precum o cetate înconjurată de zid, de are o mică parte din zid dărîmată, de voiesc duşmanii să intre, se folosesc de locul în care zidul e dărîmat, ca să intre prin el şi chiar de se află apărători la porţi, ei nu pot să se împotrivească duşmanilor de nu se reface partea dărîmată a zidului, la fel e cu neputinţă monachului nevoitor să se împotrivească vrăjmaşilor, de este stăpînit de vreo patimă, nici nu poate ajunge la măsurile desăvîrşirii.

13. Nu le spun acestea eu, ci le spune dumnezeiasca Scriptură. Căci s-a scris în Facere: „Şi a zis Dumnezeu lui Noe: Numai pe tine te-am văzut drept şi desăvîrşit în neamul acesta" (Fac. 7,1). Şi iarăşi a zis lui Avraam; „Fă-te fără prihană înaintea Mea şi voi pune legătura vecinică cu tine" (Ibid. 17,1—2). Şi iarăşi s-a scris în Numeri: „Tot cel ce a făgăduit să se păzească pe sine să nu bea vin, nici oţet de vin, nici oţet de băutură beţivă, nici tot ce se face din struguri, pînă cînd a făgăduit" (Num. 6,2—4). Şi iarăşi, în A doua Lege: „De vei ieşi să lupţi cu duşmanii tăi, păzeşte-te pe tine de tot cuvîntul rău, pînă ce se va preda duşmanul tău în mîinile tale" (A doua Lege 23,9). „Din aceste şapte neamuri, nu vei lăsa pe vreunul din ele ce are suflare, ca nu cumva să te înveţe pe tine să păcătuieşti faţă de Mine" (Op. c. 20,16—18). Învăţîndu-ne să nu ne descurajăm, pe noi care am întrebat cînd le vom nimici pe

---

[421] Precum am mai spus, nu există o neutralitate a sufletului. Sau cultivă virtuţile, sau e stăpînit de patimi. În primul caz trăieşte potrivit firii, în al doilea, contrar firii. Dar poate avea şi pe primele şi poate să nu fie încă liber total de patimi.

ele, fiind atît de multe, a spus: „Nu le vei putea nimici într-un an, ca nu cumva să se facă pămîntul pustiu și să se înmulțească împotriva ta fiarele sălbatice" ci puțin cîte puțin pînă ce te vei înălța și vei crește și va lărgi Dumnezeu hotarele tale. Dar le-a poruncit lor de multe ori, zicînd: „Ia seama să nu faci legătură cu Canaaneenii, ci mai degrabă să-i faci să piară de la fața ta" (*Ibidem* 7,2). Iar plecînd Iisus al lui Navi și înconjurînd cetatea Ierichonului și nimicind-o, a zis Dumnezeu: „Și o vei anatematiza pe ea și toate ale ei" (Iisus Navi 6,17). Și voind să lupte cu Ghe, Israil a fugit de la fața lor, neputînd să se lupte împotriva dușmanilor, pentru anatema ce a furat-o (a zădărnicit-o) Ahar. Și căzînd Iisus pe fața sa, a plîns înaintea lui Dumnezeu, zicînd: „A întors Israil grumazul lui înaintea dușmanilor și eu ce voi face?" (*Op.* cit. 7,8) Și i-a spus lui Domnul: „Fiindcă anatema este întru voi, Israil nu va putea să se împotrivească dușmanilor lui" (*Ibid.* 13). Și nu va mai ieși la luptă, pînă ce nu va pierde pe Ahar." Mai vedem și pe Saul, că Dumnezeu i-a luat împărăția pentru anatemă, pe care a luat-o (a zădărnicit-o) Amalic (I Imp. 15,15).

14. Iarăși, fiindcă Ionatan a împlîntat toiagul său în miere și l-a întors spre gură, Dumnezeu n-a ascultat pe Israil în ziua aceea (*Op. cit*, 14,27). Și Ecclesiastul învățîndu-ne că cea mai mică patimă desființează puterea vituților, a zis: „Muștele murind, împuțesc vasul cu untdelemn (10,1). Și iarăși zice prin Iezechil: „În ziua în care se va abate dreptul de la calea dreptății lui și va desăvîrși fărădelege, voi aduce durere peste fața lui și nu-mi voi aminti de dreptatea lui" (Iez. 18, 24). Și iarăși zice Apostolul: „Puțin aluat dospește toată frămîntătura" (Gal. 5,9). Iar Anania și Safira, femeia lui, luînd din cinstea cuvenită obștei, au căzut îndată la picioarele Apostolilor și au murit, pentru acest lucru

mic (Fapte 5,1—10). Şi iarăşi Iacob zice: „Cel ce va păzi toată legea, dar va greşi într-una, s-a făcut vinovat tuturor“ (*2,10*). Iar întărindu-ne, ca să ne întoarcem spre El, Dumnezeu zice prin Iezechil: „În ziua în care cel fără de lege se va întoarce de la calea fărădelegii lui și va lucra cu judecată şi dreptate, nu-Mi voi mai aduce aminte de fărădelegile lui, ci va fi viu şi va trăi. Pentru că nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să trăiască, zice Domnul“ (Iez. 18,21—32). „Întorcîndu-vă, întoarceţi-vă şi vă voi întreba: Pentru ce muriţi, casa lui Israil?” (*Ibid.* 31). Şi iarăşi zice Ieremia: „Întoarceţi-vă către Mine, casa lui Israil şi vă voi fi milostiv, zice Atotţiitorul” (Ier. 3,21—22). Şi iarăşi: „Au doar cel ce cade nu se scoală? Sau cel ce se abate nu se întoarce? Pentru ce s-a abătut poporul acesta cu o abatere neruşinată şi s-au întărit în hotărîrea lor şi n-au voit să se întoarcă către Mine,” zice Domnul? „Întoarceţi-vă spre Mine şi Mă voi întoarce spre voi” *Ibid.* 8,4—5). Şi iarăşi a zis Domnul Iisus: „De veţi ierta oamenilor greşalele lor, vă va ierta şi vouă Tatăl vostru cel ceresc. Iar de nu veţi ierta, nici Tatăl vostru nu va ierta vouă” (Mt. 6,14—15). Şi iarăşi Apostolul zice: „De va cădea (vreunul dintre voi în vreo greşeală, voi cei duhovniceşti îndreptaţi-l pe unul ca acesta cu duhul blîndeţii” (Gal.6,1). Şi iarăşi Iacob zice: „Frate, de va rătăci cineva de la calea adevărului şi-l va întoarce cineva, să ştie cel ce l-a întors pe păcătos de la rătăcirea lui, că va mîntui un suflet din moarte şi va acoperi o mulţime de păcate” (Iac. 5,19—20).

Iată cum toate aceste mărturii ale Scripturilor ne dau putere ca să ne cercetăm pe noi, ca nu cumva dîndu-ne osteneala să păstrăm răutatea faţă de aproapele sau mînia faţă de el, neiertîndu-l şi să ne pierdem această osteneală în zadar. Căci în acest caz Domnul nostru Iisus Hristos nu ne va ajuta în ceasul în care ne vor

necăji vrăjmașii noștri.[422] Căci El Însuși a mustrat pe unii ca aceștia, zicînd: „Slugă vicleană, toată datoria aceea ți-am iertat-o ție, fiindcă M-ai rugat. Nu se cuvenea ca și tu să ai milă de cel împreună slugă cu tine? Și mîniindu-se, l-a predat pe el pe mîna chinuitorilor, pînă nu va ierta fiecare fratelui său din toată inima lui" (Mt. 18,32—35). Deci cercetează-te pe tine, frate, ca să cunoști în fiecare zi ce ai în inima ta înaintea lui Dumnezeu, sau ce critică a fratelui, sau ce ură, sau ce osîndă, sau pismă, sau dispreț, zicînd că nu poți să-i dai atenție, căci este dușmănos. De se va semăna în inima ta un astfel de venin, amintește-ți de cuvîntul Domnului Iisus care à spus că „nu va ierta vouă Tatăl vostru cel ceresc, de nu va ierta fiecare din voi pe fratele său din toată inima"[423] (*Ibid.*).

15. Deci cel ce se teme să meargă în gheena, va arunca toată răutatea din inima lui, ca această hotărîre rea să nu vină asupra lui.[424] Ia seama, deci, frate, la inima ta, și fii treaz față de vrăjmașii tăi, căci sînt vicleni în răutatea lor. Și fii convins în inima ta despre acest cuvînt, că nu poate să facă cele bune omul care face rele. Dar e cu putință omului să facă rele cu pre-

[422] Dacă n-am arătat iubire aproapelui, nu ne va ajuta Hristos cînd vom fi necăjiți de vrăjmașii noștri. Căci Hristos și-a făcut cauza aproapelui nostru o cauză proprie. Dar nici oamenii nu ne vor ajuta în necazurile noastre. Dacă n-am răspîndit căldura iubirii în jurul nostru, nu vom avea nici noi din apropierea noastră căldura interesului față de noi.

[423] De nu ierți, nu ești liber de stăpînirea unei patimi. Și fără voia ta, nici Dumnezeu nu te poate face liber. Nu putem fi liberi unul fără altul. Ne condiționăm în libertate, precum ne condiționăm prin dependență unul de altul. Ne dăruim libertatea, precum ne impunem robia. Și ultimul izvor al libertății noastre e Dumnezeu. Dar Dumnezeu ne-a creat astfel că nu putem primi libertatea de la El și unul de la altul, fără voia noastră de-a ne face unul pe altul liberi. Nu ne poate elibera Dumnezeu de patimă, dacă nu vrem să ne eliberăm și noi. Nu-mi poate dărui nici altul libertatea de patima împotriva lui, dacă nu voiesc și eu să mă eliberez. Eliberarea de patimi ce ne-o dăruim *noi e condiția ca să fim eliberați și de către Dumnezeu. Dumnezeu ne* eliberează deodată pe amîndoi, cînd ne-am eliberat reciproc unul pe altul.

[424] Răutatea pe care o arăt altuia mă stăpînește în primul rînd pe mine. Vreau să dureze în veci răul asupra altuia, va stăpîni în veci asupra mea. Vreau să fie el în gheena, voi eu. Nu-l vreau eliberat pe el, nu sînt liber eu.

textul că face bine.[425] De aceea ne-a învăţat Mîntuitorul să veghem asupra noastră, zicînd: „Strîmtă este poarta şi plină de necazuri calea care duce la viaţă şi puţini sînt cei ce o află pe ea: dar lată şi largă cea care duce la pierzanie şi mulţi sînt cei ce umblă pe ea. Păziţi-vă, deci, pe voi înşivă, zice, de proorocii mincinoşi care vin la voi în haină de oi, dar înlăuntru sînt lupi răpitori. Din roadele lor îi veţi cunoaşte pe ei" (Mt. 7,13—16). Care sînt roadele lor, dacă nu toată starea contrară firii, care se produce în noi, vrînd ca inima noastră să se încreadă în ea. Dar pe cei ce iubesc pe Dumnezeu din toată inima, proorocii mincinoşi nu-i pot convinge pentru ceva din ale lor, după cuvîntul Apostolului: „Cine ne va despărţi pe noi de dragostea lui Hristos? Necazul, sau strîmtoarea, sau prigoana, sau foamea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia? Sînt încredinţat că nici moartea, nici viaţa, nici îngerii, nici stăpînirile, nici cele de acum, nici cele viitoare, nici altă făptură nu ne va putea despărţi pe noi de dragostea lui Hristos" (Rom. 8,35; 38—39).

Ai văzut, fratele meu, pe cei ce au iubit pe Dumnezeu din toată inima, că nimic din ale lumii nu-i poate despărţi de dragostea lui Dumnezeu: nici aurul, nici argintul, nici casele, nici plăcerea, nici ura, nici osîndirea, nici băutura cuiva prin cuvînt, nici veninul balaurului, ce suflă în inima noastră.[426] Să nu te tulburi deci, ci mai degrabă să ne străduim să privim spre şarpele de aramă, pe care l-a făcut Moise, după cuvîntul Domnului. Căci l-a pus pe el pe vîrful muntelui, ca tot cel muşcat de vreun şarpe, privind la el, să se vindece (Numeri 21,8—9). Domnul nostru Iisus Hristos s-a

---

[425] Îl certăm pe altul, îl dispreţuim, făcînd rău, cu pretextul că-i facem un bine, că-l îndreptăm.

[426] *Nici necazurile şi primejdiile,* sau cele ispititoare din afară, nici gîndurile suflate în inima noastră de vrăjmaşii nevăzuţi, nu ne pot despărţi de iubirea lui Hristos.

asemănat cu şarpele de aramă. Căci fiind şarpele duşman, auzindu-l Adam, s-a făcut şi el duşmanul lui Dumnezeu. Dar Domnul nostru Iisus Hristos s-a făcut om desăvîrşit în toate, afară de păcat (Evr. 4,15), după asemănarea lui Adam, pentru noi. Dar şarpele de aramă este asemenea celui ce s-a făcut duşman al lui Dumnezeu, dar nu are gînd rău, nici venin, nici răutate, nici nu se înconvoaie, nici nu suflă, nici nu are suflarea vrăjmaşului.[427] Chipul acesta l-a dat Sie-şi Iisus Hristos, pînă ce va stinge veninul, pe care l-a primit Adam din gura şarpelui şi se va întoarce firea, devenită contrară firii, la starea cea după fire. Căci spune lui Moise: „Ce este ceea ce ai în inima ta? Si a zis: toiag. Si i-a spus lui: aruncă-l pe pămînt. Şi l-a aruncat şi s-a făcut şarpe. Şi a fugit Moise de la el. Şi-i spune lui, Dumnezeu: întinde mîna şi apucă-l de coadă. Şi l-a apucat şi s-a făcut toiag în mîna ta lui" (Ieş. 1—4). Şi-i zice lui Moise: „Ia toiagul prefăcut în şarpe şi să baţi cu el apa din rîu, înaintea lui Faraon, şi se va preface apa în sînge" (Ieş. 7,19). Şi iarăşi: „Ia toiagul, prefăcut în şarpe, şi vei bate cu el marea Roşie şi se va usca" (Ieş. 14,16). Şi iarăşi: „Ia toiagul pe care îl ai în mîna ta, cu care ai bătut marea, şi vei porunci pietrei şi-şi va da apa ei" (Numeri 20,8).

16. Observă că cel ce merge pe urmele Domnului nostru Iisus Hristos după ce el s-a făcut duşman şi şarpe, se va preface în toiag şi nici unul dintre vrăjmaşi

---

[427] Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om, care prin Adam a devenit şarpe, sau duşman al lui Dumnezeu. Dar Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om fără de păcat, ceea ce s-a arătat în faptul că s-a făcut un şarpe de aramă, în care nu e venin şi suflare păcătoasă. De aceea la porunca lui Dumnezeu, Moise l-a închipuit pe Hristos prin şarpele de aramă. Ba într-un fel Hristos însuşi lucra prin acel şarpe de aramă, privirea la el vindecînd pe cei pe care veninul şerpilor ce muşcau pe oameni, le pricinuiau acestora moartea. Dar Hristos, omul adevărat, plin de puterea dumnezeiască, va scăpa pe oameni şi de moartea vecinică.

nu i se va mai putea împotrivi.[428] Mare este această taină! Ea nu spune că dacă balaurul samănă veninul lui în noi, să ne silim să privim spre cel ce s-a suit pe cruce, pentru că toate acestea le-a făcut El pentru noi și le-a răbdat pe toate preschimbîndu-se fără să se supere pe cei ce l-au batjocorit, l-au bătut și dus la moarte, nici răspunzîndu-le cu vreun cuvînt aspru, ci a rămas nemişcat, ca şarpele de aramă. Deci de vom căuta la El şi vom merge pe urmele Lui, ne vom vindeca de muşcăturile şerpilor ascunşi. Puterea Lui este în acelaşi timp ajutorul Celui ce a spus: „Precum Moise a înălţat şarpele în pustie, aşa se cuvine să se înalţe Fiul Omului, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viaţa vecinică" (Io. 3,14). Aceasta înseamnă a-I urma Lui, ca să ne facem sănătoși prin El. Cum deci ne facem sănătoşi? Dacă credem că este puternic. Căci pe cei muşcaţi, în pustie, nu însuşi şarpele de aramă era cel ce-i vindeca pe ei, ci cel muşcat de şarpe privind prin credinţă la El, se făcea sănătos. Căci mulţi erau cei ce au murit din cauza şerpilor, pentru că nu au crezut în cuvîntul lui Dumnezeu, precum a zis Apostolul: „Să nu ispitim pe Dumnezeu, precum L-au ispitit aceia şi au pierit din pricina şerpilor" (I Cor. 10,9). Ştii, frate, că pînă azi sînt şerpi în sufletul care voieşte să ispitească pe Iisus, cum Îl întrebam noi care sînt poruncile Lui şi nu le-am împlinit, precum s-a scris: „L-a întrebat pe El unul dintre învăţătorii Legii, ispitindu-L şi zicînd: Învăţătorule, care poruncă este cea mai mare în Lege? Iar Iisus a zis lui: Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul

[428] Deci după ce Hristos s-a făcut omul care în Adam se făcuse şarpe şi duşman al lui Dumnezeu, dar în Hristos nu mai era decît om, s-a prefăcut în toiag căruia nu i se va putea împotrivi nici un duşman. Aceasta se va întîmpla şi cu orice om care merge pe urmele lui Hristos. Fiul lui Dumnezeu s-a făcut şarpe, sau om fără de păcat şi toiag care a despărţit marea ca să treacă poporul Israil spre ţara făgăduinţei şi care a scos poporului însetat apa din piatră. Se făcea una din alta, pentru că El era şi omul cu puterea biruitoare a morţii şi puterea toiagului care stăpînea în chip minunat spre folosul omului forţele naturii.

tău din toată inima ta şi din tot sufletul tău şi pe aproapele tău ca pe tine însuţi. In aceste două porunci se cuprinde, toată Legea şi proorocii" (Mt. 22,36—40). Vezi că cei ce îl întreabă şi nu împlinesc poruncile se numesc ispititori, pentru că nu voiesc că creadă în şarpele de aramă, care poate să-i scape pe ei de veninul şarpelui ascuns?

17. Păzeşte-ţi deci inima şi să nu te leneveşti, zicînd: „Cum pot să păzesc virtuţile, fiind om păcătos? Căci cînd părăseşte omul păcatele sale şi se întoarce la Dumnezeu, pocăinţa sa îl renaşte.[429] E ceea ce spune Apostolul: „Precum am purtat chipul celui pămîntesc, să purtăm şi chipul celui ceresc" (I Cor. 15,49). Vezi că s-a dat omului să se schimbe prin pocăinţă şi să devină prin ea întreg nou?[430] Dar cîtă vreme pruncul se află la sînul mamei, aceasta îl păzeşte în tot ceasul de tot răul. Iar cînd plînge, îi îmbie sînul ei şi-l loveşte uşor peste faţă, potrivit cu puterea lui, ca să-l facă să primească laptele ei cu frică, şi să nu-şi ţină inima încăpăţînată. Iar fiindcă plînge, i se face milă de el, fiindcă îl iubeşte, şi-l mîngîie cu drăgălăşenie pînă ce primeşte sînul ei. Şi de se arată pruncului aur, sau argint, sau mărgăritare, sau orice lucru al lumii, el ia aminte la ele, dar aflîndu-se la sînul mamei, le trece cu vederea pe toate, ca să se împărtăşească de sînul mamei.[431] Şi tatăl nu-l

---

[429] Întoarcerea la Dumnezeu coincide cu părăsirea păcatelor. Săvîrşirea păcatelor este una cu uitarea lui Dumnezeu. Primele două sînt una cu pocăinţa. Iar pocăinţa e o naştere din nou din Dumnezeu.

[430] Eul sau subiectul rămîne acelaşi, ca o anumită permanenţă a aceleiaşi conştiinţe. Dar chipul, sau îmbrăcămintea, sau pecetea se schimbă. Aceasta înseamnă o anumită dualitate a omului. Pe de o parte omul poate deveni din vechi nou, dar pe de alta rămîne într-o identitate ca subiect. Se schimbă, dar cel schimbat are o continuitate cu cel dinainte. Schimbarea unită cu identitatea subiectului înseamnă pocăinţa. Nu mai vreau să fiu cum am fost. Mă doare că am fost cum nu trebuia să fiu. Trebuie să fiu altfel, dar tot eu.

[431] Se aseamănă pocăinţa adusă omului de Dumnezeu cu ceea ce face mama cu pruncul, care îl loveşte încetişor, ca să-l atragă spre sînul ei, îmbiindu-i laptele ei.

bate, pentru că nu lucrează, sau pentru că nu pleacă la război cu duşmanii lui, fiindcă e mic și nu poate, are picioare, dar nu poate a sta pe ele, are mîini, dar nu poate ţine arma în ele. Astfel îi arată îndelunga răbdare pînă ce crește. Iar cînd a crescut puţin și vrea să lupte cu altul și acela îl răstoarnă jos, tatăl lui nu se mînie, știind că e copil. Dar după ce ajunge bărbat și își arată rîvna lui, dușmănind pe dușmanii tatălui său, acesta îi încredinţează lui cele ale sale, fiindcă e fiul său. Dar dacă după toate ostenelile, pe care părinţii le-au depus pentru el, înaintînd în vîrstă, el intră în lupta cu ei şi-şi urăşte părinţii şi nu vede binefacerea lor, ci se împrietenește cu dușmanii lor, ei își retrag iubirea lor de la el și prin aceasta îl scot din casa lor și nu-i mai dau moştenirea.

18. Deci noi, fraţilor, să avem grijă să rămînem sub acoperişul pocăinţei, să primim laptele din sfîntul ei sîn care ni se îmbie spre hrană.[432] Să trecem deci cu vederea toate cele văzute, pînă vom simţi dulceaţa laptelui ei în gura noastră. Să purtăm jugul ei care ne învaţă să ne îngrijim de noi și să luptăm cu vrăjmașii noștri și dacă ei ne trag spre ei, ca mici, să plîngem înaintea ei, ca să roage pe Tatăl nostru să ne răzbune faţă de cei ce ne-au nedreptăţit pe noi.[433] Să tăiem voia inimii noas-

[432] Pocăinţa e prezentată mereu ca un dar venit omului de la Dumnezeu. Omul e cel ce trebuie să o vadă ca dovadă a iubirii Lui, ca o nouă încercare a Lui de-a readuce pe om ca fiu în casa Lui. În pocăinţă e Dumnezeu Însuşi ca o mamă care ne îmbie laptele ei hrănitor, ca să creştem în unire cu El. El însuşi ne mişcă prin pocăinţa ce ne-o oferă să ne întoarcem la El şi să ne bucurăm de unirea cu El. El ne dă puterea spre aceasta, dar ne-a dat şi capacitatea să primim această putere.

[433] *Pocăinţa e ca o mamă a noastră în faţa căreia putem plînge*, şi o rugăm să roage pe Tatăl nostru să ne apere de duşmani, şi să ne răzbune pentru relele ce ni le-a făcut. Pocăinţa e a noastră, dar şi a lui Dumnezeu, sau ca o mamă care e unită cu Dumnezeu şi-l poate ruga pentru noi, dacă o rugăm pentru aceasta. E o treime între mine, Dumnezeu şi pocăinţa care e între mine şi Dumnezeu. Omul nu e total singur. E cu sine, dar în acest sine cu care este în relaţie, este şi vrăjmaşul său. Dar conştiinţa ca o dublură a omului capătă relief deosebit mai ales cînd omul se află în legătură cu Dumnezeu. Conştiinţa lui se umple atunci de pocăinţă, de relaţia cu Dumnezeu.

tre şi să iubim înstrăinarea de ea, ca Dumnezeu să ne mîntuiască, ca pe Avraam.[434] Să ne supunem pocăinţei, ca mamei noastre, ca Iacob, ca să primim binecuvîntarea de la Tatăl nostru, ca Moise, care a urît (lumea) şi a fost păzit sub acoperămîntul ei şi s-a sculat împotriva celor ce voiau să o omoare, fiind liber de toată plăcerea. Să nu o dispreţuim, ca să nu ne urască pe noi, ca pe Esau.[435] Să păzim curăţia ei, ca să ne înalţe pe noi în pămîntul vrăjmaşilor noştri. Să o avem ca un acoperămînt bun, ca Iisus, fiul lui Navi. Căci acesta cînd era copil, nu ieşea din cort. Să nu dăm loc leneviei în inima noastră, ca să nu ne lipsească pe noi de moştenirea pămîntului făgăduinţei. Să iubim smerenia în toate şi să ne străduim să intrăm în pămîntul în care curge miere şi lapte, cum voia Valec, (Num. 22). Să nu poftim nimic din cele ale pierzaniei, ca să nu fim omorîţi, ca Ahar. Să iubim conştiinţa ei, care ne străpunge în toată clipa,[436] ca să ne mîntuiască pe noi în ceasul ispitei, ca pe Raav.

Să nu iubim lăcomia pîntecelui, ca să nu ne ucidă ca pe fiii lui Eli (I Imp. cap. 2). Să ne ferim de toată nedreptatea, ca Samuil. Să nu fii mustrat de conştiinţă, ca unul ce ai făcut rău aproapelui. Să nu iubim pismarea faţă de alţii, ca să nu ne arunce pe noi ca pe Saul. Să ne placă să nu răsplătim cu rău pe aproapele, ca să ne păzească pe noi (Dumnezeu) de rău ca pe David. Să nu iubim să ne socotim lucru mare şi slava deşartă, ca să nu ne arunce pe noi (Dumnezeu) de la faţa Lui,

---

[434] Să plecăm de la voia noastră, să ne înstrăinăm de ea, ca Dumnezeu să ne mîntuiască. Dacă vrem să ne mîntuim prin voia noastră, nu reuşim. Căci în acest caz rămînem în mîndria noastră egoistă. Dumnezeu e cu noi, cînd noi am părăsit voia noastră, lăsînd să lucreze asupra noastră voia Lui.

[435] Să nu dispreţuim pocăinţa, ca să nu se despartă de noi, cum s-a despărţit Reveca de Esau, care n-a iubit-o ca Iacob. Pocăinţa e mereu văzută ca o mamă din care se naşte omul nou, iar Dumnezeu ca Isaac, care dă pocăinţei puterea să-l nască şi apoi îl binecuvîntează.

[435] Pocăinţa e o conştiinţă dureroasă a păcatului. Ea ne străpunge inima, din partea lui Dumnezeu, ca o mamă care loveşte cu milă copilul care caută spre cele din afară, ca să-l facă să se întoarcă spre sînul ei.

ca Tată, ca David pe Avesalom. Să iubim smerita cugetare şi buna cuviinţă, ca să ne răzbunăm pe duşmanii Părintelui nostru, ca Solomon. Să iubim supunerea în toate, ca să facem mădularele noastre moarte faţă de tot lucrul mort, ca să facem inima plină de bărbăţie faţă de vrăjmaşii noştri, ca Ilie Tesviteanul. Să nu ne facem iubitori şi poftitori de plăceri, ca să nu ne omoare pe noi ca pe Ahab. Să luptăm pînă la moarte, ca să nu pierdem sfînta noastră moştenire, ca Israelitul Navute. Să ne facem ascultători părinţilor noştri după Dumnezeu în toate, tăind voia noastră pînă ce ne vom supune lor, ca să rămînă binecuvîntarea lor cu noi, cum a fost cu Elisei. Să nu ne facem iubitori de arginţi şi plăcuţi mincinoşi ai oamenilor, ca să nu ne blesteme pe noi, ca pe Ghiezi. Să iubim pe cei credincioşi în toate mai mult ca pe noi înşine, ca să ne binecuvînteze pe noi ca pe Sunamita. Să nu ne facem iubitori pătimaşi ai celor urîte, ca să nu ne depărteze pe noi de la faţa Lui, ca pe Ahia şi Sedechia, care au fost puşi să îngheţe de către împăratul Babilonului. Să urîm păcatul pentru sufletul nostru, pînă la moarte, ca să ne ajute (Dumnezeu) în ziua nevoii, ca pe Susana. Să nu poftim mîncări felurite, ca să nu ne părăsească pe noi, ca pe cei ce au mîncat la masa lui Nabucodonosor. Să iubim suferirea răului în toate, ca să se bucure în noi (Dumnezeu) în toate, ca în cei din jurul lui Azaria.[437] Să nu fim vicleni ca babilonienii, cîrtind împotriva celor credincioşi. Să împlinim slujirile noastre, neascultînd de lenea trupului, ca Daniel care a voit mai degrabă să moară, decît să părăsească slujirile, pe care le împlinea în fiecare zi. Căci Dumnezeu este puternic şi mîntuieşte de ispite pe cei ce-L iubesc, iar pe cei răi îi predă morţii. Şi credinţa în Dumnezeu face fiarele ca nişte miei. Binecuvîntat

[437]. Dumnezeu se bucură în cel ce suferă cu bărbăţie răul altora şi nu se mînie pe ei.

este Dumnezeul pocăinţei şi binecuvîntat este de El cel ce o iubeşte pe aceasta şi-şi pune grumazul sub jugul voinţei ei, pînă ce se va naşte din nou de sus, în voia lui Dumnezeu.

19. Dar omul are nevoie, fratele meu, de mare discernămînt şi de tăiere a toată voia trupească şi să fie treaz şi cu luare-aminte în toate căile lui, ca să nu rătăcească şi să cadă în mîinile vrăjmaşilor pocăinţei. Căci afirmarea dreptăţii proprii o sfîşie pe aceasta.[438] Judecarea celor păcătoşi o alungă. Dispreţuirea celor leneşi îi împiedică apariţia. Căci s-a scris despre ea în Pilde: „Toate cărările ei sînt strîmte şi cea leneşă n-a mîncat bucate. A făcut bărbatului ei cîte două haine de vison şi purpură. Este ca o corabie ce face negustorie, adună bogăţie de departe" (Pilde 31, 27, 22, 14). Să o cunoaştem din acest cuvînt că este ca negustorul bun care încarcă în corabia lui nu numai un fel de marfă, ci toate felurile din care ştie că cîştigă. Şi dacă vede pe unul păgubit, nu-l pismuieşte, ci pismuieşte pe cei ce s-au îmbogăţit şi au rămas în casa lor. Urăşte tot lucrul păgubitor şi dă lucrul cîştigat, ca să-l recumpere sporit. Se face rob lucrului cîştigat, ca să-l vîndă iarăşi. Şi întreabă pe cei ce nu-l pismuiesc şi s-au îmbogăţit în casa lui: „Cum voi vinde aceasta şi cît voi cîştiga?"[439] Aşa este sufletul care voieşte să se întîlnească cu Dumnezeu, fără să se smintească. Nu-i ajunge sufletului un singur lucru, ci se îngrijeşte de tot lucrul cîştigător.[440] Iar de

[438] Cel ce se pretinde drept, fără de păcat, omoară în sine pocăinţa.

[439] Dau ce am, ca să-l cîştig sporit prin faptul că dau. Căci dînd aproapelui, dau lui Dumnezeu şi Dumnezeu îmi răspunde cu bucuria ce mi-o revarsă în suflet. În relaţia de iubire între doi, în care fiecare îl vede pe celălalt, e Dumnezeu care-i uneşte, sau e unit cu ei.

[440] Orice lucru dat, e un lucru cîştigat, sau cîştigător. Dar sufletul vrea să dea cît mai multe lucruri, ca să cîştige cît mai mult. Vrea să dea totul, ca să cîştige totul.

află de vreun lucru păgubitor, fuge de el, ca să nu se păgubească.[441]

Deci, fratele meu, socotește-te că vrei să te faci negustor care vrea să cîștige pe Iisus. Și negustoria care vrea să cîștige pe acest Împărat stă departe de orice lucru care ne păgubește de El. Și aceste lucruri care ne păgubesc de El sînt slava oamenilor, trufia, îndreptățirea de sine, disprețul, vorbirea care mînie pe altul, iubirea prisosinței, lauda de sine, iubirea împrăștierii. Toate acestea sînt păgubitoare pentru negustorii care vreau să cîștige pe Iisus și nu-i poate mulțumi, de le au în magazia lor.[442] Cercetează-te deci pe tine, frate, ce lucru este al tău și mintea va afla care dintre ele rodește lui Dumnezeu și care dintre ele se încrede în păcat, cînd ochii sînt răpiți spre plăcere, sau limba este biruită de vreo grabă, sau inima ta se îndulcește cu cinstirea omenească, sau urechile tale se bucură cu vorbirea împotriva cuiva. Căci toate acestea sînt păgubitoare minții. Fiindcă s-a scris în Levitic: „Așa să spui lui Aaron: să nu aduci pe altarul Meu din animale vreunul ce are vreo pată, ca să nu mori" (Lev. 22, 18, 20). Aaron este chip al minții. Fiindcă dușmănia amestecă răutatea ei cu pretenția dreptății, a poruncit ca să se cerceteze înainte de-a se aduce ceva lui Dumnezeu, ca să nu moară. Iar a muri înseamnă a coborî de la vedere (contemplare) și a se învoi cu cei ce voiesc să întineze simțurile ei.

20. Acestea sînt cuvintele celor ce L-au iubit pe Iisus și au nădăjduit în El. Sufletul lor s-a făcut mireasa împodobită cu toată virtutea, avînd sfînta lui oglindă, după cuvîntul Apostolului: „Iar noi toți, privind ca în oglindă, cu fața descoperită, slava lui Dumnezeu, ne prefacem

---

[441] Lucrul păgubitor e lucru menținut. [Cînd află sufletul înțelept de acesta, caută să scape de le.

[442] Tot ce ni se pare, în chip egoist, că e spre cîștigul nostru, e spre paguba noastră. Cu nici una din acestea nu putem cîștiga pe Hristos, sau bunătățile Lui.

în acelaşi chip din slavă în slavă, ca de la Domnul Duhul” (II Cor. 3,18); căci acum îl vedem ca prin oglindă şi prin ghicitură, iar atunci Îl vom vedea faţă către faţă” (I Cor. 13,12). Cei ce s-au făcut deci mirese curate, cunosc pe Mire în ei înşişi, ca într-o oglindă, de nu cumva au vreo pată în ei ca chipuri şi de nu cumva nu plac Mirelui lor.[443] Căci Mirele caută suflete curate, ca nişte fecioare,[444] care nu au în ele nici o pată. E ceea ce s-a scris despre Reveca: „Era fecioară foarte frumoasă, care nu ştia de bărbat“ (Fac. 24,16), Şi proorocul zice: „Aduce-se-vor Împăratului fecioare în urma ei, cele apropiate ei aduce-se-vor Ţie. (Ps. 44,16). „Aduce-se-vor“ înfăţişează sfînta înomenire (întrupare), iar „apropiate ei”, înfăţişează faptul de-a se alipi de El, fiindcă naşterea din nou prin Sfîntul Botez le-a înnoit sufletele de orice vechime şi pocăinţa le curăţeşte şi le face fecioare sfinte, scăpate de toată vechimea, nemaiaducîndu-şi aminte de ea,[445] De aceea li s-a spus: „Ascultă, fiică, şi vezi şi pleacă urechea ta şi uită de poporul tău şi de casa părintelui tău; şi va pofti Împăratul frumuseţea ta” (Ibid. 12,13). Şi se vor minuna de (de sufletul, fecioara şi mireasă) toate Puterile cerurilor pentru curăţia ei pe care i-a dăruit-o pocăinţa care a făcut-o un trup cu El.[446] „Şi vor zice: Cine este

---

[443] Sufletul însuşi e o oglindă în care omul vede pe Hristos, de nu cumva sînt în ele păcate identice cu petele. Dar este în acelaşi timp o mireasă în care vede în sine pe Mirele Hristos. Deci de e pătată ca oglindă, nu e curată nici ca mireasă şi Mirele nu o place. Numai de e curată de orice pată, Mirele se oglindeşte în ea, fiind unit cu sufletul ca Mirele cu mireasa, fără să se confunde cu ea. Şi e o mare bucurie în această unire.

[444] Sufletul este în greceşte de genul feminin. Aceasta face să i se potrivească şi mai bine calitatea de mireasă şi de fecioară.

[445] Fecioria sufletului, cîştigată prin naşterea din nou, poate fi o vecinică tinereţe, o neînvechire permanentă prin „stricare“.

[446] Sufletul făcut mireasă curată prin pocăinţă, se face „un trup“ cu Hristos, dar un trup care nu desfiinţează persoanele, aşa cum Adam şi Eva au fost făcuţi de Dumnezeu un trup, rămînînd ca persoane. E o aluzie la Sf. Împărtăşanie, în care credinciosul se face un trup cu Hristos, fără să se piardă ca persoană deosebită.

cea care se suie, făcută albă ca o floare, spre frăținul ei?" (Cînt. Cînt. 3,2).

21. Să folosim deci toată puterea noastră luptînd puțin cîte puțin pînă ne vom dezbrăca de făptuirea omului vechiu, păzindu-ne de tot lucrul pierzaniei, pînă cînd iubirea Lui Îl va uni cu noi și va scoate de la noi chipul celui pămîntesc și va întipări chipul Lui cel sfînt în inima noastră, ca să ne facem vrednici de El, curați de toată pata, cum a zis Apostolul: „Precum am purtat chipul celui pămîntesc, așa vom purta și chipul celui ceresc" (I Cor. 15,49). Căci a știut Apostolul că nu este om fără păcat de cînd a avut loc neascultarea, și că pocăința poate întoarce iarăși pe om la noutatea fără de păcat;[446b] de aceea a spus că am părăsit făptuirea celui ce n-a ascultat porunca și săvîrșim făptuirea Domnului nostru Iisus Hristos, care este împlinirea sfintelor Lui porunci, care a făcut milă și a asumat robia omului pînă ce l-a introdus în raiul ascuns și i-a dăruit, după Sfintele Scripturi, toate virtuțile, prin aceasta i-a dat să mănînce din pomul vieții, care este curăția. Pe aceasta a arătat-o El Însuși, împăcând Hruvimii și oprind sabia de foc ce se învîrtea păzind calea spre pomul vieții, care este cunoștința sfintelor Lui cuvinte.[447] Prin aceasta le-a împăcat și în mintea credincioșilor, păzin-

[446] b. Nepăcătuirea ține sufletul neînvechit, veșnic tînăr, înnoindu-se mereu din Hristos, care ține mereu tînără, sau nouă, firea omenească asumată de Fiul lui Dumnezeu, care e din veci și pînă în veci Alfa și Omega, începutul și desăvîrșirea, sau desăvîrșirea de la început.

[447] Adam, după cădere, n-a mai putut mînca din pomul vieții, sau din curăție, căci din aceasta nu se poate hrăni cineva decît rămînînd unit cu Dumnezeu, izvorul vieții fără început și fără sfîrșit. Dumnezeu, curăția, viața sînt una. Hristos a reintrodus firea omenească asumată de El „în raiul ascuns", în raiul nevăzut, nu în natura văzută, ci în planul trăit spiritual. Întîi a introdus firea asumată de El în raiul trăit spiritual, apoi va introduce și pe cei ce se vor uni cu El. Dar curăția la care a introdus firea asumată de El și apoi și pe cei uniți cu El prin credință, nu se poate dobîndi fără cunoștința Lui și a poruncilor Lui și fără păzirea acestora. Căci în poruncile Lui una cu cuvintele Lui, este modul de viață al Lui ca om, conformă întru totul cu voia Lui dumnezeiască.

du-i pe aceștia neîncetat și închizînd urechile lor față de orice cuvînt viclean al șarpelui, amintindu-le de amara robie, în care au căzut înainte, ca să nu se întoarcă la ea. În scopul acesta îi face să mulțumească neîncetat Celui ce i-a răscumpărat prin cinstitul Lui sînge, ștergînd zapisul robiei lor pe cruce (Colos. 2,14) și făcîndu-i frați și prieteni (Io. 15,14); și vărsînd Duhul Lui peste ei, le-a odihnit în har inima lor. Căci a spus: „Mă sui la Tatăl Meu și la Tatăl vostru și la Dumnezeul Meu și Dumnezeul vostru" (Io. 20,17). Și iarăși: „Voiesc Părinte, ca unde sînt Eu, să fie și ei acolo cu Mine, pentru că i-am iubit pe ei precum și Tu M-ai iubit pe Mine" (Io. 17,24).

22. Dar ne-a arătat nouă iarăși, că n-a spus aceasta despre toți, ci despre cei ce au părăsit voile lor și au urmat sfintelor Lui voi și au tăiat de la ei orice îndemn al lumii acesteia. Căci a spus că i-a luat pe ei din lume. De aceea „lumea îi urăște, că nu mai sînt din ea" (Io. 15,19). Observi că cei ce au părăsit cele ale lumii, sînt cei ce s-au învrednicit să se facă mirese ale Lui și au rămas în unire cu El. Așa a spus Apostolul: „De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și vor fi amîndoi un trup. Taina aceasta este mare. Dar eu vorbesc de Hristos și de Biserică" (Ef. 5,31—32). Și iarăși a zis: „Neamurile sînt împreună moștenitoare și părți ale aceluiași trup și împreună părtașe ale făgăduinței în Hristos Iisus prin Evanghelie" (Op. c. 3,6). Observă că Duhul Lui Cel Sfînt locuiește în cei ce s-au învrednicit să se facă un trup cu El și Duhul Lui lucrează în ei și se îngrijește de ei, precum a zis: „Căci nu voi sînteți cei ce grăiți, ci Duhul Tatălui vostru este Cel ce grăește în voi" (Mt. 10,20). Și iarăși zice Apostolul: „Nouă ne-a dezvăluit Dumnezeu prin Duhul Său. Căci Duhul toate le cercetează, chiar și adîncurile lui Dumnezeu... Iar noi avem cugetarea lui Hristos" (I Cor. 2,10, 16). Deci cum

poate cugetarea lui Hristos să gîndească vreun păcat? Înţelegi, deci, frate, cu inima ta taina aceasta, că tot soiul de pe pămînt naşte cu cel de un soiu cu El şi nu ceva de alt soiu, fie că e animal, fie că e fiară, fie că e tîrătoare, fie pasăre. De aceea a adus Dumnezeu toate la Adam, ca să vadă de se află ceva asemenea lui. Şi nu s-a aflat între toate, fiindcă nu erau de firea lui. Atunci luînd Dumnezeu una din coastele lui, a făcut-o pe ea femeie, fiindcă a luat-o din bărbatul ei" (Fac. 2,19—21).

23. Aceasta este taina mare a acelor mirese ale Lui: că sînt din fiinţa Lui, prin naşterea din nou şi din sfîntul Lui trup.[448] Căci zice Apostolul: „Un trup sîntem toţi în Hristos şi fiecare mădulare unii altora" (Rom. 12,5). Şi iarăşi: „Sîntem mădulare ale trupului Lui din carnea Lui şi oasele Lui" (Ef. 5,30). Observi că voieşte ca omul să fie ca (după) El în toate, precum Eva este din Adam. Sufletele celor ce au neraţionalitatea animalelor, sau lăcomia fiarelor ce se jefuiesc una pe alta, sau nestatornicia păsărilor, sau veninul şerpilor, nu pot fi fecioare, că nu au făptuirea conformă cu a Lui. Observi, deci, frate, cum voieşte ca omul să se facă asemenea Lui, sănătos de tot ce e contrar firii, ca să se învrednicească să se facă mireasă a Lui? Sufletul cunoaşte deci gîndurile sale din făptuirea sa. De va împlini făptuirea (cuvenită), cunoaşte că Duhul lui Dumnezeu locuieşte în el, pentru că făptuirea cea bună renaşte sufletul nepătimitor; şi e cu neputinţă ca Duhul lui Dumnezeu să

---

[448] Aducerea femeii la existenţă din coasta lui Adam este un chip al faptului că *omul cel nou îşi primeşte existenţa din umanitatea Fiului lui* Dumnezeu. Căci din trupul Lui cel fără de păcat ne naştem şi noi din nou. Precum fiecare soi se naşte din soiul propriu, aşa se naşte omul îndumnezeit din umanitatea îndumnezeită a lui Hristos, în care umanitatea e cel mai unită cu dumnezeirea, fiind a aceleiaşi Persoane a Cuvîntului lui Dumnezeu. Nu poate fi omul făptură nouă decît din Fiul lui Dumnezeu făcut om.

nu locuiască în sufletul acela.[449] Căci a spus Domnul: „De Mă iubiţi pe Mine, păziţi poruncile Mele; şi Eu voi ruga pe Tatăl Meu şi El va trimite vouă pe Mîngîietorul, Duhul Adevărului“ (Io. 14,15—17) Şi iarăşi zice Apostolul: „Sau oare nu cunoaşteţi că Hristos Iisus locuește în voi, afară numai de nu sînteţi netrebnici?“ (II. Cor. 13,5). Observi că, dacă nu dobîndeşte omul făptuirea lui Iisus, este netrebnic şi nu este fecioară unită cu El? Toate fecioarele şi-au pregătit candelele lor, dar neavînd făptuirea (cea bună) au fost aruncate în afara uşilor (Mt. 25,1—12). Năvodul aruncat în mare a adunat peşti şi i-a introdus în Împărăţie (Mt. 13,47—48). Neghinele au crescut împreună cu grîul, dar, făcîndu-se secerişul, au fost strînse şi aruncate în foc (*Ibid.* 25—30). Mlădiţele au rămas în viţă, dar, nedînd rod, au fost aruncate, de asemenea, în foc (Io.15,6). Oile au păscut împreună cu caprele, dar numai pe oi le-a introdus cu Sine, iar caprele au fost aruncate afară (Mt. 25, 32—33) Semănătorul a semănat aceeaşi sămînţă a Lui, dar nu s-a bucurat decît de cele ce au odrăslit în pămîntul cel bun (Mt. 13,3—9). A dat argintul Său în chip nefăţarnic dar s-a bucurat numai împreună cu cel ce i l-a întors îndoit (Mt. 25,14—23). Au fost chemaţi toţi la nuntă, dar pe cel ce n-avea haină de nuntă a poruncit să-l arunce în întunericul veşnic (MT. 22,11—13). Aceste cuvinte sînt ale noastre, că toţi spunem că credem, dar pe cei ce nu au faptele dumnezeirii Lui îi aruncă afară,

[449] Nu din afirmarea teoretică a credinţei în Hristos, sau a legăturii sale cu Hristos, cunoaşte sufletul că Duhul lui Hristos, deci Hristos Însuşi locuieşte în el şi l-a făcut mireasă a Lui ci din faptele sale asemenea celor ale lui Hristos, în care e prezentă puterea Lui. Unirea între Hristos ca Mire şi suflet ca mireasă se cunoaşte din faptele celui din urmă, care nu pot fi numai ale sufletului, ci şi ale lui Hristos. În aceste fapte se trăieşte prezenţa şi lucrarea lui Hristos. Căci sufletul îşi dă seama că bunătatea acestor fapte nu poate veni numai din puterea lui.

căci, precum a zis: „Mulţi sînt chemaţi, dar puţini aleşi" (*Ibidem* 14).[450]

24. Să ne cercetăm, fraţilor, pe noi înşine şi să vedem faptele noastre, înainte de-a ne întîlni cu El.[451] Să nu dăm atenţie celor ce fac voile trupeşti ale inimii lor. În acest caz vom pierde o mare bogăţie, pe care am putea-o dobîndi în ceasul trebuincios. Să luptăm să o cîştigăm şi cele ce le vom părăsi, să le trecem cu vederea, ca proprii vrăjmaşilor, Să cunoaştem pe cei ce şi-au dat toată osteneala lor, îngrijindu-ne de cele ce se pierd. Ei au pierdut cele bune şi le-au trecut cu vederea şi de aceea au moştenit gheena, fiindcă n-au voit să meargă pe urmele Domnului, ca să se învrednicească să i se facă mirese. Să ne luptăm deci cu lacrimi, înaintea lui Dumnezeu, cu durerea inimii şi cu suspine amare, ca să nu cădem în ruşinea acelora. Şi de va veni negura pe mare şi se vor pierde multe corăbii, iar altele se vor mîntui, să nu spunem că de aceea ne scufundăm şi noi, ca aceia, ci să ne întărim unii pe alţii ca să nu ne lenevim, şi să ne rugăm lui Dumnezeu, ca să ne ajute. Cu adevărat mare este negura pe pămînt. De aceea să ne smerim şi să strigăm rugîndu-ne ca să nu ne pierdem. Cel ce face aşa, chiar de întîlneşte furtuna pe mare, află corăbierii şi pe alţii din corabie care întăresc pe cîrmaci. Dar de nu se află omul golit de tot lucrul care-l poate pierde, nu se poate salva din această mare tulburată de multe valuri. Căci nici Moise n-a putut cînta Domnului decît cînd a trecut marea şi a văzut moartea celor ce voiau să ţină neamul lui în Egipt, ca să fie robi. Şi după ce i-a trecut, fiindcă au ajuns liberi, a zis: „Să cîntăm Domnului, căci

---

[450] Cuvintele lui Hristos şi le însuşesc mulţi, dar puţini sînt cei ce le trec în fapte. Şi numai faptele schimbă pe om, pun pe el pecetea lui Hristos, îl arată ca pe cel ce şi-a însuşit puterea lui Hristos, l-a făcut fecioara curată unită cu El, prin iubire adevărată.

[451]. Dacă nu ne-am curăţit şi preschimbat firea prin pecetea puterii lui Hristos pusă pe ea, nu ne întîlnim cu El, pentru că nu ne-am unit cu El.

cu slavă s-a proslăvit, Pe cal şi pe călăreţ i-a aruncat în mare" (Ieş. 15,1).

25. Cînd deci mintea va mîntui simţirile sufletului de voile trupului şi stîlpul văzut de ea le va trece (peste ele) şi va despărţi sufletul de voile trupului, văzînd Dumnezeu neruşinarea patimilor pornindu-se asupra sufletului, voind să-i ţină simţirile în păcat, dar mintea gîndindu-se pe ascuns neîncetat la Dumnezeu, El va trimite ajutorul Său şi va pierde deodată pe toţi vrăjmaşii lui, precum s-a scris că a spus Dumnezeu lui Moise: „Ce strigă către Mine? Porunceşte fiilor lui Israil să se pregătească pe ei înşişi; iar tu ia toiagul tău în mîna ta şi tinde-l spre apa mării şi se va seca" (Ieş. 14,15—16). Credincios este Dumnezeu să dea şi azi mîna lui Moise, ca să scape pe Israil cel de acum din mîna Egiptenilor, care sînt voile minţii pe care le-am împlinit, ca şi noi să ne învrednicim să-Î cîntăm Lui cîntare nouă, zicînd: „Să cîntăm Domnului, căci cu slavă s-a proslăvit". Dar cum putem să spunem: „Cu slavă s-a proslăvit", dacă ascultăm de vrăjmaşii noştri şi ne întoarcem în Egiptul voii noastre, poftind cele ce le mîncăm şi cerînd lui Aaron: „Fă-ne nouă zei, care să ne conducă în Egipt? (Ieş. 32, 1); dacă ne-am umilit prin lenevia noastră să hulim hrana duhovnicească? (Numeri 21,5). Dar puternic este Dumnezeu să întoarcă la noi pe Moise din munte şi să zdrobească viţelul încornorat, prin care ne-am făcut duşmani lui Dumnezeu. Puternic este Dumnezeu Cel ce ne-a dăruit pocăinţa, ca să ne întoarcă pe noi iarăşi la El şi să dea lui Moise tărie să se roage pentru noi, zicînd: „De le ierţi lor, păcatele, iartă-le. Iar de nu, şterge-mă şi pe mine din cartea celor vii" (Ieş. 32, 31—32); şi să dea tărie lui Iisus la vremea lui, să zdrobească cele şapte neamuri care au ostenit pămîntul făgăduinţei cu viclenia lor pismaşă şi să primească Israil moştenirea lui, spre a locui în el fără pismă în vecii vecilor. Amin.

A Lui este puterea, al Lui ajutorul, al Lui acoperămîntul, a Lui înțelepciunea, a Lui paza. El Însuşi este în noi, Domnul nostru Iisus Hristos, spre slava şi cinstea lui Dumnezeu Tatăl şi a Sfîntului Duh dinainte de veci şi acum şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÎNTUL XXVI

Cuvinte spuse de Ava Petru, ucenicul lui Ava Isaia, despre cele auzite de la el

1. Spunea Părintele meu; Fă-te tare, ca să trezeşti ceea ce trebuie îndreptat. Curăţia se roagă lui Dumnezeu, frica de Dumnezeu şi strîmtoarea iartă păcatele. Slujirea omului care are în inima lui răutatea răzbunării, e deşartă. Să nu voieşti să ţi se ceară sfat sau cuvînt pentru timpul acesta, nici să nu te încrezi în cel ce te întreabă.[452] Să ai neîncetat auzul atent la cei ce grăiesc către tine şi roagă pe Dumnezeu să-ţi dea să cunoşti pe care dintre ei trebuie să-l asculţi. Pune toată puterea ta în a nu grăi, avînd altele în gură şi altele în inima ta. Mai spunea iarăşi că a se arunca pe sine înaintea lui Dumnezeu întru cunoştinţă şi a asculta poruncile cu smerita cugetare, aduc iubirea, şi iubirea, nepătimirea.[453] Mai spunea iarăşi că cel ce se linişteşte (isihastul), trebuie să se cerceteze în toată clipa, de a trecut peste cei ce-l ţin în văzduh şi de s-a eliberat de ei avîndu-i încă în jur. Căci cîtă vreme e supus robiei lor, încă nu s-a eliberat. De aceea osteneala trebuie să dureze pînă ce se

[452] Plăcerea de-a ţi se cere sfat ascunde în ea o mîndrie. Nu te încrede în cel ce-ţi cere un sfat, căci poate o face ca să te linguşească, sau e pericol să te laşi ispitit de slava deşartă.

[453] Smerita cugetare prin aruncarea înaintea lui Dumnezeu aduce iubirea şi iubirea lipsa de patimi. Căci cel ce se smereşte în faţa lui Dumnezeu nu se mai iubeşte pe sine, ci pe Dumnezeu şi pe ceilalţi. Iar în iubire nu mai e nici o patimă. Căci în orice patimă e iubirea egoistă de sine.

arată mila.[454] Spunea iarăşi că omul care are vreo pîră (acuză) în inima sa, este departe de mila lui Dumnezeu.[455] Cerîndu-i eu un cuvînt, mi-a spus: De voieşti să urmezi Domnului nostru Iisus Hristos, păzeşte cuvîntul Lui: şi de voieşte să atîrni (să răstigneşti) pe omul tău vechi cu El, trebuie să tai voia ta şi să te pregăteşti pe tine spre a primi dispreţuirea celor ce te-au dispreţuit pe tine şi să odihneşti inima celor ce ţi-au făcut rău; şi să te smereşti pe tine şi să-ţi stăpîneşti voile tale şi să taci din gură ca să nu judeci pe cineva în inima ta. Spunea iarăşi, că cel ce se află în linişte (în isichie), trebuie să aibă frica de-a se întîlni cu Dumnezeu, dinainte de răsuflarea lui (din urmă). Căci cît timp păcatul mai înduplecă inima lui, încă nu s-a ivit în el frica de Dumnezeu şi este încă departe de mila Lui.[456]

2. Spunea iarăşi că sîntem încă în osteneală, cît timp avem nepătimirea în gură, iar fărădelegea şi răutatea în inimă.[457] Spunea iarăşi că dacă omul nu se luptă pînă la moarte să-şi facă trupul lui cum a venit purtîndu-L iubitul Iisus, nu se întîlneşte cu El cu bucurie, nici nu-l scoate din amara robie. Şi zicea: Miluieşte-mă, miluieşte-mă, miluieşte-mă! În ce curăţie a fost creat şi sub ce stăpînire este şi în ce deşertăciune a fost legat.[458] Spunea

[454] Numai mila lui Dumnezeu ne scapă de ispite şi deci de osteneala de-a le birui. Nu osteneala noastră ne aduce mila, ci mila ne duce la sfîrşitul ei odihnitor. Să ne ostenim dar să nu ne încredem în osteneala noastră, ci în mila lui Dumnezeu.

[455] Cum va avea Dumnezeu milă de cel ce nu are milă de altul, ci-l acuză pe acela? Nu poţi simţi mila lui Dumnezeu, dacă nu trăieşti mila ta faţă de alţii.

[456] Unde e frica lui Dumnezeu, vine şi mila Lui. Frica trebuie să fie neîncetată, anticipînd harul ca respiraţia omului. Iar frica e opusă păcatului şi viceversa.

[457] Am făcut un pas spre curăţie, cînd am ajuns la lipsa de patimi în cuvinte, dar încă avem gînduri păcătoase în inimă.

[458] Nu ne putem întîlni cu Hristos, dacă nu luptăm pînă la moarte să ne facem trupul nepătimaş, cum l-a asumat Hristos. În ce curăţie a fost creat trupul şi sub ce robie a patimilor a căzut! Nu mai e un mijloc prin care putem să cunoaştem pe Dumnezeu şi să săvîrşim numai binele.

iarăşi: „Te rog, pînă ce eşti în trup să nu-ţi pierzi inima. Căci precum plugarul nu se poate încrede în vreun rod crescut în ţarina lui, fiindcă nu ştie ce se va alege din el pînă nu e închis în magazia lui, aşa omul nu-ai poate pierde inima lui cît are răsuflare în nara lui" (Iov 27,3) Şi precum omul nu ştie ce patimă îl va întîmpina, pînă la ultima suflare, aşa nu e cu putinţă ca omul să-şi piardă inima cît timp are răsuflare, ci trebuie să strige totdeauna către Dumnezeu cerîndu-i ajutorul şi mila Lui.[459].

L-am întrebat pe el, zicînd: „Ce este, Părinte, smerita cugetare şi ce este ceea ce o naşte?" Şi mi-a spus că smerita cugetare este ascultarea şi tăierea voii proprii cu smerenie, fără osteneala, şi curăţirea şi suportarea osîndei (a ocării) şi purtarea fără greutate a cuvîntului aproapelui. Şi iarăşi a spus: „Fericit este cel ce a dobîndit pe omul nou înainte de-a se întîlni cu Hristos". Căci a spus Apostolul: „Carne şi sînge nu pot moşteni Împărăţia lui Dumnezeu" (I Cor. 15,50)[460]. Şi iarăşi spunea: „Pînă aveţi între voi pisma şi cearta, oare nu sînteţi trupeşti şi nu umblaţi după om?" (I Cor. 3,3). Şi spunea iarăşi că de aceea sîntem în atîtea osteneli faţă de vrăjmaşii noştri, fiindcă nu cunoaştem exact scăderile noastre, nici n-am cunoscut plînsul întru cunoştinţă. Dar cînd ni se va descoperi plînsul, el ne va arăta păcatele noastre.[461] Şi de vom fi lăsaţi (de vrăjmaşi),

---

[459] Cît timp trăim, să nu lăsăm inima să ni se piardă în înţelesul moral, făcînd răul. Iar întrucît ea rămîne vie în noi în înţeles biologic pînă răsuflăm, să nu o lăsăm pînă la moarte să se piardă în înţelesul moral. Iar aceasta nu o putea face decît cerînd neîncetat, pînă la moarte, ajutorul lui Dumnezeu şi mila Lui.

[460] Întîlnirea cu Hristos de care se vorbeşte aci, este cea viitoare din Împărăţia cerurilor. Dar naşterea omului cel nou, de care se spune că trebuie să aibă loc înainte de întîlnirea cu Hristos, nu înseamnă că omul o poate realiza numai prin sine. E şi aceasta rezultatul unei „întîlniri" cu Hristos.

[461] Altceva este a cunoaşte plînsul în general şi altceva a-l cunoaşte, cunoscînd drept cauză a lui păcatele noastre El va fi un plîns prin care depăşim păcatul, cîtă vreme altfel de plîns poate să fie un semn că stăruim în păcate, regretînd cine ştie ce pierderi sau neatenţii lumeşti.

ne vom rușina să privim la fața celor ce călăuzesc pentru că sînt mai de cinste ca noi. Iar cei ce își fac din păcatele lor motiv de îndrăzneală, nu știu de Dumnezeu. Inimile noastre se văd însă trăind împreună cu ei păcatele lor. Mai spunea iarăși că cel ce-și suportă defăimarea și-și supune voia sa aproapelui pentru Dumnezeu, ca să nu lase pe vrăjmaș să vină la mijloc, arată pe om că este lucrător.[462] Căci de are mintea trează și de este sub picioarele lui Iisus întru cunoștință, se va sili să-și taie voia sa, ca să nu fie despărțit de iubitul său Domn.[463] Căci cel ce ține la voia lui, nu se află în pace nici cu cei credincioși. Fiindcă nepăsarea și mînia și aprinderea față de fratele, urmează inimii (voii) lui. Iar cel ce zice: „Nu-mi pasă de ceea ce aud sau vorbesc", se aseamănă orbului care nu vede lumina, de e adus la ea sau scos de la ea. Înțelegeți aceasta de la soarele acesta, ca un mic nour apărînd sub el îi acoperă lumina și-i oprește căldura. Dar acestea nu sînt vădite tuturor, ci numai celor ce au cunoștință.[464] Și iarăși spunea că omul care își vede totdeauna păcatele sale, nu are limbă să vorbească cu vreun om.

3. Iarăși spunea: Urăște toate cele din lume și odihna trupească. Fiindcă acestea te fac dușman al lui Dumnezeu. Căci precum omul care are un dușman luptă cu

---

[462] Cînd îți afirmi voia ta împotriva aproapelui, lași pe vrăjmaș să vă despartă unul de altul, dar și pe tine, sau poate pe amîndoi de Dumnezeu. Căci Dumnezeu nu poate fi acolo unde este vrăjmașul, care desparte pe oameni între ei și de Dumnezeu. Și nu acolo unde își afirmă omul voia sa este el activ, sau arată mai multă putere, ci unde nu-și afirmă voia sa.

[463] Mintea trează este cea care știe de ceea ce folosește cu adevărat pe om. Și ea are cunoștința că e de folos omului să stea la picioarele lui Iisus, urmîndu-i Lui, făcînd voia Lui, de-a fi în unire cu El și cu semenii, pentru a se bucura de toate ce i le dau ei, în schimbul predării sale lor. Mintea acelui om știe că ceea ce îl desparte pe el de Iisus și de oameni este afirmarea voii lui, în opoziție cu voia lui Iisus și a aproapelui.

[464] Nu poți fi indiferent la ceea ce vezi sau grăiești. Aceasta este una cu orbirea. Ea te lasă în întuneric. Și nu poate veni decît din păcatul care se așază ca un nour pe lumina soarelui. Răul aflat în această nepăsare nu e vădit decît celor ce, depășind păcatul, au ajuns la cunoștința a ceea ce e bun și rău.

el, așa trebuie să luptăm cu trupul nostru ca să nu se odihnească.[465] Și spunea iarăși: Lucrătorul care lucrează și cel ce iubește pe Dumnezeu trebuie să fie atent la orice gînd al său și să se sfătuiască cu ele și să le deosebească. Trebuie să cunoască de vin de la trupul său, sau nu. Căci pînă ce domnește în vreunul din mădularele lui cele contrare firii, încă nu e socotit fecioară.[466] L-am întrebat iarăși: Ce este rugăciunea din Evanghelie: „Sfințească-se numele Tău" (Mt. 6,9). Și a spus: Ea este a celor desăvîrșiți, fiindcă este cu neputință să se sfințească numele lui Dumnezeu în noi, pînă sîntem stăpîniți de patimi. Și zicea iarăși că părinții noștri cei vechi au spus că retragerea (din lume) este o fugă a trupului și cugetarea la moarte. Și iarăși zicea despre pacea cu aproapele, că unde nu este pace nici Dumnezeu nu locuiește, iar cel ce-și vede păcatele sale, vede și pacea. Căci nu locul unde se locuiește aduce iertarea păcatelor, ci smerita cugetare.[467] Fiindcă David zice, după ce a căzut în păcatul față de Urie, că n-a aflat nimic să aducă drept jertfă lui Dumnezeu pentru păcatul lui, decît

---

[465] Trupul căruia îi place comoditatea adusă de lume, e făcut de acestea dușman al lui Dumnezeu. Dar prin aceasta trupul e și dușman al omului. Căci dacă omul umblă numai după plăcerile trupești, va pierde fericirea veșnică. Deci omul trebuie să lupte cu trupul care-l face dușman al lui Dumnezeu și deci și al său, *pentru a nu-l lăsa stăpînit de astfel de plăceri și comodități* trecătoare.

[466] Fecioria, sau curăția sufletească și trupească este starea cea firească a omului. Și acest om este iubit de Dumnezeu ca mireasă fecioară. El este unit cu Dumnezeu. Deci unirea cu Dumnezeu este starea cea după fire a omului. Nu agitația murdară a omului este starea lui firească.

[467] Retragerea din lume e ca un fel de moarte anticipată. Dar, cum am mai spus, ea nu *trebuie înțeleasă în sens origenist, ca un dispreț al lumii ca* existență creată de Dumnezeu pentru creșterea omului, ci ca o folosire a ei în sens egoist pentru plăcerile trecătoare, socotite ca unicul rost al vieții omenești. Căci îndată după ce îndeamnă Ava Isaia la retragerea din lume, laudă pacea cu aproapele. Numai unde este ea este Dumnezeu. Iar pacea nu e numai lipsa negativă a acesteia, ci o stare pozitivă: o bucurie în a face bine aproapelui. Căci acolo locuiește Dumnezeu. „Iubiți-vă unii pe alții, precum Eu v-am iubit pe voi", spune Hristos. Nu locuirea într-un loc depărtat de lume aduce înălțarea omului peste păcatele egoismului, ci smerita cugetare, care nu se poate arăta decît în relația cu oamenii.

ceea ce spune: „Jertfă lui Dumnezeu, duh umilit, inimă înfrîntă și smerită" (Ps. 50,19). Și mai spunea iarăși că nepăsarea și defăimarea cuiva tulbură înțelegerea, nelăsîndu-i să vadă lumina lui Dumnezeu.

Spunea iarăși: Folosește toată puterea ta ca să scapi de aceste trei patimi care omoară sufletul: cîștigul, cinstirea, odihna. Pentru că acestea înconjurînd sufletul, nu-l lasă să propășească. Și spunea iarăși: Cînd șezînd în chilie îți vine să judeci pe aproapele, judecă-l ținînd seama de păcatele tale, cugetînd că sînt mai mari păcatele tale decît ale lui. Și de socotești că faci cele drepte, să nu socotești că au plăcut lui Dumnezeu. Căci tot ce e puternic în trup vine ca o perioadă după ceea ce e neputincios și se îngrijește de aceasta, spunînd că are o legătură cu ceea ce e neputincios și compătimește cu aceea, pînă nu se vindecă.[468] Cel cu inima învîrtoșată spune în inima sa: „N-am greșit niciodată". Iar cel ce a dobîndit smerita cugetare suportă critica aproapelui, zicînd: „Da, am greșit". Însă cel ce o disprețuiește pe aceasta, are în inimă gîndul că e înțelept și n-a jignit niciodată pe cineva. Dar cel ce are frica lui Dumnezeu, se îngrijește de virtuți, ca nu cumva să piardă vreuna din ele.

Și spunea iarăși: De șezi în chilia ta și împlinești slujirea ta lui Dumnezeu în tăcere și inima e cîștigată de ceva ce nu este a lui Dumnezeu și cugeți în tine că aceasta nu e păcat, ci sînt gînduri și nu păcat, nici slujirea (liturghia) ta săvîrșită de tine în tăcere nu este adevărată. Iar de spui că Dumnezeu primește slujirea (liturghia) inimii pe care ai făcut-o în tăcere, deci și

---

[468] Chiar în cele morale, omul cînd e tare, cînd e slab. Acestea se succedă ca niște perioade, în așa fel că atunci cînd e tare simte milă față de ceea ce este slab în el, pînă cînd această slăbiciune se vindecă.

faptul că inima ta s-a împăcat cu păcatul în tăcere, tăcerea ta se va socoti păcat înaintea lui Dumnezeu.[469]

4. L-am rugat pe el să-mi spună un cuvînt şi mi-a spus că cel ce nu află ajutor în vremea războiului său nu poate socoti nici că are pace. Iarăşi spunea despre dorinţa de-a învăţa, că trebuie avut frică de-a nu cădea alăturea de ceea ce învăţăm (în ceea ce e contrar). Căci cîtă vreme cazi în aceasta, nu poţi învăţa.[470] Spunea iarăşi despre Cuminecătură (comuniune — Sfînta Împărtăşanie): „Vai mie, vai mie, că deoarece am comuniune cu vrăjmaşii lui Dumnezeu, ce comuniune pot avea cu El? Deci mă împărtăşesc spre judecata şi osînda mea.“ Acest cuvînt îl spunem, zicînd: „Sfintele, sfinţilor“, adică cele sfinte se dau sfinţilor. Deci de sînt sfînt, cine sînt cei ce lucrează în mine? Iarăşi l-am întrebat, zicînd: „Ce este frica de Dumnezeu;“ Şi mi-a spus: Este starea omului care-şi dă seama că este cu cineva care nu este Dumnezeu.[471] L-am întrebat: „Ce este robul lui Dumnezeu?“ Şi mi-a spus că, întrucît slujeşte cineva patimilor, nu e socotit robul lui Dumnezeu, ci este robul patimii de care este stăpînit. Spunea iarăşi: „Vai mie, vai mie, vai mie, că nu m-am luptat să mă curăţesc pe mine, ca să am parte de milă.“[472] Vai mie, vai mie, că nu m-am luptat să biruiesc războiul vrăjmaşilor mei, ca să împărăţesc împreună cu Hristos. Căci cum se va putea apropia duşmanul de împăratul lui? Vai mie, vai

---

[469] I se recomandă monahului să nu se împace în timpul rugăciunii sale nici măcar cu gînduri care, deşi nu trec în fapte, nu se referă la Dumnezeu, socotind că nu sînt păcate. Să socotească nu numai aceste gînduri păcate, ci şi slujirea rugăciunii sale unite cu tăcerea despre aceste gînduri.

[470] Să nu învăţăm pe alţii ceea ce nu facem noi. Căci aceasta ne arată mincinoşi. Şi dînd un astfel de exemplu, mai degrabă îl ducem spre rău pe cel ce socotim să-l învăţăm.

[471] În Evergetinos, cartea 7, cap. 7, se explică: „Omul convins că nu este cu Dumnezeu, nu are frica lui Dumnezeu“.

[472] Cine nu se luptă să se cureţe de patimile egoismului, nu se roagă lui Dumnezeu să-i facă parte de mila Lui. Căci uită că are nevoie de mila Lui, socotind că-şi cîştigă el însuşi cele necesare.

mie, că stă în jurul meu numele Tău, Doamne, şi slujesc vrăjmaşilor Tăi. Vai mie, vai mie, că mănînc cele de care se scîrbeşte Dumnezeul meu şi de aceea nu mă vindecă pe mine". L-am vizitat pe el cînd era bolnav şi se chinuia foarte şi privind tristeţea inimii mele pentru durerea lui, mi-a spus: De abia apropiindu-mă prin aceste neputinţe, mă gîndesc la ceasul acela amar. Astfel sănătatea trupului nu aduce nici un folos. Căci îşi caută tăria lui spre a se înduşmăni cu Dumnezeu. Fiindcă pomul care e udat în fiecare zi nu se usucă, spre a aduce rod."[473]

Iarăşi spunea că omul are nevoie de o inimă bărbată şi mare, ca să se îngrijească să păzească poruncile Domnului. Şi iarăşi spunea: „Vai mie, vai mie, că am înaintea mea pe pîrîşii pe care îi cunosc şi pe care nu-i cunosc şi nu pot să-i tăgăduiesc. Vai mie, vai mie, că am în faţă pe pîrîşi şi cum voi putea să mă întîlnesc cu Domnul meu şi cu sfinţii Lui, pentru că vrăjmaşii mei nu lasă nici un mădular al meu întreg înaintea lui Dumnezeu." L-am mai întrebat pe el: „Ce trebuie să facă cel ce se linişteşte? Şi mi-a spus că cel ce se linişteşte (isihastul) are nevoie de aceste trei: de frica neîntreruptă, de cererea continuă şi de a nu-şi pierde inima sa niciodată" Şi iarăşi spunea că omul care se linişteşte trebuie să se păzească pe sine să nu audă nici un cuvînt, care nu-l foloseşte, pentru că altfel pierde osteneala lui. Spunea iarăşi despre Ava Serapion că a fost întrebat de un bătrîn: „Fă iubire şi spune-mi: cum te vezi pe tine însuţi?" Şi a răspuns că seamănă cu cineva ce se află într-un turn şi priveşte afară şi le cere trecătorilor să nu se apropie de el. Şi i-a spus lui

[473] Trebuie să udăm în fiecare zi pomul inimii noastre cu gîndul la Dumnezeu, ca să nu se usuce. Căci nu mai aduce rod.

bătrînul care l-a întrebat: „Şi eu mă văd pe mine, ca unul care m-am înconjurat cu un zid“ şi l-am împlinit cu table de fier, ca de bate cineva, să nu aflu cine este, sau de unde a venit, sau ce voieşte, sau cine este, şi nu-i deschid pînă nu pleacă“. Şi spunea iarăşi: „De caută cineva pe Domnul cu durerea inimii, Domnul îl aude pe el, dacă cere întru cunoştinţă şi se îngrijeşte cu durerea inimii, şi nu e legat de ceva din cele ale lumii, ci se îngrijeşte de sufletul lui cu frică, ca să-l ducă pe el neîmpiedicat înaintea scaunului de judecată a lui Dumnezeu, după puterea lui.“

CUVÎNTUL XXVII

Despre îndemnul: „Ia aminte la tine însuţi“

1. Ia aminte cu amănuntul la tine însuţi, cugetînd cu curaj la Domnul nostru Iisus Hristos, care fiind Dumnezeu şi avînd o slavă şi o mărire negrăită, ni s-a făcut pildă ca să mergem pe urmele Lui, Care s-a smerit în chip covîrşitor pentru noi, luînd chip de rob (Filip. 2,6) şi s-a sărăcit şi a dispreţuit ruşinea şi a suportat multele şi urîtele ocări, şi precum s-a scris: „ca o oaie spre junghiere S-a adus şi ca un miel fără de glas înaintea celui ce-l tunde, nu Şi-a deschis gura Lui. Intru smerenia Lui, judecata Lui s-a ridicat“ (Isaia, 53, 7—8). Şi a răbdat moartea cu multe ocări pentru noi. Pentru porunca Lui, să răbdăm şi noi cu hotărîre pentru păcatele noastre, de ne înjură sau vorbeşte cineva împotriva noastră pe drept sau pe nedrept, şi, de mai trebuie să

---

[474] În cod. Savaitic 157, din sec. X, Biblioteca din Ierusalim, se află „Capitolele“ lui Ava Ammona, contemporan cu Antonie (+355), care cuprind esenţial cele din capitolul acesta. În cod. Sinaitic 464, din sec. XVII se atribuie lui Ava Petru Damaschin (pe la 775). După nota de la pag. 172 a cărţii lui Isaia a monahului Augustin, Ava Isaia ar fi preluat conţinutul acestui capitol de la Ava Ammun, prelucrîndu-l prin unele idei proprii.

spunem, pînă la moarte. Şi de sîntem duşi la junghiere ca o oaie, să ne arătăm ca un animal, neîmpotrivindu-ne deloc, ci mai degrabă, de putem, să mîngîiem pe cei ce ne fac aceasta, iar de nu, să tăcem deplin cu multă smerenie.

2. Ia aminte cu amănuntul la tine însuţi, crezînd că ocările şi necinstirile ce ţi se aduc pentru Domnul sînt un mare cîştig, că suportarea lor cu toată inima şi fără tulburare sînt un mare cîştig şi mîntuire pentru suflet. Cugetă şi zi: „Se cuvine să pătimesc chiar mai mult pentru păcatele mele şi mă bucur să fiu învrednicit să pătimesc şi să suport pentru Hristos necazuri şi necinstiri, ca prin oarecare coborîre să mă fac următor al pătimirii Dumnezeului meu". Şi de cîte ori ţi-aduci aminte de cei ce te-au necăjit, roagă-te pentru ei din suflet ca pentru cei ce ţi-au pricinuit cu adevărat mari cîştiguri sufletului, necîrtind deloc împotriva lor[474].

3. Ia aminte cu amănuntul la tine însuţi ca să respingi şi să urăşti, ca o moarte şi pieire sporită toată iubirea de stăpînire şi toată slava deşartă şi poftirea măririlor şi cinstirilor şi laudelor de la oameni şi socotinţa că eşti ceva, sau că ai dobîndit vreo virtute, sau că eşti mai bun ca cineva. Şi taie de la tine toată pofta şi plăcerea urîtă a trupului, pînă la cel mai mic grad; la fel voinţa de-a cunoaşte vreun om, fără să fie trebuinţă, sau de-a te atinge de alt trup, sau de-a mînca puţin sau foarte puţin cînd nu e vremea, ca păstrîndu-te şi asigurîndu-te prin cele mici, să nu cazi în cele mari, nici dispreţuind cele mici, să cazi pe încetul.

4. Ia aminte cu amănuntul la tine, ca să te ai pe tine din suflet şi cu adevărat cel mai din urmă şi mai

---

[474] b. A te ruga pentru cei ce, făcîndu-ţi rău, te-au ajutat să te mîntuieşti, imitînd pe Hristos, e suprema treaptă a iertării.

păcătos şi mai umilit decît tot creştinul şi să ai totdeauna sufletul plîngînd şi smerindu-se şi suspinînd. Şi taci totdeauna şi nu vorbi dacă nu e nevoie, ca un nevrednic şi prost.

5. Ia aminte la tine, amintindu-ţi şi avînd înaintea ochilor focul cel vecinic şi chinurile vecinice şi pe cei osîndiţi şi îndureraţi de acolo şi socoteşte-te pe tine mai degrabă ca unul din cei de acolo, decît dintre cei vii.

6. Ia aminte la tine cu amănunţime, ştiind că Domnul nostru a murit şi a înviat pentru noi şi cu sîngele Lui ne-a răscumpărat pe noi, ca şi tu să nu mai trăieşti ţie, ci Domnului care a murit şi a înviat pentru noi, crezînd cu hotărîre că eşti înaintea Lui totdeauna şi El priveşte la inima ta[475]

7. Ia aminte la tine cu amănunţime ca să fii totdeauna gata să asculţi de voia lui Dumnezeu, ştiind că te aşteaptă fie moartea, fie viaţa, fie orice necaz. Cunoaşte aceasta cu multă hotărîre şi credinţă şi să aştepţi ispite mari şi înfricoşate, ce vor veni asupra ta; şi necazuri şi chinuri şi moartea înfricoşătoare ce-ţi pot veni.

8. Ia aminte la tine cu amănunţime ca să te probezi întîi ca unul, dar ca cel mai mic în tot ce voieşti să grăeşti, sau să faci, sau să te întîlneşti cu cineva, sau să mănînci, sau să bei, sau să dormi, sau orice alt lucru voieşti să-l faci, de este după Dumnezeu, şi să mărturiseşti pricina lucrului şi apoi să faci ceea ce se cuvine înaintea lui Dumnezeu. Şi astfel mărturiseşte-te în toate

[475] Dacă El ne-a răscumpărat cu sîngele Lui atotpreţios din robia morţii, trăim scăparea de moarte datorită Lui, deci ca ai Lui. Şi El, care şi-a vărsat sîngele şi a înviat pentru fiecare dintre noi, priveşte la fiecare dintre noi, ca să vadă cum ne folosim de viaţa înviată sau destinată învierii pe care ne-a dat-o; priveşte chiar în inima noastră ca să vadă ce gînduri privitoare la El avem în ea.

lucrurile tale lui Dumnezeu, ca să ai multă legătură cu El şi multă îndrăzneală faţă de El.[476]

9. Ia aminte la tine cu amănunţime că de te va necăji cineva în orice lucru şi aceasta îţi va aduce supărare şi mînie, să taci şi să nu grăieşti nimic contrar cu ceea ce se cuvine, pînă ce inima ta nu se va îmblînzi prin rugăciune şi astfel vă mîngîia pe fraţi.[477] Iar de ţi se iveşte trebuinţa să mustri pe fratele şi te vezi pe tine aflîndu-te în mînie şi agitaţie, să nu-i vorbeşti lui nimic, ca să nu te tulburi şi mai mult, ci cînd te vezi şi pe tine şi pe el în linişte şi blîndeţe, atunci grăeşte-i, nu ca unul ce-l mustri, ci ca unul ce-i aminteşti ceea ce a spus cu toată smerita cugetare.

10. Ia aminte la tine cu amănunţime, ca unul ce aştepţi să-ţi vină ispita în fiecare ceas, fie spre moarte, fie spre necazuri şi mari primejdii. Şi suport-o cu hotărîre şi fără tulburare, gîndind că „prin multe necazuri trebuie să intrăm în Împărăţia cerurilor" (Fapte 14, 22)[478]

11. Ia aminte la tine cu amănunţime că de ţi se va întîmpla vreun lucru, fie în cuvînt, fie în faptă, fie în cugetare, să nu cauţi voia ta, nici odihna ta, ci să afli cu

---

[476] Înainte de-a face orice lucru, să ne gîndim de este după voia lui Dumnezeu şi care este adevărata pricină şi adevăratul motiv ce ne îndeamnă să-l facem. Să mărturisim aceasta deschis în faţa lui Dumnezeu despre orice vorbă, sau faptă, sau întîlnire, sau mîncare, sau odihnă; la ce îţi vine în gînd spre împlinire. Să nu porneşti la nimic fără a te gîndi înainte de este sau nu cu voia lui Dumnezeu, ca să nu-ţi pară rău după ce ai făcut ceva. Aceasta înseamnă să fii în dialog cu Dumnezeu privitor la orice lucru, nu numai după ce l-ai făcut, ci încă înainte de a-l face. Să nu te laşi condus numai de gîndul personal ce-ţi vine în minte. Să nu te simţi singur, nici o clipă. Dacă Dumnezeu vede înainte ce ai să faci, întreabă-L de orice lucru pe care te gîndeşti să-l faci. Făcînd aşa, eşti într-o permanentă relaţie cu El şi vei fi cu îndrăzneală în răspunsul ce i-l vei da despre faptele săvîrşite.

[477] Locul acesta, după nota monahului Augustin, se află şi la Ava Ammona, fiind salvat la Ava Zosima, în cod. Sinait. 449 din sec. X, f. 26 a. Ammona este unul din Părinţii din Patericul egiptean, contemporan cu Antonie şi în relaţie cu el.

[478] Să nu aştepţi o viaţă comodă, căci nu prin ea înaintezi spre Împărăţia cerurilor, cum nici Hristos nu şi-a deschis-o Lui ca om printr-o viaţă comodă.

exactitate voia lui Dumnezeu şi să o împlineşti în chip deplin pe ea, deşi se arată cerînd multă osteneală. Şi astfel să o rabzi cu adevărat pentru Împărăţia cerurilor şi să cauţi să o împlineşti din toată inima, fiindcă îţi este de folos mai mult decît toată cugetarea omenească. Căci porunca lui Dumnezeu este viaţa vecinică, „şi cei ce-L caută pe El nu se vor lipsi de tot binele" (Ps. 33, 10).

12. Ia aminte la tine cu amănunţime, ca unul ce eşti totdeauna înaintea lui Dumnezeu, ca să nu nădăjduieşti nimic de la nimeni, decît de la El singur, cu credinţă. Şi de ai trebuinţă de ceva, roagă-te lui Dumnezeu ca să ţi se împlinească trebuinţa după voia Lui, prin cele ce voieşte. Şi mulţumeşte lui Dumnezeu totdeauna ca Celui ce ţi-a împlinit-o. Şi de-ţi lipseşte peste tot ceva, să nu-ţi pui nădejdea în om, nici să te întristezi, nici să cîrteşti împotriva cuiva, ci suportă aceea cu hotărîre şi fără tulburare, gîndind: „Sînt vrednic de multe necazuri pentru păcatele mele, dar de voieşte Dumnezeu, mă poate milui". Şi cugetînd aşa, îţi va împlini toată trebuinţa.[479]

13. Ia aminte la tine cu amănunţime, ca să nu voieşti să primeşti ceva, dacă nu eşti asigurat că Dumnezeu ţi-a trimis aceea din roadele drepte şi astfel să o primeşti cu toată pacea. Iar cele ce le vezi venindu-ţi din nedreptate, sau luptă, sau viclenie, respinge-le şi aruncă-le, gîndind că „mai bună este o părticică mică cu frica lui Dumnezeu, decît multe vistierii cu nedreptate" (Pilde 15, 16).[480]

---

[479] Cînd îţi vin necazuri, nu cîrti, ci socoteşte că-ţi vin pentru păcatele tale şi eşti vrednic de ele şi că în ele te ajută să te fereşti de păcatele viitoare.

[480] Să nu primeşti nici o scăpare de vreun necaz, sau vreo uşurare a vieţii din vreo faptă nedreaptă a ta sau a altuia. E de preferat un lucru ma mic ce-ţi vine prin vreo faptă cinstită, din frica lui Dumnezeu, decît un bine mai mare venit pe cale necinstită.

14. Ia aminte la tine cu amănunţime şi sileşte-te să te deprinzi cu tăcerea, ca să-ţi dea Dumnezeu puterea să lupţi şi să te deprinzi cu ea.[481] Iar de ţi se iveşte trebuinţa să grăieşti şi faci întîi proba în tine însuţi, că este o trebuinţă binecuvîntată şi voită de Dumnezeu, ca mai degrabă să grăieşti decît să taci, deschide gura cu frică de Dumnezeu şi cu cutremur, avînd faţa în jos, şi cuvîntul cinstitor şi supus. Astfel de te întîlneşti cu cineva, să vorbeşti puţin, din motiv de iubire, şi să taci repede. Şi de eşti întrebat despre ceva, ascultă, cît e nevoie să spui şi nu grăi nimic mai mult.[482]

15. Ia aminte la tine cu amănunţime, ca precum te depărtezi în fapte de viclenie, aşa să te înfrînezi şi de la pofta ochilor şi a auzului, a gurii şi a pipăitului, ca să ai ochii totdeauna privind atenţi la tine şi la lucrul tău de mînă şi să nu cauţi la vreun om, dacă nu vezi că e vreo trebuinţă binecuvîntată pentru aceasta. Iar la vreo femeie sau la vreun bărbat frumos să nu priveşti în general fără trebuinţă. Nu le îngădui urechilor să audă pe cineva grăind cuvinte nefolositoare; iar gura ta să tacă şi în general să nu vorbească de nu e nevoie. De cunoşti acestea, iubitule, pune-ţi toată puterea în a te îngriji de ele, ca să te acopere Domnul în ceasul ispitei. Amin.

---

[481] Luptă-te pentru deprinderea tăcerii, ca să dobîndeşti puterea să te deprinzi cu ea. Nu dă Dumnezeu nici o virtute, dacă nu lupţi şi tu pentru ea. Dar nici tu nu poţi să cîştigi vreo virtute, dacă nu te ajută şi Dumnezeu. În toate cele bune este o conlucrare între Dumnezeu şi om.

[482] Foarte mult recomandă Ava Isaia monahului tăcerea. Tăcerea înseamnă reflexie la taina lui Dumnezeu şi la taina propriei persoane. Persoana umană se comunică şi prin vorbire, dar şi prin tăcere. Prin amîndouă trăieşte şi face să fie trăită lumina şi taina ei. Ajunge să o văd reflectînd, ca să-mi dau seama nu numai de taina, ci şi de lumina ei. Prin tăcere se scufundă nu numai în taina ei, ci şi în lumina ei şi a lui Dumnezeu. Cine vorbeşte tot timpul, neîntrerupînd vorbirea de reflecţie, cade într-o vorbărie superficială. Iar taina şi lumina cea mai mare este Dumnezeu. În tăcere se arată simţirea prezenţei lui Dumnezeu ca lumină şi taină inepuizabilă. Unde nu e Dumnezeu nu e nici taină, nici lumină inepuizabilă. Se are impresia că totul se poate înţelege, că totul se poate mărgini de mintea proprie.

CUVÎNTUL XXVIII

Despre ramurile răutății

1. Este necesar să se vorbească despre ramurile răutății, ca să cunoască omul ce este patima care îl desparte pe el de Dumnezeu, și ca să roage bunătatea Lui pentru fiecare din ele, ca să se arate ajutorul Lui împreună cu omul și să-i dea acestuia putere, pînă se va putea dezbrăca de ele. Căci acestea sînt răni în suflet și-l despart pe el de Dumnezeu.[483] Fericit este deci cel ce se dezbracă de ele. În acest caz el va fi oaie cuvîntătoare, primită pe jertfelnicul lui Dumnezeu, și va auzi glasul dătător de bucurie al Domnului: „Bine, slugă bună și credincioasă! Peste puține ai fost pus și peste multe te voi pune. Intră întru bucuria Domnului tău" (Mt. 25, 21). Deci cei ce voiesc să facă voile lor după trup și nu voiesc să se vindece pe ei înșiși prin sfînta vindecare a pocăinței, ca să se facă curați, se vor afla dezbrăcați de haina virtuților în ceasul nevoii[484] și se vor arunca în întunericul cel mai dinafară,[485] unde este diavolul, îmbrăcat

---

[483] Patima desparte pe om de Dumnezeu, pentru că îl închide în egoismul lui.

[484] Patimile sînt răni ale sufletului. Despărțirea de Dumnezeu ce-o aduc sufletului, nu-l lasă pe acesta într-o simplă neutralitate, ci-l îmbolnăvesc prin rănile ce i le pricinuiesc. Omul supus patimilor nu rănește numai pe alții, ci se rănește și pe sine. El e sub starea normală, cea conformă firii. Se află în diferite neputințe dureroase. Pocăința e forța care-l vindecă, pentru că în ea este și puterea lui Dumnezeu. Și prin ea omul se ridică deasupra patimilor și se îmbracă în haina virtuților, ceea ce arată iarăși că omul nu poate fi într-o stare neutră, ci e îmbrăcat sau în patimi, sau în virtuți. Și nici unele, nici altele nu sînt simple acoperăminte exterioare, ci forme urîte sau frumoase întipărite în el. Cei ce vor fi aflați la judecata finală neîntipăriți de formele strălucitoare ale virtuților, ci întipăriți de cugetările neînțelegătoare ale patimilor, vor fi aruncați în întunericul gheenei, potrivit întunecimii proprii lor. Căci cine nu înțelege realitatea comuniunii iubitoare cu Dumnezeu și cu semenii, se află într-un întuneric interior care se prelungește și în afara lui ca iad. Ziua judecății din urmă e numită „ceasul nevoii", pentru că nimic nu-l poate scăpa pe om de osînda ce-i vine atunci. A pierdut toată libertatea.

[485] Întunericul și chinurile iadului sînt „întunericul cel mai din afară", căci e zona cea mai săracă a existenței și cei ajunși în ea nu pricep nimic din rostul existenței.

în haina patimilor, care sînt: desfrînarea, pofta, iubirea de arginţi, vorbirea împotrivă, mînia, pisma, slava deşartă, trufia. Acestea sînt ramurile răutăţii şi multe altele asemănătoare, adică: neînfrînarea, împodobirea trupului, împrăştierea, lenevia, cuvintele glumeţe, privirea cu neruşinare, iubirea de-a se lărgi, inconştienţa, neluarea în seamă a judecăţii lui Dumnezeu, pismuirea aproapelui, minciuna împotriva aproapelui, voinţa de-a plăcea oamenilor, mărturia mincinoasă, cunoaşterea mincinoasă,[486] voinţa de-a învăţa pe alţii, de-a iubi trebuinţa lumii, lipsa de curaj, incapacitatea de-a suporta ura aproapelui, neputinţa de-a suporta critica, iubirea slavei de la oameni mai mult decît slava lui Dumnezeu, voinţa de a-şi arăta lucrarea spre a fi slăvit de oameni, iubirea mîncărilor plăcute, dorinţa iubirii pentru satisfacerea patimilor trupului, sminteala de-a nu fi preţuit, dorinţa de-a fi lăudat pentru cunoştinţă, de-a aţîţa (pe alţii), de a-ţi afirma propria voinţă, de a te socoti pe tine cuminte şi bun, de-a vedea pe frate ca prost şi a-l dispreţui.

2. Toate acestea se lucrează în bietul suflet, pînă ce-l desparţi de Dumnezeu. Şi acestea sînt poveri grele, pe care le-a purtat Adam, cînd a mîncat din pom. Acestea sînt cele despre care s-a spus: „Acesta neputinţele noastre le-a luat şi boalele noastre le-a purtat“ (Is. 53, 4). Acestea sînt cele ce le-a omorît Domnul nostru

[486] Cunoaşterea mincinoasă nu e cunoaştere reală şi totuşi dă impresia că e cunoaştere. Patimile cuceresc prin impresia că susţin viaţa omului, cînd de fapt n-o susţin, ci o slăbesc. Deci nu nimicesc existenţa total. Căci Dumnezeu nu mai pierde pe îngerii şi pe oamenii pe care i-a făcut, ci îi lasă să se folosească de însuşirile date, dar într-un mod care nu-i sporeşte, ci îi ţine într-o existenţă chinuită. Cunoştinţa mincinoasă continuă să dea impresia că e cunoştinţă a realităţii, căci de fapt ea nu o scoate cu totul din realitate, dar o strîmbă în aşa fel, că nu mai e realitatea reală, ci o realitate strîmbată, o realitate devenită întuneric, dar chiar întunericul acesta are un fel de realitate, este, cum se spune mai jos, o realitate minoră, sau ciuntită, dar e luată drept realitatea supremă întreagă.

Iisus Hristos pe crucea Lui.[487] Acestea sînt burdufuri vechi în care se pune vinul nou (Mt. 9, 17). Acestea sînt fîşiile în care era legat Lazăr (Io. 11, 43). Aceştia sînt dracii pe care i-a trimis Hristos în turma de porci (Mt. 8,31—32).[488] Acesta este omul vechi, de care a spus Apostolul că ne-am dezbrăcat (II Cor. 5, 4). Acestea sînt cele de care a spus: „Carnea şi sîngele nu vor moşteni Împărăţia lui Dumnezeu" (I Cor. 15, 50). Aceasta este de care zice: „Căci de trăiţi după trup, veţi muri" (Rom. 8, 18). Acestea sînt neghinele pe care le-a scos pămîntul lui Adam, cînd a fost alungat din rai.

Iar sarcina lui Hristos este uşoară: este nemînierea, curăţia, bunătatea, blîndeţea, bucuria duhului, înfrînarea patimilor, iubirea faţă de toţi, discernămîntul cel sfînt (dreapta socoteală sfîntă), credinţa neclintită, răbdarea necazurilor, vederea sa ca străin de lume voinţa de-a ieşi din trup şi de-a se întîlni cu Hristos.[489] Acestea sînt poverile uşoare, pe care ne-a poruncit Hristos să le purtăm. Aceasta este calea, pe care sfinţii au răbdat multe osteneli pînă au ajuns la El.[490] Acestea sînt cele pe care nu le poate cîştiga cineva, dacă nu se dezbracă de omul vechiu şi nu se eliberează şi nu dobîn-

---

[487] Primind Hristos moartea şi omorînd-o a omorît slăbiciunile noastre asumate de El. Căci a înviat fără ele.

[488] Patimile ne leagă sufleteşte, cum legau fîşiile trupul mort al lui Lazăr. Ele au originea în demoni, şi nu sînt prezente decît unde sînt prezenţi ei, fiind susţinute în oameni de ei. Numai Hristos le-a asumat cu voia lui şi erau ţinute în El ca patimi ireproşabile, de aceea au putut fi desfiinţate prin moartea lui.

[489] Aceasta e deosebirea clară a învăţăturii creştine faţă de origenism: în credinţa creştină nu se doreşte numai ieşirea sufletului din trup, ca şi cînd trupul n-ar ţinea de firea omului, ci ieşirea din trupul de acum şi întîlnirea cu Hristos în trupul Lui înviat, cu nădejdea de-a învia după asemănarea Lui, de-a învia în trupul scăpat de patimi, asemenea celui al lui Hristos. Dar la trupul acela n-a ajuns nici Fiul lui Dumnezeu decît asumîndu-l pe cel pămîntesc şi luptînd pe pămînt împotriva slăbiciunilor în care a căzut omenirea prin păcatul lui Adam.

[490] În textul grec este: „la ea". Căci calea noastră nu este de la început jugul uşor al virtuţilor lui Hristos, sau al patimilor nepăcătoase, ci la început este un jug mai greu, amestecat cu ispite care cer osteneli mari spre a le învinge. Aceasta se spune în rîndurile următoare.

deşte iubirea. Numai iubirea îl face pe el fără grijă de toate[491]. Dar e cu neputinţă să locuiască în noi o astfel de iubire, pînă ce iubim ceva din ale lumii acesteia ia.[492] Căci s-a scris: „Nu puteţi să vă împărtăşiţi de masa Domnului şi de masa demonilor" (I Cor. 10, 21). Dar zice şi Isaia: „Cine vă va vesti vouă locul cel vecinic? Cel ce umblă întru dreptate, cel ce spune calea dreaptă, cel ce urăşte fărădelegea şi nedreptatea, cel ce-şi fereşte mîinile de daruri, cel ce îşi îngreunează urechile, ca să nu audă judecata sîngelui; cel ce-şi închide ochii, ca să nu vadă nedreptatea — acela va locui în peştera înaltă de piatră tare; pîine se va da lui şi apă de băut" (Is. 33, 14.16).

Vezi cinstea ce o dă Dumnezeu celor ce se luptă în acest scurt timp şi s-au dezbrăcat de povara lumii acesteia prin răbdarea necazurilor? Vezi cum ajutorul lui Dumnezeu conlucrează cu cei ce şi-au tăiat voile lor şi şterge din ei toate patimile, pentru că urmează voii lui Dumnezeu?[493] Iar cei ce ţin la voile lor şi voiesc să le împlinească pe ele, încep cu duhul (să lucreze), dar nu pot să se împotrivească vrăjmaşilor lor, deoarece voind să împlinească voile lor, le îndeplinesc în trup şi de aceea fac zadarnică şi deşartă osteneala lor. De aceea îi osîndeşte proorocul Ieremia zicînd: „Blestemat este tot cel ce face lucrurile Domnului cu nepăsare" (Ierem.

---

[491] Iubirea deplină aduce negrija totală. Pe cel ajuns la o astfel de iubire nu-l mai sperie nimic, nu-l mai necăjeşte nimic. Nu mai are nici o nelinişte faţă de cele ce i se pot întîmpla în viitor.

[492] Pînă mai iubeşte cineva ceva din cele ale lumii acesteia, nu poate avea iubirea deplină. Căci nu se poate iubi cu desăvîrşire, ceva nedesăvîrşit. Iar grija că nu voi avea permanent cele ce ni le dă lumea, arată şi ea că nu pot iubi deplin cele din lume.

[493] Dumnezeu conlucrează cu cei ce nu ţin la voia lor, care-i ţine despărţiţi de Dumnezeu. Ei lucrează, dar lucrează cum voieşte Dumnezeu. Numai aşa poate tăia Dumnezeu patimile lor. Căci voia lor susţinînd egoismul lor susţine şi patimile lor. Iar cel stăpînit de patimi, lucrează pentru ele, sau pentru egoismul lor.

31, 10). Observă că cu cei ce voiesc să slujească patimilor lor, Dumnezeu nu conlucră, ci îi lasă pe ei cu voia lor și-i predă pe ei în mîinile celor ce-i urăsc și în loc de cinstea pe care o caută de la oameni, primesc osînda, pentru că nu s-au împotrivit vrăjmașilor lor pînă ce Dumnezeu nu-i va ajuta și nu-i va smeri pe ei. Dar fără osteneală și oboseală și durere, omul nu e auzit de Dumnezeu, cum spun toate Scripturile.

4. Să ne rugăm deci bunătății lui Dumnezeu, cu toată grija inimii, cu lacrimi și cu suferirea răului, supunîndu-ne fiecărui om pentru Domnul, smerindu-ne pe noi și fraților noștri, ca unora mai presus de noi. „Să nu răsplătim nici unuia răul cu rău" (Rom. 12, 7). Să nu gîndim în inima noastră nimic rău despre cineva, ci fiind toți într-o inimă, să nu spunem despre ceva din cele din lume, trebuitoare trupului, că „este al meu"; nici să nu măsurăm mintea noastră în fiecare zi unde a ajuns. Să păzim mintea să nu cugete vreo necurăție și să ferim trupul de ceea ce-i prisositor, ca să nu ceară de la noi satisfacerea patimilor lui, ca trupul să se smerească față de suflet și sufletul să se supună minții și să se facă mireasă curată de orice alt gînd și să cheme pe Mirele ei, zicînd: „Pogoară-se frățiorul meu în grădina lui și să mănînce din rodul pomilor săi" (Cînt. Cînt. 4, 1). Să ne luptăm deci, fraților, ca aflînd această îndrăzneală înaintea Lui, să-L auzim pe El zicînd: „Unde sînt Eu, voiesc să fie și ei, ca și ei să fie cu Mine, pentru că i-am iubit pe ei, precum M-a iubit pe Mine Tatăl. Tu întru Mine și Eu întru ei" (Io. 17, 23—24). Treimea cea Sfîntă, cea de o ființă și fără de început poate face milă cu noi, ca să aflăm iertare cu sfinții Lui în ziua judecății. Că a Lui este slava și stăpînirea în vecii vecilor. Amin.

CUVÎNTUL XXIX

Plîngeri

1.Vai nouă, iubitorilor de plăcere, şi scurt timp trăitorilor pe pămînt, că din pricina trecătoarei pofte a trupului, nu vedem slava Domnului. Vai nouă, că stricăciunea nu moşteneşte nestricăciunea,[494] şi noi dispreţuind nestricăciunea, stăruim nebuneşte în stricăciune. Vai nouă, că hrănim trupul nostru cu păcate pînă ce va ajunge spre hrană în (veşnică) descompunere purulentă viermilor şi nu ne temem nici de focul ce-l va chinui în chip nemuritor, nici de viermele neadormit. Vai nouă, că iubitorii de Hristos dintre creştini se închină şi sărută trupul nostru întinat de necurăţii, iar noi sîntem „morminte văruite" (Mt. 23, 27), purtînd cu noi păcatul aducător de moarte.[495] Vai nouă, că prin neînfrînarea de la nimicuri şi dezmierdări întărim în noi puterea zămislitoare a seminţei şi prin aceasta ne aţîţăm în chip nelegiuit spre împreunarea trupurilor. Vai nouă, că nu comparăm stricăciunea cu nestricăciunea şi de aceea dispreţuim dreptatea dumnezeiască şi înfricoşătoare.[496] Vai nouă, că sîntem nepăsători faţă de cele bune, dar sîrguitori şi rîvnitori pentru cele rele. Vai nouă, că am făcut trupul nostru cel în stare să stăpînească lumina vecinică, în stare să primească întunericul

---

[494] „Carnea şi sîngele nu pot să moştenească Împărăţia lui Dumnezeu, nici stricăciunea nu moşteneşte nestricăciunea" (I Cor. 15, 50). Dacă noi nu ne silim să înaintăm spre trupul înduhovnicit, nu vom moşteni nestricăciunea trupului lui Hristos. Căci deşi nu pier definitiv nici trupurile din iad, ele vor suferi de anumite chinuri proprii trupurilor stricăcioase: durerile produse de focul arzător, de înţepături, de lucrarea viermilor.

[495] Se pare că e vorba de închinările ce le fac creştinii în faţa trupului celui mort şi de sărutarea lui, deşi cel mort duce cu sine păcatele sale.

[496] Nu vedem că în noi creşte o dată cu stricăciunea şi nestricăciunea, ci socotim că nu e în noi decît stricăciunea, care ne va duce la moartea totală şi nu la dreapta judecată dumnezeiască. Deci, socotim că nu va fi o judecată a lui Dumnezeu care să ne dea, să ne răsplătească pentru veci faptele noastre de pe pămînt.

veşnic.[497] Vai nouă, că făcîndu-Se Fiul Omului, Cel ce este de o fiinţă cu Tatăl, „n-a avut unde să-şi plece capul“ (Mt. 8, 20) în noi, deşi s-a înomenit pentru noi, iar vulpile, sau duhurile rele şi viclene, şi-au făcut în noi vizuini.[498] Vai nouă, că cei drepţi cu inima îşi înfăţişează sufletele lor nepătate şi trupurile lor sfinte şi neîntinate Judecătorului iar noi, avînd sufletele pătate şi trupurile necurate, aşteptăm osînda la veşnicele chinuri.

2. Vai nouă, că fiind vrednici de ocări şi poftitori a toată necurăţia, cerem cinstirea datorată sfinţilor. Vai nouă, că fiind osîndiţi şi răspunzători de multe păcate, ne mişcăm ca unii ce-am fi curaţi şi liberi, în mijlocul sfinţilor şi al celor lipsiţi de răutate. Vai nouă, că fiind plini de vini, sfătuim şi îndrumăm pe cei ce se deosebesc mult de noi Vai nouă, că avînd bîrna în ochi (Mt. 7, 3—5), învinuim ca nişte neîntinaţi pentru cele mai subţiri greşeli pe fraţii noştri. Vai nouă, că legăm de alţii poveri grele şi anevoie de purtat (Mt 23,4) iar noi, ca mai slabi cu trupul, nu vrem să ne atingem de ele. Vai nouă, că, părăsind lucrarea dumnezeească monachală, ne repezim să învăţăm pe alţii virtutea lucrătoare. Vai nouă, că, uitînd vechile noastre păcate, nu ne luptăm nici cu cele proaspete şi nu plîngem pentru ele. Vai nouă că, cu ajutorul şi harul lui Dumnezeu începînd bine, am ajuns trupeşti. Vai nouă, că am fost atraşi atît de mult în gînduri murdare, încît căutăm să împrospătăm şi păcatele trecute, pe care le-am săvîrşit.

[497] O vedem aceasta începînd să se producă încă în viaţa pămîntească. Capabili să creştem în lumina unui sens al existenţei, creştem în întunericul unui non sens, amăgiţi de scurtele plăceri ce ni le oferă trecătoarea viaţă pămîntească.

[498] Era potrivit firii date nouă de Dumnezeu să ne facem biserici veşnice ale Fiului lui Dumnezeu, care s-a întrupat în acest scop. Dar în loc de aceasta, ne-am făcut vizuini ale duhurilor rele, sau unelte ale ispitelor lor urîte. Şi ceea ce-i mai mult, socotim că aceasta e o însuşire proprie nouă. Socotim murdăria curăţie, şi întunericul, lumină. Dar şi în aceasta se arată că sîntem făcuţi pentru curăţie şi lumină.

Vai nouă că, mîncînd și bînd, nu ne aducem aminte de războiul produs în noi de mîncarea cu lăcomie. Vai nouă, că ațîțîndu-ne demonii prin amintirile faptelor de desfrînare, ne află pregătiți să ne bucurăm de amintirea lor. Vai nouă că, părăsind gîndul rugăciunilor și al citirilor dumnezeiești, cheltuim zilele noastre în împrăștieri și flecăreli. Vai nouă că inimile noastre sînt atît de împietrite, că de multe ori, căutînd o străpungere și lacrimi, nu le dobîndim din pricina marei nepăsări și a moleșelii. Vai nouă că, spunînd Dumnezeu: „Sufletul care păcătuiește va muri" (Iez. 18, 4, 20), nu sîntem îngrijorați niciodată că el păcătuiește totdeauna.

3. Vai nouă că, avînd trupul ușor alunecos spre păcat, îl ațîțăm prin săturare și moleșeală spre pofte necurate și gînduri murdare și prin ochi primim în inimile noastre săgețile celui viclean, iar prin atingerea trupurilor ne facem cai înfierbîntați de iepe și nu ne gîndim nici la demnitatea noastră cuvîntătoare, nici la frica de chinurile veșnice. Vai nouă, că suspinăm mult pentru patimile și durerile trupului nostru, dar în privința rănilor și durerilor de nevindecat ale sufletului bolim de nesimțire. Vai nouă, că sufletul stăpînilor se supune robului său, sau trupului, și cel mai rău stăpînește asupra celui mai bun și nu slujesc amîndoi cu o unică voință lui Dumnezeu Care i-a făcut.[499] Vai nouă, că păcatele prind putere nouă din gîndurile murdare și necurate și nu vedem în retragerea lui Dumnezeu de la noi, venirea duhurilor necurate. Vai nouă că, fiind nebuni, și fără de minte, iubim și vrem să răpim

---

[499] Păcatul, ca faptă și stare opusă lui Dumnezeu și nefirească, întreține de obicei, o dezbinare în om, căci sufletul nu se lasă cu totul liniștit, supus trupului care-și împlinește plăcerile. Unitatea omului o aduce numai împlinirea celor bune, care mulțumesc sufletul și pornesc de la el, mai ales cînd se gîndește la Dumnezeu. Aceasta arată că omul e făcut de Dumnezeu pentru a sta în legătură cu El. Aceasta e starea lui firească.

laudele sfinţilor, nu lucrările şi faptele lor.[500] Vai nouă, că nu ne oprim de la a spune şi face toate spre mulţumirea oamenilor, dar nesocotim ceea ce e drept. Vai nouă că greşim ruşinîndu-ne de oameni, dar pe ruşinea cea vecinică nu punem nici un preţ.[501] Vai nouă că, fiind din părinţi săraci şi lipsiţi de slavă, nu ne-am recunoscut ca atare, şi declarînd că iubim sărăcia şi necinstirea pentru Dumnezeu, ne sfădim ca să fim puşi în rînd cu cei bogaţi şi slăviţi.[502] Vai nouă, că pentru sărăcia din lume ne înfrînăm, dar acum, chemaţi la înfrînări, ne facem mare grijă de săturare şi de viaţa comodă. Vai nouă, că îngerii stînd ca o tabără în jurul celor ce se tem de Dumnezeu şi demonii în jurul celor ce nu se tem de El, ci calcă poruncile Lui, noi aducem în jurul nostru taberele demonilor.[503] Vai nouă că, vrînd să fim împreună cu cei bogaţi şi puternici, ne străduim să le plăcem lor, iar de la săracii şi de la cei ce vin la noi cu vreo rugăminte, ne întoarcem ca de la unii ce ne conturbă.

4. Vai nouă că, nu ne apropiem de oameni după datoria ce-o avem faţă de fiecare, ci după ceea ce ne convine şi ne place nouă. Vai nouă, că hotărîm şi judecăm şi învăţăm cele drepte, dar am stat departe de

---

[500] Ne place să *fim* lăudaţi pentru fapte bune şi curate, ca ale sfinţilor, dar nu le împlinim. Aceasta arată şi ea că firea noastră e făcută pentru fapte bune şi curate. Dar iubind laudele pentru fapte ca cele ale sfinţilor, fără să le avem, întregim păcatul nostru. Căci adăugăm la păcatele săvîrşite slava deşartă şi iubirea minciunii.

[501] S-ar putea să fie în această spusă două înţelesuri: nu greşim de ruşinea semenilor, dar în aceasta este oarecare dorinţă de slava deşartă, sau greşim ruşinîndu-ne de oameni dar nu ne gîndim la ruşinea ce-o vom suferi la judecata din urmă.

[502] Păcatul recurge la tot felul de subtilităţi contradictorii. Omul îşi apără păcatele acoperindu-le cu pretenţia că nu le-a făcut, dar păcătuieşte şi prin aceasta. Acoperindu-le, le recunoaşte, dar totodată nu le recunoaşte.

[503] Cel ce se teme de Dumnezeu Îl are pe Dumnezeu şi pe îngerii Lui aproape, căci se fereşte de păcate şi nu se umflă pe sine cu mîndrie. Cel ce se teme de Dumnezeu nu are parte de pedeapsa lui Dumnezeu, de care se teme. Cel ce nu se teme de El are parte de pedeapsa Lui, ca închidere faţă de iubirea şi de darurile Lui. Teama de Dumnezeu e unită cu bucuria apropierii Lui.

lucrarea binelui. Vai nouă, că curăţim pămîntul cu grijă de spini şi mărăcini şi de buruienile ce vatămă roadele, dar nu curăţim cu grijă gîndurile viclene şi necurate din sufletele noastre care vatămă sfintele virtuţi. Vai nouă, că avînd să ne strămutăm de pe pămînt, în care locuim vremelnic, ne facem griji de mulţi ani despre lucrurile pămînteşti şi stricăcioase şi nu ne învrednicim de nici o grijă plecarea noastră de aici la timpul de neocolit. Vai nouă, că de toată făptuirea vieţii pămînteşti şi de cuvîntul deşert şi de gîndurile viclene şi necurate şi de sufletul preocupat de ele, vom avea de dat răspuns Judecătorului înfricoşător, dar noi, lipsiţi de răspundere în tot timpul vieţii noastre, nu ne îngrijim de sufletele noastre.[504] Vai nouă foarte, pentru neevlavia şi fărădelegile noastre ce le-am săvîrşit, dar şi pentru dispreţuirea făgăduinţelor lui Dumnezeu şi pentru necredinţa în ele. Vai nouă, că ne îndulcim, ca nişte lipsiţi de minte, de stricăciune şi putînd să ne unim, prin viaţa după Evanghelie cu nestricăciunea, am rămas în iubirea de cele pămînteşti, nepărtaşi de nestricăciunea vecinică, preferînd blestemata stricăciune.[505] Vai nouă, că putînd birui toate iubirile de plăceri, am preferat prin plăcerile noastre să ne lăsăm mai

[504] În „Evergetinos" se continuă: „De aceea ne aşteaptă acolo focul nestins al gheenei şi întunericul cel mai dinafară, viermele cel neadormit, plînsul şi scrîşnirea dinţilor şi ruşinea veşnică în faţa întregii zidiri de sus şi de jos" (Monahul Augustin, la notă). Dar de fapt aceste cuvinte se află şi în acest text în cap. 5.

[505] Putînd să ne amestecăm cu nestricăciunea, am rămas nepărtaşi de nestricăciunea veşnică preferînd stricăciunea. Cît sîntem cu trupul pe pămînt, puterea lui Hristos lucrează în noi ca o arvună care ne va duce la învierea fericită întru nestricăciunea veşnică. Este o nestricăciune potenţială ca o iradiere a trupului Lui înviat în trupul nostru. Desfacerea trupului nostru la moarte va lăsa în sufletul nostru puterea pe care, întărind-o Hristos la învierea de obşte, va contribui la învierea trupului într-o nestricăciune actuală totală. Moaştele sfinţilor sînt o dovadă despre o anumită nestricăciune întărită chiar în trupurile lor pe pămînt.

degrabă biruiţi de patimile noastre.[506] Vai nouă, că ne ruşinăm şi ne temem să păcătuim înaintea oamenilor dar nu tremurăm şi nu ne temem să păcătuim lipsiţi de orice evlavie, înaintea ochilor Celui ce vede cele ascunse. Vai nouă, că nu facem cuvîntul nostru folositor, prin sarea dumnezeiască, ci spunem totdeauna cuvinte nefolositoare şi lipsite de evlavie aproapelui nostru. Vai nouă, că vorbim cu linguşire şi vicleşug şi făţărnicie oamenilor, şi nu ne temem de osînda ce ne va veni din aceasta. Vai nouă, că nepăsarea şi moleşeala pricinuiesc jefuirea inimilor noastre de străpungeri, de către demoni. Vai nouă că, după ce ne-am lepădat de lume, întrecem în patimi pe cei din lume.[507] Vai nouă că, avînd nevoie de îndreptare şi învăţătură, îndreptăm pe alţii care păcătuiesc puţin.

5. Vai nouă că, atunci cînd Domnul va face examenul vieţii noastre de pe pămînt, ne va găsi la judecată neîndreptaţi. Vai nouă că nu privim la cele dinlăuntrul stomacului nostru şi de aceea sîntem biruiţi de iubirea de plăcere şi de mîndrie. Vai de noi că, murdărind pururea sufletele noastre cu gînduri necurate, voim să fim respectaţi ca nişte sfinţi şi să fim cinstiţi cu titlurile date acelora. Vai nouă că, ocupîndu-ne cu cele deşarte, am uitat de lupta împotriva diavolului. Vai nouă, celor ce păcătuim aici, fără teamă, că ne

---

[506] Sfinţii curăţindu-se de patimi, au dobîndit chiar în trupuri, prin ajutorul lui Dumnezeu, o anumită eliberare de totala stricare sau descompunere. Căci dacc patimile ne ţin în robie, curăţia de patimi ne aduce o anumită libertate chiar faţă de procesul descompunerii. Căci sufletul plin de puterea lui Dumnezeu, rămîne după moartea lui Hristos apropiat de trup cu puterea lui. Unitatea dobîndită de om prin curăţie în viaţa pămîntească are o anumită prelungire şi după moarte, precum marea disonanţă între suflet şi trup în cei supuşi plăcerilor, ţine şi sufletul slăbit mai mult despărţit de trup.

[507] Prin lepădarea de lume, autorul înţelege lepădarea de patimi. Aceasta se urmărea de către monahi. Bine ar fi dacă şi cei ce rămîn în lume s-ar despărţi în oarecare măsură de patimi. Păcatul moştenit de la Adam a făcut din lume un prilej pentru patimi, pentru uitarea de Dumnezeu, prin plăcerile căutate în ea.

aşteaptă acolo focul nestins al gheenei şi întunerecul cel mai dinafară şi viermele neadormit şi plînsul şi scrîşnirea dinţilor şi ruşinea vecinică în faţa zidirii de sus şi de jos. Vai sufletului nostru lipsit de discernămînt şi nepocăit, că la învierea morţillor va plînge şi va suspina cu jale şi cu scrîşnirea dinţilor în trupul său păcătos şi va suferi chinurile amare, dureroase şi foarte aspre ale focului vecinic. Vai nouă, că în exilul nostru trecător, iubim veselia blestemată şi nu ne aducem aminte de dulceaţa raiului, ci dispreţuim Împărăţia cerurilor. Vai nouă, că ne asemănăm prin îvîrtoşare fecioarelor nebune şi nu cumpărăm untdelemnul care luminează candelele prin facerea de bine către cei apropiaţi. Vai nouă, că înălţăm noaptea şi ziua rugăciuni către Dumnezeu, zicînd: „Doamne, Doamne", şi nu facem ceea ce ne-a poruncit. Vai mie, celui ce am scris acest fel de plîngeri, dar închis în cele scrise, n-am primit nici cea mai mică zare a pocăinţei. Vai mie că pricinuiesc dureri altora, dar mă feresc pe mine de dureri. Vai nouă, că avînd în conştiinţă vinile ce ne osîndesc neîncetat şi mărturisesc împotriva noastră, nu ne ruşinăm, nici nu tremurăm că vom suferi la judecata lui Dumnezeu răspunderea pentru ele. Vai nouă, că răspîndind putoarea faptelor noastre ne bucurăm de laudele oamenilor.

6. Vai nouă, că agitatia, hoinăreala şi uitarea depărtează din inimile noastre frica de Dumnezeu. Vai nouă, că străduinţa pentru cele deşarte goleşte înţelegerea noastră şi o toceşte. Vai nouă că, bucurîndu-ne pînă la capăt de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, nu dorim să murim faptelor noastre şi nu ne silim, ajutaţi de ea, să ne facem mereu mai buni. Vai nouă că, aducîndu-ne aminte acum de păcatele noastre, dar rămînînd în viitor sufletul fără trup, vom vedea deodată atunci întipărite şi înscrise în memoria minţii noastre toate cele trăite aici prin cuvinte, gînduri şi fapte, cu părere de rău

dureroasă și cu multă amărăciune. Vai nouă că, declarînd Apostolul: „Cel ce mănîncă pîinea și bea paharul Domnului cu nevrednicie, judecată sie-și mănîncă și bea, nedeosebind trupul Domnului" (I Cor. 11, 27), noi, tăvăliți în necurățiile noastre, ne apropiem de înfricoșătoarele Taine ale lui Dumnezeu, dăruindu-ne noi înșine iertare pentru cele ce le-am făcut în nălucirile de noapte și în gîndurile murdare. Căci cel ce vine să șadă lîngă Dumnezeu fără gînduri curate, fără ochi nevinovați, fără trup nestricăcios, nici cu porniri nepătate ale sufletului și trupului, cîtor vini și cîtor dureri ale trupului și slăbiciuni ale sufletului nu va fi supus la urmă, primind chinul și rușinea fără sfîrșit? Vai mie că, scriind acestea cu lacrimi amare, n-am început pocăința cu lucrul. Vai mie că spun cele adevărate, dar nu fac cele bune. Vai mie, celui ce îndemn la cele bune, dar fac cele rele. Vai celor ce păcătuiesc în plăceri, că îi așteaptă un sfîrșit amar, cu o rușine veșnică. Vai celor ce se întristează fără nici un folos, fiindcă s-au lipsit pe ei de întristarea folositoare a pocăinței.[508]

7. Vai celor ce ocărăsc și înjură pe alții, că s-au înstrăinat pe ei de fericirea iubirii. Vai bîrfitorilor și pismașilor, că s-au înstrăinat de bunătatea și mila lui Dumnezeu. Vai celor ce voiesc să placă oamenilor, că nu pot plăcea lui Dumnezeu. Vai celor ce caută la fața oamenilor, că au căzut din adevărul lui Dumnezeu[509] Vai celor mîndri, că s-au dat pe partea diavolului apostat (răsculat) împotriva lui Dumnezeu.[510] Vai celor ce nu se tem de Domnul, că pentru aceasta se vor imple-

---

[508] Cei ce rămîn în plăcerile păcatelor, se întristează după ce nu le mai au, dar fără folos, în loc să se întristeze pocăindu-se de păcate, ceea ce însemnează o întristare cu folos.

[509] Cei ce caută la fața oamenilor, judecă după plăcerea acestora, nu după voia lui Dumnezeu. Ei nu cunosc autoritatea lui Dumnezeu, deci nici pe Dumnezeu Însuși.

[510] Cel mîndru e în stare să se socotească mai presus chiar și de Dumnezeu, de dragul independenței de El.

ti cu multe păcate şi se vor biciui şi aici, şi acolo. Vai nouă, că nu suportăm înţepăturile perilor, ale firelor de praf, ale ţînţarilor, ale muştelor şi ale albinelor, dar nu căutăm nici un ajutor sau scăpare de gura mare a balaurului care ne muşcă şi ne soarbe ca printr-o gură căscată şi ne pătrunde cu toate acele otrăvitoare ale morţii. Vai nouă, că diavolul ne consumă prin toate plăcerile, durerile părute, trebuinţele şi amăgirile lumii şi nu voim să ne odihnim de relele lui. Vai nouă că, stăpînindu-ne ani mulţi despărţirea de Dumnezeu, care ne slăbeşte credinţa ortodoxă, nu plîngem, nu arătăm durerea inimii, nu ne înfrînăm de la patimile ce ne stăpînesc, ci adăugăm păcate la păcate, ca să primim în gheena chinurile amare şi vecinice pentru necredinţa şi faptele noastre rele. Vai nouă, că la plîngerile scrise, ajungînd la sfîrşitul vieţii, am adăugat fără să ne pocăim şi să plîngem, la relele noastre din tinereţe, relele mai mari şi mai de nesuportat ale bătrîneţii şi păcate mai împovărătoare. Vai nouă, că nu ne ruşinăm nici de durerile mai apăsătoare şi de bolile felurite ale trupului, ci ne întărim în păcate şi le hrănim în chip dispreţuitor prin multă neînfrînare şi lene trupurile noastre întinate şi păcătoase. Vai nouă, că va trebui să trecem prin focul ce se învîrteşte în jurul nostru şi să străbatem valurile mării, „ca fiecare să ia după cele ce a făcut în trup, fie bune, fie rele“. Vai nouă, că nu ne gîndim la focul acela întunecat şi nematerial şi la plînsul amar şi la scrîşnirea dinţilor. Căci Dumnezeu va îndepărta însuşirea luminoasă a flăcărilor şi va lăsa păcătoşilor lipsiţi de evlavie, însuşirea arzătoare şi întunecată a focului.

8. Vai mie, suflete nenorocit, că mă aflu într-o întristare şi durere neîncetată a inimii. Căci mă mulţumesc să plîng, fiindcă răutatea mi-a schimbat înţelegerea, a acoperit adevărul, moartea a biruit viaţa, cele pămînteşti şi stricăcioase şi vremelnice nu s-au făcut

schimb pentru cele cereşti, nestricăcioase şi vecinice, iar cele respingătoare şi vrednice de ură, au apărut mai dulci şi mai iubite ca adevărata iubire a lui Hristos şi decît cele cuvenite, rătăcirea a alungat adevărul din suflet, a adus întristarea în locul bucuriei, mi-a scos la iveală ruşinea şi osînda în locul îndrăznelii şi laudelor, m-a făcut să cinstesc mai mult amărăciunea decît dulceaţa, să iubesc, mai mult pămîntul şi negura lui, decît cerul şi Împărăţia lui; întunericul vrăjmaşului care urăşte frumuseţea a venit în inima mea şi a întunecat lumina cunoştinţei din mintea mea. Vai mie, vai mie, cîte curse ale diavolului m-au prins şi m-au atras dintr-o atît de mare înălţime, sfîşiindu-mă?[511] Alergînd, am slăbit şi sudorile au ieşit degeaba din mine. Cine nu mă va plînge văzîndu-mă zdrobit de osteneli şi dureri zadarnice şi naufragiind în afara ţărmului? „Fie-vă milă de mine, fie-vă milă de mine, prieteni!" (Iov. 19, 21) şi rugaţi cu durere pe bunul Stăpîn Hristos, Care nu ţine minte răul şi Care, poate, îndurîndu-Se de mine, va depărata ceata cumplită a diavolului urîtor al binelui din înţelegerea mea şi voi vedea în ce noroiu zac şi, deşi pot, nu voiesc să mă ridic din el. Rugaţi-vă, ca nu cumva scurtîndu-se timpul, să-mi taie toată nădejdea. Nu este durere mai mare ca durerea mea, nici rană mai mare ca rana mea, nici o durere ca durerea inimii mele. „Că fărădelegile mele au covîrşit capul meu" (Ps. 37, 4). Căci rănile mele nu sînt răni pricinuite de sabie, nici moartea mea nu e moarte adusă de război, ci săgeţile aprinse ale vrăjmaşului „s-au înfipt în mine" (Ps. 37, 2) şi au orbit pe omul meu dinlăuntru. „Şi am fost

---

[511] Necredinţa în Dumnezeu aduce omului toate amăgirile, făcîndu-le să prefere plăcerile trecătoare urmate de descurajarea deplină. Înălţimea în bine se arată şi în unitatea între componenţele persoanei omeneşti. Coborîrea în cele rele înseamnă şi o dezbinare lăuntrică a omului. Căci sufletul lui nu se învoieşte deplin cu plăcerile trupeşti. Cu cît sporeşte satisfacerea acestora, cu atît creşte o anumită dezaprobare a sufletului. Căci omul nu poate ieşi cu totul din firea lui, creată pentru sporirea în bine.

afundat în noroiul adîncului, care nu are fund“ (Ps. 68, 2). Frica de care m-am temut a venit la mine (Iov. 3, 25) şi „umbra morţii m-a acoperit“ (Ps. 63, 20). Vai mie, suflete, priveşte şi vezi cele prezente, vremelnice şi după puţin trecătoare, cu amărîciune şi durere; şi pe cele ce vor veni, încă şi mai grele. Înţelege, suflete, din cîte bunătăţi şi nădejdi cazi şi cîtor chinuri te vei face după puţin timp moştenitor, fără urmaş şi nemîngîiat. Vino şi cazi şi te roagă înainte de-a se întuneca lumina deasupra capului tău şi cere Dătătorului luminii nemuritoare, ca să mă scoată din flacăra a toate mistuitoare şi din întunericul neluminos. Că a Lui este puterea să ierte păcatele şi să dăruiască cele bune nouă, celor nevrednici de mila Lui. Că a Lui este slava şi stăpînirea în vecii vecilor. Amin.

PORUNCI SAU SFATURI ALE LUI AVA ISAIA
Către monachii începători[512]

Frate preaiubite, dacă te-ai lepădat de lumea aceasta deşartă[513] şi te-ai predat lui Dumnezeu, căieşte-te de păcatele tale şi păzeşte ceea ce ţi-ai propus, dar nu da atenţie gîndurilor tale, pentru că slăbesc sufletul tău, spunînd: Nu ţi s-au iertat păcatele tale de mai înainte. Păzeşte deci poruncile acestea:

1. Păzeşte-te să nu mănînci cu vreo femeie şi să nu ai familiaritate cu vreun băiat sau să dormi împreună cu vreun adolescent pe aceeaşi saltea. Iar dezbrăcîndu-te de cămaşa ta, nu privi la trupul tău.

2. De eşti silit să bei vin, nu bea mai mult de trei pahare. Păzeşte-te să nu calci porunca din prietenie.

3. Nu face rugăciunile ceasurilor fără grijă, ca să nu cazi în mîinile vrăjmaşilor tăi[514]. Îngrijeşte-te, pe cît poţi, de meditarea Psalmilor, că aceasta te va păzi de viaţa lipsită de curăţie.

4. Iubeşte osteneala şi necazul, ca să ţi se uşureze patimile. Nu te întreţine cu cineva despre nimic, şi te vei ridica prin suspine mai presus de păcatele tale.

5. Păzeşte-te de minciună, că te scoate din frică Domnul[515]. Nu descoperi tuturor lucrările tale cele bune[516], ca să nu te răpească vrăjmaşul.

---

[512] „Aceste reguli ale lui Isaia s-au luat din cele 29 Cuvinte ale lui. Ele se află în latineşte (*Patr. lat.*, Migne 103, col. 417—434), s-au tradus în greceşte de K.I. Foculide", Monahul Augustin, (p. 186—192).

[513] „Următoarele reguli, pînă la a 15-a s-au luat din „Cuvîntul IX: „Porunci date celor ce s-au lepădat" (Monahul Augustin, nota p. 186).

[514] Antonie cel Mare, can. 6 (Monahul Augustin). Unul din scopurile rugăciunii este să ne ţină cu gîndul la Dumnezeu şi despărţiţi de diavolul şi de ispitele lui prin tot felul de gînduri, unele foarte înşelătoare prin păruta lor importanţă şi valoare.

[515] Cînd minţi, socoteşti că te poţi ascunde chiar de Dumnezeu, deci nu-ţi mai este frică de El.

6. Descoperă bolile tale Părinților, ca să te bucuri de sfatul lor[517].

7. Silește-te la lucrul tău de mînă și va locui în tine frica Domnului[518].

8. Nu judeca pe fratele tău, nici nu-l disprețui, căci vei cădea în mîinile vrăjmașilor tăi[519].

9. Nu te certa pentru susținerea cuvintelor tale, ca să nu se sălășluiască în tine cele rele[520].

10. Iubește smerita cugetare și nu te odihni în părerea ta. Să se obișnuiască limba ta să spună: „Iartă-mă". Și-ți va veni smerita cugetare[521].

11. Șezînd în chilia ta, îngrijește-te de trei lucruri: de stăruința în rugăciune, de meditarea Psalmilor și de lucrul de mînă[522].

12. Cugetă în tine însuți: Nu voi trăi în lumea aceasta în mod sigur decît în ziua aceasta; și te vei înarma împotriva păcatului.

13. Nu fi lacom la mîncare, ca să nu se reînnoiască în tine păcatele dinainte. Nu părăsi osteneala, îngrijește-te de meditarea psalmilor și-ți va veni odihna de la Dumnezeu.

14. Silește-te pentru lacrimi în rugăciuni și Dumnezeu se va milui de tine și te va dezbrăca de omul cel vechi.

15. Învață că osteneala, sărăcia, înstrăinarea, necazul și tăcerea aduc smerita cugetare. Iar smerita cugetare iertarea tuturor

---

[516] Antonie cel Mare, can 34 (Monahul Augustin): În dorința de-a descoperi toate cele bune tuturor, se manifestă iubirea de slava deșartă.

[517] Antonie cel Mare, can 41 (Monahul Augustin).

[518] Același, can. 58.

[519] Același, can. 59. Disprețuind pe altul te mîndrești, deci te asociezi cu diavolul care se mîndrește față de Dumnezeu.

[520] Același, can. 69. Prin cearta pentru cuvintele tale, întărești mîndria în tine.

[521] Același, can. 64, 72.

[522] Sfaturile 11, 12, 13, 14 sînt asemănătoare can. 65, 66, 67, 68 ale lui Antonie (Monahul Augustin la note).

păcatelor[523]. Dar smerita cugetare stă şi în a se socoti omul pe sine păcătos şi nedrept şi în a nu-şi susţine cuvîntul său, în a-şi desfiinţa pofta sa, în a-şi pleca ochii spre pămînt, în a suporta ocara şi osteneala, în a urî cinstirea şi odihna (comoditatea) şi a spune în orice lucru: „Iartă-mă". Iar prin smerita cugetare se alungă vrăjmaşii[524].

16. Fii neîncetat trist. Dar de vin la tine fraţi, fii cu ei senin, ca să locuiască în tine frica lui Dumnezeu[525].

17. Călătorind cu niscai fraţi, desparte-te de ei, ca să poţi tăcea. Şi nu te întoarce încoace şi încolo, ci meditează psalmii şi roagă-te în minte lui Dumnezeu[526]. Şi oriunde ai intra, nu te purta măreţ cu cei ce locuiesc acolo. Păstrează modestia şi sfiala în toate şi întinde mîna cu greutate spre cele puse înaintea ta[527].

18. Nu te culca cu altul pe aceeaşi saltea. Roagă-te mult înainte de-a te culca, oricît ai fi de obosit de călătorie[528].

19. Nu îngădui să ţi se ungă trupul cu untdelemn, decît în caz de boală grea[529].

20. Şezînd la masă cu fraţii, nu mînca cu plăcere şi întinde mîna numai spre cele din faţa ta. Iar genuncii să-ţi fie adunaţi. Şi nu ridica faţa ta spre altul. Nu bea apă pe nesăturate, nici cu zgomot.

---

[523] Smerita cugetare e condiţionată şi de nişte stări externe: de sărăcie, de neplăcerea de-a te afla între străini, de necazuri. Iar smerita cugetare te face să ierţi toate păcatele. Căci te socoteşti mai prejos de oricine. Iar de ierţi altora, şi Dumnezeu te iartă. Dimpotrivă, mîndria faţă de alţii nu-ţi aduce nici ţie iertarea, căci de fapt nici nu o ceri. Antonie, can. 71.

[524] Smerita cugetare mă opreşte să mă socotesc neavînd trebuinţă de ajutorul lui Dumnezeu, să socotesc că am în mine toată puterea. Aceasta e o cugetare diavolească. Smerita cugetare implică simţirea existenţei lui Dumnezeu, ca Cel de la care am totul.

[525] De aci pînă la nr. 42 s-au luat din Cuvîntul III: „Despre starea începătorilor şi a celor din chilii": şi din Antonie, can. 74. Se cere monahului să fie mereu trist, cugetînd la păcatele lui. Dar să primească cu lumina bucuriei pe fraţii ce vin la el. Prin amîndouă trăieşte frica de Dumnezeu.

[526] Se vorbea de atunci (din sec. IV) de rugăciunea mintală, sau a minţii.

[527] Antonie, can. 75, 76.

[528] Acelaşi, can. 80.

[529] Sf. Pahomie, can. 92.

21. De eşti silit să scuipi, cînd eşti cu fraţii, scoală-te şi aruncă departe de ei ceea ce trebuie. Nu te agita între oameni şi de-ţi vine să scuipi, nu deschide gura ta; şi vei scăpa de această trebuinţă.

22. Nu deschide gura ca să rîzi. Căci aceasta arată în tine lipsa fricii de Dumnezeu[530].

23. Nu pofti lucrul altuia. De faci (de scrii o carte), nu o împodobi, căci aceasta arată o poftă a ta.

24. De păcătuieşti în ceva, nu te ruşina să o mărturiseşti, nici să nu cauţi să te aperi printr-o minciună, ci pleacă-ţi genunchii şi mărturiseşte păcatul tău şi cere iertare şi ţi se va ierta.

25. Dacă cineva minte faţă de tine, nu te mînia, ci zi: „Iartă-mă; nu voi reveni".

26. Nu te ruşina să întrebi pe învăţătorul tău.

27. De bate cineva la uşa chiliei tale în vreme ce şezi şi te sîrguieşti cu lucrul tău de mînă, iartă-l şi, îngrijeşte-te de odihna lui.

28. Nu grăi cuiva, nici nu lua aminte la cuvintele cuiva, fără folos.

29. De te trimite învăţătorul la un drum, întreabă-l pe unde să mergi şi fă după porunca lui. Nu risipi cuvinte încoace şi încolo. De vei păzi ochii şi urechile tale, nu vei păcătui în nici un caz cu limba ta[531].

30. Locuind cu un frate, fii cu el ca un străin. Nu-i porunci lui ceva, nici nu te face pe tine mai înalt ca el, nici nu te purta cu el cu mîndrie. Iar de-ţi porunceşte ceva ce nu voieşti, înfrînge-ţi voia

---

[530] Toată politeţea delicată, recomandată monahilor, se întemeiază pe gîndul la Dumnezeu. Nu toate cele necuvenite le văd oamenii, dar le vede Dumnezeu. Şi în respectul de oameni se arată respectul de Dumnezeu, care-i preţuieşte pe toţi şi preţuieşte respectul reciproc între oameni.

[531] Există o legătură morală între simţuri. De păzeşti pe unul de la cele necuvenite, aceasta te va ajuta să le păzeşti şi pe celelalte. Omul, rămîne în cele bune o unitate nesfîşiată.

ta şi nu-l întrista, ca să nu se despartă de tine pacea. Cunoaşte că cel ce ascultă, este mai mare[532].

31. De locuieşti împreună cu un frate, şi-ţi spune: „Ascultă!", zi: „Ce voieşti?" De-ţi va lăsa ţie alegerea, împlineşte ceea ce alegi cu frică de Dumnezeu.

32. Sculîndu-te din somn, roagă-te înainte de-a te apuca de lucrul tău. Dar cugetă mai întîi la cuvîntul lui Dumnezeu, apoi apucă-te fără greutate de lucru.

33. Fii senin cu străinul şi vorbeşte-i, ca să nu-i fie plecarea păgubitoare. Păzeşte-te să nu-l întrebi ceva fără folos, îndată ce-a venit la tine, ci cere-i lui să se roage. Iar după ce s-a aşezat, întrebă-l: „Cum te afli, frate?" Şi dă-i lui o carte să citească. Iar de este obosit de călătorie, îngăduie-i să se odihnească şi spală-i picioarele. Iar de grăieşte cuvinte deşarte, spune-i cu iubire: „Cruţă-mă, frate, că sînt slab şi nu pot asculta acestea". Iar dacă hainele lui sînt desfăcute, coase-le. Iar de este slab şi hainele-i sînt murdare, spală-i-le. Iar de este un hoinar, şi la tine sînt oameni sfinţi, nu-i îngădui să vină la ei, ci fă milă cu el şi-l sloboade. Iar de este sărac, nu-l sloboadă necăjit, ci dă-i ceea ce ţi-a dat Domnul.

34. Dacă un frate ţi-a pus ceva pe masă, nu cerceta ce ţi-a pus, nefiind el de faţă.

35. De te va lăsa cineva în chilia lui şi va ieşi, nu-ţi ridica ochii ca să vezi ce este în ea, ci spune-i cînd iese: „Dă-mi vreun lucru, ca să mă îngrijesc de el pînă te întorci". Şi ceea ce-ţi va spune, împlineşte cu grijă.

36. Nu te ruga nepăsător şi fără grijă. Căci în loc să placi lui Dumnezeu, Îl vei face să se mînie. Ci stai cu frică şi cu cutremur şi nu te răzima de pereţi, nici nu te moleşi la picioare, ca cu unul să stai, iar pe celălalt să-l întinzi. Împotriveşte-te gîndurilor tale şi să nu le îngădui să se îngrijească de cele trupeşti, ca să-ţi fie bine primită rugăciunea de Dumnezeu.

---

[532] Se sfătuieşte monahul să fie ca un străin cu fratele cu care locuieşte, nu în sensul că nu are nici o simţire frăţească faţă de el, ci în sensul de a nu-i porunci ca unuia ce este obligat să asculte; să-l trateze ca pe un om liber, total independent Să nu-i poruncească, dar să-i asculte porunca chiar de nu-i place. Se manifestă şi în aceasta smerita cugetare.

37. De ești de față la Liturghie, păzește gîndurile și simțirile tale și stai cu frică înaintea lui Dumnezeu Celui Prea Înalt, ca să te învrednicești să primești trupul Domnului și sîngele Lui și să vindece patimile tale[533].

38. De ești tînăr, nu îmbrăca haina frumoasă, pînă nu ajungi la bătrînețe[534].

39. Călătorind cu unul mai bătrîn ca tine, nu o lua înaintea lui. De se va scula cel mai bătrîn să vorbească altora, nu-l nesocoti, rămînînd șezînd. Ci stai în picioare cu el, pînă ce-ți va porunci să șezi.

40. Intrînd într-un oraș sau într-o parte a lui, să ții ochii la pămînt, ca să nu ți se facă cele văzute pricină de război în chilia ta.

41. Nu te culca într-un loc, în care te temi să păcătuiești cu inima. Nu mînca cu o femeie, nici să nu privești hainele ei, dacă poți.

42. Călătorind cu un bătrîn, nu-l lăsa să poarte ceva. Iar de sînteți tineri, să poarte fiecare o parte. Iar de e ceva de mijloc, să poarte fiecare aceea un ceas, dar să meargă înainte cel ce o poartă. Să meargă îainte însă și cel slab, ca de se așează, obosit, să se odihnească, să te așezi împreună cu el.

43. Întrebînd pe un bătrîn despre gîndurile tale, descopere-i-le lui așa cum sînt, încrezîndu-te că va păzi tainele tale. Dar nu lua ca motiv că e mai înaintat în vîrstă, ci că poți prin învățătură, prin faptele și prin experiență duhovnicească să nu te păgubești, de vor crește patimile tale[535].

44. Sîrguiește-te să te rogi cel mai mult noaptea, ca să se lumineze mintea ta[536]. Privește păcatele tale și roagă pe Dumnezeu pentru ele, iar El te va ierta de ele.

---

[533] Un efect principal al primirii trupului și sîngelui Domnului este curățirea noastră de patimi, dat fiind că starea lor de jertfă e contrară oricărui egoism manifestat prin patimi.

[534] Nu mări ispita ce-o poți produce ca tînăr asupra femeilor, prin haina frumoasă. La bătrînețe nu mai e acest pericol. Dar și tînărul însuși are în haina frumoasă o cauză de mîndrie.

[535] De aci pînă la sfîrșit, poruncile s-au luat din Cuvîntul IV: „Despre conștiința celor ce șed în chilie".

[536] Noaptea se luminează mintea cel mai mult de lumina dumnezeiască, pentru că nu mai e împiedicată de cele văzute în lume.

45. De voieşte cineva, fiind tu de faţă, să judece pe fratele tău şi dacă cel osîndit este dintre aceia care te judecă pe tine, spune-i aceluia cu smerita cugetare: „Cruţă-mă, frate, că sînt păcătos şi slab şi sînt vrednic de cuvintele ce mi le spui. De aceea nu le pot auzi acestea“[537].

46. Cinsteşte pe fraţii tăi mai mult decît pe tine în toate. Iar cînd un prieten îţi aduce cinstiri în faţa altora, spune-le: „Pentru voi mi-a adus mie aceste cinstiri“. Nu gusta vreo cinstire fără alţii.

47. Celui ce-ţi cere ceva, prin întoarcere faţă de ceea ce ţi-a dat, nu-i refuza.

48. Să nu cugeţi în inima ta ceva împotriva unuia din aceia de a căror iubire ai fost păgubit pentru Dumnezeu, ci gîndeşte-te la moarte şi la osîndă şi că nimeni din ei nu va putea să-ţi ajute în vremea aceea (de nu va fi iertat).

49. Dacă, şezînd în chilia ta, îţi aduci aminte de vreunul care ţi-a făcut rele, scoală-te îndată şi te roagă lui Dumnezeu pentru el în inima ta, ca să-l cruţe Dumnezeu. Aşa va înceta patima care o suferi din pricina lui[538].

50. De voieşti să primeşti trupul Domnului, păzeşte-te să nu intre în inima ta mînia şi ura împotriva cuiva[539]. De cunoşti pe cineva înveninat împotriva ta, cere-i tu întîi iertare, precum a poruncit Domnul nostru (Matei V).

51. Dacă te războieşte vreo poftă neruşinată noaptea, păzeşte-te să nu preiei vederea aceea ziua, ca să nu se spurce inima ta de plăcere, ci cazi înaintea lui Dumnezeu şi El te va milui, căci cunoaşte slăbiciunea oamenilor.

---

[537] De aud pe cineva osîndind pe unul care m-a criticat pe mine, să nu mă bucur că mă apără prin aceasta, ci să-i spun: „Frate, sînt păcătos cum mă socoteşte acela, de aceea nu pot auzi osîndirea lui de către tine“.

[538] Nu cel pe care-l urăsc suferă de ura mea, ci eu, pentru că sufăr de o patimă care mă coboară şi-mi va face cu neputinţă mîntuirea.

[539] Cum se va simţi în noi Domnul care trăieşte moartea pentru a ne curăţi de patimi, dacă patimile continuă să fie vii în noi? Cum se va simţi în noi Domnul, Care e mai presus de orice egoism, în făptura noastră stăpînită în mod neîndurat de egoism? Nu-l facem să sufere mai departe fără rezultat pentru noi?

52. De te îngrijeşti în mod covîrşitor de post şi de rugăciunea neîncetată, nu îndrăzni să cugeţi că acestea te vor mîntui, ci nădăjduieşte că Dumnezeu va avea milă de necazul trupului tău şi te va ajuta în slăbiciunea ta[540].

53. De eşti cuprins de vreo boală, să nu te simţi împovărat, ca să-ţi lipsească duhul, ci mulţumeşte lui Dumnezeu că se îngrijeşte de folosul tău[541].

54. Locuind în chilia ta, pune o măsură hotărîtă şi un timp hotărît mîncării tale şi să nu le părăseşti acestea. Dă trupului cît îi trebuie, ca să se poată ruga şi sluji lui Dumnezeu. Iar de se va aduce ţie, cînd eşti în afara chiliei tale, o hrană dulce, nu lua pe săturate din ea, ca să te poţi reîntoarce repede în chilia ta.

55. De vor semăna în tine demonii o osteneală pe care nu o poţi purta, nu o primi, pentru că vreau să ocupe inima oamenilor cu lucruri pe care nu le pot împlini, ca să-l împovăreze pe om cu ceea ce e prea mult, ca să-l înşele. Toate lucrurile lor sînt fără măsură şi fără rînduială[542].

56. Mănîncă o dată pe zi şi nu pe săturate. Dă trupului cît are nevoie, după cerinţa firii.

57. Rînduieşte o jumătate de noapte pentru privegherea în rugăciune, iar cealaltă jumătate pentru odihna trupului. Înainte de-a te întinde pentru somn, priveghează două ceasuri în rugăciune şi în cîntări, apoi dă trupului tău odihnă. De-i este greu trupului tău cînd trebuie să se scoale la rugăciune, spune-i: „Voieşti să te bucuri în acest timp de odihnă apoi să pleci spre îndelungata pedeapsă? Nu e mai bine să te oboseşti puţin aici, apoi să te odihneşti cu sfinţii

---

[540] Nu te încrede în ostenelile tale, ci în mila lui Dumnezeu. Căci ele nu-ţi dau siguranţa şi liniştea ei, cum ţi-o dă nădejdea în mila lui Dumnezeu.

[541] De-ţi vine vreo boală şi vreun necaz, nu te descuraja, ci mulţumeşte lui Dumnezeu că aceasta te face să te rogi şi mai mult lui şi să nu-ţi pui nădejdea în puterile tale. Cu cît simţi mai mult slăbiciunile tale, cu atît te vei apropia mai mult de Dumnezeu, punîndu-ţi nădejdea în El (II Cor. 12,10).

[542] Demonii îl ispitesc pe om adeseori cu iluzia că poate împlini lucruri bune peste măsură ca neputîndu-le împlini să-l descurajeze. Îl ispiteşte postirea mult, somnul puţin etc.

acolo în veac?" Deci aruncă de la tine lenea şi atunci îţi va veni ajutorul dumnezeiesc[543].

58. Dacă ai îmbrăţişat stadionul călugăresc, eliberează pe robul tău. Şi de voieşti să fii monah, nu îngădui să locuiască împreună cu tine.

59. Plecînd să vinzi lucrul tău de mînă, nu te sfădi pentru preţ cu cei din lume. La fel să faci, cînd cumperi ceva. Cunoaşte că lipsa lucrurilor ţi-l va face propriu pe Dumnezeu[544].

60. Dacă un frate pune lîngă tine un vas şi ai nevoie de el, nu-l atinge decît cu voia lui.

61. Dacă un frate îţi cere să-i cumperi ceva, fiindcă pleacă, fă-o. Iar de sînt cu tine fraţi, fă aceasta cînd sînt ei de faţă.

62. Dacă ţi se dă ceva ţie ca să-l întorci, dă-i-l după ce l-ai folosit. Nu-l ţine pînă ţi-l va cere. De ai stricat ceva din el repară-l. De dai ceva altuia ca să ţi-l întoarcă, nu-l cere văzînd că nu poate să ţi-l întoarcă, mai ales cînd nu ai nevoie de el.

63. De ai ieşit din chilia ta, apoi întorcîndu-te afli un frate locuind în ea, caută ţie o alta. Deci păzeşte-te să nu-l scoţi pe el din ea, ca să nu se mînie înaintea lui Dumnezeu. Iar voind el să o părăsească de bună-voie, ţi s-a împlinit ceea ce e drept. Iar de a luat vreun vas din ea, nu i-l cere.

64. De voieşti să pleci din chilie, păzeşte-te să nu iei ceva din ea, ci lasă-i toate fratelui sărac, şi Dumnezeu îţi va răsplăti ţie unde vei pleca.

65. De nici un lucru nu se bucură atîta diavolii ca de acel om care ascunde gîndurile sale de învăţătorul său duhovnicesc.

66. Păzeşte-te pe tine de bogăţie şi de iubirea ei, fiindcă strică rodul monahului.

67. De lupţi împotriva ispitei care te necăjeşte, nu înceta să cazi înaintea lui Dumnezeu şi spune: „Fii mie ajutor, Doamne,

---

543 Antonie, can. 8.

544 Neavînd lucruri de care să te ocupi şi să te alipeşti, te vei ocupa şi te vei alipi de Dumnezeu.

fiindcă eu, fiind slab, nu pot suporta această luptă. Şi El îţi va ajuta, dacă rugăciunea ta va porni dintr-o inimă dreaptă. Iar luptînd şi biruind, nu te mîndri, nici nu te face îndrăzneţ, ci te păzeşte de acestea, fiindcă vrăjmaşul unelteşte prin aceasta împotriva ta o luptă mai mare ca înainte.

68. Rugîndu-te lui Dumnezeu, nu spune: „Damne, înlătură aceasta şi dă-mi aceea“, ci spune: „Doamne, Dumnezeul meu, cunoşti mai bine ce-mi este mai de folos. Ajută-mi şi nu îngădui să păcătuiesc faţă de Tine şi să fiu pierdut în păcatele mele, pentru că sînt păcătos şi slab. Nici nu mă preda vrăjmaşilor mei. La Tine am alergat. Izbăveşte-mă, Doamne, că Tu eşti tăria şi nădejdea mea. Că a Ta este puterea şi slava şi lucrarea cea bună şi dăruirea harului în veci. Amin.“

FRAGMENTE DIN CUVINTELE AVEI ISAIA

Din codicele 113, din sec. XVII, al colecției patriarhale din Ierusalim[545]

F. 62b — 63a. Spunea Ava Isaia: Precum o hîrtie scrisă cu cuvinte barbare și avînd pe ea un tablou cu trăsături nepotrivite, de va voi Domnul să fie curățite, nu se va făcea aceasta de nu s-ar înmuia în mod potrivit cu ceară și nu se vor șterge cu apă, așa și omul, întipărit de multe păcate, și avînd înscrise pe hîrtia sufletului și pe tabloul înțelegerii păcatele, acestea nu se vor putea curăți decît prin mărturisirea lor și prin smerita cugetare. Hîrtia este inima, tabloul, înțelegerea, ceara care înmoaie este mărturisirea, apa, lacrima. Și stăpînul amîndurora este sufletul și mintea conducătoare.

Același spunea: Precum bolnavul biruit de multe dureri și boli și suferind de răni purulente, rușinîndu-se de doftori și acoperindu-și rănile, își pricinuiește lui-și vătămare și durere și chin, așa cel ce a păcătuit, înțepat de conștiința sa, suferind durerile, rabdă, nu vrea să-și arate Avei ranele lui sufletești. Dar precum bolnavul, cînd viermii se mișcă și mănîncă trupul din care curge puroiul rău mirositor, chinuit de dureri cheamă, fără voie, doftorul, cu strigare puternică, iar doftorul aduce nu numai alifii, ci și mijloace de ardere și de tăiere a ranelor și de ștergere, așa și monahul de cade din îngăduința lui Dumnezeu greu,

---

[545] Nota Monahului Augustin: Aceste fragmente nu sînt ale Avei Isaia, afară de cele de sub nr. 127, 128 b și 129 a., aflate și în Filocalia. Noțiunile și lexicul sînt deosebite. Ele par să fie din sec. X, dacă nu de și mai tîrziu. Dar multe teme ale acestor fragmente sînt identice cu cele din „Cuvintele“ Avei Isaia.

în păcat, cade îndată în fața lui Dumnezeu și-și vestește păcatul și e vindecat îndată. Căci toată rana nouă și proaspătă se vindecă ușor, dar de se învechește, e grea și de nevindecat. Iar cel ce a păcătuit este bolnav și patimile și căderile în păcat sînt răni și plăgi. Iar doctor este egumenul, iar alifiile și mijloacele de ștergere și de ardere sînt postul și privegherea și culcatul pe jos.

Același spunea: Precum mortul e mîncat în mormînt de viermi și din el curge mult miros urît, așa și monahul care a păcătuit și nu s-a mărturisit, e mîncat de multe gînduri rele și urîte. Și precum din mort iese un miros urît, încît se adună fiarele, dar de a fost miruit trupul mortului, nu se ating de el, nici nu se răspîndește din el un miros urît, așa și de cel ce s-a mărturisit, nu se ating de el gînduri de deznădejde de lenevie și întristare. Mormîntul este chilia, mortul este monahul care a murit lumii, viermii sînt gîndurile, mirosul urît este amărăciunea întărită, fiarele, mînia și iuțimea și supărarea, mirosirea, mărturisirea care omoară viermii și alungă mirosul urît.

Același spunea: Precum mărăcinele ce înfășoară pomul usucă rodul lui, și precum viermele mănîncă lemnul și molia haina și rugina fierul, așa și păcatul usucă și veștejește pe cel ce nu se mărturisește.

Mai spunea Ava Isaia că, precum arcașul încercat și vînătorul dibaci săgetează nu numai fiarele sălbatice, ci poate doborî ușor și păsările ce zboară în văzduh, așa și femeia care scrie cu mîna ei scrisori și le trimite bărbaților, este vînătoare. Și vînătorul săgetează urși și pantere, porci sălbatici și vulpi, fiare și animale sălbatece și trimite săgețile spre cele ce vede, căci nu poate vîna pe cele ce sînt departe, iar femeia scriind, prinde sufletele raționale ale bogaților și săracilor, ale conducătorilor și condușilor, ale preoților și monahilor, urmărindu-le cu dibăcie și cu dreapta

săgetare. Căci are ca arc cerneala ș ca săgeată condeiul, ca aripă hîrtia, ca fier cuvintele. Ea cheamă prin scrisori nu numai pe cei ce locuiesc aproape, ci și pe cei ce locuiesc departe.

F. 64á—66a. Spunea Ava Isaia că toți sfinții sînt asemenea unui rai mare, care are pomi roditori bine mirositori și aromați ce dau roade felurite și sînt udați de aceeași apă. Raiul este mînăstirea, pomii sînt monahii, roadele sînt virtuțile, apa, harul Sfîntului Duh. Căci unul este Duhul care lucrează în ei toți, dar ostenelile, lucrările și înfrînarea nu e aceeași. Căci altfel este osteneala acestui sfînt și altfel a altuia.

Spunea iarăși Ava Isaia: Cine nu va plînge pe monahul nepăsător? Cine nu va plînge pe cel ce lenevește? Cine nu va plînge pe cel ce nu se îngrijește de mîntuirea lui? Cine nu va suspina pentru cel ce-și cheltuiește zilele sale în împrăștiere? Cine nu va plînge pentru cel iubitor de plăceri? Cine nu va vărsa lacrimi pentru cel idioritmic (cel ce-și face o rînduială proprie) și care-și împlinește voile sale? Poate și cerul suspină pentru negrijea și nepăsarea acestuia și îngerii plîng pentru pieirea lui. Căci cel ce nu luptă aici să-și mîntuiască sufletul său, s-a pregătit pentru chinul fără sfîrșit de acolo.[546]

Același spunea: De vor veni unii frați să locuiască împreună cu voi, nu-i respingeți cu îndrăzneală. Și de voiesc să fie idioritmici (cu rînduiala proprie), să-i sfătuiți cele de folos. Iar de sînt supuși și ascultători

---

[546] Nu pot să nu plîngă de milă celor ce se pierd, sfinții și îngerii ce se află în fericire. Poetul Vasile Voiculescu scrie undeva că sfinții cer lui Dumnezeu să se ducă să viețuiască lîngă cei din iad și trage de aci concluzia că nu poate exista un iad veșnic. Dar se uită, afirmîndu-se o astfel de idee origenistă, că cei din iad nu sînt lăsați acolo pentru că așa vrea Dumnezeu ci pentru că cei de acolo se încăpățînează să nu știe de Dumnezeu. E marea taină a libertății și a mîndriei unora în afirmarea ei. Chiar în suferința lor, vreau să-și afirme cu încăpățînare sfidarea față de Cineva care este superior. Mila celor din rai pentru ei nu este comparabilă însă în durere cu chinul celor din iad. Într-un fel le respectă și ei libertatea.

de Părinţi, şi nu stăpîni pe ei înşişi, sau idioritmici, ci sub jugul Domnului şi supuşi lui Hristos şi Părintelui lor, să fie cinstiţi ca nişte luptători pentru adevăr şi martori ai lui Hristos. Trebuie numai să te asiguri să nu te uneşti cu ei la mîncare şi băutură, la psalmodiere şi în convorbiri, fără părerea şi sfatul, gîndul şi încuviinţarea Părintelui lor. Căci cel ce mănîncă, sau cîntă, sau vieţuieşte cu prietenie cu ei, sau face lucrul de mînă împreună, se va descoperi împreună părtaş şi în comuniune tainică cu diavolul răzvrătit, în ceasul judecăţii.[547] Căci precum modul unirii între suflet şi trup e nedesfăcut pînă în ceasul morţii, aşa şi unirea duhovnicească între şcolar şi învăţător cu conducătorul şi învăţătorul duhovnicesc.[548] Şi precum ucigătorul e omorît, ca unul ce a despărţit un suflet de trup, aşa şi judecata va scoate pe cei mai fără grijă dintre fraţi de sub acoperişul păzitor şi din ajutorul bătrînilor duhovniceşti.[549]

Spunea Ava Isaia Tibeul, că nu este ceva mai pierzător pentru monahi în aceeaşi generaţie, decît a se vorbi de rău şi a se judeca unii pe alţii. Căci cel ce vorbeşte de rău pe altul, şi îl judecă, se face pe sine dumnezeu[550] Aceasta este minunea înfricoşătoare şi deosebită şi uimitoare, ca Cel neîncăput şi care umple lumea, Cel ce toate le poartă şi nu e de nimeni purtat,

---

[547] Cel ce n-a luptat aici pentru a cîştiga credinţa în Dumnezeu, şi-a pregătit o stare de încăpăţînare veşnică în necredinţă.

[548] Cel ce a fost în comuniune cu cei păcătoşi pe pămînt şi i-a aprobat, se va descoperi în ziua judecăţii că a fost în comuniunea cu diavolul.

[549] De ai fost un fel de învăţător al celui păcătos în viaţa pămîntească, fără să-l îndrepţi, te vei afla părtaş de pedeapsa lui în ziua judecăţii.

Un frate care nu luptă să ţină în viaţă curată pe alţi fraţi, ascultînd de bătrîni va fi omorît sufleteşte şi el la judecata din urmă, fiind scos de sub acoperămîntul apărător al părintelui lui duhovnicesc.

[550] Numai Dumnezeu are drept să judece. Căci El dă oamenilor soarta veşnică. Cel ce judecă pe altul şi-l vorbeşte de rău, îşi însuşeşte un drept al lui Dumnezeu şi puterea Lui, pe care de fapt nu le are. Se pretinde deci pe sine dumnezeu, fără să poată fi de fapt. Vrea să ia locul lui Dumnezeu, fără să-o poată face.

Cel ce le cuprinde toate și e necuprins de nimic, Cel ce umblă pe apă și nu se udă pe picioare, Cel ce șade pe aripile vînturilor și calcă pe aer precum voiește, intră în rărunchii oamenilor și cercetează inimile (Ps. 7, 20) și atinge gîndurile și judecă cugetările și cunoaște planurile lor. Căci ochiul a toate purtător și văzător al celor ascunse, stăpînirea nedezmințită și înfricoșătoare, „Cel ce privește la pămînt și-l face să tremure" (Ps. 103, 33), Cel ce ceartă marea și o usucă, „Cel ce se atinge de munți și îi face să fumege" (*Ibid.*), și face să tremure zidirea ca frunzele pomului, privind pe monahi vorbindu-se de rău și judecîndu-se unii pe alții, se supără și se mînie. Iar fiindcă a hotărît ziua în care va judeca lumea, pe ateii și pe antihriștii care au răpit de mai înainte zidirea lui Dumnezeu și judecă înainte de-a judeca și înainte de-a cerceta Dumnezeu, dreptul Judecător îi va osîndi împreună cu diavolul ca pe părtașii ascunși ai lui.

F. 67b.—68a. Spunea Ava Isaia: Cel ce voiește să se mîntuiască, să înceteze să vorbească în deșert, să iubească adevărul, să alunge de la el vorbirea deșartă, să despartă de el gîndurile rele, să arunce viclenia din inima lui, să nu stea în curtea minciunii, să vorbească adevărul, să fugă de mînia ascuțită, să nu se predea pismei și ciudei, să se scîrbească de amintirile răului, să nu iubească poftele urîte și vătămătoare de suflet, să nu înceteze să aibă milă de săraci, să mediteze cu cumințenie și cu trezvie dumnezeieștile Scripturi, să se predea cu rîvnă priveghierii, să închine rugăciunile Domnului Dumnezeu în tot ceasul fără grijă, nesfîșiat și netulburat, să suspine din adîncul inimii, să-și ridice ochii la cer, să-și spele obrajii cu lacrimi, să-și bată obrajii, să-și lovească pieptul. Și acestea să le facă cu smerita cugetare, ca ostenelile lui să se cunoască

şi să fie bine primite de Dumnezeu şi să se scrie în cartea vieţii.

Zise iarăşi: Să nu rîzi de cineva, de-l vezi greşind. Să nu osîndeşti pe omul pătimaş asemenea ţie, cînd lunecă, nici să nu-l dispreţuieşti bătîndu-ţi joc de el şi spunînd fără judecată cele ce nu se cuvin. Căci dacă tu, care ai cunoştinţă şi eşti priceput, rîzi de cel simplu şi îl osîndeşti, vei fi şi tu vorbit de rău şi osîndit nu numai de cei înţelepţi şi cărturari, ci şi de cei simpli şi de femei şi de copii şi „ceea ce va sămăna omul, aceea va secera" (Gal. 6,7). Sămănînd de bună voie cele rele şi secerînd fără voie cele rele, trebuie să ne minunăm de dreapta judecată a lui Dumnezeu.

Spunea iarăşi: Începutul pieirii monahului este rîsul şi lipsa fricii. Cînd te vezi pe tine stăpînit de rîs, cunoaşte-te in adîncul relelor şi ajungînd în adîncul iadului. Rîsul scoate afară fericirea lui Hristos, rîsul nu zideşte, ci topeşte şi virtuţile zidite. Rîsul întristează Duhul,[551] nu e de folos sufletului, corupe trupul, întunecă mintea, înnegurează înţelegerea, scufundă în noroi conştiinţa, sclerozează (usucă, înăspreşte) şi împietreşte inima, face rugăciunea neprimită.[552] Rîsul alungă virtuţile, introduce păcatele. Monahul pricinuitor de rîs (glumeţ) e urît de Dumnezeu, privit cu scîrbă de îngeri, gol de dreptate, lipsit de viaţa vecinică îmbrăcat în ruşine. Monahul pricinuitor de rîs e cursă a diavolului, vatră a morţii. Căci rîsul alungă frica de Dumnezeu şi îl sălăşluieşte pe diavolul. Rîsul e dusmanul lui Dumnezeu şi prietenul demonilor. Rîsul e duşmanul înfrînării şi prietenul demonilor şi al desfrînării, ruşine şi osîndă a celui cîştigat de el. Rîsul

---

[551] Duhul nu e rigid, ci viu. Se întristează pentru pieirea celor ce nu voiesc să-L primească, să se bucure prin El de comuniunea iubitoare a lui Hristos.

[552] Rîsul e semn de superficialitate, semnul lipsei de reflexie, de neobservare a insuficienţelor proprii, a neîmplinirii datoriilor faţă de Dumnezeu şi de alţii.

e groapă a pierzaniei și golire a adevărului.[553]. Rîsul risipește sufletul și aduce cădere trupului. Rîsul disprețuiește pacea și se bucură de lupte între oameni. Glumețul caută moartea și dorește pierzania. El își pregătește chinurile veșnice și e trimis la pieire.[554] Rîsul e sulița diavolului și murdărie pentru cel ce-l practică. Rîsul e tulburare a Bisericii și pricinuitor al rușinii. Rîsul e dușmanul dreptății și prietenul luptei între oameni.[555] Rîsul aduce defăimarea și disprețul. Rîsul e creatorul minciunii, și batjocura adevărului.[556] Rîsul golește sufletul și corupe simțurile.[557] Rîsul e păcatul neîncetat și un cui înfipt în suflet. Rîsul e sabia diavolului și o seceră pustiitoare. Monahul glumeț (pricinuitor de rîs) este un țap sensibil și un lup spiritual. Rîsul e necunoașterea Scripturilor și sabie cu două tăișuri, mînie neîntîrziată, foc arzător, strîmbarea cuvintelor adevărate, alegerea a ceea ce e nedrept. Rîsul e mișcarea între relele schimbătoare și cugetarea vicleană. Rîsul e foc nestins și pedeapsă pierzătoare. Rîsul e cursă multiplă și lipsa vieții.[558] Rîsul e chin cumplit și prezența foamei. Rîsul e viețuire amăgitoare ușa pierzaniei, năvala desfrîului. Rîsul e hambar de rele gînduri și magazie de înțelesuri urîte. Rîsul e lipsit de gîndul morții și de cugetarea la chinurile veșnice. Scoate de la noi, Doamne, rîsul și dăruiește-ne plînsul, pe care-l ceri de la noi. Căci cel ce suspină și

---

[553] Rîsul nu vede realitatea profundă și grija de-a rămînea în unire cu ea și de-a înainta spre ea și în ea.

[554] Viața redusă la cele din lume și la cele plăcute ei, se simte bine în monotonia lumii, echivalentă cu moartea spirituală. Acoperă această monotonie. Dar pentru cît timp va putea-o face?

[555] Rîsul nu ia în serios nici o valoare. Privește cu îngăduință toate relele, orice dezordine și luptă între oameni. Este deci o armă a diavolului.

[556] Rîsul nu recunoaște ceea ce s-a împlinit cu adevărat, ci născocește minciuna.

[557] Rîsul golește sufletul de orice conținut, de orice gîndire, de orice relație serioasă cu alții. Rîsul oprește simțurile de-a lua contact cu realitatea.

[558] Rîsul e semnul unei lipse a vieții adevărate. El nu se adîncește în bogăția vieții. Nu simte trebuința să o pătrundă, să o cunoască.

se întristează atrage mila lui Dumnezeu, pe cînd cel ce rîde, trezeşte un vai de la neprihănitul, nestricăciosul, nevăzutul şi de viaţă dătătorul Dumnezeu şi Mîntuitor al nostru Iisus Hristos, care spune: „Vai celor ce rîd, că vor plînge şi se vor tîngui" (Lc. 6,25).[559]

F. 124a.—132a. Spunea Ava Isaia: Lauda omenească este rădăcina poftei urîte nu cînd o auzim, ci cînd o primim. Pofta nu o poate tăia cineva, dar poate să nu se facă robul ei. Căci nu putem dezrădăcina gîndurile, dar putem lupta împotriva lor. Fiindcă cel ce se îndulceşte de gîndurile sale şi face voia sa, nu va vedea slava lui Dumnezeu, nici nu biruieşte orice patimă, ci se aseamănă omului încins, care umblă toată ziua şi nu înaintează duhovniceşte prin osteneala sa.[560] Căci din toate părţile demonii aduc unui astfel de om, ca vînători spirituali, curse şi sminteli şi războiesc cu tot mai multă nebunie pe cei ce-i ascultă. Iar voia omului e cea care-l aruncă pe el în groapă şi cursă şi-i mişcă mintea pe treptele patimilor. De aceea cel ce voieşte să se mîntuiască trebuie să taie în fiecare ceas voia lui. Aceasta e adevărat nu numai pentru unii bătrîni, ci şi pentru începători şi nu trebuie să fie ca o statuie care nici nu vede, nici nu aude, nici nu vorbeşte, e atent numai la el însuşi şi vorbeşte cu Dumnezeu în linişte (în isichie) şi meditaţie ascunsă; şi se defăimează pe sine în tot ceasul, într-o cugetare neîntoarsă şi cu o minte necurioasă, într-o simţire simplă, ca văzut şi cercetat şi atins de Dumnezeu, ca

---

[559] Dacă şi mila noastră o trezeşte nu cel ce rîde, ci cel trist, cu atît mai mult trezeşte cel trist şi temător mila lui Dumnezeu. Cel ce rîde trezeşte compătimirea lui Dumnezeu, dar nu mila care-l poate mîntui, ci compătimirea unită cu constatarea că cel ce rîde se va pierde.

[560] Gîndurile te mînă la activităţi exterioare, nu te lasă să stărui în rugăciune, ca unică gîndire la Dumnezeu. Vrei să-ţi arăţi voia de asemenea prin fapte exterioare, pe cînd în rugăciune nu mai ţii să-ţi arăţi voia proprie.

unul ce stă înaintea Lui.[561]. „Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea. Vă este la dreapta, ca să nu mă clatin“ (Ps. 15,8) și „Cerul îmi este Mie tron, iar pămîntul este așternut picioarelor Mele“ (Is. 66, 1). Căci ceea ce va face omul, fie noaptea, fie ziua, e văzut de ochiul neadormit și neațipit al Lui. În chip înmulțit față de soare, ochii Lui privesc spre faptele oamenilor, precum s-a scris“. „El este Cel ce cunoaște toate lucrurile lor“ (*P*s. 32, 15). Ba și cele ce nu le-am făcut le vede, precum s-a spus“. „Cele nelucrate ale mele le-au văzut ochii Tăi și toate se vor scrie în cartea Ta“ (Ps. 138, 16). Care este omul care, privind pe oamenii ce stau înaintea lui, va îndrăzni să spună că-i vede păcătuind, chiar mai nerușinat decît cîinele? Dar ne batjocurim pe noi înșine, necugetînd că Dumnezeu toate le vede și inimile le cercetează și rărunchii îi pătrunde și că gîndul omului îi rămîne lui Dumnezeu neascuns. Iar dacă le-am fi crezut acestea și am fi cunoscut cu adevărat că El și numai El cunoaște cele ascunse ale inimii, n-am fi urmat și n-am fi împlinit voile noastre rele, vătămătoare, ci ne-am fi defăimat și ne-am fi osîndit și ne-am fi umilit pe noi înșine. Căci cel ce împlinește voile sale slujește sufletește diavolului, chiar dacă sensibil și pentru ochii oamenilor pare să placă lui Dumnezeu. Acesta e noaptea lup, iar ziua miel, „avînd înfățișarea evlaviei, iar tăgăduind puterea ei“ (II Tim. 3, 5).

Spunea același. Cel bogat și cel înțelept, ascunde înaintea casei comorile lui. Și părînd lipsit, este nesocotit de cei puternici. Așa și monahul smerit la cuget și virtuos ascunde virtuțile sale și nu împlinește voile sale, ci se ocărăște pe sine în tot ceasul și se silește pe sine

[561] Cel înaintat prin liniștea lui în Dumnezeu, nu se silește numai el să simtă prezența lui Dumnezeu, ci se simte pe sine privit și pătruns de Dumnezeu. Dumnezeu a ajuns pentru El o putere care l-a luat în stăpînire. Iar aceasta îl face pe el să simtă mai ușor pe Dumnezeu. Trăiește și lucrarea sa și a lui Dumnezeu în întîlnirea cu El. E o stare subiectivă, dar și obiectivă.

prin cugetări ascunse să ajungă să spună: „Înfierbîntatu-s-a inima mea înlăuntrul meu şi în cugetul meu se va aprinde foc“ (Ps. 38,4). Ce foc? Ascultă Scriptura care zice. „Dumnezeul nostru este foc mistuitor“ (Evr. 12,29). Căci precum focul topeşte ceara şi usucă noroiul, aşa şi cugetarea (meditarea) ascunsă topeşte gîndurile urîte şi depărtează patimile sufleteşti şi luminează mintea şi dă strălucire înţelegerii şi bucură inima. Fiindcă meditarea ascunsă loveşte demonii şi-i alungă gîndurile urîte.[562] Căci ceea ce luminează omul lăuntric şi-l înarmează prin reflexia (meditarea) ascunsă se întăreşte de către Dumnezeu, se împuterniceşte de îngeri, se slăveşte de către oameni. Fiindcă reflecţia (meditarea) şi citirea ascunsă este casa de nedefăimat a sufletului şi turnul neclătinat şi ţărmul cel liniştit, care păstrează sufletul netulburat şi neclătinat. Căci demonii sînt greu tulburaţi cînd monahul se înarmează pe sine prin reflecţie ascunsă şi prin citirea ascunsă. Reflecţia ascunsă este oglinda minţii şi făclia conştiinţei. Reflecţia (meditarea) ascunsă topeşte desfrîul, slăbeşte iuţimea (impulsurile), alungă mînia, depărtează mînia aprinsă, scoate afară nedreptatea. Reflecţia ascunsă dă strălucire conducerii minţii, luminează conştiinţa, alungă lenevia. Reflecţia (meditaţia) ascunsă naşte străpungerea, aduce frica de Dumnezeu, pricinuieşte lacrimile. Reflecţia ascunsă pricinueşte monahului smerita cugetare nepierdută şi priveghierea bucuroasă de noapte şi rugăciunea netulburată. Reflecţia ascunsă alungă gîndurile urîte, biciuieşte demonii, curăţeşte trupul. Reflecţia ascunsă învaţă pe om îndelunga răbdare, aduce înfrînarea şi pregăteşte înţelegerea morţii. Reflecţia ascunsă e plină de facerea de bine

[562] „Meditarea ascunsă“ este reflecţia la tainele dumnezeieşti, nemărginite, care se află mai presus de gîndurile referitoare la plăcerile trupeşti. Cugetarea la acele taine dă omului adevăratul sens al existenţei, îl luminează şi-l umple de putere de la Dumnezeu.

şi e împodobită cu toată virtutea şi s-a depărtat de toată reaua făptuire.

Acelaşi mai spunea că tot cel ce face voia lui nu se deosebeşte întru nimic de animal. Căci animalul, cînd flămînzeşte mănîncă, şi cînd înseteazá bea, şi cînd îi este somn doarme. Iar monahul care împlineşte voia sa nu e războit şi tulburat de un singur demon, ci e tulburat de multe patimi şi de demoni nenumăraţi.[563] Şi precum în casa singuratecă nu intră un singur om, ca să lepede gunoiul şi urina din el, ci mulţi, aşa şi monahul ce urmează voii lui şi stăruie în rînduiala proprie (idioritmic), devine pătimitor şi casă a gîndurilor urîte şi rele; şi inima acestuia este în mare războiu şi tulburare şi agitaţie. „Căci demonii lipsiţi de evlavie umblă împrejurul lui" (Ps. 11,9) şi întind picioarelor lui cursă împletită din funii de pofte viclene. Şi duhurile rele pregătesc arcuri şi săgeţi, rănind inima lui. Un demon săgetează ochiul aţîţîndu-l spre pofte, altul săgetează auzul spre a asculta cu plăcere cele ce nu trebuie; altul, limba aceluia spre vorbirea împotriva altora şi spre ascuţirea mîniei; altul mişcă pîntecele spre lăcomie; altul mişcă mîinile spre moleşeală; altul îndeamnă picioarele spre a alerga spre păcat; altul aţîţă trupul spre desfrînare şi adulter şi lene; altul îl atrage spre ceartă şi pismă şi ciudă; altul îl împinge spre ură şi spre ascuţirea răului; altul îl sfătuieşte spre mese bogate şi griji lumeşti; altul îl îndeamnă spre preoţie şi egumenie; altul îl îndeamnă spre vizitarea fraţilor, rudeniilor şi prietenilor. Şi ca să spun pe scurt, demonii nu încetează să trezească în monahul care voieşte să vieţuiască de sine (idioritmic), iubirea de sine, în chip

---

[563] Se face o legătură între patimi şi demoni. Dacă Dumnezeu ne vrea liberi, căci vrea să-L iubim, iar iubirea nu e fără libertate, demonii ne robesc prin patimi, dîndu-ne impresia că sîntem liberi, dar de fapt nu sîntem, căci nu ieşim de sub stăpînirea lor, ca forme ale egoismului, contrare lui Dumnezeu. Atît ele, cît şi demonii ne încîntă cu părerea că facem voia noastră, ca să ne despartă de Dumnezeu. Demonii vor prin aceasta să fim ca ei.

nesupus, învățîndu-l în multe feluri tot meșteșugul, născocirea și uneltirea, folosind în scopul acesta și amenințările, amintirile, lingușirile. Acestea le lucrează pînă ce fac pe acest om plin de cugetare lumească; sau de se află prin schimă între monahi, cu cugetarea să fie în lume, sau de are „înfățișarea evlaviei“ schimei monahale, să nu dobîndească puterea și lucrarea virtuții înaintea lui Dumnezeu. Unul ca acesta este ca un pom fără roade, dar împodobit cu frunze, neavînd roadele virtuților dreptății. Rugăciunea unui astfel de om e plină de lenevie, și de nepăsare. Din cugetarea lui curge lenevia, privegherea i se scufundă în somn, postul lui e fără putere și lipsit de tărie. Și cînd vorbește cu mărimi ale lumii și cu bogați, vorbește cu atenție și cu trezvie, dar cînd trece la citire, ochii i se îngreunează și e cucerit de somn. Cînd își pleacă genunchii, cugetarea rătăcește pe afară. Și cînd limba i se roagă, inima lui se apropie de pămînt. Pe unul ca acesta îl conving demonii că viețuiește bine și că nevoința și înfrînarea lui e plăcută lui Dumnezeu, „căci iată te-ai izbăvit de tulburarea și grija chinoviei și de multa oboseală și împrăștiere din ea. Nu mai judeci, nici nu mai vorbești de rău, nici nu mai tulburi, nici nu mai ești tulburat, nici nu mai suferi, nici nu mai ești supărat de cineva, nici nu mai sminteşti, nici nu mai ești smintit, mănînci ce-ți place și bei cu plăcere, dormi fără grijă, te scoli nemurmurînd, cînți nesilit, cinstești pe toți și toți te cinstesc“. Acestea și cele ca acestea și cele asemănătoare acestora le samănă demonii în inima monahului idioritmic, ca să nu-l lase să locuiască cu alți monahi.

Mai spunea Ava Isaia: Nimic nu umilește pe demoni și nu întărește sufletul și nu luminează mintea și nu dă strălucire înțelegerii și nu curățește inima ca mărturisirea gîndurilor și arătarea celor cugetate Părinților duhovnicești. Și nimic nu bucură pe demoni și nu întunecă mintea și nu împietrește inima și nu înnoroiază

conştiinţa ca ascunderea gîndurilor. Căci cînd vrea monahul să-şi facă cunoscute cele ce le-a făcut şi să-şi arate gîndurile urîte şi rele, se tulbură demonii şi încep să samene în inima lui gînduri de ruşine, care-i spun. „Acest Bătrîn se ţine şi se crede duhovnicesc şi sfînt, curat şi fără pată în viaţă şi tu vrei să-ţi aduci osînda şi să te faci dispreţuit de monachi şi să produci sminteală? Nu te gîndeşti că îl vei face să te stăpînească şi să rîdă de tine? Căci nu va păzi taina. Şi pînă acum te cinstesc încă şi în vreme ce te socotesc toţi înţelept şi inteligent şi ascuţit la minte şi în stare să deosebeşti între lucruri, vrei să te faci privit de sus şi de rîsul monahilor şi celor din lume?[564] Mai rabdă încă înainte de a-ţi mărturisi gîndurile acestuia. Căci ce vătămare îţi aduc gîndurile? Cine este să nu aibă gînduri? Cum nu se teme şi altul de Dumnezeu?“ Aceasta o spun demonii către cel ce voieşte să le descopere. Căci ştiu că sufletul nu propăşeşte altfel decît din descoperirea gîndurilor şi monahul nu cade altfel decît dacă îşi ascunde gîndurile. Şi de aceea uneltesc şi se luptă ca monahii să nu le vestească.[565]

Mai spunea acelaşi: Mulţi din monahi părăsind părinţii, fiii, fraţii, prietenii şi rudeniile pentru iubirea lui Hristos, au părut oamenilor să fie sfinţi, dar cunoscătorilor de oameni Dumnezeu, necuraţi şi sub osîndă, nu pentru desfrînare şi adulter, ci pentru că nu şi-au păzit inimile de gînduri urîte şi simţurile sufletului de înţelesuri urîte şi rele. Căci cînd vezi un monah idioritmic, mărturiseşte dacă acesta este întreg sau duhovnicesc şi virtuos şi iubitor de Dumnezeu, sau trupesc şi

---

[564] Această dispută despre monahismul chinovial şi idioritmic arată că aceste fragmente s-au definitivat mai tîrziu de sec. IV, din timpul lui Ava Isaia.

[565] Omul are nevoie să-şi descopere gîndurile rele, egoiste, ca să poată scăpa de ele. Are nevoie de ajutorul altuia, de puterea şi judecata altuia. Însăşi comunicarea e un act al smereniei şi al ieşirii din încrederea mîndră în sine.

iubitor de păcate și iubitor de plăceri.[566] Căci monahul trebuie să se înfrîneze prin toate simțurile, prin vedere, prin auz, prin miros, prin limbă, pipăit și pîntece. Fiindcă monahul se cuvine să se înfrîneze, precum s-a spus, prin toate simțurile, și să fie mai presus de orice gînd și de toată plăcerea urîtă și pofta vătămătoare. Căci sîntem datori să păstrăm nu numai trupul curat și nepătat de păcat, ci și inima și mintea, și cugetarea, și conștiința. Căci omul este îndoit din suflet și trup, și de aceea trebuie să aibă și lupta îndoită. De aceea nu ajunge nevoința noastră trupească, ca să dobîndim virtuțile de Dumnezeu iubitoare, ci înainte de toate smerenia sufletului și zdrobirea inimii și rugăciunea întinsă (ectenie): „Căci din inimă ies gînduri rele, ucideri, adultere, furturi, mărturii mincinoase, hule" (Mt. 15,19). De aceea dacă păzim trupul nostru nepătat de atingerea femeii, dar inima noastră se unește cu gîndurile rele, nu avem nici un folos. Pretutindeni, dumnezeiasca Scriptură, Veche și Nouă, mărturisește despre cugetarea inimii. Întîi strigă Psalmistul David: „Fiii oamenilor, pînă cînd sînteți grei la inimă?" (Ps. 4, 8) Și iarăși „Inima lor este deșartă" (Ps. 5,10). Iar despre cei ce cugetă cele deșarte, zice: „Că a zis în inima sa: nu mă voi clinti" (Ps. 9,26). Și iarăși: „Că a zis în inima lui: uitat-a Dumnezeu" (Ibid. 31). Și iarăși: „Buze viclene în inimă; și în inimă a grăit rele" (Ps. 11, 3). Și iarăși: „Să-ți deie ție Domnul după inima ta" (Ps. 19, 5). Și iarăși: „Cele rele sînt în inima lor. Dă-le lor, Doamne, după faptele lor" (Ps. 27, 4—5). Și: „Inima lui a adunat lui-și fărădelege" (Ps. 40, 7). Și iarăși: „Pentru că în inimă fărădelege lucrați, pe pămînt" (Ps. 57, 3). Și: „Cu gura lor binecuvîntau, iar cu inima lor

---

[566] Idioritmicul nu poate fi întreg virtuos, pentru că chiar de este așa cu trupul, nu va fi și cu sufletul, o dată ce-și afirmă voia proprie, sau arată lipsa smeritei cugetări.

blestemau“ (Ps. 71, 4). Şi: „Au zis în inima lor împreună cu neamurile lor“ (Ps. 73,9). Iar alt prooroc zice: „Poporul acesta cu buzele lui Mă cinsteşte, iar cu inima lui e departe de Mine“ (Is. 29,15). „Căci s-a îngroşat inima acestui popor şi cu urechile greu au auzit“ (Is. 6,10). Iar despre cei ce-şi curăţesc inima şi şi-o eliberează de gîndurile rele, zice Psalmistul: „Mărturisi-mă-voi, Doamne, din toată inima“ (Ps. 9,2); şi: „Cercetat-ai inima mea; vizitatu-o-ai noaptea“ (Ps. 16,3) şi cele următoare. Şi: „După pofta inimii Lui i-ai dat lui“ Ps. 20,2). Şi iarăşi: „Adevărul Tău nu l-am ascuns în inima mea“ (Ps. 39,11). Şi: „Cuvînt bun răspuns-a inima mea“ (Ps. 44,1). Şi: „Cugetul inimii mele înţelegere“ Ps. 48,3). Şi: „Deschideţi înaintea Lui inimile voastre, căci Dumnezeu este ajutorul vostru“ (Ps. 61,8). Şi: „Gata este inima mea, Dumnezeule“ (Ps. 107,1). Şi: „Să fie inima mea fără prihană întru îndreptările Tale, ca să nu mă ruşinez. Se topeşte sufletul meu după mîntuirea Ta“ (Ps. 118,80—81). Şi: „Strigat-am înaintea Ta din toată inima mea“ (Ps. 118,145). Pretutindeni gîndurile minţii şi reflecţia inimii sînt cele ce încununează şi osîndesc pe om.[567] Aşa a spus şi Dumnezeu adunării (Sinagogii) Iudeilor: „Pentru că nu M-ai luat pe Mine în cugetarea ta, ci M-ai aruncat la spatele tău, te voi respinge şi Eu pe tine“ (Iez. 22,35). „Diavolul, zice, a pus în inima lui Iuda (gîndul) ca să-L vîndă pe Iisus“ (Io. 13,2). „Căci omul priveşte la faţă, dar

[567] Inima nu e goală. Ea îşi arată viaţa în gînduri bune sau rele, exprimînd intenţiile ei şi legăturile ei cu cele ce le cunoaşte: cu lumea, cu Dumnezeu. Şi gîndurile ei îi aduc încununarea sau osînda, chiar dacă nu apucă să le prelungească în fapte. Prin inimă, sau prin cugetarea şi simţirea ei, se arată că omul nu e singur. Aceste gînduri, de rămîn numai la legătura cu lumea sînt de la draci, iar de nu o văd pe aceasta ca ultima realitate, sînt de la Dumnezeu, cum se spune în continuare. Deci omul este, prin inima lui, în legătură cu ultimele izvoare ale binelui şi răului. Dar pentru că omul e cel ce primeşte cu voia pe unele sau pe altele, el e încununat cînd primeşte gîndurile bune de la Dumnezeu, sau e dus în chinuri cînd primeşte gîndurile plăcerii egoiste din lume, de la diavolul.

Dumnezeu în inimă“ (I. Imp. 16,7). „Cel ce cercetezi inimile și rărunchii, Dumnezeule“ (Ps. 7,9).

Monahul e dator să înțeleagă scopul Scripturii: către cine grăiește și cine este cel ce grăiește și despre ce grăiește; și cînd grăiește și cum grăiește. Și să-și însușească cu cumințenie lupta nevoinței și să ia aminte la atacurile vrăjmașului și să străbată ca un cîrmaciu valurile, călăuzit de har, neabătîndu-se de la calea dreaptă, fiind atent numai la sine singur și grăind în liniște (în isichie) cu Dumnezeu, susținut de un gînd care nu trece de la una la alta și de o minte necurioasă.[568] Căci timpul cere să fim ca niște cîrmaci față de vînturile și furtunile duhurilor. Fiindcă sîntem în stare să primim gîndurile virtuților și ale răutății. Iar stăpînul patimilor se spune că este gîndul evlavios și iubitor de Dumnezeu. Deci ni se cuvine nouă, celor ce ne liniștim (isihaștilor), să deosebim și să despărțim cu cumințenie și cu trezvie virtuțile și păcatele și de ce virtute trebuie să ne îngrijim, cînd sînt de față monahi, frați și părinți, și care trebuie lucrate cînd sîntem singuri; și care este întîia virtute și care a doua și a treia; și care patimă este sufletească și care e trupească și care virtute este sufletească și care trupească; și din care virtute fură mîndria mintea și din care se ivește slava deșartă și din care izvorăște iuțimea (mînia) și din care se naște lăcomia pîntecelui și lenevia.[569] „Se

[568] Monahul trebuie să fie atent numai la sine, deci nu la lucrurile lumii. Dar cînd e atent numai la sine și nu la cele ale lumii, vrînd-nevrînd dă de Dumnezeu. Căci cu totul singur nu poate fi. Iar de e atent numai la sine, în legătură cu Dumnezeu, se va bucura de liniște, nu va fi atras cînd de o poftă, cînd de alta și îngrijat de un necaz, sau de altul, de o frică lumească, sau de alta. Va avea în sine numai frica de Dumnezeu și aceasta îi va da liniște.

[569] Din fiecare virtute e pericol să se nască o patimă, îndată ce omul slăbește gîndul la Dumnezeu și omul se gîndește mai degrabă la sine, cu mulțumire pentru virtutea în care socotește că a înaintat, sau cînd o virtute a fost dusă din încredere în sine prea departe: de pildă din prea mult post se poate naște lăcomia pîntecelui, din prea multă osteneală, lenevia. Smerita cugetare și măsura în toate sînt două mijloace care feresc virtuțile de-a deveni pricini ale unor patimi contrare.

cuvine să surpăm gîndurile și toată înălțimea care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu" (II Cor. 10,5).[570] Deci trebuie să fim curați de gîndurile necurate, mai ales cînd ne înfățișăm lui Dumnezeu în rugăciune. Căci nu pot fi împreună răul miros cu buna mireasmă, sau răul miros cu mirul. Cel stăpînit de gînduri viclene e orbit de ele.[571] Fiindcă chipurile gîndurilor produc o consimțire cu ele. Deci trebuie înlăturat primul atac (al gîndului din inimă prin împotrivirea evlavioasă a rugăciunii, ca nu cumva să ne aflăm prin buze în convorbire cu Dumnezeu, iar cu inima cugetînd la toate.[572] Căci Dumnezeu nu primește rugăciunea tulburată și disprețuitoare. Iar gîndurile ce tind în jos și se tîrăsc pe pămînt ca niște șerpi, gînduri ce se află în inimă ca într-un cuib, răpesc mintea și fac înțelegerea să cadă în năluciri și tulbură conștiința. Ele cuprind ușor pe cel ce le ascultă, făcîndu-l prin fantezie căpetenie, conducător și șef de oaste, ca să-și închipuie că are în jurul lui ostași purtători de lănci și mulțimi mari și arme pe care le atinge conducînd tabere și regimente ce biruie la porunca lui barbari și împărțind cinstiri și daruri de bani și distincții, zidind cetăți, și dăruind vistierii de bani, rînduind unele căpetenii și depărtînd pe altele.

Iar cînd își dă seama că mintea e atrasă în mod mincinos de aceste gînduri deșarte și cugetarea e purtată de fantezie, trece la gîndul că e intronizat arhie-

---

[570] Orice patimă vine din necunoașterea lui Dumnezeu, care e mai presus de noi înșine și care ne ferește de-a ne socoti în stare să dobîndim prin noi înșine mîntuirea, sau viața de veci, deci să vedem realizînd prin noi un sens al existenței.

[571] Gîndurile rele sau viclene nu-l lasă pe om să vadă existența așa cum este, avînd ca izvor și culme a ei pe Dumnezeu, care vrea să fim buni, să recunoaștem valoarea tuturor oamenilor, să credem în viața viitoare. Gîndurile din care lipsește Dumnezeu, îngustează existența și o închide în timp și pe om în socotința că nu are decît o scurtă viață temporală. Îl face orb față de existența infinită, veșnică și cu un sens.

[572] Să nu vorbim cu buzele cu Dumnezeu în rugăciune, iar cu inima să gîndim la toate cîte îi vin în chip ispititor.

reu a toată lumea (ecumenic), care hirotonește mitropoliți, depune episcopi, adună preoți, trimite misionari, dăruiește titluri de arhimandriți, numește pe alții, zidește biserici, înființează chinovii, înalță azile de bătrîni, pregătește case de oaspeți și spitale, îmbracă orfani, apără văduve și se vede pe sine doftorul șef al acestora, doctorind în dar și vindecînd pe toți.[573] Asemenea gînduri și multe alte asemănătoare, atrăgînd mintea lui și hrănind rațiunea lui cu o cugetare deșartă, fac să se cuibărească în mădularele lui demonul desfrîului, al poftei de mîncări și de veșmînt preoțesc, al slavei de stareț. Ele îi învîrtoșează inima și o umplu de boala iubirii de arginți, de îndrăzneala slavei deșarte, o săgetează cu mîndria, îi orbește ochii inimii, agită mișcările trupului, ațîță simțurile sufletești și trupești spre împreunare cu femei, aprinzînd trupul și aruncîndu-l prin curgerea sămînței în groapa desfrîului cu mintea și la mișcarea mîngîietoare a mîinilor, aducîndu-i aminte de convorbirea cu femeile și de vederile unor tineri. Îi zugrăvesc fețe frumoase în inimă, pipăiri de mîini, îmbrățișări de trupuri, uniri de mădulare, cuvinte pătimașe, rîsete fermecătoare, consimțirea din ochi, culoarea trupurilor, împreunări de buze, convorbiri ispititoare, închipuirea mișcărilor. Se complace în toate aceste gînduri. Dar trebuie știut și aceasta; că inima grăiește cu buzele, căci precum are inima ochi, așa are și buze. Și martor este Apostolul, care zice: „Avem luminați ochii inimii noastre“ (Ef. 1,18). Și pretutindeni dumnezeiasca Scriptură cere să păzim simțurile sufletului. Căci dacă voia monahului se supune legii lui Dumnezeu și mintea cîrmuiește cele supuse ei după legea Lui, prin toate mișcările sufletești și cu deosebire prin iuțime și poftă, fiindcă aces-

---

[573] Toate acestea arată că scrierea de față a fost întocmită într-o perioadă în care Biserica ajunsese la o organizare dezvoltată, deci cel puțin în sec. V.

tea sînt supuse raţiunii, se lucrează virtutea şi se împlineşte dreptatea. Pofta e îndreptată spre Dumnezeu şi spre voile Lui, iar iuţimea împotriva diavolului şi a păcatului. Deci ce se caută? Reflecţia ascunsă. E ceea ce spune şi Apostolul: „Cînt cu duhul, dar cînt şi cu mintea" (I Cor. 14, 15). „Căci dacă mă rog cu limba, duhul meu se roagă, iar mintea este neroditoare... Mă voi ruga cu duhul, dar mă voi ruga şi cu mintea" (Op. cit. 14—15).[574] Şi: „Voesc să grăesc mai bine cinci cuvinte cu mintea mea, decît zeci de mii de cuvinte cu limba" (*Op. cit.* 19).[575]

Altceva este partea conducătoare, altceva cea văzătoare (contemplativă), altceva cea făptuitoare, altceva iuţimea, altceva cea poftitoare, altceva cea care se întristează, altceva cea stăpînitoare, altceva cea care se teme, altceva cea care-şi aminteşte, altceva cea iubitoare, altceva ştiinţa, altceva învăţarea din aceea, altceva simţirea, altceva înţelegerea, altceva cugetarea şi cunoştinţa, altceva înţelepciunea, şi altceva patima.[576] Patima este dorirea puterii doritoare, cu simţirea îndreptată spre cugetarea binelui şi a răului. Şi iarăşi patima sufletului e îndreptată în mod neraţional spre închipuirea binelui şi răului. Închipuirea binelui mişcă pofta, iar cea a răului mişcă iuţimea.[577] Monahul trebuie să ştie că sufletul are puteri îndoite: unele sînt cunoscătoare, altele ale vieţii.

---

[574] Cînd mă rog cu limba, trebuie să mă rog şi cu duhul. Dar atunci mă rog şi cu mintea. Însă mintea rugîndu-se, nu produce gînduri de ale sale. Ea rămîne neroditoare de asemenea gînduri. Se dăruieşte şi ea lui Dumnezeu.

[575] Mintea nu spune multe cuvinte în rugăciune, pentru că nu e bine să se risipească în multe gînduri. Şi de aceea nici cuvintele limbii nu trebuie să fie multe.

[576] Toate felurile de lucrări ale minţii îşi au în simţire un fel de organe ale lor.

[577] Pofta spre bine şi spre rău e îndreptată spre acestea atît prin cugetare, cît şi înainte de cugetare sau fără cugetare. Spre bine sufletul e mişcat mai ales de poftă, spre rău şi de poftă şi de mînie.

Cele cunoscătoare sînt: părerea, închipuirea, simțirea.[578] Cele în care se manifestă viața, sînt voința și alegerea. Prin simțire se ivește în suflet patima care se uimește în închipuire (fantezie), iar din închipuire se naște părerea. Apoi cugetarea cercetînd părerea de este adevărată, sau mincinoasă, stabilește adevărul și prin aceasta devine deosebire (discernămînt). De aceea și înțelegerea vine de la a înțelege și a deosebi adevărul. Iar ceea ce este distins și stabilit ca adevăr, se numește minte. În alt mod se cunoaște că întîia mișcare a minții se numește cugetare, iar cugetarea despre ceva aduce înțelegerea și aceasta are drept conținut înțelesul, care exprimă legătura sufletului cu ceea ce se înțelege, care e viața lui. Iar aceasta se numește reflexiune. Iar reflexiunea lărgită produce gîndul, care e cuvîntul interior, pe care definindu-l, zicem că este mișcarea deplină a sufletului ca dialog interior nerostit, din care spunem că provine cuvîntul rostit, grăit cu limba.

Iar Dumnezeu, creînd pe om, l-a făcut liber (de sine stăpînitor), primitor al îmbierii binelui și răului. Iar plantînd cele mai multe simțiri ca într-un loc mic la vedere, întronează în ele, ca un împărat bun și drept, mintea conducătoare. Deci se judecă acestea în noi ca virtute și răutate, ca înfrînare și neînfrînare, ca lăcomie a pîntecelui și nevoință, ca iuțime și blîndețe, ca slavă deșartă și smerită cugetare și simplu toată virtutea e judecătoare a răutății ce i se împotrivește. Deci dacă mintea monahului osîndește răutatea (păcatul),

---

[578] Părerea, închipuirea au și ele o pretenție de cunoaștere, chiar dacă nu cunosc realitatea adevărată. Simțirea este și ea într-o legătură cu realitatea deosebită de subiectul ei.

este dreaptă, iar de a prețuit în chip drept virtutea, a păzit judecata și dreptatea.[579]

Deci de cunoaștem care sînt patimile sufletului și care ale trupului și care ale inimii și ale minții, biruim ușor gîndurile rele. Mîndria este o boală a sufletului, slava deșartă, la fel, închipuirea la fel. Și toate cele asemănătoare. Acestea sînt ale inimii. Iar ale minții sînt părerea, nălucirea, prostia, umflarea. Acestea sînt ale minții conducătoare. Iar suflările în undele tulburi ale duhurilor răutății vin asupra înțelegerii și conștiinței, fie spre a le pricinui cununi, fie rușine. Iar gîndurile urîte care fac mintea ușor de robit și le atrag în prinsoare și-l fac pe om să se închipuie, cînd împărat, cînd căpetenie și arhiereu peste cetăți și țări, stăpîn peste tabere și averi, ziditor de biserici și mînăstiri, case de oaspeți și spitale de bătrîni, sînt cele pe care le nălucește și le preschimbă deșertăciunea minții în monahii iubitori de slavă deșartă și doritori de-a plăcea oamenilor și în cei ce se cugetă oameni mari, sau în inima unora ca aceștia. Ele sînt gînduri ce-și fac cuiburi în ei din lipsa de frică, din nepăsare și lenevie. Căci de nesocotim poruncile lui Dumnezeu, revin în noi și păcatele iertate mai înainte și se răcește inima prin retragerea harului și îndată se trimit în ea muștele păcatului, sau gîndurile viclene, necurate și coborîtoare la cele de jos și murdăresc mintea conducătoare și tulbură inima și conștiința, cum zice și Apostolul „Cei ce ați îmbrăcat pe Domnul Iisus Hristos, nu vă faceți grijă de trup spre poftă, făcînd voile trupului și ale înțelegerii noastre în poftele inimilor noastre, în care ne mișcam odinioară“ (Ef. 2,3).

[579] Omul nu are numai funcții cunoscătoare, prin care cunoaște rațiunea, sau i se pare că cunoaște, ci și funcții prin care își hotărăște viața pe baza funcțiilor de cunoaștere. Întîi cunoaștem ce e bine și ce e rău și apoi alegem binele sau răul. Monahul trebuie să caute să cunoască ce e adevărat și bun și apoi să aleagă aceea.

Deci cel ce voieşte să scape de păcatul stricător şi de pofta rea, să dobîndească frica de Dumnezeu. „Frica Domnului curată rămîne în veacul veacului“ (Ps. 18,10). Căci cel ce se gîndeşte pururea la moarte şi la focul veşnic şi la viermele cel neadormit şi la întunericul cel mai dinafară, la plînsul cel nemîngîiat, la scrîşnirea dinţilor, la ruşinea ce va rămînea din faţa scaunului înfricoşător al Judecăţii lui Hristos, dinaintea îngerilor şi oamenilor, topeşte bucuria plăcerii şi întoarce toată pofta spre Dumnezeu. Căci tăierea voii proprii e ca o vărsare a sîngelui şi se socoteşte de Dumnezeu omului ce nu-şi face voia lui ca o jertfă. Şi de fapt, ea este o ispravă a omului înţelept şi virtuos şi desăvîrşit. Aceasta o învăţăm de la proorocul Isaia, care zice. „De nu vei face voia ta în ziua cea sfîntă şi nu vei grăi cuvînt cu mînie şi de te vei încrede în Domnul, te va hrăni cu bunătăţile pămîntului“ (Is. 58,13). Deci e nevoie de luptă şi trezvie multă, ca să consimtă mintea cu inima şi cu buzele în ora psalmodierii şi a rugăciunii, ca să nu mîniem pe Domnul, în loc să-I slujim Lui în vremea rugăciunii, amestecînd în tămîia rugăciunilor mirosul de vite al gîndurilor rele şi să se afle jertfa rugăciunilor noastre întinată ca a lui Cain.[580]. Căci e cumplită şi pierzătoare încrederea ascunsă în gîndurile necurate. Fiindcă din gînduri se iveşte pe încetul şi înstrăinarea de Dumnezeu. Căci cînd omul consimte cu ele ca autor al lor, sînt socotite păcat.[581] Fiindcă în inima care unelteşte răul nu intră înţelepciunea, nici nu se

[580] Rugăciunile în care ne dăruim întregi lui Dumnezeu, uitînd de noi, sînt o jertfă a arderii de tot, dacă nu amestecăm gîndul capacităţii noastre, în care ne afirmăm cu mîndrie în faţa lui Dumnezeu, sau o socotim ca o ispravă a voii noastre. Tăierea voii noastre e ca o moarte spirituală a noastră, ca o vărsare a sîngelui nostru.

[581] Încîntîndu-ne de gînduri, ne încîntăm de noi înşine, de capacitatea noastră de-a le produce, deci ne mîndrim în faţa lui Dumnezeu. El se amestecă ca un miros urît în buna mireasmă a rugăciunii care trebuie să fie jertfa totală a noastră adusă lui Dumnezeu.

sălășluește Dumnezeu în trupul împovărat de păcat. Căci gîndurile sucite despart de Dumnezeu, cum se spune în cartea lui Sirach: „S-a pus în fața ta foc și apă, întinde mîna spre care vrei“ (Sirach 15,16). În fața omului e viața și moartea și ceea ce va voi el, i se va da. Căci pe cel ce păcătuiește în sufletul lui, cine îl va face drept, de nu va vărsa lacrimi fierbinți în tot ceasul?

F. 202 b. — 203 b. Spunea Ava Isaia că mintea monahului este tronul lui Dumnezeu, gura lui e masa lui Hristos, inima lui biserica Duhului, gîndurile lui armele și lăncierii Lui, sufletul lui e ostașul, trupul lui e robul, simțurile lui sînt ferestrele bisericii lui Dumnezeu, înțelegerea e poarta și conștiința, portarul ei.[582] Dacă deci omul lasă mintea să rătăcească în vremea rugăciunii, în afară, iar limba să vorbească cele ce nu se cuvin și biserica să primească pe vrăjmașii lui Dumnezeu, iar ferestrele ei le deschide ca să primească înlăuntrul ei, ciori și corbi, și lăncierii să primească pe cei ce intră și ies, ostașul să ațipească, robul să doarmă și diavolul să intre în biserica lui Dumnezeu și vrăjmașii lui Dumnezeu să intre și să iasă neîmpiedecați, cu tulburare și zgomot și casa lui Dumnezeu să o facă loc pentru gunoi urît mirositor, cum nu se va pedepsi un astfel de monah și în veacul de acum și în cel viitor? Căci nu e nici fiu, ca să moștenească cele ale lui Dumnezeu, nici prieten, ca să fie ascultat, nici rob, ca să fie eliberat. Deci i se cuvine monahului să pătrundă în sufletul său, ca să afle, să judece, să examineze, să biciuiască și să alunge din mintea lui gîndurile urîte și rele, care sînt: jucăușe, fermecătoare, vînătoare, comunicante, ucigătoare. Căci sînt și în suflet tulburări și

---

[582] Cinste negrăită s-a dat omului prin toate cele spuse. Dar și negrăită răspundere. Căci trebuie să le țină pe toate ale sale curate, ca să poată avea pe Dumnezeu în ele.

zgomote produse de gînduri rele și cetăți ale relelor și ale puterilor vrăjmașe.

De nu vom curăți omenește căile și tulburările și zăpăcelile produse de gîndurile rele, degeaba ne vom osteni. Deci cînd vom pleca genunchiul spre cerere și rugăciune la Dumnezeu, să luăm aminte de nu cumva cel rău a răpit vasele noastre bune, prin care slujim lui Dumnezeu. Iar vasele sufletului, prin care slujim lui Dumnezeu, sînt gîndurile noastre. Dacă aceste gînduri sînt răpite de vrăjmașii noștri, prin ce vom sluji lui Dumnezeu? Nu are trebuință Dumnezeu, ca trupul tău și limba ta să se roage, iar gîndurile tale să rătăcească risipite pe afară. E voia lui Dumnezeu ca gîndurile și mintea și cugetarea și toată tăria noastră să fie îndreptate spre Dumnezeu în chip neîmpărțit și în acest caz Dumnezeu nu va fi despărțit deloc de noi. Căci este în chip nevăzut cu noi, privind mintea noastră, înțelegerea, gîndurile noastre, văzînd cum îl căutăm, cum luptăm cu gîndurile urîte și rele și cum ne războim cu înțelesurile viclene; de cîntăm din tot sufletul, de ne rugăm cu tot sufletul. Căci stînd în mod neobosit și cu hotărîre, și în chip cuminte și treaz, la rugăciune, îndată alungă pe dușmanii noștri și ne încununează pe noi. Căci de ne vede îndreptați în toate felurile prin gîndurile noastre spre căutarea lui Dumnezeu, ni se arată și El și ne întărește și ne luminează sufletul, îmbrăcîndu-l cu o frumusețe negrăită și dorită. Și astfel ne dăruiește ajutorul Lui și toată biruința, scăpîndu-ne de vrăjmașii noștri nevăzuți. Dar de ne vede leneși și zăbavnici și nepăsători, stînd la rugăciune cu o minte moleșită, își ia ajutorul său de la noi și ne facem ca un vas ce se mișcă pe mare fără cîrmă, bătut neîncetat de valurile ispitelor, clătinați ca o trestie de orice vînt.

Și spunea iarăși: De voiești să scapi de visurile necurate și de nălucirile și înrîuririle urîte ale demo-

nilor, nu te da pe tine somnului oprit de canonul privegherii. Căci în modul acesta ţi se luminează mintea şi-ţi va străluci lumina cugetată din inima ta şi demonii, îngerii întunericului, vor fugi de la tine plîngînd şi ţipînd, iar sfîntul înger care rămîne lîngă tine te va mări şi împuternici împotriva patimilor păcătoase.[583]

Pr. DUMITRU STĂNILOAE

La Sfintele
Paşti — 1991

[583] Toată gîndirea părinţilor duhovniceşti ai creştinismului e personalistă. Dumnezeu cel personal, îngerii ca persoane, demonii ca persoane, stau în jurul nostru şi lucrează în diferite feluri asupra noastră, în sufletul nostru De la persoane ne vin bucuriile veşnice şi chinurile veşnice. Şi noi numai ca persoane conştiente le trăim în mod conştient. Altfel nu mai există nici bucurii, nici dureri reale şi toată existenţa îşi pierde orice sens; toată e oarbă şi lipsită de raţiune.

CUPRINS